

1363

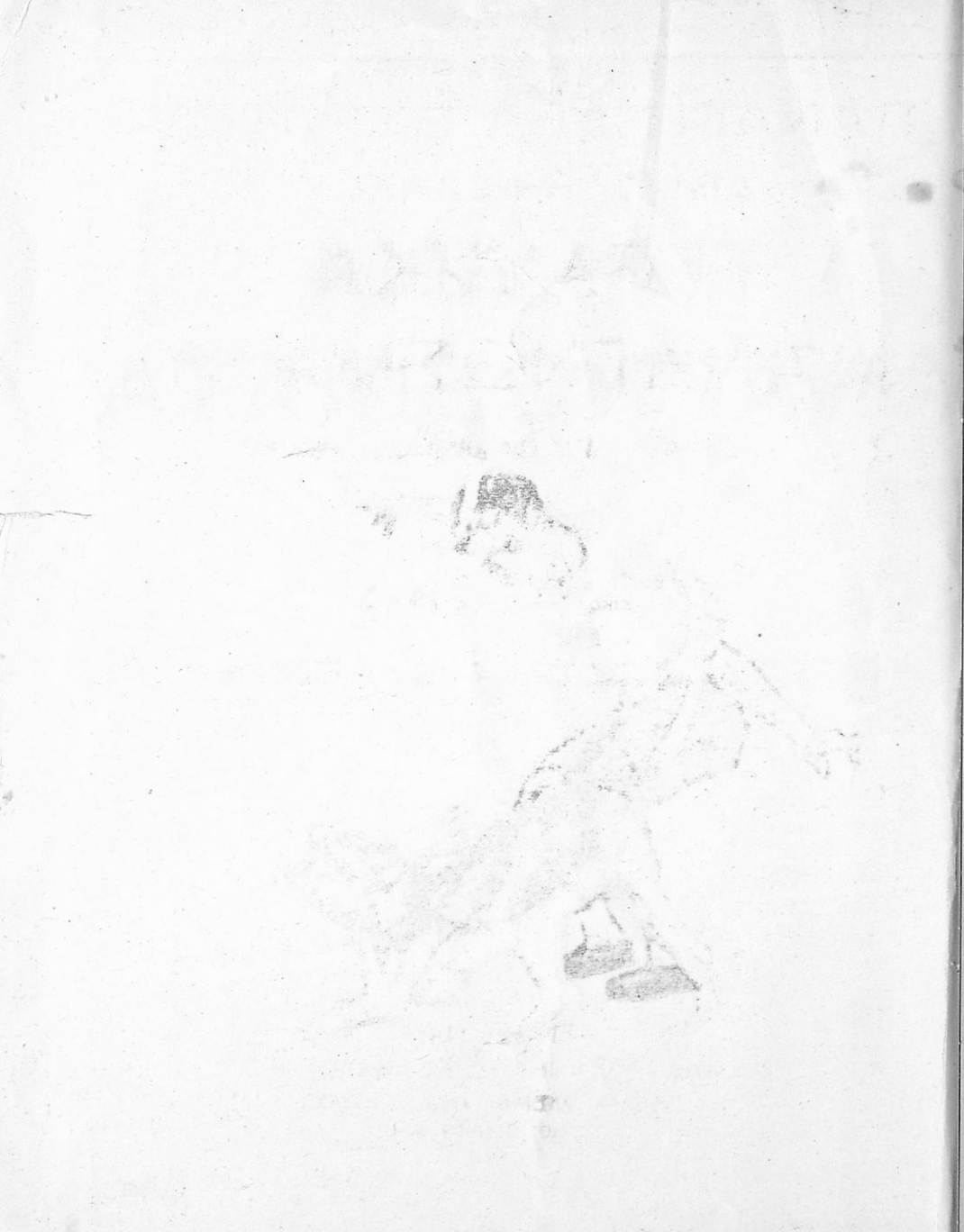
ΠΑΝΑΓΗ ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΥ
ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ
ΠΑΙΔΙΚΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΤΑΞΗ
Δ'

194 x 144

ΕΚΔΟΤΑΙ Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΑΘΗΝΑΙ

ΠΑΝΑΓΗ ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΥ
ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΠΑΙΔΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΤΗΝ Δ' ΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΗ Γ'. 1933

ἀντίτυπα 20.000

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ Β. ΓΕΡΜΕΝΗ

Εγκριτική απόφαση ἀριθμ. 39625-13135, 28 Ἰουλίου 1932

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 46α

1933

Τὰ γνήσια αντίτυπα εἶναι ὑπογραμμένα ἀπὸ τὸ συγγραφεὴ καὶ
σφραγισμένα ἀπὸ τὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς «Ἑστίας».

Δ. Κολάρου

Τὸ ἀησιμόνιλο δάκρυ.

ΑΙΔΙ ἤμουνα καὶ γέρασα καὶ μήτε
τὸ ξέχασα, μήτε θὰ τὸ ξεχάσω ποτέ
μου ἐκεῖνο τὸ δάκρυ.

Ἔτσι ἄρχιζε κάποτε καὶ πότε ὁ δάσκαλός μας, ἓνα
κοντὸ γεροντάκι μὲ κοντὰ ἄσπρα γενάκια, ὅταν τύχαινε
νὰ κάνουμε καμιὰ ἀταξία.

— Δὲ θυμᾶμαι, μᾶς διηγόταν, τί τοῦ χάλασα τοῦ
πατέρα μου καὶ καθὼς μὲ βρῆκε, μοῦ εἶπε θυμωμένα,
σχεδὸν ἄγρια:

— Τώρα θὰ δῆς! Νὰ σὲ κάμω ἐγὼ νὰ μὴν τὸ ξε-
χάσης ποτέ σου! Κι ἔτρεξε, πηδώντας σχεδὸν τὰ σκαλιά,

τῆς σκάλας μας νὰ κατεβῇ στὸν κῆπο νὰ κόψῃ λιόβεργες.

Ἐγὼ τάχασα. Νὰ ξεφύγω ἀπὸ τὴν πόρτα, ἦταν ἀδύνατο. Νὰ περῶ κάτω ἀπὸ τὸ πίσω παράθυρο, ἦταν ψηλό. Ὅπου καὶ νὰ κρυβόμουν θὰ μ' ἔβρισκαν. Κοίταξα γύρω μου σαστισμένος. Σὲ λίγο ἄκουσα τὰ πατήματα τοῦ πατέρα μου βαριά στὴ σκάλα. Ἀνέβαινε, ἡ φωνὴ του πλησίαζε «Τώρα θὰ σοῦ δεῖξω ἐγώ!»

Ξαφνικὰ μοῦ ἦρθε μιὰ ιδέα. Ἄνοιξα τὴν πόρτα τοῦ μεγάλου ρολογιοῦ τοῦ τοίχου, πέρασα μέσα, κι ἀφροῦ ξανάκλεισα τὴν πόρτα, κάθισα μαζεμένους.

Ἦταν ἓνα παλιὸ ρολόι τοῦ τοίχου, κληρονομία ἀπὸ τὸν παπποῦ τοῦ πατέρα μου, ποὺ χωροῦσε δυὸ σὰν καὶ μένα.

Ἄνοιξε ἡ πόρτα τοῦ σπιτιοῦ κι ἡ φωνὴ τοῦ πατέρα μου ἀκούστηκε νὰ λήη:

— Ὅριστε τώρα νὰ δῆς πῶς παίζουν μὲ τὰ πράματα καὶ τὰ χαλοῦν. Ἔ...

Κι ἡ φωνὴ του κόπηκε, μὲ εἶχε χάσει. Σὲ λίγο ἄκουσα νὰ φωνάζῃ τῆς μητέρας μου.

— Ποῦ τὸν ἔκρυψες; Πές μου ποῦ τὸν ἔκρυψες! Δὲν ὑποφέρεται πιά.

— Σὲ καλὸ σου! ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τῆς μητέρας μου, ἐγὼ νὰ τὸν κρύψω; Ποῦ νὰ τὸν κρύψω;

Ὁ πατέρας μου ἦρθε πάλι μέσα.

— Δυστυχία μου, εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου, ἂν μὲ καταλάβῃ πὼς εἶμαι ἐδῶ κρυμμένος, χάθηκα. Καὶ θὰ μὲ καταλάβῃ... θὰ ἰδῇ πὼς σταμάτησε τὸ ρολόι, καὶ θάρθῃ νὰ τὸ κοιτάξῃ καὶ τότε ἀλίμονο!..

“Ομως ὁ πατέρας μου δὲν τὸ παρατήρησε τὸ σταμάτημα τοῦ ρολογιοῦ. Ἦ, κι ἂν τὸ παρατήρησε, δὲν εἶχε καιρὸ νὰ ἐξετάσῃ τὴν αἰτία ποὺ σταμάτησε. Ἦθελε καλὰ καὶ σώνει νὰ μὲ βρῇ.

Κι ἀφοῦ ἔφαξε σ’ ὅλες τὶς γωνιὲς τῆς τραπεζαρίας, βγῆκε καὶ κλείδωσε τὴν πόρτα. Φαίνεται σκέφτηκε πὼς μποροῦσε νὰ εἶμαι κάπου ἄλλου κρυμμένος, καὶ νὰ ξέφυγα ἀπὸ κεῖ, νὰ ἔμπαινα στὴν τραπεζαρία.

Ἐπειτα ἄκουσα στὸ ἄλλο σπίτι ν’ ἀνοίγουν ντουλάπια, νὰ τραβιοῦνται κρεβάτια, ν’ ἀνοιγοκλείνουνται πόρτες.

Σὲ λίγο κατάλαβα πὼς ὁ πατέρας κατέβηκε στὸ ὑπόγειο, κι ἔφαχνε παντοῦ.

— Τί ὀργή Θεοῦ ἔγινε! ἀκουγόταν νὰ λέῃ κάθε τόσο. Ἦ γῆ ἀνοίξε καὶ τὸν κατάπιε;

* * *

Ἐπειτα τὸν ἄκουσα νὰ ρωτᾷ τοὺς γειτόνους:

— Μαστρο-Γιώργη, νὰ μὴν εἶδες νὰ περνᾷ ὁ Ντίνος;

— “Οχι δὲν τὸν εἶδα σήμερα. Ἄν περνοῦσε ἀπὸ τὴν πόρτα θὰ τὸν ἔβλεπα. Δὲ γίνεται νὰ μὴν τὸν ἔβλεπα. Ἐγὼ δὲν ἔφυγα ἀπὸ δῶ.

Τὸ ἴδιο τοῦ λέγανε κι οἱ ἄλλοι.

Σὲ λίγῃ ὥρα, ἀφοῦ φαίνεται πῆγε καὶ ρώτησε καὶ πάρα πέρα, γύρισε στὴν τραπεζαρία. Ἦρθε κεῖ καὶ ἡ μητέρα μου καὶ τὸν ἐρώτησε ἀνήσυχη:

— Τί ἔμαδες;

— Τίποτα! Τίποτα! Περίεργο! κανεῖς δὲν τὸν εἶδε... Πῆγα καὶ κεῖ ποὺ παίζει συχνὰ μὲ τοὺς φίλους του, μὰ

δέν τὸν βρῆκα. Τοὺς ἐρώτησα, καὶ μοῦ εἶπαν πὼς σήμερα δέν τὸν εἶδαν. Καὶ δέν τὸν εἶδανε βέβαια, γιατί μαστόρευε ὁ μαστροχαλαστής, νὰ μοῦ χαλάσῃ...

— Τὰ βλέπεις τί ἔκανες; εἶπε ἡ μητέρα μου.

— Τί ἔκανα; ἀποκρίθηκε ὁ πατέρας.

— Σοῦ εἶπα νὰ μὴ μαλώνῃς ἔτσι τὸ παιδί!.. Τρόμαξε μὲ τῇ

φωνῇ σου. Καὶ κατέβηκες κ' ἔκοιπες καὶ βέργες!

— Τὰ παραλές, τῆς εἶπε ὁ πατέρας. Δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά. Καὶ μὲ τῇ βέργα δὲ θὰ τὸν ἐσκοτώνα. Οὔτε θὰ τοῦ ἔσπαζα κανένα πόδι...

Ἡ μητέρα μου ἄρχισε νὰ κλαίῃ καὶ νὰ λήῃ:

— "Ἄν πῆγε πέρα στὸ δάσος τί θὰ γίνῃ; Ἐκεῖ θὰ νυχτωθῇ...

Ἀπ' αὐτὸ κατάλαβα μέσα στὴ φυλακὴ μου, πὼς ὁ ἥλιος εἶχε δύσει.

— Πρέπει νὰ βροῦμε τὸ παιδί, εἶπε τέλος ἡ μητέρα. Πάω νὰ ντυθῶ νὰ βγοῦμε μαζὶ νὰ ψάξουμε.

— "Ε, εἶπα τότε μέσα μου, ὁ πατέρας πρέπει νὰ δῇ τὸ σταμάτημα τοῦ ρολογιοῦ, νάρθῃ νὰ μὲ βρῇ καὶ νὰ μὲ τιμωρήσῃ ὅσο θέλει... Ἡ καημένη ὅμως ἡ μανούλα!..

Ὁ πατέρας κάθισε σ' ἓνα κάθισμα ἀντικρὺ στὸ ρολόι. Ἐγὼ ἀπὸ μέσα, ἀπὸ μιὰ τρυπούλα, τὸν ἔβλεπα

καλά. Ἐπιασε μὲ τὰ δύο του χέρια τὸ κεφάλι του καὶ τὸ ἔσφιξε δυνατά. Ἐπειτα ἀκούμπησε τὸ κεφάλι στὴν ἀριστερή του παλάμη, καὶ τὸν ἀριστερό του ἀγκῶνα στὸ πόδι του. Ἐχωσε τὸ δεξί του χέρι στὴν τσέπη του καὶ τράβηξε τὸ μαντίλι. Ἐνα δάκρυ κύλησε στὸ μάγουλό του...

Δὲ μπορούσα πιά νὰ κρατηθῶ. Πετάχτηκα ἀπὸ τὴν κρυψῶνα μου καὶ ρίχτηκα στὴν ἀγκαλιά του.

.

Ἀπὸ τότε, δὲ λέω πὼς ἔπαψα νὰ κάνω τρέλες, μὰ πὼς προσπαθοῦσα, ὅσο μπορούσα, νὰ κάνω τὸν πατέρα μου περισσότερο νὰ χαίρεται, καὶ λιγώτερο νὰ λυπᾶται.

*Πῶς ἡ μικρὴ Ζωὴ
γνώρισε τὸν πατέρα της.*

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ τῆς Ζωίτσας ἦταν ἔμπορος. Τὴν καθημερινὴ ἐρχόταν τὸ βράδυ στὸ σπίτι πολὺ ἀργά. Ἡ Ζωίτσα τότε κοιμόταν. Καμιά φορὰ καταλάβαινε τὰ φιλήματα, ποὺ τῆς ἔδινε, καί, ἢ ἀνοίγε λίγο τὰ μάτια της, ἢ νόμιζε πὼς τὰ ἔβλεπε στὸν ὕπνο της. Ἀλλοτε πάλι ὁ πατέρας της τῆς ἔβαζε στὸ στόμα κανένα σοκολατάκι, κι αὐτὴ τὸ ἔτρωγε χαμογελώντας, χωρὶς ν' ἀνοίξη τὰ μάτια της. Καμιά φορὰ ἔλεγε:

— Εὐχαριστῶ, δῶσε μου κι ἄλλο ἓνα.

Τὸ πρωὶ πάλι ἔφευγε ὁ πατέρας τῆς Ζωίτσας πρὶν

νά ξυπνήση αὐτή. Τίς Κυριακὲς καὶ τίς γιορτὲς πήγαιναν ἢ μητέρα, ὁ πατέρας κι αὐτή, στὴν ἐκκλησία. Μόλις γύριζαν, ἔπιναν τὸν καφέ τους, κι ἔπειτα ὁ πατέρας πηγαινε στὸ γραφεῖο του ὡς ἀργὰ τὸ μεσημέρι. Τ' ἀποσήμερο τῆς Κυριακῆς πήγαιναν ταχτικά περίπατο.

Ἔτσι, ἂν ρωτοῦσε κανεὶς τὴ Ζωίτσα νὰ τοῦ πῇ τί ἄνθρωπος ἦταν ὁ πατέρας της, λίγα πράματα θὰ τοῦ ἔλεγε. Τόσο λίγες φορὲς ποὺ τὸν ἔβλεπε, τί μποροῦσε νὰ εἰπῇ, τί ἤξαιρε νὰ εἰπῇ;

Ὅσο γιὰ τὴ μητέρα της, εἶχε πολλὰ νὰ εἰπῇ ἢ Ζωίτσα. Ξυπνοῦσε πρὶν ἀπὸ τίς ὑπηρετίες. Ἡ ἴδια ἐτοίμαζε τὸν καφέ τοῦ πατέρα, ἔπειτα καὶ τὸ δικό της γάλα μὲ τὴ σοκολάτα, πρὶν νὰ πάη στὸ σχολεῖο. Εἶχε βέβαια ὑπηρετίες καὶ μποροῦσε νὰ ἔχῃ καὶ περισσότερες, ὅμως ἂν δὲν περνοῦσαν οἱ πρὶ πολλὰς δουλειὰς ἀπὸ τὰ χέρια της, δὲν ἠσύχαζε. Διώρθωνε, ἔδινε συμβουλὲς σὲ ὅλες καὶ γιὰ ὅλα. Βοηθοῦσε τὴ Ζωίτσα στὸ μάθημά της, τὴ μάθαινε τὸ νοικοκυριό, κι ἅς ἦταν ἀκόμα μικρούλα, μόλις ἑννιά χρονῶν.

Ἀκόμα ἤξαιρε νὰ εἰπῇ ἢ Ζωίτσα πῶς, ἂν τύχαινε ν' ἀρρωστήσῃ ἢ μητέρα της, ὅλα ἦταν ἄνω κάτω στὸ σπίτι, καὶ μιὰ λύπη ἀπλωνόταν παντοῦ, ποὺ μὲ λίγα λόγια δὲ λέγεται. Αὐτὰ κι ἀκόμη περισσότερα εἶχε νὰ εἰπῇ γιὰ τὴ μητέρα της ἢ Ζωίτσα.

* * *

Ἦταν Χριστούγεννα. Ἐξω ἔπεφτε χιόνι. Ὁ πατέρας καθόταν κοντὰ στὴ φωτιά καὶ διάβαζε ἐφημερίδες.

Ἡ Ζωίτσα ἔπαιξε. Πιὸ εὐχαριστημένη θὰ ἦτανε νὰ μιλοῦσε μὲ τὸν πατέρα της. Μὰ κι αὐτὸς ὁ πατέρας, καὶ τὰ Χριστοῦγεννα νὰ διαβάξῃ ἐφημερίδες!

Κάποια στιγμή ἔδωσε ὁ πατέρας μιὰν ἐφημερίδα στὴ Ζωίτσα καὶ τῆς ἔδειξε ἓνα μέρος νὰ διαβάσῃ. Αὐτὸ τὸ μέρος ἔγραφε:

«Οἱ φιλόανθρωποι ἂς βοηθήσουνε μιὰ ἄρρωστη χήρα μὲ τρία ὀρφανά. Κατοικεὶ ὁδός... ἀριθμός...»

— Κατάλαβες τί λέει, Ζωίτσα; ρώτησε ὁ πατέρας.

— Ναί, πατέρα.

— Ἐσὺ τί λές; πῶς μπορεῖ νὰ γίνη; ξαναρώτησε ὁ πατέρας. Ἡ Ζωίτσα στὴν ἀρχὴ δὲν κατάλαβε. Ὅταν τῆς εἶπε ὁ πατέρας της κάτι στ' ἀρτί, τὸν ἀγκάλιασε καὶ τὸν ἐφίλησε.

Ἡ μητέρα ἦταν στὸ μαγερεῖο κι ἐπιστάτοῦσε νὰ γίνη τὸ φαγητό.

Ὁ πατέρας καὶ ἡ Ζωίτσα ἐτοίμασαν ἓνα καλάθι, κατεβήκανε, χωρὶς νὰ τοὺς καταλάβῃ κανεὶς, πῆραν ἓνα αὐτοκίνητο, καὶ ὁ πατέρας κάτι εἶπε στὸν ὁδηγό. Πέρασαν τὸν κεντρικὸ δρόμο, μιὰ δυὸ πλατεῖες, κι ἔπειτα μπῆκαν σὲ κάποια στενορῦμα.

Ἡ Ζωίτσα πρῶτη φορὰ τὰ ἔβλεπε.

Στάθηκαν σ' ἓνα στενὸ δρόμο, πὺν μόλις χωροῦσε τ' αὐτοκίνητο, μπροστὰ σ' ἓνα ἐτοιμόρροπο σπιτάκι.

— Πάρε τὸ καλάθι κι αὐτὸ τὸ φάκελλο καὶ πήγαινε στὸ ἀπάνω πάτωμα ἀριστερά, στὴν τελευταία πόρτα, εἶπε ὁ πατέρας στὴ Ζωίτσα. Ἐγὼ σὲ περιμένω ἐδῶ.

Ἄνοιξε τὴν ὀξώπορτα ἡ Ζωίτσα. Ἡ αὐλὴ ἦταν πολὺ μικρὴ καὶ γεμάτη λάσπες. Στὴ μέση μιὰ ξύλινη σκαλίτσα

άνεβαινε σ' ένα χαγιάτι. Τὰ σκαλιά ἦταν σαπισμένα κι ἔτριζαν. Ἡ Ζωίτσα άνέβηκε φυλαχτά. Προχώρησε ὅπως τῆς εἶπε ὁ πατέρας της, καὶ χτύπησε τὴν τελευταία πόρτα.

Αὐτὴ ἡ πόρτα εἶχε μεγάλες σκισμάδες, εἶχε ξεφύγει ἀπὸ τοὺς ἀρμούς της, κι ἀπάνω, κοντὰ στὸ ἀνώφλι, εἶχε ἓνα φεγγίτη κλεισμένο μ' ἐφημερίδες.

Ἐνα παραθυράκι ἦταν λίγο πέρα ἀπ' τὴν πόρτα, χωρὶς παραθυρόφυλλα, μὲ μισὸ τζάμι στὸ ἀπάνω μέρος, καὶ τ' ἄλλο κλεισμένο μ' ἐφημερίδες καὶ κουρελόπανα.

Καθὼς χτύπησε τὴν πόρτα, ἄκουσε μιὰ ἀδύνατη φωνή, σὰ νὰ ἐρχόταν ἀπὸ πολὺ μακριά.

— Ποιὸς εἶναι;

— Ἀνοίχτε μου, σὰς παρακαλῶ, εἶπε ἡ Ζωίτσα.

— Σπρῶξε λίγο κι ἀνοίγει, ἀκούστηκε νὰ λήη ξανὰ ἡ ἴδια φωνή.

Ἐσπρῶξε τὴ μονόφυλλη πόρτα κι αὐτὴ ἔτριξε. Θὰ νόμιζε κανεὶς, πὼς λίγο ἤθελε γιὰ νὰ σωριαστῇ στὸ πάτωμα. Ἡ Ζωίτσα καθὼς μπῆκε δὲν ἔβλεπε.

— Ἐδῶ κατοικεῖ ἡ χήρα;.. ρώτησε δειλὰ ἡ Ζωίτσα.

— Ναί, παιδάκι μου, προχώρησε στὸ βάθος.

Ἄν δὲν ἦταν ἀνοιχτὴ ἡ πόρτα δὲ θάβλεπε ἡ Ζωίτσα.

Και τώρα στο θαμπό φῶς εἶδε κάτι πού τὴν ἔκανε ν' ἀνατριχιάσῃ. Μιὰ γυναῖκα, ἴδιος σκελετός, ἦτανε ξαπλωμένη σ' ἓνα κρεβάτι καὶ σκεπασμένη μὲ κάποιο κουρελιάρικο πάπλωμα.

Τρεῖς παιδάκια, μόλις εἶδαν τὴ Ζωίτσα, τρύπωσαν κάτω ἀπὸ τὸ κρεβάτι καὶ συμαζεμένα κοιτάζανε. Λίγο ἔλειψε νὰ πετάξῃ τὸ καλάθι ἡ Ζωίτσα καὶ νὰ τρέξῃ κάτω στὸν πατέρα της.

Ὅμως πῆρε θάρρος, ἔβαλε τὸ καλάθι σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ κρεβατιοῦ, κι ἔδωσε τὸ φάκελλο στὴν ἄρρωστη μάνα.

— Εὐχαριστῶ, μικρούλα μου, εἶπε ἡ ἄρρωστη. Νὰ πῆς στὸ μπαμπά σου πὼς ἔχει χρυσὴ καρδιά. Ἐλπίζω νὰ γίνω καλά, καὶ νὰ περάσω ἀπὸ τὸ κατὰστημά του, νὰ τὸν εὐχαριστήσω. Χρόνια πολλά, μικρούλα μου. Εὐχαριστῶ...

Κάτι εἶπε κι ἡ Ζωίτσα, μὰ δὲν τὸ θυμόταν. Ἐκεῖνο πού πρόσεξε ἦταν νὰ ξανακλείσῃ, ὅσο μπορούσε καλύτερα, τὴν πόρτα καὶ νὰ τρέξῃ κάτω στὸ αὐτοκίνητο. Μπῆκε μέσα κι ἔπεσε στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ πατέρα της. Ἐκλαιγε καὶ τὸν ἔσφιγγε μὲ τὰ χεράκια της, ὅσο μπορούσε. Ὁ πατέρας της τὴν ἄφησε νὰ κλάψῃ. Κοντὰ νὰ φτάσουνε στὸ σπίτι, τῆς εἶπε:

— Δὲν κάνει νὰ σὲ δῇ ἡ μητέρα κλαμένη.

— Καλὰ πατέρα, εἶπε ἡ Ζωίτσα. Μὰ τί ἦταν ἐκεῖνο πού εἶδα! Σανίδια σάπια, σκοτάδι, κουρέλια, ἀκάθαρτα καὶ μισόγυμνα παιδιά, κι οὔτε ἓνα κάρβουνο ἀναιμιμένο.

— Ἦσύχασε, τῆς εἶπε ὁ πατέρας της, καὶ πιστεύω νὰ γίνῃ γρήγορα καλά. Ἐπειτα κάτι θὰ κάμω.

— Τί είχες μέσα στο φάκελλο, πατέρα;

— “Α, τὸ μυστικό μου θέλεις νὰ μάθης; Δὲν κάνει.

— “Ομως ἐγὼ τὸ λέω τὸ δικό μου μυστικό, εἶπε ἡ Ζωίτσα. Μαζὶ μὲ τ’ ἄλλα ποὺ εἶχαμε στὸ καλάθι, ἔβαλα καὶ τρεῖς κοῦκλες καὶ τρία τόπια.

— Καλὰ ἔκαμες.

Φτιάσανε στὸ σπίτι. Ἡ μητέρα ρώτησε:

— Καλὲ τὸ τραπέζι εἶναι ἑτοιμο, καὶ σεῖς ἐφύγατε;

— “Α, ἔχομε καὶ μεῖς ἓνα μυστικό, εἶπε ὁ πατέρας. Αὔριο θὰ σοῦ τὸ εἰπῇ ἡ κόρη μας. Δὲν πιστεύω νὰ ἐπιμένης;

— Κάθε ἄλλο, εἶπε ἡ μητέρα.

“Ετσι, γιὰ πρώτη φορά, γνώρισε τὸν πατέρα της ἡ Ζωίτσα.

Ἡ μανούλα μου.

ΓΕΡΑΣΑ πιά, καὶ τὴ μανούλα μου πᾶνε
πολλὰ χρόνια πὺν τὴν ἔχασα, καὶ ὁμως
ἀκόμα τὴ λαχταρῶ, σὰ νὰ εἶμαι παιδάκι, παιδάκι ἀνή-
λικο ἀκόμα. Τὰ μαλλιά μου ἄσπρισαν, τὰ μάτια μου
δὲ βλέπουν καθὼς πρῶτα, καὶ τ' ἄφτιά δὲν ἀκοῦν, καὶ τὰ
πόδια μὲ κόπο μὲ φέρνουν ἐκεῖ πὺν θέλω. Ὅμως ἡ καρ-
διά μου ἔχει μείνει καρδιά μικροῦ καὶ ἀθῶου παιδιοῦ.
Κι αὐτὸ θὰ τὸ χρωστῶ στὴ μανούλα μου. Δὲν περνᾶ
στιγμὴ πὺν νὰ μὴν τὴ θυμηθῶ, καὶ — ἀπίστευτο, μὰ ἀλη-
θινὸ — τὴ νιώθω νὰ εἶναι κοντά μου. Ὅταν γράφω,
ἀκούω τὴ φωνὴ τῆς, σὰ νὰ παραστέκεται πίσω μου καὶ

πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου καὶ νὰ μοῦ λήῃ αὐτὴ τὰ ὅσα γράφω. Πόσες φορὲς δὲ γελιέμαι καὶ γυρίζω νὰ πέσω στὴν ἀγκαλιά της! Ἀργὰ τὴ νύχτα, ὅταν κουράζομαι διαβάζοντας ἢ γράφοντας, ἀκούω τὴ γλυκιὰ της φωνή:

— Καιρὸς νὰ κοιμηθῇς!

Κι ἂν ὑπακούσω, κοιμᾶμαι γλυκὰ καὶ ἡσυχα. Καὶ προτοῦ νὰ μὲ πάρῃ ὁ ὕπνος, μοῦ φαίνεται πὼς ἀκούω νὰ μοῦ λήῃ παραμύθια...

Νομίζω πὼς τὴν ἀκούω μ' ἀνοιχτὰ τὰ μάτια, μὰ μπορεῖ καὶ νὰ μ' ἔχῃ πάρει ὁ ὕπνος. Καὶ πάω νὰ πι- στέψω τὸ δεύτερο, γιὰτὶ βλέπω τὸν ἑαυτό μου μι- κρούλη, νὰ μοῦ σταυρώνῃ τὰ χεράκια μου γιὰ νὰ εἰπῶ τὴν ἀλησμόνητη προσευχή μου:

— Θεέ μου, φύλαξε τὴ μανούλα μου...

Ἐπειτα ἀκούω νὰ μὲ νανουρίζῃ μὲ τὸ γλυκὸ νανούρισμα, πὺν καὶ ξυπνητὸς ἂν τὸ θυμηθῶ, κλεί- νουν τὰ μάτια μου:

Ὑπνε ποὺ παίρνεις τὰ μικρά,

Ἐλα πάρε καὶ τοῦτο.

Μικρὸ-μικρὸ σοῦ τόδωσα,

Μεγάλο φέρε μού το.

.

Δὲν εἶναι λίγες φορὲς—δὲ ντρέπομαι νὰ τὸ πῶ, γιὰτὶ εἶναι ἀλήθεια—ποὺ δὲν ἀκολουθῶ τὶς συμβουλὲς τῆς μα- νούλας μου. Ἐπιμένω νὰ διαβάζω, ἢ νὰ γράφω, κι ἂς πᾶν τὸ κεφάλι μου νὰ σπάσῃ ἀπὸ τὸν πόνο, κι ἢ μέσῃ μου νὰ κοπῇ στὰ δυό. Μὰ πῶς πληρώνω τὴν παρακοή μου! Δὲν καταλαβαίνω πότε βρίσκομαι στὸ κρεβάτι μου. Κα-

μιὰ φορὰ πού ξυπνῶ, βλέπω πὼς δὲν εἶχα τὴ δύναμη νὰ γδυθῶ. Νιώθω τὸ κεφάλι μου νὰ πονῇ. Οἱ δικοί μου μ' ἀκοῦνε ν' ἀναστενάζω καὶ νὰ παραμιλῶ.

— "Αχ! μανούλα μου, πρόφτασε τὸ κεφαλάκι μου! Καὶ ἡ μανούλα μου τάχα προφτάνει στὴ στιγμή.

— Τὸ κεφαλάκι σου, ἔ; Πῶς νὰ μὴν πονῇ; Τ' ἀφήνεις στιγμή νὰ ἡσυχάσῃ;

Κι ἐνῶ λέει ἡ γλῶσσα, παίρνει τάχα τὸ μαντίλι, βάζει μιὰ λεμονόκουπα στὸ μέτωπο μὲ καφὲ πασπαλισμένη, καὶ μοῦ τὴ δένει μὲ τὸ μαντίλι σφιχτά, πολὺ σφιχτά. Κι ἄλλη φορὰ πάλι βάζει τάχα τὰ δυὸ χεράκια της καὶ μοῦ τὸ σφίγγει λέγοντας:

— Τί νὰ κάνω, στάσου νὰ πάρω ἐγὼ τὸν πόνο. Μὰ ἄλλη φορὰ ν' ἀκούς.

— Ναί, μανούλα μου, τῆς λέγω καὶ ἡσυχάζω. Ἀπάνω πού πάω νὰ ξυπνήσω, τὴν ἀκούω πάλι:

— "Ελα, ξύπνα, μὰ δουλειὰ σήμερα δὲν ἔχει. Νὰ πᾶς περίπατο στὸ δάσος, νὰ ξαπλώσῃς καὶ νὰ κοιμηθῇς, ἅμα κουραστῇς, κάτω ἀπὸ τοὺς παχιοὺς τοὺς ἴσκιους.

"Ετσι σὰν παιδάκι μὲ νταντεῦει ἡ μανούλα μου, ἀπὸ τὸν καιρὸ πού πέθανε.

Θυμᾶμαι τὰ δάκρυα πού ἔχυσα τότε. Ὅμως σὰν προσταγὴ ἀκούστηκαν τὰ λόγια της:

— Φτάνει πιά! Δὲ θέλω νὰ κλαῖς. Μοῦ κάνεις κακό! Κι ἀκουσε: εἶσαι ἀχάριστο παιδί. Γιά συλλογίσου λίγο τὰ τόσα παιδιά, πού δὲ γνωρίζανε μάνα!

"Αλήθεια! Σὰν ἀκούω πὼς κάποιο ἀγοράκι ἢ κορίτσακι ὠρφάνεψε, πρὶν νὰ γνωρίσῃ καλὰ-καλὰ τὴ μανούλα του, τὰ δάκρυά μου κυλᾶνε δίχως νὰ τὸ θέλω.

Η μάνα.

«Μάνα»! κράζει τὸ παιδάκι,
«Μάνα»! ὁ νιὸς καί: «Μάνα»! ὁ γέρος.
«Μάνα»! ἀκοῦς σὲ κάθε μέρος.
*Α! τί ὄνομα γλυκό!

Τὴ χαρά σου καὶ τὴ λύπη
μὲ τὴ μάνα τὴ μοιράζεις,
ποδητὰ τὴν ἀγκαλιάζεις,
δὲν τῆς κρύβεις μυστικό.

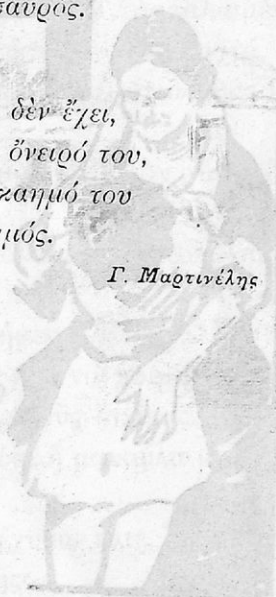
Μὲς στὸν κόσμον ἄλλο πλάσμα
δὲ θὰ βρῇς νὰ σὲ μαντεύη,
σὰν τὴ μάνα ποὺ λατρεύει,
σὰν τὴ μάνα ποὺ πονεῖ.

Ὅπου τρέχεις, πάντα ἢ μάνα
μέ τὸ νοῦ σὲ συντροφεύει,
σὲ προσμένει, σὲ γυρεύει
μ' ἀνυπόμονη καρδιά.

Δύστυχος ὅποιος τὴ χάσει,
ὁ καημὸς εἶναι μεγάλος.
Σὰν τὴ μάγα δὲν εἶν' ἄλλος
μὲς στὸν κόσμον θησαυρός.

Κι ὅποιος μάνα πιά δὲν ἔχει,
«Μάνα», κράζει σ' ὄνειρό του,
πάντα ἢ μάνα στὸν καημὸ του
εἶναι ὁ μόνος στεναγμός.

Γ. Μαργινέλης

Ἀνέγκαισιν σωτηρία.

ΤΟ ΧΩΡΙΟ μου εἶναι χτισμένο στήν πλα-
για ἑνὸς βουνοῦ. Ἀπέναντι εἶναι ἄλλο
βουνό. Τὰ δυὸ βουνὰ σχηματίζουν ἔτσι μιὰ στενὴ λαγ-
καδιά, ποὺ προχωρεῖ ἀρκετὲς ὥρες κατὰ τὴ δύση.

Στὸ ἀπάνω μέρος τοῦ χωριοῦ, ξέχωρ' ἀπὸ τ' ἄλλα
σπίτια καὶ σ' ἀρκετὴ ἀπόσταση, ἦταν τὸ σπίτι τοῦ Παν-
τελῆ τοῦ Χούνη. Πιὸ ψηλὰ κατάκορφα, ὥς μιὰν ὥρα μα-
κριά, ἀσπρολογοῦσε ἓνα ἐκκλησάκι τῆς Παναγίας. Ἀγριο-
βελανιδιὲς σκέπαζαν τὸ βουνό, ἀπὸ τὴ σπιτάκι τοῦ Παν-
τελῆ τοῦ Χούνη ὥς ψηλὰ κοντὰ στήν κορυφή. Ἡ κο-
ρυφή γυμνὴ καὶ μονάχα τὸ ἐκκλησάκι τὸ ἀγκάλιαζαν

δυὸ πελώρια πουργάρια. Τὸ βουνό, ἀπὸ τὸν Αὐγουστο καὶ πέρα ὡς τὸ Μάη, ἦτανε σχεδὸν κάθε μέρα ἀνταριασμένο. Τὶς μέρες, ποὺ ἔπεφτε πυκνὴ ὁμίχλη, ἀκόμα καὶ οἱ χωρικοί, ποὺ γνώριζαν πιθαμὴ-πιθαμὴ τὸν τόπο, ἔχαναν τὸ δρόμο τους. Ἀλλοῦ θέλανε νὰ πᾶνε κι ἄλλοῦ βρῖσκονταν. Ἄν πῆς γιὰ τὶς μέρες ποὺ χιόνιζε, κι ὁ τρελοβοριάς τὸ στριφογύριζε τὸ χιόνι, κιντύνεισαν πολλὰς φορὲς ἐκεῖνοι, ποὺ ἡ ἀνάγκη τοὺς ἔκανε νὰ περνᾶνε τὸ βουνό.

Ἐκεῖ ψηλὰ στὸ ἐκκλησάκι ἀνέβαινα πολὺ συχνὰ τὴν ἀνοιξὴ καὶ τὸ καλοκαίρι καὶ χαιρόμουν τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἥλιου. Τί ὥραϊα ποὺ ἔβγαινε, κόκκινος, κατακόκκινος, μεσ' ἀπὸ τὸ μακρινὸ πέλαγο, ποὺ φαινόταν ἀπὸ καὶ σὰ νὰ ἦταν μιὰ δρασκελιά τόπος. Στὸ ἐκκλησάκι αὐτό, μέρα παραμέρα, ἔβρισκα καὶ τὸν Παντελὴ τὸ Χούνη. Ἄναβε ταχτικὰ τὰ καντζύλια, ἂν δὲν πρόφταινα νὰ τ' ἀνάψω ἐγώ, ἢ κάποιος ποὺ ἀνέβαινε μὲ τὴν οἰκογένειά του καὶ μὲ τὸ σεβάσμιο παπά, τὸν παπα-Γιώργη τὸ μακαρίτη, νὰ λειτουργηθῇ. Ὅταν πανηγύριζε τὸ ἐκκλησάκι, ὁ Παντελὴς ὁ Χούνης ἦτανε στὶς χαρὲς του. Αὐτὸς τὸ στόλιζε κι αὐτὸς φρόντιζε νὰ μὴ λείψῃ τίποτα ἀπὸ τοὺς πανηγυριῶτες, νὰ διασκεδάσουν ὅσο μπορούσαν καλύτερα.

Ὅποιος πρόσεχε, θάβλεπε καὶ τὶς πὺλ σκοτεινὲς νύχτες, προπάντων τὸ χειμῶνα, νὰ τρεμολάμπῃ τὸ φῶς τῶν καντηλιῶν μέσα ἀπὸ τὸ μοναδικὸ παράθυρο ποὺ εἶχε τὸ ἐκκλησάκι. Κι ἔλεγαν πὼς αὐτὸ τὸ φρόντιζε ταχτικὰ ἀπὸ χρόνια τώρα, πρὶν ἐγὼ νὰ γεννηθῶ, ὁ Παντελὴς ὁ Χούνης. Γιὰ ποιό λόγο, δὲν ἤξαιρα, κανεὶς δὲν ἤξαιρε. Ὅμως ἔτσι ταχτικὰ ποὺ ἀνέβαινα στὸ ἐκκλησάκι, γνωρίστηκα μὲ τὸν Παντελὴ τὸ Χούνη.

Μιά μέρα πού ανταμώσαμε, μοῦ εἶπε:

— "Αν τύχη καὶ δὲν ξενιτευτῆς, ὅταν ἐγὼ πιά δὲ θὰ ζῶ, νὰ φροντίξης ν' ἀνάβης ταχτικά τὰ καντήλια. Προπάντων βράδου - βράδου ν' ἀνεβαίνης νὰ τ' ἀνάβης. Κι ἂν τύχη ποτὲ καὶ νυχτωθῆς στὸ βουνό, καὶ χάσης τὸ δρόμο, μὴ λησμονήσης νὰ κοιτάξης κατὰ δῶ! "Αμα δῆς τὸ φῶς, γέρονεῖς κατὰ τὸ χωριὸ καὶ προχωρεῖς ἴσα. Σὲ κάποιο σπίτι θὰ βρεθῆς.

Τὸν εὐχαρίστησα καὶ τοῦ ὑποσχέθηκα πὼς ἔτσι θὰ κάνω. Ἐπειτα τὸν ἐρώτησα:

— Γιατί δὲν τὸ κάνουν αὐτὸ κι ἄλλοι;

— Πῶς! τὸ κάνουν, μοῦ ἀπάντησε. Ἀλλὰ σὲ μένα ἔρχεται πιὸ βολικά. Εἶναι πιὸ κοντὰ στὸ σπίτι μου. Ἐχὼ ἐδῶ γύρω τὰ χτήματά μου. Ἐχὼ κι ἓνα λόγο παραπάνω ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Αὐτὸ πού ἤθελα τόσον καιρὸ νὰ μάθω. Ἦμουν ὅλος ἀρπτιά. Μὲ πῆρε καὶ καθήσαμε στὸν αὐλόγυρο. Ἐκεῖνη τὴν ὥρα ὁ ἥλιος κρυβόταν πίσω ἀπὸ τὶς βουνοκορφές, πού τὶς εἶχε βάψει μ' ἓνα βυσινὶ χρῶμα.

* * *

— Ἀκουσε, μοῦ εἶπε. Ἦτανε μιὰ βαρυχειμωνιά. Πλησίαζαν οἱ ἀποκριές. Ἦμουνα μοναχογιὸς καὶ παντρεμένος. Ὁ πρῶτος μου γιὸς θὰ ἦταν ὡς δέκα χρονῶν. Τὸ ἓνα χιόνι κοντὰ στὸ ἄλλο ἔπερτε. Πῆς πὼς δὲν πρόρταινε νὰ λιώσῃ οὔτε τόσο δὰ τὸ ἓνα, πού ἐρχόταν τ' ἄλλο. Χιόνισε, θυμᾶμαι, ὅλη τὴν ἡμέρα καὶ κοντὰ τὸ βράδου ἔπαψε. Τῇ νύχτα, ἦτανε μιὰ ὠραία ἀστροφεγγιά.

Λησμόνησα νὰ σοῦ πῶ πὼς εἶχα μανία μὲ τὸ κυνήγι.
Ἦταν ἀδύνατο νὰ γυρίσω στὸ σπίτι μὰς, ἂν δὲν εἶχα
πετύχει ἓνα δυὸ λαγούς ἢ ἄλλο κυνήγι. Μποροῦσα νὰ
μείνω νησιτικὸς ὅλη τὴν ἡ-
μέρα κυνηγώντας.

Ἐκεῖνη λοιπὸν τὴ βρα-
διὰ ἄρχισα νὰ ἐτοιμάζουμαι
γιὰ τὸ κυνήγι. Ὁ πατέρας
μου ὁ μακαρίτης μου λέει:

— Ποῦ θὰ πᾶς μὲ τέ-
τοιον καιρό! Ποῦ ξαίρεις
ἂν δὲ γυρίσῃ ὁ καιρὸς αὐ-
ριο; Δόξα νάχῃ ὁ Θεὸς
ἔχουμε νὰ φᾶμε. Ἄς μὰς
λείψῃ τὸ κυνήγι.

Ἀλίμονο, ὁ κυνηγὸς
δὲν κυνηγᾷ γιὰ τὸ κέρδος.

Κυνηγᾷ γιατί τὸ κυνήγι τὸν διασκεδάζει, τὸν μεθᾷ.
Ὁ πατέρας μου πρόστεσε:

— Ἄν ἐπιμένῃς, μὴν ἀνεβῇς στὸ βουνό. Κυνηγὰ στὴν
πλαγιά. Τὸ βουνὸ εἶναι ἐπίβουλο. Δὲν ξαίρεις τί σὲ βρῖσκει.

— Καλὰ-καλά, εἶπα ἐτοιμάζοντας ὅ,τι μου χρειαζό-
ταν. Μικρὸ παιδὶ δὲν εἶμαι.

Πολὺ πρῶτὶ σηκώθῃκα κι ἀνέβηκα στὸ βουνό. Περ-
νώντας ἀπὸ δῶ ἔκαμα τὸ σταυρό μου, μὰ δὲ θυμᾶμαι
ἂν ἦταν τὰ καντήλια ἀναμμένα. Τὸ δίχως ἄλλο δὲ θᾶ
ἦταν. Μὲ τέτοιον καιρὸ ποιὸς θ' ἀνέβαινε νὰ τ' ἀνάψῃ;

Προχώρησα κι ἄρχισα νὰ ψάχνω, γιὰ νὰ βρῶ ἀχνά-
ρια λαγῶν. Παρασυρμένος ἀπὸ τὸ κυνήγι, δέ θυμᾶμαι

πότε μὲ τύλιξε τὸ σκοτάδι. Κι ἄρχισε ἓνας χιονοστρόβιλος Θεέ μου φύλαγε. Δὲν ἤξαιρα ἂν ἦταν μεσημέρι ἢ βράδυ.

Οὕτε θυμᾶμαι ἂν εἶχα φάει τίποτε. Μὰ μήπως ἤξαιρα καὶ ποῦ βρισκόμουν; Κάποιο σημάδι ξεχώρισα κι ἀποφάσισα νὰ βαδίσω ἴσα, ἀνηφορικά. Τί τράβηξα, ἓνας Θεὸς τὸ ξαίρει. Ἦρθαν στιγμὲς ποὺ εἶπα νὰ τυλιχτῶ, νὰ μὲ σκεπάσῃ τὸ χιόνι, κι ὅ,τι γίνῃ ἅς γίνῃ. Μὰ προχώρησα. Καλὰ ποὺ τὰ πόδια μου ἦταν συνηθισμένα, νὰ πατοῦν σίγουρα καὶ στὸ πιδ πυκνὸ σκοτάδι. Ἄκουσε τώρα τί γινότανε στὸ σπίτι μου, ὅπως τάμαθα ὑστερώτερα.

Τὸ δειλινὸ ὁ πατέρας μου ἀνησύχησε πολὺ. Ὅσο κι ἂν προσπαθοῦσε νὰ κρύψῃ τοὺς φόβους του, ἡ γυναῖκα μου καὶ ἡ μακαρίτισσα ἢ μητέρα μου τὸ κατάλαβαν πὼς κιντύνευα. Στὸ χωριὸ ἦταν ἡσυχία, μὰ τὸ βουνὸ ἦταν ἀνταριασμένο, κι ὁ πατέρας μου ἤξαιρε τί γινόταν ἐκεῖ ψηλά. Εἶχε τὴν ἐλπίδα πὼς θαρχόμουν ἐνωρίς. Μὰ νύχτωσε καὶ ποῦ νὰ φανῶ.

— Ἀναφέ μου τὸ φανάρι, εἶπε στὴ μητέρα μου.

— Ποῦ θὰ πᾶς; ρώτησε.

— Πρέπει ν' ἀνεβῶ ν' ἀνάψω τὰ καντήλια. Μόνο ἡ Παναγιὰ μπορεῖ νὰ σώσῃ τὸ γιό μας.

— Τί λές; τοῦ εἶπε. Μπορεῖς ν' ἀνεβῇς ἐσὺ μὲ τόσα χιόνια ἐκεῖ ψηλά;

— Μπορῶ δὲν μπορῶ, ἔτσι θὰ γίνῃ εἶπε ὁ πατέρας.

— Θαρθῶ κι ἐγώ, εἶπε ἡ μητέρα.

— Ὁχι, κανεῖς ἄλλος δὲ θαρθῇ.

Ἡ γυναῖκα μου ὅμως, ποὺ ἔνιωσε τὸν κίντυνο, ἀδύνατο νὰ κρατηθῇ. Ἐτοιμάστηκε ν' ἀκολουθήσῃ τὸν πατέρα μου. Στὴν ἀνάγκη θὰ πήγαινε καὶ μοναχὴ της. Ἄ,

νά μὴν τὸ καταλάβῃ νὰ πάῃ ἐνωρὶς μόνη της! Καὶ τάβανε μὲ τὸν ἑαυτὸ της.

Καὶ ὁ μικρὸς μας ὁ γιὸς ἤθελε κι αὐτὸς νὰ πάῃ κοντά.

— Σὲ παιγνίδι λὲς πὼς θὰ πᾶς; τοῦ εἶπε ὁ παππούς του. Ἄκουσε δῶ. Νά τί θὰ γίνη. Ἐσὺ μὲ τὴ γιαιγιά σου θὰ μείνης ἐδῶ. Θ' ἀνάψετε τὰ φῶτα καὶ θάχετε ἀνοιχτὸ τὸ πίσω παράθυρο πρὸς τὸ βουνό.

— Θ' ἀνέβω στὸ κυπαρίσσι νὰ δέσω ψηλὰ τὸ φανάρι, εἶπε ὁ γιὸς μου.

Ὁ πατέρας μου δὲν ἀνησύχησε. Ὅλοι μας τὸν εἶχαμε δῇ τὸ μικρὸ νὰ σκαρφαλώνῃ σὰ γάτος ὡς τὴν κορφή.

— Κάμε γρήγορα, τοῦ εἶπε. Πρὶν ξεκινήσουμε μὲ τὴ μητέρα σου, νὰ ἰδῶ τὸ φανάρι ἐκεῖ ψηλά. Κοίταξε νὰ εἶναι γεμάτο λάδι.

Μὲ τὸ φανάρι ὁ πατέρας μου καὶ ἡ γυναῖκα μου πήραν τὸν ἀνήφορο. Ἄν ἦταν ὁ ἓνας μονάχος, τὸ δίχως ἄλλο θὰ χανόταν. Χίλιες δυὸ φορὲς κιντύνεψαν. Κι ὅταν ἀνέβηκαν ψηλὰ, μὲ δυσκολία βρῆκαν τὸ ἐκκλησάκι.

Κατακουρασμένοι, ὅπως ἔφτασαν, ἀναισαν τὰ καντήλια. Εἶπαν ὕστερα νὰ κατεβοῦν, μὰ εἶχαν κοκκαλιάσει ἀπὸ τὸ κρύο. Καλὰ ποὺ ἦρθε στὸ νοῦ τῆς γυναίκας μου. ν' ἀνάψουν φωτιά. Βρῆκαν ἀρκετὰ παλιосάνιδα. Ρῖξαν κι ἓνα δυὸ χαλασμένα καὶ παραπεταμένα στασίδια στὴ φωτιά. Τί νὰ κάνουν! Νὰ δώση ἡ Παναγιά νὰ σωθοῦν καὶ νὰ τὰ κάμουν καινούργια.

Ἐγὼ πάλι πάλευα μὲ τὰ χιόνια, μὲ τὸν ἀνεμοστρόβιλο ποὺ μὲ στράβωνε.

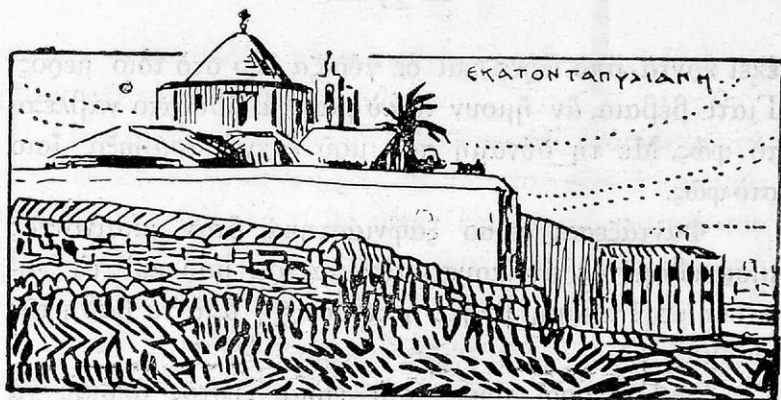
Ἐκεῖ ποὺ ἤμουν ἀπελπισμένος, κάποιο φῶς εἶδα νὰ χαράξῃ μέσα στὸ σκοτάδι. Ποιὸς ξαίρει, ἂν δὲν ἤμουν

ἐκεῖ κοντὰ ἀπὸ ὥρες, καὶ δὲ γύριζα ὅλο στὸ ἴδιο μέρος!
Γιατὶ βέβαια, ἂν ἤμουν πολὺ μακριά, ἀδύνατο νάβλεπα
τὸ φῶς. Μὲ τὴ δύναμη ποὺ μοῦ ἔμενε, τράβηξα ἴσια
στὸ φῶς.

Φαντάζεσαι πόσο ξαφνιαστήκα, ὅταν, μπαίνοντας
μισοπεθαμένος, ἀντίκρισα τὸν πατέρα μου καὶ τὴ γυ-
ναῖκα μου! Θερμὴ βγῆκε ἡ προσευχὴ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς
καρδιάς μου.

— Γρήγορα, τώρα ποὺ εἶσαι ζεστὸς ἀκόμη, νὰ
κατεβοῦμε, εἶπε ὁ πατέρας μου.

Κατακομμένοι ἀπὸ τὸν κόπο καὶ παγωμένοι φτά-
σαμε στὸ σπίτι. Ἡ καημένη ἡ μητέρα μου μὲ τὴ βοή-
θεια τοῦ μικροῦ μας γιοῦ εἶδαν κι ἑλάθαν ὥσπου νὰ
μᾶς συνεφέρουν.

Ὁ ἐσωτερινός.

ΣΤΟ ρημαγμένο παρεκκλήσι
τῆς ἀνοιξης τὸ θεῖο κοντύλι
εἰκόνες ἔχει ζωγραφίσει
μὲ τ' ἀγριολούλουδα τ' Ἀπρίλη.

Ὁ ἥλιος γέροντας στὴ δύση,
μπροστὰ τοῦ Ἱεροῦ τὴν πύλη
μπαίνει δειλὰ νὰ προσκυνήση,
κι ἀνάφτει ὑπέρολαμπρο καντήλι.

Σκορπᾶ γλυνκιὰ μοσκοβολιὰ
δάφνη στὸν τοῖχο ριζωμένη,
θυμιάμα πὺν καίει ἡ πίστις.

Καὶ μιὰ χελιδονοφωλιὰ
ψηλὰ στὸ νάρθηκα χτισμένη,
ψάλλει τὸ «Δόξα ἐν Ὑψίστοις».

Γ. Δροσίνη

Ὁ μικρὸς ὁ Φώντας.

ΠΛΗΣΙΑΖΑΝ τὰ Χριστούγεννα. Ὁ μοναδικὸς ἀγωγιάνης τοῦ χωριοῦ, ὁ Πέτρος Ἀλούπης, θὰ κατέβαινε μὲ τὸ κάρο του στὴν πόλιν νὰ ψωνίσῃ γιὰ τὰ μικρομάγαζα τοῦ χωριοῦ καὶ γιὰ τοὺς γειτόνους καὶ γιὰ τοὺς φίλους καὶ γνωστοὺς καὶ γιὰ τὸ σπίτι του.

— Δέ θὰ μὲ πάρῃς καὶ μένα, πατέρα; ρώτησε ὁ μικρὸς ὁ Φώντας, ὁ γιὸς του, καὶ στύλωσε τὰ μικρὰ ἔξυπνα μάτια του στὰ μάτια τοῦ πατέρα του παρακαλεστικά.

— Εἶσαι μικρὸς ἀκόμη, τοῦ ἀπάντησε.

— Ἐννιά χρονῶν παλικάρι, εἶμαι μικρὸς ἀκόμη; Καὶ

ποιός θὰ σοῦ προσέξη τόσα ψώνια, ποιός θὰ σὲ βοηθήσει; λέει ὁ Φώντας καὶ τριβεται χαϊδευτικά σὰ γατάκι γύρω ἀπὸ τὸν πατέρα του.

— Νὰ τὸν πάρης, πατέρα, παρακαλεῖ καὶ ἡ μικρούλα, ἡ χαϊδεμένη Μπήλιω. Θὰ μοῦ κάνης τὴ χάρη νὰ τὸν πάρης.

— Γιατί; ρωτᾷ ὁ πατέρας χαμογελώντας.

— Γιατὶ ὁ Φώντας θὰ μ' ἀγοράσῃ ἓνα σωρὸ πράματα, ἀποκρίνεται ἡ μικρούλα ἡ Μπήλιω.

— Καὶ δὲν τ' ἀγοράζω κι ἐγώ;

— "Α! ὄχι, ἐσύ δὲν ξαίρεις νὰ μοῦ τ' ἀγοράσῃς.

— Γιά δές τα, γιά δές τα, δουλειὲς ποὺ μ' ἀνοίγουν! ἔκανε ὁ πατέρας.

— "Ελα πατέρα, παρακάλεσε ἡ Μπήλιω καί, καθὼς ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης ἔσκυψε κάτι νὰ διορθώσῃ στὸ κάρο του, τοῦ ἄρπαξε τὸ κεφάλι καὶ τοῦ ἔσκασε δυὸ φιλιὰ. Αὐτὸ ἦταν! Ὁ πατέρας δὲ μπορούσε πιά ν' ἀντισταθῇ.

Πρὶν νὰ φέξῃ, τὴν παραμονή, ξεκίνησε ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης μὲ τὸ γιό του γιὰ τὴν πόλη.

— Τὸ νοῦ σου στὸ παιδί, τοῦ εἶπε μυστικά ἡ γυναῖκα του ἡ Κρουσταλλένια.

— Νὰ πῆς στὴ Μπήλιω, μητέρα, ἅμα ξυπνήσῃ, πὼς δὲ θὰ ξεχάσω τίποτε. Ὅλα θὰ τῆς τὰ φέρω.

Τὸ κρῦο ἦταν τσουχτερὸ κι ὁ Πέτρος Ἀλούπης ἔκρυψε τὸ Φώντα στὴν ἀγκαλιά του, καὶ τὸν τύλιξε μὲ τὸ τριμμένο του παλτό.

Τὴν ὥρα ποὺ ἔβγαινε ὁ ἥλιος, εἶχαν περάσει τὴ μεγάλη στροφὴ καὶ φάνηκε κάτω, κοντὰ στὴ θάλασσα, ἡ πόλη.

— Για ιδὲς ἐκεῖ! εἶπε ὁ Πέτρος Ἀλούπης ξεσκεπάζοντας τὸ κεφάλι τοῦ Φώντα.

Κι αὐτός, ἀφοῦ ἔτριψε τὰ μάτια του, ἔκαμε! «Ἄ!» καὶ κοίταζε, ὅλο καὶ κοίταζε. Πότε καμάρωνε τὴ θάλασσα ποὺ ἦταν σὰν ἀναλυτὸ ἀσήμι ποὺ τρεμόλαμπε, καὶ πότε τὴν πόλη, ποὺ τὴν εἶχανε χρυσωμένη οἱ ἀχτίνες τοῦ ἡλίου,

Λίγο παρακάτω ἀπάντησαν ἓνα σταυροδρόμι.

— Ὁ δρόμος αὐτὸς πηγαίνει στὸ χωριὸ τοῦ κουμπάρου μας τοῦ Στέφανου, εἶπε ὁ Πέτρος Ἀλούπης.

— Μὰ πέρσι ποὺ πήγαμε στὸ πανηγύρι τὸ Δεκαπενταύγουστο, δὲν ἤρθαμε ἀπὸ δῶ, εἶπε ὁ Φώντας.

— Ἀπὸ δῶ, ἐξήγησε ὁ Πέτρος Ἀλούπης, εἶναι πολὺ μακριά. Κατεβήκαμε ἀπὸ τὸν ἄλλο δρόμο τοῦ χωριοῦ μας. Ἀπὸ τοῦτον ἐδῶ τὸ δρόμο πηγαίνουν ὅσοι ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὴν πόλη.

— Ἄ, κατάλαβα, εἶπε ὁ Φώντας.

* * *

Πολὺ ἀργὰ τὸ βράδυ γυρίζανε στὸ χωριὸ τους, πατέρας καὶ γιός. Ὅσο ἦτανε στὸν κάμπο εἶχανε συντροφιά τοὺς χωρικοὺς, ποὺ γυρίζανε στὰ χωριά τους, χτισμένα ἄλλα κατάκαμπα κι ἄλλα στὰ ριζὰ τοῦ βουνοῦ. Γύριζαν ὕστερα ἀπὸ τὴ δουλειὰ τῆς ἡμέρας, ἄλλοι πεζοὶ κι ἄλλοι μὲ τ' ἄλογα ἢ τὰ γαῖδουράκια τους, κι ἄλλοι στὰ κάρρα καὶ στ' ἀμάξια. Πότε πότε περνοῦσε καὶ κανένα αὐτοκίνητο. Ἄ-οὐ-α! ξεφωνοῦσε, καὶ μύριζε τὸν ἀέρα μὲ βενζίνα, καὶ σήκωνε σύννεφο τὴ σκόνη, κι ὅσο ν' ἀνοιγοκλείσης τὰ μάτια σου, χανόταν στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου.

Στὴ μέση τοῦ κάμπου πήραν τὸ δρόμο γιὰ τὸ χωριό τους. Κατὰ κεῖ δὲν πήγαινε πιά κανεῖς. Ὁ ἥλιος βύθισε στὴ θάλασσα καὶ τὰ ἔβαψε ὅλα κόκκινα, κατακόκκινα.

Σιγὰ-σιγὰ ἤρθε τὸ σούρουπο, κι ἔπειτα τὰ σκέπασε ὅλα ἡ νύχτα. Καὶ δὲν ἦταν ἀκόμη παρὰ στὴν ἀρχὴ τοῦ δρόμου! Ἄ δὲν τοὺς τύχαινε τίποτε, θὰ φτάνανε περασμένα μεσάνυχτα στὸ χωριό τους. Ὁ δρόμος γινόταν ὅλο καὶ πιὸ ἀνηφορικός. Τὸ ἄλογό τους, ὁ ἀγαπημένος τους ὁ Ντορῆς, πολὺ δύσκολα ἔσερνε τὸ βαρυφορτωμένο κάρο.

Ὁ Πέτρος ὁ Ἀλού-
πης κουνούσε τὰ γκέμια καὶ χτυποῦσε στὸν ἀγέρα τὴ μάστιγα:

— Ντέ, Ντορῆ μου! Ντέ, γέρο μου, νὰ φτάσουμε γρήγορα, ν' ἀναπαυτῆς στὸ στάβλο σου, νὰ φᾶς τὸ κριθαράκι σου καὶ νὰ κοιμηθῆς. Ὁ Ντορῆς τόξαιρε τὸ καλὸ φαῖ πού τὸν ἐπερίμενε, κι ἔβαζε ὅλη του τὴ δύναμη. Μὰ εἴπαμε, ἦτανε βαρυφορτωμένος καὶ γέρος.

Ὅσο ἀνέβαιναν, τόσο τὸ κρὺο γινόταν πιὸ τσουχτερό. Ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης ἔβαλε τὸ Φώντα ν' ἀκουμπήσῃ τὶς πλάτες του στὶς δικές του πλάτες, καὶ νὰ κοιτάξῃ τὰ πράματα πρὸς τὰ πίσω. Τὰ εἶχε δέσει καλά, μὰ δὲν ξαίρει κανεῖς τί γίνεται μὲ τὸ τράνταγμα. Ἐπειτα

ἔτσι θὰ εἶχαν κι οἱ δυὸ ζεστὲς πλάτες, κι ὅταν ἔχης ζεστὲς τὶς πλάτες, δὲ φοβᾶσαι νὰ κρυολογήσης. "Ἐτσι πηγαίνοντας σὲ λίγο βυθίστηκαν κι οἱ δυὸ τους σὲ συλλογή.

Ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης συλλογιζόταν πὼς δὲν ἔπρεπε ν' ἀργήσῃ τόσο. Μὰ τί νὰ ἔκανε; Εἶχε τόσα πολλὰ νὰ ψωνίσῃ, κι ἔπρεπε νὰ μὴν ξεχάσῃ τίποτε. Μόνο τοῦ γέρο-Ψιμούλη τοῦ μπακάλη τοῦφερνε μιὰ νταμιτζάνα οὔζο, κι ἄλλη μιὰ κονιάκ καὶ τρία-τέσσερα γαλόνια μὲ ἄλλα πιотά, κι ἄφησε τὸ ρύζι καὶ τὰ μακαρόνια καὶ τὴν ἄλλη μπακαλική. "Ἄλλες μικρότερες μποτιλίες μὲ πιотά εἶχε ψωνίσει γιὰ τὴ θειά-Λάμπραινα κι ἀκόμη ζάχαρη καὶ καφὲ καὶ λουκούμια. Ἡ θειά-Λάμπραινα, διεύθυνε τὸ καφεενεδάκι τοῦ χωριοῦ, γιατί ὁ ἄντρας της, ὁ Λάμπρος Σταβάρας, ἦταν πιασμένος χεροπόδαρα ὁ δύστυχος ἀπὸ χρόνια. Γιὰ τὴ χήρα τὴν κυρὰ-Μπιρμπίλω, τὴν ἐμπορίσσα τοῦ χωριοῦ, εἶχε ψωνίσει πανικά, χασέδες καὶ κλαδωτὰ τοίτια καὶ τόπια κι ἄλλα ἀγιοβασιλιάτικα παιγνίδια γιὰ τὰ παιδιά. Τὶς φυλλάδες μὲ τὰ κάλαντα τὶς εἶχε ἀγοράσει στὸ περασμένο ταξίδι, καὶ τὶς εἶχε ξοδεμένες ἡ κυρὰ-Μπιρμπίλω. Τοῦ εἶχε πεῖ λοιπόν, νὰ προφτάσῃ νάρθῃ γρήγορα νὰ τῆς φέρῃ κι ἄλλες. Μὰ τί νὰ γίνῃ τώρα; Εἶχε ἀργήσει. "Ἐπειτα εἶχε ψωνίσει κι ἄλλα κι ἄλλα...

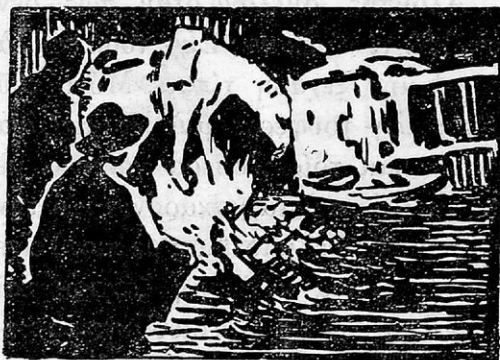
Καὶ κάθε τόσο ἔκοβε τὴ συλλογὴ του ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης καὶ παρακινούσε τὸ Ντορή του!

— "Εἰ! Ντορή μου, τράβα γέρο μου, καὶ φτάσαμε.

* * *

Ὁ Φώντας πάλι συλλογιζόταν τὰ τόσα ποὺ εἶχε ἰδεῖ στὴν πόλη. Μέρους καὶ βδομάδες θὰ εἶχε νὰ διηγιέται,

στήν αδερφούλα του τῇ Μπήλιω. Θὰ τῆς ἔλεγε πῶς ἦταν ἡ θάλασσα, πού δὲ φαινόταν ἀπὸ τὸ χωριό τους, τὰ καράβια στὸ λιμάνι, πού κάνανε δάσος τὰ κατάρ-

τια τους. Θὰ τῆς ἔλεγε γιὰ τὴν ἀγορὰ καὶ γιὰ τὰ ἐμπορικά.

Γιὰ ὅλα θὰ τῆς μιλοῦσε, κι ὅλα θὰ τῆς τὰ ξηγοῦσε. Ποτὲ δὲ θὰ λησμονοῦσε νὰ τῆς πῇ γιὰ

τοὺς σωροὺς τὰ χρυσοκόκκινα πορτοκάλια, τὰ μανταρίνια καὶ τ' ἄλλα φρουῖτα.

Ἄμ' τὰ ζαχαροπλαστεῖα, τί θαῦμα! Ἀκόμα εἶχε τὴ γλύκα τῆς πάστας πού ἔφαγε. Μὰ εἶχαν ψωνίσει καὶ γιὰ τὴ Μπήλιω, καὶ γιὰ τὴ μητέρα. Τὸ κομματάκι του θὰ τὸ ἔπαιρνε κι ἀπὸ τὶς δυό.

Πόσο θ' ἄνοιγε τὸ στόμα τῆς ἡ Μπήλιω, ἅμα θάβλεπε τὴν ὥραία κούκλα, πού τῆς ἀγόρασε μὲ τὰ δικά του λεφτά. Τὰ φύλαγε μῆνες τώρα γι' αὐτὸν τὸ σκοπó. Τῆς εἶχε ἀγοράσει κι ἓνα τόπι κι ἓναν καραγκιόζη, πού ἔκανε τοῦμπες χαριτωμένες. Ἄ, ἂν εἶχε πιὸ πολλὰ λεφτά, πόσα θὰ τῆς ἀγόραζε ἀκόμα!

Κι ὁ ἄνεμος φυσοῦσε ὅλο καὶ πιὸ ἄγρια καὶ σφύριζε στ' ἄφυλλα κλαδιὰ τῶν δέντρων, πού ἦταν στὶς ἄκρες τοῦ δρόμου, καὶ τὸ κρῦο γινόταν ὅλο καὶ πιὸ τσουχτερό καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Πέτρου Ἀλούτη μόλις ἀκουόταν.

—“Εἰ, Ντορή μου, βιάσου, καημένε μου γέρο, καὶ φτάσαμε!..

Ξαφνικά στὴν καμπὴ τοῦ δρόμου ἓνα «κράκ» ἀκούστηκε καὶ τὸ κάρο ἔγειρε στὸ ἓνα του πλευρό! Ὁ γέρο-Ντορὴς πισωπάτησε ἓνα δυὸ βήματα καὶ σταμάτησε. Ὁ Πέτρος Ἀλούπης πήδησε στὴ στιγμή κάτω. Ἡ πρώτη του φροντίδα ἦταν ν’ ἀρπάξῃ τὸ μικρὸ Φώντα καὶ νὰ τὸν ἀπιθώσῃ κάτω, λίγο μακριὰ ἀπὸ τὸ κάρο. Ἐπειτα ἄρχισε νὰ ξεφορτώνῃ πρῶτα τὶς νταμιτζάνες καὶ τὰ γαλόνια ποῦ ἦταν γεμάτα ἀπὸ τὰ πιотά, κι ὕστερα τ’ ἄλλα ψόνια. Καλὰ ποῦ δὲν εἶχε πάθει τίποτε κανένα ἀπ’ αὐτά.

Σὲ μιὰ γωνιά τοῦ δρόμου μάζεψε ἀγριορίγανες, στιβιές, ἀγριοφασκομηλιές καὶ ἄναψε φωτιά. Μὲ τὴ λάμψη ποῦ ἀνάδινε ἡ φωτιά, μάζεψε κι ὁ Φώντας μαζὶ μὲ τὸν πατέρα του κι ἄλλα ξερόκλαδα κι ἔγινε ἡ φωτιά μεγάλη. Ἐπειτα κάθησε ἀπάνεμα, κοντὰ στὴ φωτιά, ὁ Πέτρος Ἀλούπης, κι ἄρχισε νὰ συλλογίζεται τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ.

Νὰ μείνουν ἐκεῖ ὅλη τὴ νύχτα, θὰ κοκκάλωναν ἀπὸ τὸ κρύο. Τόσα ξύλα ποῦ χρειάζονταν νὰ συντηρήσουν τὴ φωτιά, ποῦ νὰ τὰ βροῦν. Ἐπειτα τὸ δίχως ἄλλο θὰ τοὺς πέθαινε ὁ γέρο-Ντορὴς, καὶ ποῦ θάβρισκαν ἔπειτα τὶς χιλιάδες ποῦ θὰ χρειάζονταν ν’ ἀγοράσουν νέο ἄλογο! Μὰ τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ;

Σηκώθηκε πάνω ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης κι ἔκανε μερικὰ βήματα. Μετὰ φώναξε τὸ Φώντα νάρθη κοντά του.

— Θυμᾶσαι, ποῦ σοῦ εἶπα πὼς πάει αὐτὸς ὁ δρόμος; τὸν ἐρώτησε.

— Στοῦ κουμπάρου τοῦ Στέφανου.

— Naί, εἶπε ὁ Πέτρος Ἀλούπης. Ἄν πάρῃς τὸ

δρομό ἴσα χωρὶς νὰ στρέψῃς πουθενά, θὰ βγῇς στοῦ κουμπάρου τοῦ Στέφανου. Εἶναι στὴν κορφὴ τοῦ λόφου, κι ὕστερα πὺν κατηφορίζει, ἀρχίζουν τ' ἄλλα σπίτια τοῦ χωριοῦ. Τὰ φῶτα τοῦ σπιτιοῦ, καθὼς θὰ πλησιάσῃς στὴν κορυφή, θὰ φανοῦν.

— Θυμᾶμαι, θυμᾶμαι, ἀπάντησε ὁ Φώντας. Ἀπὸ τὸ χωριό μας ὅταν πηγαίνουμε, ἀνεβαίνουμε πρῶτα τὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ, κι ἔπειτα φτάνουμε στοῦ κουμπάρου τὸ σπίτι.

— Λοιπόν, τί λές; Πᾶς νὰ φωνάξῃς τὸν κουμπάρο τὸ Στέφανο νάρθη μὲ τὸ κάρο του;

— Πηγαίνω, πατέρα, εἶπε καὶ ξεκίνησε.

— Ἴσα νὰ πηγαίνῃς καὶ θὰ φτάσῃς.

Σὲ λίγο μιὰ καμπὴ ἔκρουσε τὸν ἴσκιό τοῦ μικροῦ Φώντας.

Ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης ἄρπαξε βιαστικὰ δῶθε-
κεῖθε φρούγανα καὶ καθὼς τάρριχνε στὴ φωτιά.
φώναζε:

— Πᾶς καλά, Φώντας;

— Ναί, πατέρα.

Ἄλλοτε πάλι:

— Πατέρα! τρέχω, τρέχω!

— Καλά, Φώντας μου, μπράβο καλό μου παιδί!
Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα καὶ οἱ φωνές τους δὲν
ἀκούγονταν πιά.

Ἡ ἀντιφεγγιὰ τῆς φωτιᾶς δὲ φώτιζε τὸ δρόμο
του, κι ὁ Φώντας βυθιζόταν ὅλο καὶ πρὸς πολὺ στὸ
σκοτάδι.

Καὶ ὁ ἄνεμος οὐρλιαξε καὶ κάποτε σήκωνε ἄμμο

καὶ τὸν χτυποῦσε πότε ἀπὸ πίσω καὶ πότε στὰ πλάγια,
καὶ σὰ νὰ τὸν ἔσπρωχνε νὰ τρέξη πιὸ πολὺ.

* * *

Στὴν ἀρχὴ ὁ Φώντας δὲν εἶχε ἄλλη σκέψη παρὰ
πῶς νὰ τρέξη μ' ὅλη του τὴ δύναμη, νὰ φτάσῃ στὸ σπίτι
τοῦ κουμπάρου τοῦ Στέφανου καὶ νὰ γυρίσουν γρήγορα
στὸν πατέρα του. Ὁ καημένος ὁ πατέρας θὰ ὑπόφερε ἀπὸ
τὸ κρύο καὶ ὁ γέρο-Ντορὴς τὸ ἴδιο. Καὶ στὸ σπίτι τους
ἡ ἀδερφοῦλα του καὶ ἡ μητέρα του πόσο θ' ἀνησυχοῦ-
σαν! Πόσα δὲ θὰ ἔβανε ὁ νοῦς τους, ποὺ ἄργησαν τόσο!

Σιγὰ-σιγὰ ὁμως κου-
ράστηκε καὶ τὸ βῆμα του
γινόταν ὄλο καὶ πιὸ ἀργό.
Σύγκαιρα στὸ νοῦ του ἀ-
ναδεύονταν ὅλα ὅσα εἶχε ἀ-
κούσει γιὰ καλικάντζαρους.

Ὁ κουτσούλιακας ὁ
καλικάντζαρος εἶχε βγῆ
πιά, κι ἂν εἶχαν περάσει τὰ
μεσάνυχτα, θὰ εἶχαν βγῆ
κι οἱ ἄλλοι. Τάχα ὁ ἄνε-
μος σήκωνε τὰ μικρὰ κου-
κάκια τοῦ ἄμμου ἢ οἱ κα-
λικάντζαροι; Ἀνατρίχιασε
λιγάκι, μὰ πάλι πῆρε θάρρος καὶ χαμογελώντας θυμῆ-
θηκε πὼς οἱ καλικάντζαροι εἶναι κουτὰ πράματα, καὶ θά-
βρισκε τρόπο νὰ τοὺς ξεγελάσῃ, ἂν τούγκλειναν τὸ δρόμο

Θυμήθηκε τὴν κόρη ποὺ τὴν ἔστειλε ἡ μητριὰ της ν' ἀλέση τὴ νύχτα στὸ μύλο, κι ἤθελαν νὰ τὴν πάρουν οἱ καλικάντζαροι. Ὅμως αὐτὴ τοὺς γέλασε, στέλνοντάς τους νὰ τῆς φέρουν φορέματα κι ἄλλα στολίδια, ὥσπου ἄλεσε, φόρτωσε στὸ μουλάρι τὸ ἄλεσμα καὶ κρύφτηκε κι αὐτὴ μεσογόμι. Οἱ καλικάντζαροι ψάχνανε νὰ τὴ βροῦν μὰ δὲν τὴν ἔβρισκαν. Κι ὅταν ὁ κουτσούλιακας εἶπε, πῶς θὰ ἦταν μεσογόμι, ἔβαλε αὐτὴ τὶς φωνές. Ἀμέσως τότε ἔτρεξαν οἱ χωρικοὶ μὲ ἀναμμένα δαυλιά, κυνήγησαν τοὺς καλικάντζαρους, κι ἔτσι σώθηκε ἡ ὀρφανὴ κόρη.

Κι ὁ Φώντας τώρα κάπου θὰ τοὺς ἔστειλε, ὥσπου νὰ φτάση στὸ σπίτι τοῦ κουμπάρου τοῦ Στέφανου. Μὲ τὴ θύμηση αὐτὴ δὲν ἔνιωθε τὴν κούραση, καὶ προχωροῦσε ὅσο μποροῦσε καλύτερα.

Ἐπειτα θυμήθηκε τὸ πάθημα τοῦ καλικάντζαρου ἀπὸ τὸ μυλωνά τους τὸν Ἀγγελὴ τὸν Κούτρη. Ἐκεῖ, λέει, ποὺ ἔψηνε στὴ σούβλα του τὸ χοιρινὸ κρέας, νὰ σου κι ἓνας καλικάντζαρος μὲ μιὰ σούβλα βατράχια καὶ κάθεται ἀντικρὺ του!

— Πῶς σὲ λένε, μπάλμπα; ρωτᾷ τσεβδὰ ὁ καλικάντζαρος.

— Κανένα μὲ λένε, ἀποκρίνεται ὁ Ἀγγελής.

— Ἀφησέ με, μπάλμπα Κανένα, ν' ἀλείπτω τὸ πητὸ μου μὲ τὸ τσιγκάκι, λέει ὁ καλικάντζαρος καὶ πλησιάζει τὴ σούβλα του στὴ σούβλα τοῦ Ἀγγελὴ τοῦ Κούτρη.

— Μὴ μοῦ μολεύης τὸ ψητό, γιατί σ' ἔκαψα, τοῦ λέει ὁ Ἀγγελὴς ὁ Κούτρης.

Ποῦ ν' ἀκούση ὁ καλικάντζαρος! Πατ! πάτ! κι ὁ Ἀγγελὴς ὁ Κούτρης τοῦ δίνει ἀπανωτὲς πέντ-ἕξι μὲ τὴ

σούβλα του. Φωνές και κακὸ ὁ καλικάντζαρος. Σὲ λίγο μαζεύτηκαν χιλιάδες καλικάντζαροι γύρω ἀπὸ τὸ μύλο.

— Τί ἔχειθ, βλὲ ποὺ φωνάδειθ ἔττι; ρωτοῦν κι ἐκεῖνοι τσεβδά.

— Ὁ Κανέναθ μ' ἔκαπθε! Ὁ Κανέναθ μ' ἔκαπθε.

— Βλέ, νὰ μὴν εἶθαι μεθυδμένοθ τοῦ λένε οἱ καλικάντζαροι καὶ φεύγουν γελώντας. Χί, χί, χί, ἀκοῦθ τὸν ἔκαπθε ὁ Κανέναθ καὶ φωνάδει!

Γέλασε κι ὁ Φώντας καὶ προχώρησε. Κι ὁ ἄνεμος φουσοῦσε καὶ οὐρλιάζε περνώντας ἐπάνω στ' ἄφυλλα δέντρα.

* * *

Ὁ πατέρας του πάλι, ὁ Πέτρος Ἀλούπης, ἔκοβε βόλτες γύρω ἀπὸ τὸ πεσμένο του κάρο, κι ἦταν ἀνήσυχος.

Δὲν ἔπρεπε νὰ στείλῃ τὸ Φώντα τόσο μικρό, συλλογιόταν. Ἄν τοῦ πάθῃ τίποτε; Ἄν χάσῃ τὸ δρόμο;

Ὁ οὐρανὸς σκεπαζόταν μὲ μαῦρα σύννεφα, ποὺ φάνταζαν σὰν παρὰ ξωτικά, ποὺ κυνηγιόταν. Δὲ θὰ τρόμαζε τὸ παιδί; Ἄ! ἔπρεπε νὰ πάῃ αὐτὸς νὰ φωνάξῃ τὸν κουμπάρο του τὸ Στέφανο. Μὰ πάλι, πῶς μποροῦσε ν' ἀφήσῃ τὰ ξένα ψώνια μόνα τους; Ἄν χάνονταν! Καὶ στὴν ἀνησυχία του φώναξε:

— Φώντα! Φώντα! Μὰ δὲν ἀκουόταν παρὰ τὸ ἄγριο φύσημα τοῦ ἀγέρα.

Ὁ Φώντας προχωροῦσε. Τὸν ξάφνιαζαν πότε τὰ σύννεφα, ποὺ καθὼς περνοῦσαν, ἔκαναν τὸ σκοτάδι πῶς

πηχτό, καὶ πότε κανένα χοντρὸ δέντρο ἢ βράχος. Ὅμως
κάτι εὐχάριστο θυμόταν, κι ἔδιωχνε τὸ φόβο. Κάποτε
ἔνιωθε τὸν ἑαυτό του τόσο κουρασμένο, πὺ τοῦ ἐρχόταν νὰ
καθῆσῃ κάπου νὰ
ξεκουραστῇ. Μὰ
φοβότανε μὴν τὸν
πάρῃ ὁ ὕπνος καὶ
ποιὸς ξαίρει πόσο
θὰ τὸν κρατοῦ-
σε. Μποροῦσε καὶ
νὰ μὴν ξυπνοῦσε
πιά. Ποιὸς ξαί-
ρει; Καθὼς ἦταν

ιδρωμένος θὰ κοκκάλιαζε ἀπὸ τὸ κρύο. Κι εἶχε ἀκουστὰ
πὼς πολλοὶ ἔτσι βρῆκαν τὸ θάνατο. Ἔπειτα θὰ τὸν πε-
ρίμενε ὁ πατέρας του, καὶ στὸ σπῖτι ἢ μητέρα του καὶ ἡ
ἀδερφοῦλα του θ' ἀνησυχοῦσαν. Μπορεῖ καὶ νὰ χτύπη-
σαν οἱ καμπάνες γιὰ τὴν ἐκκλησία. Καὶ ἡ μητέρα του
καὶ ἡ ἀδερφοῦλα του νὰ ἦταν ἐκεῖ, καὶ νὰ παρακαλοῦ-
σαν τὸ Θεῖο Βρέφος γιὰ τὴ σωτηρία του.

— Βόηθα, Χριστούλη μου, εἶπε κάνοντας τὸ
σταυρό του ὁ Φώντας καὶ προχώρησε βάζοντας ὅλη
του τὴ δύναμη.

* * *

Ξαφνικὰ σὲ μιὰ στροφὴ τοῦ ἀνηφορικοῦ δρόμου
ἓνας κατάμαυρος ὄγκος τοῦ ἔκλεισε τὸ δρόμο, καὶ δυὸ
πελώρια φλογερά μάτια καρφώθηκαν στὰ δικά του:

— Στάσου, ποῦ θὰ μοῦ πᾶς; νόμισε πὼς ἄκουσε.

— Ἄσε με νὰ περάσω, δράκο, καὶ μὲ περιμένει ὁ πατέρας μου, φώναξε ὁ Φώντας καὶ κοντοστάθηκε. Ἐπειτα προχώρησε, κι ὁ μαῦρος ὄγκος μὲ τὰ φλογερὰ μάτια κινήθηκε καταπάνω του.

— Βοήθεια! φώναξε ὁ Φώντας, χωρὶς νὰ σταματήσει. Στὴ φωνή του τὸ ἓνα μάτι τοῦ δράκου μεγάλωσε, κι ἀνάμεσα παρουσιάστηκε μιὰ μορφή ἀνθρώπου.

— Ποιὸς φωνάζει; ἀκούστηκε μιὰ φωνή.

Ὁ Φώντας γνώρισε τὴ φωνή τοῦ κουμπάρου τοῦ Στέφανου. Ἀμέσως κατάλαβε πὼς ὁ μαῦρος ὄγκος ἦταν οἱ δυὸ θεόρατες πουρναριές, ποὺ ἀγκάλιαζαν τὸ σπίτι, καὶ τὰ φλογερὰ μάτια ἦταν τὸ φῶς ἀπὸ τὰ δυὸ μικρά του παράθυρα.

— Ἐγὼ εἶμαι ὁ Φώντας, τοῦ κουμπάρου σου τοῦ Πέτρου τοῦ Ἀλούπη.

— Ἐλα Χριστὲ καὶ Παναγιά, τέτοια ὦρα! ἀκούστηκε καὶ σὲ λίγο βγήκε ὁ κουμπάρος ὁ Στέφανος μ' ἓνα φανάρι, καὶ πῆρε μέσα τὸ Φόντα.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἀκούστηκαν οἱ καμπάνες ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ τοῦ χωριοῦ. Ἡ γυναῖκα τοῦ κουμπάρου τοῦ Στέφανου εἶχε ξυπνήσει κι ἐτοίμαζε τὰ δυὸ της ἀγόρια καὶ τὴν κόρη της γιὰ τὴν ἐκκλησιὰ.

Ὁ Φώντας εἶπε σύντομα τί τοὺς συνέβηκε.

— Ἐλα Χριστὲ καὶ Παναγιά, ἔκανε ἡ κουμπάρα καὶ σταυροκοπήθηκε. Τὰ παιδιὰ της, ἀγουροξυπνημένα καθὼς ἦταν, ἀνοιξαν τὸ στόμα τους. Τόσο μικρὸς καὶ νάρθη τόσο δρόμο καὶ μὲ τέτοιον καιρό! Ἄ, αὐτὰ δὲ θὰ κατέβαιναν καὶ τὰ τρία μαζί νὰ πάνε οὔτε κάτω στὸ χωριό, στὸ σπίτι τῆς γιαγιάς τους!

— Κάνε τοῦ παιδιοῦ ἓνα ζεστὸ καὶ δῶσ' του νὰ φάῃ, κι ἐγὼ νὰ ἐτοιμάσω τὸ κάρο. Νὰ πᾶτε στὴν ἐκκλησία καὶ νὰ μὴν ἀνησυχῆτε. Κοντὰ τὸ μεσημέρι θὰ εἶμαι πάλι ἐδῶ, εἶπε ὁ κουμπάρος ὁ Στέφανος, καὶ βιάστηκε νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ κάρο μὲ τὸ δυνατὸ καὶ νέο ἄλογό του.

Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα καὶ τὸ κάρο τοῦ Στέφανου, κυλοῦσε πρὸς τὸ μέρος ποὺ περίμενε ὁ κουμπάρος του ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης. Στὸ μεταξὺ ἡ ὁρμὴ τοῦ ἀνέμου ἔπεφτε καὶ τὰ σύννεφα μαζεύονταν ὅλο καὶ πὺ πυκνότερα. Μικρὲς σπίθες ἀπὸ χιόνι χτυποῦσαν πότε καὶ πότε τὸ πρόσωπο τοῦ Φώντας. Μὰ δὲν τις ἔνιωθε. Ὁ νοῦς του ἦταν στὸν πατέρα του. Καὶ φώναζε ὅσο μποροῦσε:

— Ἐρχόμαστε, πατέρα, ἐρχόμαστε!

Ἄ! μὲ τί χαρὰ τὴν ἄκουσε τὴν ἀγαπημένη φωνὴ ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης! Τέλος ἔφτασαν. Οἱ δυὸ κουμπάροι φόρτωσαν τὰ ψώνια στὸ γερὸ κάρο, καὶ διώρθωσαν πρόχειρα τὴ σπασμένη ρόδα, ἔτσι ποὺ νὰ μπορῇ ὁ γέροντος νὰ τραβήξῃ τὸ ἀδειανὸ κάρο. Ἐπειτα ξεκίνησαν χαρούμενοι.

Σὰ φτάσανε στὸ σπίτι, ἡ χαρὰ τῆς μητέρας του καὶ τῆς ἀδερφοῦλας του τῆς Μπήλιως δὲν περιγράφεται.

Σὲ λίγο εἶχαν ἔρθει κι ὅσοι περίμεναν τὰ ψώνια τους καὶ τὰ πῆραν βιαστικά. Εἶχε πιά φωτίσει καὶ ἡ ἐκκλησιὰ εἶχε σκολάσει.

Ἔπειτα, ἀφοῦ ἔβαλαν τὰ ζῶα στὸ στάβλο, μπῆκαν στὸ σπίτι καὶ κάθησαν γύρω στὸ Χριστουγεννιάτικο τραπέζι.

— Πίνω στήν ὑγείά σου, κουμπάρε Στέφανε, εἶπε σηκώνοντας τὸ ποτήρι του ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης. Τὸ καλὸ πὺν μούκαμες ποτέ μου δὲ θὰ τὸ λησμονήσω.

— Καλύτερα νὰ πιοῦμε στήν ὑγεία τοῦ μικροῦ ἥρωα, τοῦ Φώντα μας, εἶπε ὁ κουμπάρος ὁ Στέφανος.

Ἡ ἀδερφοῦλα του ἡ Μπήλιω τὸν ἀγκάλιασε καὶ τοῦ ἔσκασε δυὸ φιλιὰ. Ἡ μητέρα του τὸν κοίταξε μὲ καμάρι καὶ δυὸ δάκρυα κύλησαν στὰ μάγουλά της.

Καὶ ὁ μικρὸς ὁ Φώντας ὥρθωσε τὸ μικρὸ του ἀνάστημα καὶ τοὺς κοίταξε ὅλους γελαστός. Μέσα του ἔλεγε:

— Τ' ἀξίζω. Εἶμαι παληκάρι. Ἄντρας πιά. Ἀμέ;

έρω νὰ χτίσω
ένα σπιτάκι.

Ω ΕΛΩ νὰ χτίσω ένα σπιτάκι
στή μοναξιά καὶ στή σιωπή·
ξαίρω μιὰ πράσινη ραχούλα,
δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

Ξαίρω στή χώρα τὴ μεγάλη
τὸν πλούσιο δρόμο τὸν πλατύ,
μὲ τὸ παλάτια καὶ τοὺς κήπους,
δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

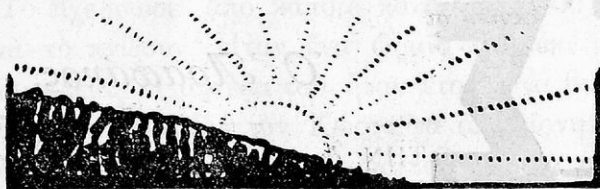
Ξαίρω τὸ πρόσχαρο ἀκρογιάλι,
ὅλο τὸ κῦμα τὸ φιλεῖ,
κρινόσπαρτη εἶν' ἡ ἄμμουδιά του,
δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

Ἀτέλειωτη τραβάει μιὰ στράτα,
σκίζει μιὰ χέρσα ἀπλοχωριά,
σκληρὰ τὴ δέρνει τὸ ἀγριοκαίρι
κι ὁ ἥλιος τὴ χτυπᾷ.

Μιά σιρότα χλιοπατημένη
τὸν καβαλάρη νησιζό,
τὸν πεζοπόρο διψασμένο,
θάφτει στὸν κορνιαχτό.

*Εκεῖ τὸ σπίτι μου θὰ χτίσω
μὲ μιὰ βρυσούλα στήν αὐλή,
πάντα ἡ γωνιά του νὰ καπνίζει
κι ἡ θύρα του ἀνοιχτή.

Κ. Παλαμάς

Ο Άρσάκος.

ΤΗΝ ἄκρη τῆς πολιτείας ζοῦσε μιὰ χήρα ποὺ εἶχε τέσσερα παιδιά. Τὸ μεγαλύτερό της τὸ ἀγόρι ἦταν πάνω-κάτω εἰκοσι χρονῶν. Ἐργαζόταν, κι ἡ φτωγὴ οἰκογένεια ζοῦσε ἀπὸ τὸ μεροδοῦλι του. Ἀλέξη τὸν ἔλεγαν. Ἐπειτα ἔρχονταν δυὸ κορίτσια, τὸ ἓνα δεκαπέντε καὶ τὸ ἄλλο δέκα χρονῶν.

Αὐτὰ βοηθοῦσαν τὴ μητέρα τους νὰ καλλιεργῇ τὸ μικρὸ περιβολάκι τοῦ σπιτιοῦ τους, καὶ νὰ πουλῇ λίγα λαχανικά, φρούτα, αὐγά καὶ κοτόπουλα.

Τὸ τέταρτο παιδί ἦταν τὸ χαϊδεμένο τῆς χήρας.

Ήταν ὀχτὼ χρονῶν καὶ λεγόταν Κώστας. Ἡ χήρα ἀγαποῦσε ἐξαιρετικὰ τὸ παιδί της αὐτό, τὸν Κώστα, ὅχι γιατί ἦταν τὸ μικρότερο, μήτε γιατί ἦταν πολὺ ἔξυπνο, ἀλλὰ γιατί ἦταν κουτσό. Εἶχε πέσει ἀπὸ τὴ σκάλα, ὅταν ἦταν ἀκόμη πολὺ μικρό, καὶ τὰ ποδαράκια του ἔμειναν παράλυτα. Ὅταν ἔγινε ἕξι ὡς ἑπτὰ χρονῶν, ἄρχισε νὰ περπατῇ, ἀκουμπώντας σὲ δυὸ δεκανίκια.

Ἡ χήρα ἦταν πολυβασανισμένη, αὐστηρὴ καὶ κάπως γκρινιάρα. Μάλωνε τὰ κορίτσια της, κι αὐτὸν ἀκόμη τὸν Ἀλέξη, ποὺ ἦταν ἄντρας καὶ σὲ λίγο θὰ πήγαινε στρατιώτης. Τὸν Κώστα ὅμως ποτέ. Τὸ εἶχε βάρος στὴν ψυχὴ της, ποὺ δὲν τὸν πρόσεξε κι ἔπεσε καὶ κουτσάθηκε γιὰ ὅλη του τὴ ζωή.

Ὁ Ἀλέξης μιὰ μέρα ἔφερε στὸν Κώστα ἓνα σκυλάκι. Τὸ εἶχε σώσει ἀπὸ κάποια κακόπαιδα, ποὺ ζητοῦσαν νὰ τὸ πνίξουν. Ήταν ἓνα ὠραῖο σκυλάκι μὲ κατσαρὰ μαλλιά. Ἡ μητέρα του ἦταν ἔτοιμη νὰ βάλῃ τὶς φωνές, ὅταν ὅμως εἶδε τὸν Κώστα νὰ τὸ παίρνῃ μὲ λαχάρα, νὰ τὸ σφίγγῃ στὴν ἀγκαλιά του καὶ νὰ τοῦ λήη τρυφερὰ λόγια, δὲ μίλησε. Ἐτσι ὁ Κώστας βρῆκε ἓνα σύντροφο καὶ τὸν ἔβγαλε Ἀραπάκο. Ὁ Ἀραπάκος μεγάλωσε γρήγορα, ὅπως ὅλα τὰ σκυλιά.

Ὁ Κώστας εἶχε τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴν ἐπιμονὴ νὰ γυμνάσῃ τὸν Ἀραπάκο καὶ νὰ τοῦ μάθῃ ἓνα σωρὸ νόστιμα πράματα. Τὸν ἔμαθε νὰ στέκεται σούζα, νὰ χαιρετᾷ δίνοντας τὸ δεξί του πόδι, νὰ σκύβῃ τὸ κεφάλι καὶ νὰ κἀνῃ: γὰβ-γάβ! γιὰ νὰ πῇ «εὐχαριστῶ» Ἐκανε πὼς ἔπεφτε ψόφιος, ὅταν τὸν τουφεκοῦσε τάχατες ὁ Κώστας μπάμ-μπούμ! Κι ἔπειτα σηκώνόταν ζωηρός, μόλις ὁ Κώ-

στας ἔβανε τὸ χέρι του στὸ στόμα του καὶ χτυποῦσε τάχατες τὴ σάλπιγγα: ταρατατά-ταρατατά!

Μὰ δὲν ἦταν μόνο αὐτά, πού ἤξαιρε ὁ Ἀραπάκος. Ἔκανε τοῦμπες, ἔβρισκε κι ἔφερνε πίσω τὶς πέτρες πού πετοῦσε ὁ Κώστας, καὶ δὲ ντρεπόταν καθόλου νὰ κάνη καὶ τὸν κουτσό, ὅπως περπατοῦσε δηλαδή ὁ ἀφέντης του.

Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ γράψῃ ἓνα βιβλίο ὁλόκληρο, ἂν ἤθελε νὰ πῇ ὅλα τὰ παιγνίδια καὶ τὰ καμώματα τοῦ Ἀραπάκου.

Ἔτσι περνοῦσαν τὸν καιρό τους ὁ Κώστας κι ὁ Ἀραπάκος.

Ἦρθε ὅμως φτώχεια, φτώχεια μεγάλη, στὴν οἰκογένεια τῆς χήρας. Καὶ μαζὶ ἀρρώστησε κι ὁ Ἀλέξης βαριά.

Τρεῖς μῆνες στὸ κρεβάτι!

Ἡ χήρα πούλησε ὅ,τι πολύτιμο εἶχε.

Ὅταν ἔγινε καλὰ ὁ Ἀλέξης, ἄργησε νὰ βρῇ δουλειά. Καὶ σὲ τρεῖς μῆνες θὰ πῆγαινε στρατιώτης! Ποῦ νὰ βρῇ χρήματα ἡ χήρα, γιὰ νὰ δώσῃ κάτι στὸ παιδί της, πού θὰ τῆς ἔφρευε; Καὶ πῶς θὰ ζοῦσε δυὸ χρόνια, πού θάκανε στὸ στρατὸ ὁ Ἀλέξης;

Ἦταν καταστενοχωρημένη ἡ δυστυχησμένη ἡ μάνα. Κι ὅμως, τοῦ Κώστα δὲν τοῦ κακομίλησε ποτέ.

* * *

Μιά μέρα ὁ Κώστας καθόταν στὸ περιβολάκι του, κι ἔπαιζε μὲ τὸν Ἀραπάκο του. Ἀξαφνα πέρασε ἓνα ἀνοιχτὸ ἀμάξι μ' ἓναν καλοντυμένο κύριο μέσα. Ὁ κύ-

ριος αὐτὸς εἶδε τὰ παιγνίδια τοῦ Κώστα μὲ τὸ σκυλάκι
κι εἶπε στὸν ἀμαξά του νὰ σταματήσῃ.

Ὁ Κώστας δὲν πρόσεξε κι ἐξακολούθησε τὰ παι-
γνίδια του. Μὰ κι ὅταν εἶδε τὸν κύριο, δὲν ταράχτηκε
καθόλου, παρὰ ἐξακολούθησε νὰ παίζει.

Ὁ κύριος, σὲ λίγο, ἔβγαλε τὸ ρολόι του, κοί-
ταξε τὴν ὥρα, κι ἔπειτα φώναξε τοῦ Κώστα:

— Πῶς σὲ λένε, μικρούλη μου;

— Κώστα.

— Τὸ σκύλο σου;

— Ἀραπάκο.

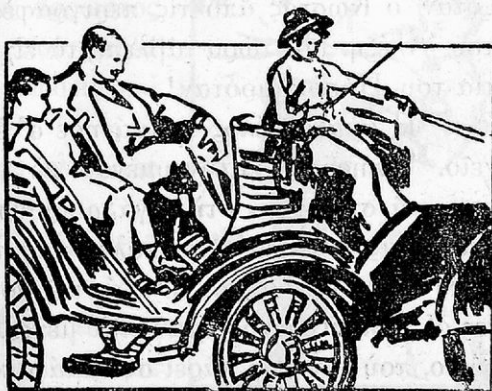
Ὁ κύριος σκέφτηκε λίγο, κι ἔπειτα εἶπε:

— Κώστα, μοῦ κάνεις τὴ χάρη νάρθῃς μαζί μου μὲ
τὸν Ἀραπάκο σου, νὰ σᾶς πάω μιὰ βόλτα μὲ τ' ἀμάξι;
Θὰ περάσῃς καλά. Ἐπειτα, σὲ ξαναφέρνω στὸ σπιτάκι
σου. Εἶναι δῶ ἡ
μητέρα σου;

— Ὁχι, λεί-
πει σὲ δουλειά.

— Θέλεις
λοιπόν, Κώστα,
ναρθῇς; ξαναρώ-
τησε ὁ κύριος.

— Ἐρχομαι εὐ-
χαρίστως, ἀπά-
νησε ὁ Κώστας.

— Εὐχαριστῶ, εἶσαι εὐγενικὸ παιδί. Ὅταν γυρί-
σουμε, θὰ πῶ στὴ μητέρα σου πῶς ἐγὼ σὲ πῆρα.

Μόλις εἶπε αὐτὰ τὰ λόγια ὁ καλοντυμένος κύριος,

κατέβηκε ἀπὸ τὴν ἄμαξά του καὶ βοήθησε τὸν Κώστα ν' ἀνεβῇ. Ὁ Ἀραπάκος μ' ἓνα πήδημα βρέθηκε κι αὐτὸς στὴν ἄμαξα μέσα.

Ξεκίνησαν.

— Στὸ ξενοδοχεῖο! πρόσταξε ὁ κύριος τὸν ἄμαξά.

Ἡ ἄμαξα περνοῦσε μεσ' ἀπὸ διάφορους δρόμους. Καταστήματα μὲ μεγάλα γυάλινα παράθυρα καὶ μὲ χίλια πράματα ἀπὸ μέσα, σπίτια ψηλὰ μὲ μαρμαρένια μπαλκόνια, πλατιά πεζοδρόμια γεμάτα ἀπὸ κόσμος, ἀπὸ χιλιάδες ἀνθρώπους, πὺν διασταυρώνονταν πηγαίνοντας στὶς δουλειές τους.

Ὁ Κώστας κοίταζε ὅλ' αὐτὰ καὶ χαιρόταν. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ πὺν πήγαινε στὴν πόλη καὶ περνοῦσε μεσ' ἀπὸ δρόμους μὲ τὶς στολισμένες προθηκὲς, τὰ ὥραϊα καταστήματα καὶ τὰ μεγάλα σπίτια. Ὅλ' αὐτὰ τὰ φανταζόταν ὁ Κώστας ἀπὸ τὶς περιγραφὲς τοῦ ἀδερφοῦ του τοῦ Ἀλέξη. Μὰ τώρα τάβλεπε, τὰ εἶχε μπροστὰ στὰ μάτια του. Πόσο χαιρόταν!

Ἡ ἄμαξα τέλος σταμάτησε σ' ἓνα μεγάλο ξενοδοχεῖο. Ὑπηρέτες καλοντυμένοι, μὲ μεγάλα γυαλιστερὰ κουμπιά, στέχονταν στὴ μεγάλη κρουσταλλένια πόρτα καὶ μέσα, στὶς μαρμαρένιες σκάλες, πὺν ἦταν στρωμένες μὲ παχὺ κατακόκκινο χαλί. Ὁ Κώστας νόμισε πὺς οἱ ὑπηρέτες οἱ καλοντυμένοι ἦταν πιὸ μεγάλοι κύριοι ἀπὸ τὸν κύριο, πὺν τὸν εἶχε πάρει στὸ ἀμάξι του.

Γι' αὐτὸ παραξενεύτηκε, ὅταν ὁ κύριος πρόσταξε ἓναν ἀπ' αὐτοὺς, νὰ τὸν κατεβάσῃ μὲ προσοχὴ καὶ νὰ τὸν πάρῃ στὴν ἀγκαλιά του, νὰ τὸν ἀνεβάσῃ στὸ ἀπάνω πάτωμα.

Ὁ Ἀραπάκος τοὺς ἀκολούθησε γαβγίζοντας ἀπὸ γαρά. Ὅλοι τὸν κοίταζαν.

— Τί ὠραῖο σκυλάκι! ἔλεγαν.

* * *

Μπῆκαν σ' ἓνα μεγάλο δωμάτιο, ὅπου ἦταν ἓνα μεγάλο κρεβάτι. Ἀπάνω στὸ κρεβάτι αὐτὸ ἦταν ξαπλωμένο ἓνα ἀγοράκι, ὡς ἑπτὰ χρονῶν, μὲ ξανθὰ μαλλιά καὶ γαλανὰ μάτια. Πόσο κίτρινο ὅμως!

Μιά νοσοκόμα καθόταν δίπλα του.

Ὁ Κώστας χαιρέτησε εὐγενικά. Ὁ Ἀραπάκος σηκώθηκε στὰ πίσω πόδια του καὶ ἔκαμε υπόκλιση.

— Τί εἶναι, πατέρα;
ρώτησε ὁ μικρὸς ἄρρωστος
τὸν πατέρα του, ποὺ μπῆκε
πίσω ἀπὸ τὸν Κώστα καὶ
τὸν Ἀραπάκο.

Ὁ πατέρας πλησίασε
καὶ εἶπε στὸ ἀγοράκι:

— Εἶναι ὁ Κώστας, ὁ
μικρὸς μας φίλος.

Ἐπειτα ἔδειξε τὸ ἄρρωστο παιδί καὶ τὸ σύστησε
στὸν Κώστα:

— Τὸ παιδί μου, ὁ Νίκος.

— Χαίρω πολὺ, εἶπε ὁ Κώστας σὰ μεγάλος κύριος,
καὶ ἔδωσε τὸ χέρι του στὸ Νίκο.

—“Α, ξέχασα! Νὰ σοῦ συστήσω, Νίκο, καὶ τὸ σύντροφο τοῦ Κώστα, τὸν Ἀραπάκο, εἶπε καὶ πάλι ὁ πατέρας.

Ὁ Ἀραπάκος κατάλαβε ἀμέσως, σηκώθηκε στὰ πίσω του πόδια, κι ἔδωσε στὸ Νίκο τὸ δεξι μπροστινό του πόδι.

—“ὦ! τί ὥραϊο σκυλάκι! Καὶ τί εὐγενικοὺς τρόπους πού ἔχει! Εἶπε ὁ Νίκος καὶ χτύπησε τὰ χεράκια του.

Τὰ κατακίτρινα κι ἀδύνατα μάγουλά του βάφτηκαν τριανταφυλλένια ἀπὸ τὴ χαρά του. Πόσο χάρηκε ὁ πατέρας του γι' αὐτό!

Χτύπησε ἀμέσως τὸ ἡλεκτρικὸ κουδούνι καὶ εἶπε σὲ μιὰν ὑπηρέτρια, πὺ παρουνσιάστηκε, νὰ φέρῃ σοκολάτες, μπισκότα καὶ τρία φλυτζάνια γάλα.

— Θὰ φᾶς καὶ σύ! εἶπε ὁ πατέρας στὸ ἄρρωστο παιδί του.

—“Ὁχι, πατέρα, δὲν ἔχω ὄρεξη.

— Θὰ κάμῃς, παιδί μου, ἅμα ἰδῇς τὰ ὥραϊα παιγνίδια, πὺ ξαίρουν ὁ Κώστας κι ὁ Ἀραπάκος.

Κι ἔπειτα γύρισε στὸν Κώστα, τοῦ χάιδεψε τὰ μαλλιά καὶ τὸν παρακάλεσε:

— Κάνε μου τὴ χάρη νὰ παίξῃς μὲ τὸ σκυλάκι σου, σὰ νὰ εἶσαι στὸ σπίτι σου.

Ὁ Κώστας δὲν εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ πολλὰ παρακάλια. Ἀρχισε ἀμέσως τὰ παιγνίδια του μὲ τὸν Ἀραπάκο, πὺ τελειωμὸ δὲν εἶχαν.

Ὁ Νίκος γελοῦσε καὶ θαύμαζε! Χτυποῦσε τὰ χέρια του, ἔβγανε χαρούμενες φωνές, καὶ μιλοῦσε ὅλη τὴν ὥρα.

Ἦρθαν τὰ σοκολατάκια, τὰ μπισκότα καὶ τὸ γάλα.
Ὁ Κώστας πῆρε τὸ ἕνα φλυτζάνι μὲ τὸ γάλα καὶ πότισε
τὸν Ἀραπάκο του. Ἦταν πολὺ, φαίνεται, ζεστό, κι ὁ
Ἀραπάκος ἔκανε χαριτωμένους μορφασμούς. Τὰ παιδιά
γελοῦσαν. Ἐπειτα ὁ Κώστας τοῦ ἔβαλε σ' ἕνα χαμηλὸ
τραπέζι σοκολατάκια καὶ μπισκοτάκια. Τοῦ πέρασε καὶ
μιὰ πετσετούλα στὸ λαιμό.

Ὁ Ἀραπάκος, ὀρθὸς στὰ πίσω του πόδια, τρα-
βοῦσε μὲ τὰ μπροστινὰ τὰ μπισκοτάκια καὶ τὰ σοκο-
λατάκια καὶ τὰ ροκάνιζε. Τὰ παιδιά ἔτρωγαν κι αὐτὰ
καὶ γελοῦσαν.

Ἀφοῦ ἔφαγαν καλὰ, ξανάρχισαν τὰ παιγνίδια,
ὥσπου βασίλεψε ὁ ἥλιος.

* * *

— Καιρὸς, Κώστα, νὰ σὲ πάω στὸ σπίτι σου,
εἶπε ὁ κύριος καὶ σηκώθηκε.

— Ναί κύριε, θ' ἀνησυχῇ ἡ μητέρα μου, εἶπε ὁ
Κώστας.

Ὁ Νίκος ὅμως δὲν ἤθελε νὰ φύγουν οἱ νέοι του
φίλοι. Ἦθελε νὰ καθήσουν ἐκεῖ, κοντά του, γιὰ πάντα.
Ὁ πατέρας του εἶδε κι ἔπαθε νὰ τοῦ δώσῃ νὰ καταλάβῃ,
πὼς ὁ Κώστας δὲ μπορούσε νὰ μείνῃ καὶ πὼς ἔπρεπε νὰ
γυρίσῃ στὴ μητέρα του.

— Τὸ σκυλάκι ὅμως; Νὰ μείνῃ τὸ σκυλάκι! ἔλεγε
κλαψιάρικα ὁ Νίκος.

— Ποιό σκυλάκι! εἶπε ὁ Κώστας βάζοντας στὶς
μασκάλες του τὰ δεκανίκια. Ὁ Ἀραπάκος μου; Ὁχι,

Νίκο. Ὁ Ἀραπάκος εἶναι δικός μου, δὲν κάνει χωρὶς ἐμένα, οὔτε κι ἐγὼ χωρὶς αὐτόν!

Τί νὰ κάνῃ ὁ Νίκος; Λυπήθηκε, μὰ σόπασε. Ὁ Κώστας χαιρέτησε τὸ φίλο του, πῆρε τὸν Ἀραπάκο του κι ἔφυγε μαζὶ μὲ τὸν πατέρα τοῦ Νίκου.

Γύρισαν στὸ σπίτι του μὲ τὸ ἀμάξι. Ἡ μητέρα του ἦταν σὰν τρελλή ἀπὸ τὴν ἀνησυχία της. Μόλις τὸν εἶδε εἶπε:

— Μά, παιδί μου, ποῦ ἦσουν;

Ἐτρεξε στὸ ἀμάξι, τὸν πῆρε στὴν ἀγκαλιά της καὶ τὸν κατέβασε. Ὁ Ἀραπάκος κατέβηκε πηδώντας καὶ γαβγίζοντας σὰ νάλεγε:

— Τί φοβόσουν, ἀφοῦ ἦμουν ἐγὼ μαζὶ του;

Ὁ κύριος ἐξήγησε στὴ μητέρα τοῦ Κώστα τί εἶχε συμβῇ, κι ἔπειτα ἔφυγε, ἀφοῦ ἔδωκε στὸν Κώστα κάτι πακετάκια, καὶ κάτιτι ἄλλο.

Ὁ Κώστας ἔδειξε αὐτὰ τὰ πράματα στὴ μητέρα του. Ἦταν διάφορα γλυκά, σοκολατάκια καὶ μπισκότα, καὶ μιὰ χρυσὴ λίρα.

— Δὲν ἔκανα καλά, μητέρα, ποῦ τὰ πῆρα; ρώτησε. Ὁ κύριος ἦταν πολὺ καλὸς καὶ μοῦ τάδωσε.

— Καλὰ ἔκανες, τοῦ εἶπε ἡ μητέρα του.

— Τώρα, μητέρα, δὲν ἔχεις ἀνάγκη νὰ δουλεύς. Ὅ,τι θέλεις θὰ τ' ἀγοράζης μὲ τὴ λίρα! εἶπε ὁ Κώστας μὲ χαρά.

Ὁ καημένος ὁ Κώστας νόμιζε πὼς μὲ μιὰ λίρα χρυσὴ μποροῦσε ν' ἀγοράσῃ ὅλο τὸν κόσμο.

Ἡ μητέρα του ἀναστέναξε καὶ δὲν εἶπε τίποτα. Ὁ Κώστας ὁμως δὲν κατάλαβε γιατί ἀναστέναξε. Τό-

σες φορές είχε ακούσει τὴ μητέρα του ν' ἀναστενάζει!

* * *

Τὴν ἄλλη μέρα πέρασε πάλι ὁ κύριος μὲ τ' ἀμάξι. Ὁ Κώστας δὲν τὸν εἶδε, γιατί ἔπαιζε στὸ πίσω μέρος τοῦ σπιτιοῦ. Ὁ κύριος μίλησε κάμποσιν ὥρα μὲ τὴ μητέρα τοῦ Κώστα, κι ἔπειτα ἔφυγε.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Κώστας ἄκουσε τὴ μητέρα του νὰ τοῦ μιλῇ μὲ αὐστηρὴ γλῶσσα.

— Σήκω τώρα καὶ σύ! Ὡς πότε θὰ κοιμᾶσαι;

Τὸ παιδί τάχασε. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἡ μητέρα του τοῦ μιλοῦσε μὲ θυμό.

— Τί νὰ κάμω, μητέρα, κι ἂν σηκωθῶ; μπορῶ νὰ κάμω τίποτα;

— Μπορεῖς καὶ καλομπορεῖς, τοῦ ἀποκρίθηκε ἡ μητέρα του. Θὰ σὲ πᾶν ἡ ἀδερφή σου στὴ θεία σου νὰ τῆς κάμης συντροφιά, γιατί ἔχει πονοκέφαλο. Θὰ καθήσης ὅλη τὴν ἡμέρα, καὶ θάρθης τὸ βράδυ. Θὰ σὲ φέρῃ πάλι ἡ ἀδερφή σου. Ἀκουσες;

Τοῦ Κώστα τοῦ φάνηκε παρᾶξενο. Ἦξαιρε πὼς ἡ θεία του εἶχε συχνὰ πονοκέφαλο, ποτὲ ὅμως δὲν

τὸν εἶχε στεῖλῃ ἡ μητέρα του γιὰ νὰ τῆς κάνῃ συντροφιά. Εἶπε μόνο:

— Ἀφοῦ τὸ θέλεις, μητέρα, πηγαίνω. Θὰ πάρω καὶ τὸν Ἀραπάκο μου νὰ τῇ διασκεδάσῃ μὲ τὰ παιγνίδια του καὶ νὰ τῆς περάσῃ ὁ πόνοκέφαλός. Κι ἂν δὲν ἔχῃ αὐτὴ νὰ μοῦ δώσῃ χρυσὴ λίρα, ἔχει ὅμως πορτοκάλια, κούλου-ράκια, γλυκό. ὦ! αὐτὴ ἔχει πολλὰ, ὅχι βέβαια ὅσα ὁ πατέρας τοῦ Νίκου.

— Ἀφῆσέ με καὶ σὺ μὲ τὸν Ἀραπάκο σου! εἶπε ἡ μητέρα. Θέλεις πιὸ πολὺ νὰ πονοκεφαλιάσῃς τῇ θειά σου μὲ τὸ σκυλί σου; Ὅχι, τὸν Ἀραπάκο δὲ θὰ τὸν πάρῃς, θὰ τὸν κρατήσω ἐδῶ.

— Τί; ἔκανε ὁ Κώστας, κι ἄνοιξε τὰ μεγάλα μάτια του ὅσο μποροῦσε περισσότερο.

— Ἐκεῖνο ποὺ σοῦ λέω θὰ γίνῃ. Νάταμας! εἶπε ἡ μητέρα ὅλο καὶ πιὸ θυμωμένη.

Τί νὰ κάνῃ κι ὁ Κώστας; Ν' ἀντιμιλήσῃ στὴ μητέρα του; Ποτὲ δὲν τὸ εἶχε κάμῃ. Λυπήθηκε γιὰτὶ τοῦ εἶχε μιλήσῃ ἔτσι, ἀλλὰ παρηγορήθηκε. Συλλογίστηκε πὼς ἡ μητέρα του θὰ εἶχε καμιά μεγάλη στενοχώρια.

Ἐσκυψε τὸ κεφάλι του ὁ Κώστας καὶ δέχτηκε νὰ πάῃ στὴ θεία του χωρὶς τὸν Ἀραπάκο!..

Μὲ τί χαρὰ γύριζε τὸ βράδυ στὸ σπίτι του! Ὁ νοῦς του ἦταν στὸ σκυλάκι του, καὶ δὲν ἔβλεπε τὴν ὥρα πότε νὰ φτάσῃ νὰ τὸ ξαναῖδῃ. Καὶ πήγαινε στὸ δρόμο δίπλα στὴν ἀδερφή του, χοροπηδώντας ἀπάνω στὰ δεκανίκια του: χόπ! χόπ!

Ἡ ἀδερφή του φαινόταν λυπημένη.

— Μὰ τί ἔχεις κι εἶσαι ἔτσι; τὴ ρωτοῦσε ὁ Κώστας.

Δὲν ἔχουμε λεφτὰ τώρα; Ἔδωσα τῆς μητέρας μιὰ λίρα, ν' ἀγοράζῃ ὅ,τι θέλει! Καὶ ποῦ ξαίρεις! Μπορεῖ ὁ κύριος νὰ μὲ ξαναπάρῃ καὶ νὰ μοῦ δώσῃ κι ἄλλη λίρα. Ἔχει τόσους ἀνθρώπους στὸ σπίτι του, ποὺ γιὰ κουμπιὰ ἔχουν λίρες, νά, τόσο μεγάλες!

Ἔτσι φλυαροῦσε ὁ Κώστας, μὰ ἡ ἀδερφή του ἦταν ἀμίλητη.

Ὅταν πλησίασαν στὸ σπίτι, ὁ Κώστας φώναξε ἀπὸ μακριά:

— Ἀραπάκο! Ἀραπάκο!

Καμιὰ φωνή!

— Γιατί δὲν ἔρχεται τὸ σκυλάκι μου; μὴν τὸ ἔχετε κλεισμένο; ρώτησε τὴν ἀδερφή του.

Ἐφτασαν. Ἡ μητέρα βγῆκε στὴν πόρτα καὶ τοὺς ὑποδέχτηκε. Ἦταν καὶ πάλι σοβαρή, σὰ θυμωμένη.

— Ἀραπάκο! Ἀραπάκο! Ἔ, Ἀραπάκο! φώναξε καὶ πάλι ὁ Κώστας.

Τίποτα! Καμιὰ φωνή! Τὸν Κώστα πῆγαν νὰ τὸν πάρουν τὰ κλάματα.

— Μὰ ποῦ εἶσαι, Ἀραπάκο μου; θύμωσες ποὺ δὲ σὲ πῆρα μαζί μου; Ἐγὼ φταίω;

— Καλὰ τώρα! εἶπε ἡ μητέρα του. Κάνε μου τὴ χάρη νὰ μὴν ξαναφωνάξῃς! Πάρτο ἀπόφαση. Ὁ Ἀραπάκος δὲ θὰ ξαναγυρίσῃ. Ἐφυγε! Νάταμας τώρα! Νὰ μὴν ἔχουμε νὰ φᾶμε ἐμεῖς ψωμὶ καὶ νάχουμε ἓνα παλιόσκυλο ἐδῶ μέσα!..

Ὁ Κώστας τάχασε, ζαλίστηκε μὲ τὰ ξαφνικὰ αὐτὰ λόγια τῆς μητέρας του. Ἐπεσε κάτω καὶ σπάραξε σὰν ψάρι. Ἡ μητέρα του φοβήθηκε, τὸν ἄρπαξε στὴν ἀγκα-

λιά της καὶ τὸν ἔβαλε στὸ κρεβάτι. Σὲ λίγη ὥρα ὁ Κώστας ψηνόταν ἀπὸ τὸν πυρετό.

* *

— Δυστυχία μου! ἔλεγε ἡ μητέρα του. Δυστυχία μου, τί μὲ βρῆκε!

Τὰ κορίτσια της τὰ εἶχαν χαμένα. Σὲ λίγο ἤρθε καὶ ὁ Ἀλέξης. Δὲ μπορούσε νὰ καταλάβῃ πῶς εἶχε πάθει ξαφνικὰ ὁ Κώστας.

— Ποῦ εἶναι ὁ Ἀραπάκος του; ρώτησε.

Ἡ μητέρα του τὸν πῆρε στὸ διπλανὸ δωμάτιο, καὶ τοῦ εἶπε πῶς εἶχε περάσει ὁ πλούσιος ἐκεῖνος κύριος, καὶ τῆς ἔδωσε πέντε χιλιάδες δραχμὲς καὶ ἀγόρασε τὸν Ἀραπάκο γιὰ τὸ Νίκο του.

— Ἀκοῦς; πέντε χιλιάδες! Σωθήκαμε! πρόστεσε στὸ τέλος ἡ μητέρα του.

— Κι ἂν πάθῃ τίποτα ὁ Κώστας μας; ρώτησε ὁ Ἀλέξης.

— Θὰ τοῦ περάσῃ, εἶπε ἡ μητέρα. Μὰ γιὰ φαντάσου, πέντε χιλιάδες!

— Ὁ φτωχός, μητέρα, εἶπε ὁ Ἀλέξης, εἶδε φοῦρνο καὶ θάμαξε. Δὲ λέω πῶς δὲν τὶς ἔχουμε ἀνάγκη τὶς πέντε χιλιάδες, μὰ ὅσο ἀξίζει ὁ Κώστας μας, δὲν ἀξίζει ὁ κόσμος ὅλος.

— Πῶς θὰ τὰ καταφέρναμε ὅμως; ρώτησε ἡ μητέρα.

— Ὅπως πάντα. Ἡ πέντε ἢ δεκαπέντε χιλιάδες, θὰ τελειώσουν μιὰ φορὰ. Μὰ τί κάθουμαι; Πάω νὰ φέρω

τὸ γιατρό. Κι ἀμέσως ἔτρεξε στὴν πόλη, ὅσο πιὸ γρήγορα μπορούσε.

Δὲν ἄργησε νὰ γυρίσῃ πίσω. Ὁ γιατρός ἔλειπε καὶ δὲν ἤξαιραν πότε θὰ ἐπιστρέψῃ. Ἔτσι δὲν ἤρθε παρὰ τὴν τρίτη μέρα. Ὁ Κώστας στὸ μεταξὺ ὅλο καὶ χειροτέρευε. Ὅταν τὸν ἐξέτασε ὁ γιατρός εἶπε:

— Μηνιγγίτιδα ἔχει, δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα! Τί κάνατε τοῦ παιδιοῦ; τὸ μαλώσατε; τὸ χτυπήσατε; χτύπησε μόνο του;

Ἡ μητέρα τοῦ εἶπε τὴν ἱστορία.

— Ἄκουσε λοιπόν, κυρά μου, εἶπε ὁ γιατρός αὐστηρά. Ἐκαμες πολὺ ἄσκημα. Ἐκαμες ἐγκλημα. Ἄν θέλῃς κι ἀγαπᾷς τὸ παιδί σου, δώσε πίσω τὶς πέντε χιλιάδες καὶ πάρε ξανὰ τὸν Ἀραπάκο. Ἔτσι μπορεῖ νὰ σωθῇ, εἰδεμὴ θὰ πεθάνῃ.

— Δῶσ' μου τὰ λεφτά, μητέρα, εἶπε ὁ Ἀλέξης.

Ἡ μητέρα φοβήθηκε κι ἄρχισε νὰ κλαίῃ. Ἄνοιξε τὸ μπουῦλο της, πῆρε τὰ λεφτά καὶ τάδωσε στὸν Ἀλέξη.

Ὁ Ἀλέξης βγῆκε τρέχοντας καὶ δὲν ἄργησε νὰ φτάσῃ στὸ ξενοδοχεῖο.

— Ἐδῶ ἔμενε, τοῦ εἶπαν, ὁ κύριος ποὺ ζητᾶτε, μὰ τώρα ἔφυγε· δὲν ξαίρουμε ποῦ πῆγε. Εἶχε κι ἓνα σκυλί μαζί του ποὺ τόλεγαν Ἀραπάκο. Καὶ ξαίρετε πῶς οὐρλιαζε τὸ κακόμοιρο!

Ὁ Ἀλέξης ἔτρεξε τότε σὲ μιὰ ἐφημερίδα, κι ἔβαλε αὐτὴ τὴν εἰδοποίηση:

Ὁ κύριος ποὺ ἔμενε στὸ ξενοδοχεῖο «Ὁ Ἀστὴρ» κι ἀγόρασε μὲ πέντε χιλιάδες δραχμὲς ἓνα σκυλί, ποὺ τὸ λένε

Ἄραπάκο, νὰ τὸ φέρῃ στὸ σπίτι ἀπ' ὅπου τὸ πῆρε καὶ θὰ τοῦ δώσουν πίσω τὰ χρήματά του.

Καμιά ὁμως ἀπάντηση.

* * *

Πέρασαν δυὸ μέρες ἀκόμη. Ὁ Κώστας χειροτέρευε. Ἔστειλαν κι ἔφεραν τὸν παπὰ νὰ τὸν μεταλάβῃ.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἀκούστηκε ἓνα γάβγισμα, κι ἓνα σκυλὶ ὥρμησε μέσα στὸ δωμάτιο καὶ πλησίασε στὸ κρεβάτι τοῦ Κώστα. Ἦταν ὁ Ἄραπάκος!

Ἐγλείφε τὸ χεράκι τοῦ Κώστα, ποὺ κρεμόταν σὰν παράλυτο ἀπὸ τὸ κρεβάτι, πηδοῦσε, κουνοῦσε τὴν οὐρά του καὶ φώναζε:

— Γάβ γάβ γάβ! γάβ γάβ!

Ὁ καημένος ὁ Ἄραπάκος ἦταν ξεγδαρμένος, ματω-

μένος, πετσοὶ καὶ κόκκαλο. Φαίνεται θάχε φύγει κρυφὰ ἀπ' τὸ νέο του ἀφέντη, γιὰ νάρθη καὶ πάλι στὸν Κώστα του. Καὶ ποιὸς ξαίρει ἀπὸ πόσο μακριὰ θὰ εἶχεν ἔρθει!

— Γάβ γάβ! γάβ γάβ! ἔκανε ὅλη τὴν ὥρα. Τοῦ φαινόταν παράξενο πῶς ὁ φίλος του δὲν τοῦ μιλοῦσε. Γάβ γάβ! Τίποτα!

Κάποια στιγμή όμως, ἤρθε στὸν ἑαυτό του ὁ Κώστας, κι ἄνοιξε τὰ μάτια του.

— Ἐσὺ εἶσαι, Ἀραπάκο; εἶπε μὲ ἀδύνατη φωνή. Κι ἓνα δάκρυ κύλησε ἀπὸ τὰ μάτια του.

Ἄπλωσε ἔπειτα τὰ δυὸ ἀδύνατα χέρια του, κι ἀγκάλιασε τὸ ἀγαπημένο του ζῶο. Στὰ χεῖλια του τώρα εἶχε ἓνα γλυκὸ χαμόγελο.

Αὐτὴ τὴ στιγμή μπῆκε ὁ γιατρός. Ἀμέσως ὥρμησε ἀγριεμένος ὁ Ἀραπάκος καὶ τούδειξε τὰ δόντια του.

— Σώπα, Ἀραπάκο, καὶ δὲν κάνω κακὸ στὸ φίλο σου, εἶπε ὁ γιατρός.

Ἐπειτα ἐξέτασε προσεχτικὰ τὸ ἄρρωστο παιδί καὶ γυρίζοντας στὴ μητέρα εἶπε:

— Τὸ παιδί σώθηκε! Ἐγὼ πιά εἶμαι περιττός.

Σὲ λίγες μέρες ξανάρθε ὁ πλούσιος κύριος καὶ ζήτησε τὸν Ἀραπάκο. Ὁ Ἀλέξης τοῦ διηγήθηκε τὴν ἱστορία καὶ τούδωσε πίσω τὰ λεφτά του.

— Ἄμα γίνη καλὰ ὁ Κώστας, θὰ σᾶς γυμνάσῃ ἄλλο σκυλί γιὰ τὸ ἀγοράκι σας, τοῦ εἶπε.

— Τότε κρατήστε τὶς πέντε χιλιάδες γιὰ τὸ νέο σκυλί, πού θὰ μοῦ δώσετε, εἶπε ὁ κύριος.

Ὁ Κώστας δὲν ἄργησε νὰ γίνη καλὰ. Γύμνασε ἓνα ἄλλο σκυλάκι, ἴδιο κι ἀπαράλλαχτο μὲ τὸν Ἀραπάκο, καὶ τόδωσε σ' ἓνα μῆνα στὸν πλούσιο κύριο. Τὶς τόσες ὅμως χάρες τοῦ Ἀραπάκου δὲν τὶς εἶχε τὸ νέο αὐτὸ σκυλί.

Ο

σκύλος μου.

Όταν ὁ νοῦς μου σὰ μικρὰ
τὰ χρόνια μου γυρίζη,
τὸ εὐτυχισμένο ταπεινὸ
σπιτάκι μου ἀντικρύζει,
τὴ γριὰ μου μάνα, τὸ λευκὸ
πατέρα μου, κι ἀκόμα
βλέπει ἓνα σκύλο πὸν πηδᾷ
χαρούμενος στὸ γῶμα.

Στὰ χρόνια ἐκεῖνα ἦταν γιὰ μέ
φίλος καὶ σύντροφός μου,
προσιάτης καὶ διαφεντευτῆς
κι ἀχώριστος φρουρός μου.

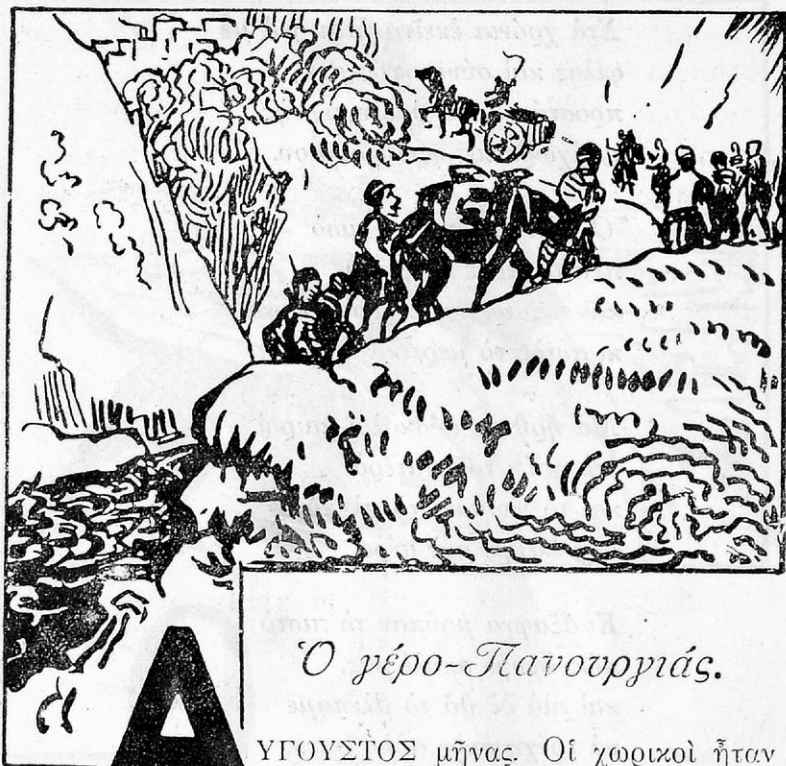
Ὅ,τι κι ἂν εἶχα, τὸ μισὸ
πνῆτα ἦτανε δικό του
καὶ τόξαιρε καὶ πρόσμενε
κι αὐτὸς τὸ μερικὸ του.

Μὰ ἤρθανε δ' ἄσκολοι καιροὶ
στὸ σπῆτι τοῦ πατέρα
καὶ τὸ ψωμάκι τὸ γλυκὸ
μᾶς ἔλειψε μιὰ μέρα.

Κι ἄξαφνα μούπαν τὸ πιστὸ
πὼς ἔφυγε σκυλί μας,
καὶ πιά δὲ θὰ τὸ βλέπαμε
νὰ τρέχει στὴν ἀνλή μας.

Τὸ πούλησαν; Δὲν ἔμαθα.
Μὰ ἦταν μεγάλος πόνος
ν' ἀποζητῶ τὸ φίλο μου
καὶ νάμαι τώρα μόνος.

Δὲν τὸν ξανάειδα, μ' ἅπ' τὸ νοῦ
δὲ σβήνει ἡ θύμησή του
καὶ βλέπω, πλάϊ στὸ πατρικὸ
σπιτάκι, τὴ μορφὴ του.

Ὁ γέρο-Πανουργιάς.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ μήνας. Οἱ χωρικοὶ ἦταν σκορπισμένοι στὶς δουλειές τους. Τὸ χωριό τους βρισκόταν στὴν πλαγιά τοῦ βουνοῦ, σχεδὸν κοντὰ στὴν κορυφή. Μερικοὶ ψηλὰ στὸ βουνὸ θέριζαν ἀκόμη. Τὸ σιτάρι, βλέπεις, στὰ ψηλὰ μένει κοντὰ δώδεκα μῆνες στὴ γῆ. Μόλις τὸ θερίσουν, περιμένουν τὰ πρωτοβρόχια νὰ τὸ ξασπεύουν. Ἄλλοι ἀλώνιζαν χαμηλότερα κι ἄλλοι ἦταν στὰ χωράφια, τὰ σπαρμένα μὲ καλαμπόκι, κι ἄλλοι πάλι στ' ἀμπέλια τους. Ἄν δὲν ἦταν γενομένα τὰ σταφύλια, ἦταν ὅμως τὰ σῦκα.

Πέντ-ἕξι ἀγωγιάτες εἶχαν κατεβῆ στὴν παραλία

νὰ φορτώσουν διάφορα μικροψώνια καὶπραμάτιες δυο-
τριῶν μικρεμπόρων τοῦ χωριοῦ.Γιὰ νὰ κατεβοῦν ὡς ἐκεῖ,
κατατσακίζονταν στὸν παλιόδρομο τὰ καημένα τὰ μου-
λάρια. Ἄν τύχαινε μάλιστα καὶ νὰ βρέξη, κατέβαζε ὁ
χειμαρρος καὶ παράσερνε ἄλλοτε τὰ ζῶα καὶ κάποτε κι
ἀνθρώπους μαζί.

Σὰ γινόταν κανένα τέτοιο δυστύχημα—καὶ σχεδὸν
κάθε χρόνο γινόταν—κλάψες καὶ κακό, καί... σχέδια...

᾽Ω! σχέδια ἓνα σωρό...

— Σώθηκαν τὰ ψέματα, θὰ τὸν κάνουμε τὸ δρόμο,
πού νὰ χύνεται λάδι καὶ νὰ τὸ μαζεύης, ἔλεγε ὁ ἓνας.

— Ἀμάξια θ' ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὴν πόλη ὡς ἐδῶ
ἔλεγε ὁ ἄλλος, καὶ αὐτοκίνητα.

— Καὶ τὸ γεφύρι στὴν Κακιὰ Σκάλα θὰ γίνη,
κι αὐτό, ἔλεγε ὁ ἄλλος. Μιὰ δρασκελιὰ τόπος εἶναι.

— Καὶ θὰ μᾶς ἔρχονται ξένοι τότε, πολλοὶ ξένοι.

— Ναί, ναί, καὶ θὰ μποροῦν νὰ γίνουν τότε κι ἓνα-
δυὸ ξενοδοχεῖα.

Φυσικὰ ἀπάνω στὶς προτάσεις καὶ τὶς συζητήσεις
δὲν ἔλειπαν καὶ τὰ μαλώματα.

— Ἐκεῖνο πού σοῦ λέω ἐγὼ θὰ γίνη. Ὁ δρόμος
στὸ Καθαροσπόρι θὰ κάμη στροφή. Θὰ πάη πλαγιαστά
μὲ δυὸ-τρεῖς στροφές ν' ἀνεβῇ στ' Ἀπάνω-ἀλώνια.

— Καὶ πού ξαίρεις ἐσὺ ἀπὸ τέτοια; Ἐμένα ν' ἀκού-
σετε, ἔλεγε ἄλλος...

Κι ἔτσι οἱ συζητήσεις καταντοῦσαν στὰ μαλώ-
ματα καὶ στὰ βαριά λόγια μεταξύ τους, χωρὶς οὔτε
δρόμος νὰ γίνεται οὔτε γιοφύρι. Ἐμοιαζαν ἔτσι μὲ
κεῖνον πού κρατοῦσε τὸ σκοινὶ τοῦ βοδιοῦ καὶ φώναζε:

— Στή μπάντα, νά μὴ σᾶς κουτουλήσῃ τὸ βόδι.

— Ποῦ εἶνε τὸ βόδι; τὸν ρωτοῦσαν.

Κι αὐτὸς ἀποκρινόταν:

— Δὲ βλέπετε τὸ σκοινὶ ποὺ πάω νὰ τὸ φέρω;

Αὐτὰ κι ἄλλα λέγανε, μὰ τὰ ξεγνοῦσαν ἀμέσως
πρὶν ξεχαστῇ ἀκόμα τὸ κακό, ποὺ εἶχε γίνεи.

— "Ὁχ καὶ σεῖς! ποιὸς ἔχει καιρὸ νὰ χάνῃ γιὰ
τέτοια πράματα!

— Καὶ τὰ λίγα χρήματα ποὺ χρειάζονται, δὲν τὰ
ἔχουμε!

— Καὶ νὰ τὰ εἴχαμε τὰ χρήματα, τί; Τὰ χρήματα
δὲν τὰ πετοῦν. Ζῶα εἶναι, ᾧς ὑποφέρουν καὶ λίγο. Θὰ
πῆς πὼς ὑποφέρουν κι ἄνθρωποι. Σιγὰ νὰ μὴν εἶναι μο-
ναχὰ τὰ κοκοπαθήματα τοῦ δρόμου. Ἔχουμε τόσα ἄλλα
βάσανα νὰ κοιτάξουμε...

— Ἀλήθεια πὼς παίρνει καὶ κανένα ζῶο τὸ ποτάμι.
"Ὅσοι τὰ ἔχουν ᾧς προσέχουν νὰ μὴν τὰ πάρῃ.

— Ἀς διαλέγουν τὴν ἡμέρα ποὺ δὲν ὑπάρχει φό-
βος νὰ βρέξῃ.

Καθὼς βλέπετε, ἦταν εὐκολοὶ οἱ χωριανοὶ αὐτοὶ στὰ
σχέδια καὶ στὶς δικαιολογίες, κι ἔτσι ἔμεναν στὴν κακο-
μοιριά τους.

* * *

Τὸν καιρὸ ποὺ συνέβηκε ἡ ἱστορία, ποὺ θὰ σᾶς
διηγηθῶ, ἦταν καλὴ μέρα. Ξαφνικὰ τ' ἀποσήμερο, τὸ
βουνὸ τυλίχτηκε μὲ σύννεφα στὴν κορυφή του. Ἐνα-
δυὸ στὴν ἀρχή. Αὐτὰ ὑψώθηκαν, ὕστερα πύκνωσαν, βά-
ρυναν καὶ κατέβηκαν στὴν πλαγιά καὶ τὴ σκέπασαν.

Ἐπειτα ἄλλα κι ἄλλα πού ὄλο καί κατέβαιναν ὡς τὸ χωριό κι ἀπλώθηκαν πέρα μακριὰ καί σκέπασαν τὸν οὐρανό, ἔτσι πού ἔλεγες πὼς τὸ χωριό ἦταν ἓνα νησί καί γύρω του ὠκεανὸς καί σκέπη του τὰ μαῦρα σύννεφα. Ἐνα-δυὸ ἀστραπὲς καί βροντὲς καί ἀμέσως ἄρχισαν νὰ πέφτουν χοντρὲς-χοντρὲς σταλαματιές, πού ἀνοιγαν βουῖλες στὸ χῶμα. Νέες πάλι ἀστραπὲς καί βροντὲς καί ξέσπασε ἡ νεροποντή. Ἡ κορυφή τοῦ βουνοῦ χάθηκε, σβήστηκε. Κατὰ τὴ θάλασσα κρεμάστηκαν μαῦρα πλοκάμια σὰν ἅπειρες τρίχες θεόρατες, καί κλείσανε καί κατὰ κεῖ τὸν ὁρίζοντα. Ἡ νεροποντή βάσταξε ἀρκετὴ ὥρα, κι ἔπειτα τράβηξε κατὰ τὴ θάλασσα καί χάθηκε μακριὰ. Οἱ δρόμοι καί τὰ χαντάκια πλημμύρισαν. Ἀπὸ μακριὰ ἀκούστηκε τὸ βουητὸ τοῦ χειμάρρου. Καί τί δὲν κατέβαζε! Καί βράχους ἀκόμα κυλοῦσε.

— Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ μὴν ξεκίνησαν ἀπὸ τὴν πόλῃ! εἶπε μιὰ γυναῖκα πού ὁ ἄντρας της ἦταν ἀγωγιάτης.

— Ἡ νὰ πρόφτασαν νὰ περάσουν προτοῦ νὰ κατεβάσῃ τὸ ποτάμι, εἶπε ἄλλη.

— Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς λυπήθηκε καί νὰ πρόφτασαν

νὰ μποῦνε στὴ σπηλιά, εἶπε μιὰ τρίτη, ἀλλιῶς εἶναι χαμένοι!

Χαμηλὰ στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου, φάνηκαν ν' ἀνεβαίνουν ἓνα-δυὸ μουλάρια. Πίσω ἔρχονταν τρεῖς-τέσσερεις ἀγωγιάτες σκεπασμένοι μὲ τὶς κάπες τους.

— Νάτοι, ἔρχονται! Δόξα νάχη ὁ Θεός! εἶπε μιὰ γυναῖκα.

— Μὰ γιὰ μέτρα τους, δὲν εἶναι ὅλοι. Παραπίσω θὰ ἔρχονται οἱ ἄλλοι. Δὲν μπορεῖ νὰ μὴν ἔρχονται...

— Μὰ γιατί ἔτσι; ρώτησε ἄλλη γυναῖκα κοιτάζοντας μὲ προσοχή.

Κι ἀλήθεια, ὅσο πλησίαζαν οἱ χωριανοί, χειρονομοῦσαν, φώναζαν, μὰ ἡ φωνή τους πνιγόταν στὸ φοβερὸ βουητὸ τοῦ χειμάρρου.

Μερικοὶ ἔτρεξαν κατὰ κεῖ, ποὺ ἀνέβαιναν. Ὅταν τοὺς πλησίασαν, ἄρχισαν κι αὐτοὶ νὰ χειρονομοῦν. Θὰ φώναζαν κι αὐτοί, μὰ οἱ φωνές τους δὲν ἀκουόντανε.

— Κάποιο κακὸ θάγινε, εἶπε κάποιος.

Πολλοὶ τρέξανε τότε, σχεδὸν ὅλο τὸ χωριό.

Ὅσοι φτάνανε, χειρονομοῦσαν κι αὐτοὶ καὶ φωνάζανε. Δὲν ἦταν πιά ἀμφιβολία πὼς κάποιο νέο κακὸ εἶχε γίνει.

Σὲ λίγο μάθαιναν ὅλοι πὼς τρία μουλάρια παρασύρθηκαν μαζὶ μὲ τὸ φορτίο τους καὶ πνίγηκαν.

Ὁ Τρυγώνης πάει κι αὐτὸς καὶ τὸ μουλάρι του καὶ τὸ φορτίο του μαζὶ! Τὸν εἶδανε νὰ κυλάη σ' ἓνα γκρεμνὸ καβάλα ἐπάνω στὸ μουλάρι!

— Φρίκη! Φρίκη!

— Καὶ μεῖς, εἶπε ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀγωγιάτες τρέμον-

τας, οὔτε ξαίρουμε πῶς σωθήκαμε. Ἐγὼ πήδησα πέρα καθὼς ἤμουνα καβάλα.

Τὸ κλάμα ξέσπασε στὸ χωριό.

Ἡ γυναῖκα τοῦ Τρυγώνη ἔπασσε λιποθυμισμένη.

Φτωχή καὶ μὲ πέντε παιδιὰ, τί θὰ γινόταν τώρα;

— Μπορεῖ νὰ σώθηκε, εἶπε ὁ παπὰς τοῦ χωριοῦ, δὲν πᾶτε παιδιὰ νὰ ψάξετε; Ἄνθρωπος χάθηκε. Καὶ κανένα ζῶο μπορεῖ νὰ βγῇκε στὴν ἄκρη, ποιὸς ξαίρει!

Οἱ πιὸ πολλοὶ κούνησαν τὸ κεφάλι τους καὶ τοὺς ὤμους τους.

— Τώρα Τρυγώνης καὶ ζῶα!..

— Ὅσο νάναι, πρέπει νὰ ψάξουμε νὰ τὸν βροῦμε καὶ πεθαμένο ἀκόμα, ξανάειπε ὁ παπὰς. Φοβόσαστε;

Ἕνας-δύο νέοι φιλοτιμηθήκανε τότε, ἔπειτα τοὺς ἀκολουθήσανε καὶ δυὸ - τρεῖς ἄλλοι, ἀπὸ ντροπὴ τους. Πήρανε φανάρια μαζί τους, γιατί ὁ ἥλιος πλησίαζε νὰ βασιλέψη καὶ δὲν ξαίρανε πότε θὰ γυρίζανε. Πήρανε καὶ τσιγκέλια. Ποιὸς ξαίρει τί μπορούσαν νὰ βροῦνε μπροστά τους.

Τὸ ἄλλο χωριὸ γύρισε κλαίοντας στὴ γυναῖκα τοῦ Τρυγώνη. Τὴν ἐτράβηξαν οἱ ἄλλες γυναῖκες καὶ τὴν ἐπῆραν. Τὰ εἶχε χαμένα ἀπὸ τὴ λύπη της. Ἄν αὐτὴ εἶχε διπλὸ τὸν καημό, καὶ οἱ ἄλλοι ποὺ χάσανε τὰ ζῶα τους δὲν πηγαίνανε πίσω.

Φτωχοὶ ἄνθρωποι, ποῦ θάβρισκαν τώρα ν' ἀγοράσουν ἄλλα ζῶα; Καὶ πᾶ ψώνια; Ὁ φτωχὸς καὶ μιὰ δεκάρα νὰ χάση, τοῦ φαίνεται βαρὺ.

Κατὰ καλὴ του τύχη, αὐτοὶ ποὺ πηγαίνανε νὰ ψάξουν, τὸν ἐβρῆκαν τὸν καημένο τὸν Τρυγώνη ζωντανό.

Τὸν βρήκανε κοντὰ τὰ μεσάνυχτα. Καθὼς πηγαίνανε ψάχνοντας, ἀκούσανε μιὰ φωνή, ξεψυχισμένη σχεδόν.

— Βοήθεια! Βοήθεια!

Τὸ νερὸ τοῦ ποταμοῦ εἶχε χαμηλώσει.

— Ποιὸς εἶσαι; τὸν ἐρώτησαν οἱ χωριανοί.

— Ἐδῶ... ἐδῶ... παιδιά, ἀποκρινόταν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ ρέμα ἢ φωνή. Κατέβηκαν ἀπὸ ἓνα μονοπάτι καὶ φτάσανε στὸν γκρεμνὸ.

— Τρυγώνηγη!.. φώναξε ἓνας, ποῦ εἶσαι;

— Ἐδῶωω!..

Στὸ φῶς τοῦ φαναριοῦ εἶδαν ἓνα κουβαράκι νὰ κρέμεται ἀπὸ ἓνα χοντρὸ κλωνάρι πλατάνου. Κατεβήκανε μὲ προσοχή. Κοιτάζουν καὶ τί νὰ ἰδοῦν! Τὸ κουβαράκι ἦταν ὁ Τρυγώνης. Κάτω ἄβυσσος! Δυὸ παληκάρια σκαρφαλώσανε τότε καὶ ρίξανε μὲ προσοχή μιὰ θηλιά. Πετύχανε τὸν Τρυγώνη, τὸν τραβήξανε καὶ σιγά-σιγά τὸν ἀνεβάσανε στὴν ἀγκαλιὰ τῶν ἄλλων. Τὸν τρῖψανε καὶ τοῦ δώσανε ρούμι νὰ πιῇ, καὶ κρατώντας τον ἀπὸ τὶς δυὸ μασχάλες, τὸν φέρανε στὸ χωριό.

Ἐνα μῆνα ἔκανε νὰ μιλήσῃ ὁ Τρυγώνης καὶ τὰ μαλλιά του γίνανε μεμιᾶς κάτασπρα ἀπὸ τὸν τρόμο, πού εἶχε δοκιμάσει. Ὁ Τρυγώνης σώθηκε, μὰ τὰ πρόβατα καὶ τὰ γίδια καὶ τὰ γεννήματα κι οἱ θημωνιές, πού παράσυρε τὸ ποτάμι; Αὐτὰ πᾶνε πιά...

* * *

Τώρα λεγότανε στὸ χωριὸ πὼς πᾶνε πιά τὰ ψέματα! Πᾶνε καὶ τὰ σχέδια. Ἀποφασίσανε νὰ βοηθήσουν

τὴν οἰκογένεια τοῦ Τρυγώνη, ν' ἀγοράσουν ἄλλα ζῶα
γιὰ τοὺς φτωχοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ γίνη τὸ δῖχως
ἄλλο ὁ δρόμος καὶ τὸ γεφύρι. Λίγες δουλειὲς εἶχανε καὶ
ὁ τρύγος ἐκεῖ ἀπάνω ἀρ-
γοῦσε. Εἶχανε δυὸ μῆνες
μπροστά τους νὰ ἐργα-
στοῦνε. Σὲ δυὸ μῆνες, ἂν
δὲ γινόταν ὅλος ὁ δρόμος,
ὅμως θὰ χιζιότανε τὸ γε-
φύρι. Ἐγινε μάλιστα καὶ
ἐπιτροπὴ γιὰ νὰ μαζέψῃ
χρήματα ἀπὸ τοὺς πιὸ νοι-
κοκυραίους. Κι ἐτοίμασαν
τὰ ἐργαλεῖα τους, ν' ἀρ-
χίσουν ἀμέσως τὴ δουλειά.

Ἡ ἐπιτροπὴ μιὰ μέρα
γύρισε ὅλο τὸ χωριὸ καὶ
πῆγε καὶ στοῦ γέρο-Πανουργιά τὸ σπίτι.

Ὁ Πανουργιάς ἦταν ὁ πρῶτος νοικοκύρης τοῦ
χωριοῦ. Πρόθυμος πάντα νὰ κάνῃ, καὶ παραπάνω ἀπὸ
τὴ δύναμή του, τὸ καλὸ ποὺ περνοῦσε ἀπὸ τὸ χέρι του.

— Γειά-χαρά, γέρο-Πανουργιά!

— Καλῶς τα τὰ παιδιά!

— Τὸ καὶ τό, γέρο-Πανουργιά, τ' ἀποφασίσαμε
καὶ θὰ γίνη.

— Καλὰ κάματε, εἴτε μὲ χαμόγελο ὁ γέρο-Πα-
νουργιάς.

— Ἐσὺ τί θὰ δώσης, γέρο-Πανουργιά;

— Τίποτα! ἦταν ἡ ἀπόκριση.

Κοίταξαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, κοίταξαν ἔπειτα καὶ τὸ γέρο-Πανουργιά, χωρὶς νὰ βγάλουνε λέξη.

— Θὰ ἀστειεύεσαι βέβαια, γέρο-Πανουργιά, εἶπε τότε κάποιος.

— Ἀστειεύομαι! ἔκανε μὲ θυμὸ ὁ γέρο-Πανουργιάς. Μὲ ξαίρετε μένα νὰ ἀστειεύομαι; Δὲν πιστεύω, μήπως κι ἀστειεύεστε σεῖς;

— Ἐσὺ δὲν εἶσαι, γέρο-Πανουργιά, ποὺ χρόνια τώρα πάλαιψες νὰ μᾶς γυρίσης τὸ ξερό μας τὸ κεφάλι;

— Ἐ, τώρα τ' ἀποφασίσαμε πιά, κι ὅ,τι εἶπαμε, θὰ γίνη, εἶπε ἄλλος.

— Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς φωτίσῃ νὰ τὸ κάμετε. Δὲν εἶμαι ἐγὼ ποὺ θὰ εἰπῶ νὰ μὴ γίνη.

— Ναί, εἶπε ἓνας ἄλλος, μὰ χωρὶς τῇ δικῇ σου βοήθεια καὶ τὶς δικές σου συμβουλές, δὲ γίνεται τίποτα.

— Ἄν εἶναι γι' αὐτό, νὰ μὴ χάνετε τὰ λόγια σας, οὔτε βοήθεια ἔχω νὰ δώσω οὔτε συμβουλές, εἶπε ὁ γέρο-Πανουργιάς.

— Ὅπως καὶ νάναι, ἐμεῖς σὲ ξαίρουμε σπλαχνικὸ καὶ πονόψυχο. Πῶς θὰ ζήσουν οἱ φτωχοὶ χωρὶς τὰ ζῶα τους; Πρέπει νὰ τοὺς ἀγοράσουμε ἄλλα, εἶπε ἄλλος.

— Νὰ τοὺς ἀγοράσετε! Ποιὸς λέει ὄχι; ἦταν ἡ ἀπάντηση.

— Μὰ νὰ λείπη ἡ δική σου βοήθεια;

— Νὰ λείπη; νὰ λείπη! θέλετε ἄλλο; ὅ,τι νὰ μοῦ πῆτε, δὲν ἔχω νὰ δώσω τίποτα! Σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴ μὲ σκοτίζετε ἄλλο.

Αὕτῃ ἦταν ἡ τελειωτικὴ ἀπόκριση τοῦ γέρο-Πανουργιά.

Ἡ ἐπιτροπὴ χαιρέτησε κι ἔφυγε. Στὸ δρόμο πού πήγαιναν, ἓνας εἶπε:

— Πολὺ ἄλλαξε ὁ γέρο-Πανουργιάς.

— Ἀλήθεια, πάρα πολὺ... παραδέχτηκαν οἱ ἄλλοι.

— Ὅσο γερνᾷ κανεῖς, τόσο παράξενος γίνεται, εἶπε κι ἓνας ἄλλος.

— Ὅ,τι καὶ νὰ συμβαίνει, ἐγὼ προτείνω, εἶπε πάλι ὁ πρῶτος, μιὰ καὶ δὲ μᾶς βοηθᾷ ὁ γέρο-Πανουργιάς, νὰ παραιτηθοῦμε καὶ μεῖς. Γιατί, τί μπορούμε νὰ κάνουμε μόνοι μας;

— Ὑπάρχει κι ἄλλο καλύτερο, εἶπε ὁ πιὸ νέος. Ἄς ποῦμε πὼς δὲν ὑπάρχει γέρο-Πανουργιάς. Τάχα δὲ μπορούσε νὰ μὴν ὑπάρχει; Ἄς κάνουμε λοιπὸν ἐμεῖς ἐκεῖνο πὺν μπορούμε. Κι ἂς ζῇ τότε ὁ γέρο-Πανουργιάς νὰ δῇ πὼς γίνεται καὶ χωρὶς αὐτόν.

* * *

Τὰ φρόνιμα αὐτὰ λόγια τὰ παραδέχτηκαν κι οἱ ἄλλοι. Καὶ τότε ρίχτηκαν στὴ δουλειά, γυναῖκες, ἄντρες, παιδιά, γέροι, φιλοτιμήθηκαν νὰ τὰ βγάλουν πέρα. Συλλογίζονταν πὼς δὲ μπορούσαν ν' ἀφήσουν στὴ μέση τὴ δουλειά. Τότε πιά ἦταν πὺν ἦταν. Ποῦ θὰ στέκονταν ἀπὸ τὴν κοροϊδία τοῦ γέρο-Πανουργιά; Καὶ τί δὲ θὰ τοὺς ἔλεγε τότε; Ἔτσι, ἀφοῦ μάζεψαν τὰ ὑλικά, ἤρθαν κι οἱ χτίστες κι ἄρχισαν νὰ χτίζουν τὸ γεφύρι. Προχώρησαν ὡς τὴν καμάρα καὶ σταμάτησαν. Χρήματα δὲν ὑπῆρχαν καὶ ὁ τρύγος πλησίαζε!

— Παιδιά, νὰ τὸ τελειώσουμε τὸ γεφύρι, εἶπε κάποιος.

—“Ας τρυγήσουμε τώρα τ’ ἀμπέλια, νὰ πουλήσουμε λίγο μούστο νὰ τὸ τελειώσουμε, εἶπε ἄλλος. Μισὸ νὰ τ’ ἀφήσουμε, δὲν πρέπει. Θάναί ντροπή μας!

—“Ἔτσι νὰ γίνη, παραδέχτηκαν κι οἱ ἄλλοι καὶ ρίχτηκαν στὸν τρύγο.

Μιά μέρα ξαφνικὰ ὁ γέρο-Πανουργιάς ἀγόρασε κι ἔφερε γιὰ τὸ γεφύρι σιδερένια δοκάρια.

—“Ἄν θέλετε νὰ πληρώσω ἐγὼ ν’ ἀποτελειώσῃ τὸ γεφύρι, εἶπε μιὰ Κυριακὴ στοὺς χωριανούς του. Αὐτοὶ κοιτάχτηκαν.

Τί παιγνίδια ἦταν αὐτά, πὺν τοὺς σκάρωσε ὁ γέρο-Πανουργιάς; Νὰ τελειώσῃ, λέει, αὐτὸς τὸ γεφύρι!

— Μὴν τὰ χάνετε, τοὺς εἶπε τότε ὁ γέρος. “Ἄν δὲ σᾶς ἔλεγα ὅσα σᾶς εἶπα καὶ δὲ φερνόμεν ὅπως φέρθηκα, τὰ σχέδιά σας θὰ ἔμεναν καὶ πάλι σχέδια. Βλέπετε, ἅμα θέλῃ τὸ χωριὸ τί γίνεται; Καὶ τώρα ἔφερα τὰ σίδερα, γιατί φοβήθηκα μὴ μείνῃ τὸ γεφύρι ἀτέλειωτο, ποιὸς ξαίρει γιὰ πόσα χρόνια ἀκόμα...

Καὶ οἱ χωριανοί, πὺν εἶχαν πάρει τὸ σοφὸ καὶ καλὸ γέρο γιὰ ἄσπλαχνο καὶ μισάνθρωπο, κατάλαβαν τὸ μάθημα πὺν τοὺς ἔδωσε.

Ἡ ἐλπίδα.

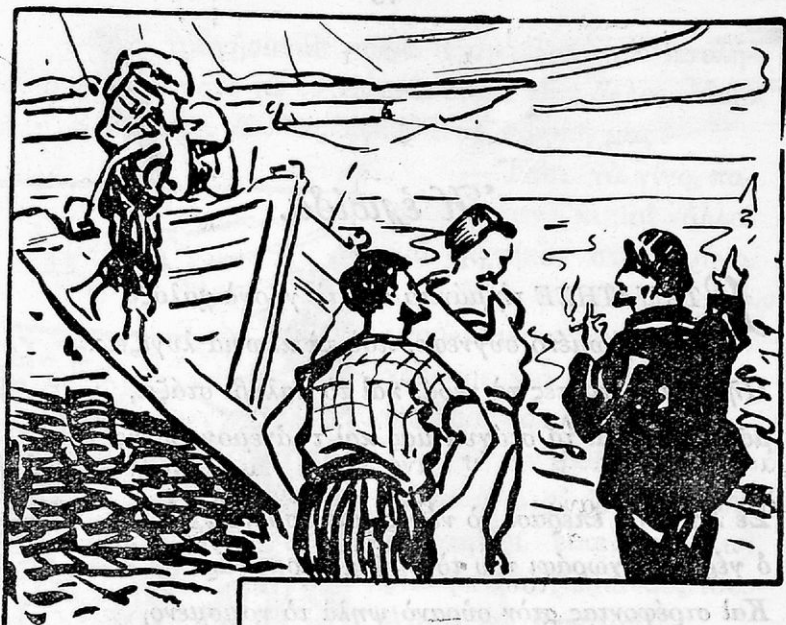
ΣΤΑΜΑΤΗΣΕ τὴ μάντα καὶ τὸ γοργὸν χαλάζει,
χαμηλωμένο σύγγεφο, πὸν τὰ κλωνιά λυγίζεις.

Πῆραν τίς στράτες τὰ νερά, καὶ τὸ καλύβι στάζει,
μᾶς πῆρες καὶ τὰ στάχνα μας καὶ τ' ἀνεμογυρίζεις.

Σὲ λίγο σὰν ἐπέρασε τὸ νέφος μανιασμένο
ὁ γέρος τὸ χωράφι του τὸ βροῖκε ἀπομεινάρει.

Καὶ στρέφοντας στὸν οὐρανὸ ψηλὰ τὸ νοτισμένο,
ἐξάνοιξε ἀπὸ πάνω του τὸ ὀλόχρυσο δοξάρι.

Α. Φωτιάδης

Ἡ διώρυγα τῆς Κορίνθου.

ΠΑΝΤΑ τόλεγε ὁ καπετὰ Νικόλας:
— Παιδιά, μιὰ μέρα θὰ τὸν κό-
ψουν αὐτὸν τὸ λαιμὸ καὶ νὰ μὲ θυμᾶστε.

— Μὰ κόβεται τὸ βουνό, καπετὰ Νικόλα;

— Ἐ, μὴν τὸ λέτε δὰ καὶ βουνό! Ἐβδομῆντα-
ὀγδόντα μέτρα ψηλὸ εἶναι καὶ δὲν εἶναι. Τὸ μάτι
τοῦ καπετὰ Νικόλα δὲ γελιέται. Μὰ καὶ βουνὸ νά-
τανε, θὰ μπορούσε νὰ κοπῇ. Χέρια, μοῦ δίνετε χέ-
ρια; κι ὅτι θέλετε σᾶς φτιάνω.

Ὁ καπετὰ Νικόλας, ἀπὸ τὸ Γαλαξίδι, εἶχε φορ-
τώσει τὸ καΐκι του, τὸν «Ἄι Νικόλα», σαλωνίτικες

έλιες για τόν Πειραιά, και τώρα ήταν άραγμένος στην Κόρινθο και ξεφόρτωνε. Δεν είχε άνοιχτή άκόμα ή διώρυγα να περνοῦν τὰ καράβια, κι ήταν άναγκασμένα να ξεφορτώνουν στην Κόρινθο τὸ φορτίο τους, ἀπὸ κεῖ μὲ τὰ κάρα να τὸ κουβαλοῦν στο Καλαμάκι, κι ἀπὸ κεῖ πάλι να τὸ φορτώνουν σ' ἄλλα καΐκια για τὸν Πειραιά.

— Κρίμα στὸν καιρὸ ποὺ πάει χαμένος! Μωρὲ παιδιά, ἂν δὲν ήταν αὐτὸς ὁ λαιμὸς ἐδῶ μπροστὰ να κόβῃ τὴ θάλασσα, θάμουνα πρωῒ-πρωῒ στὸν Πειραιά. Μὰ μιὰ μέρα θ' ἀνοίξουν ἐδῶ κανάλι και να μὲ θυμᾶστε, ξανάπε ὁ καπετὰ Νικόλας.

— Φτάνει να ζοῦμε, καπετάνιο, τοῦ ἀποκρίθηκαν ἀπὸ τὴν παρέα του, ποὺ δὲν πολυπίστευαν πὼς μπορεῖ να κοπῇ ἓνας ἰσθμὸς ἑξῆ χιλιόμετρα πλατὺς.

...Πέρασαν ἀπὸ τότε χρόνια... Ὁ καπετὰ Νικόλας γέρασε, παράτησε τὴ θάλασσα κι ἔμενε στὴν πατρίδα του. Γέρο-ἀπόμαχος πιά, συχνὰ καθότανε στὴν ἀκρογιαλιά στο Γαλαξίδι και διηγόταν ἱστορίες τῆς ζωῆς του.

— Μιὰ φορὰ ἐρχόμουνα μὲ μιὰ μπρατσέρα ἀπὸ τὸ Τριέστι φορτωμένος καφὲ και ζάχαρη για τὸν Πειραιά. Για να γλιτώσω τὸ φόρτωσε-ξεφόρτωσε στὴν Κόρινθο, εἶπα να κάνω τὸ γῦρο τοῦ Μωριᾶ. Ἐφτασα στὸν κάβο-Μαλιά και βρῆκα φουρτούνα, μὰ τί φουρτούνα! Ἡ μπρατσέρα μου χοροπηδοῦσε σὰν καρυδότσουφλο πάνω στὰ κύματα. Καλὰ ποὺ τὴ γλίτωσα. Ὁ καπετὰ Νικόλας ἤξαιρε καλὰ τὴ δουλειά του. Πρόφτασα και χώθηκα στὰ Βάτικα. Ἐμεινα κεῖ κλεισμένος μερόνυχτα. Δυὸ φορὲς δοκίμασα να περάσω τὸν κάβο και

πάλι γύρισα πίσω. "Οχι πώς φοβόμουνα μὴν πνιγῶ, μὰ ἤθελα νὰ πάω τὸ φορτίο, ποὺ μοῦ ἐμπιστευτήκανε, σῶο καὶ ἀκέραιο στὸ λιμάνι.

Καὶ πάντα ἰέλειωνε τὴ διήγησή του λέγοντας:

—"Α μωρὲς παιδιά, καὶ πότε θ' ἀνοίξουν κανάλι στὴν Κόρινθο:

* * *

Καὶ νά, ἀλήθεια, ποὺ τὸ ἀνοίξαν. Πᾶνε τώρα κοντὰ πενήντα χρόνια ποὺ ἄρχισαν τὰ ἔργα. Βάσταξαν χρόνια καὶ χιλιάδες ἐργάτες δούλεψαν, ὥσπου

ν' ἀνοιχτῇ τὸ κανάλι καὶ νὰ γίνῃ αὐτὸ ποὺ εἶναι σήμερα. "Αλλο, εἶναι, βλέπεις, νὰ τὸ λές, κι ἄλλο νὰ τὸ κάνῃς. Λογαριάστε μονάχα τοὺς ὄγκους τὰ χώματα, ποὺ ἔπρεπε νὰ κόβουν καὶ νὰ κουβαλοῦν μακριά. Γιατὶ δὲν ἦτανε ν' ἀνοίξουν ἓνα χαντάκι ὅπως ὅπως. Ἐπρεπε νὰ προνοήσουν νὰ μὴ γκρεμίζονται ἀπὸ τὰ πλάγια τὰ χώματα καὶ φράζουν τὴ

διώρυγα. Γι' αὐτὸ τὴν ἔκαναν πολὺ πλατύτερη ψηλά, κι ὅσο κατέβαιναν, τὴ στένευαν γιὰ νάναι τὰ πλάγια γερτὰ σὰν τὰ πλευρὰ τῆς σκάφης. Καὶ πάλι δὲν τάφη-

σαν ἔτσι, παρὰ ὅπου ἦτανε μαλακὰ χῶματα κι ἄμμου-
δερά, κι εὐκόλα μπορούσε νὰ ξεκολλήσουν, ἔχτισαν
ἀπάνω τους τοῖχο νὰ τὰ συγκρατῇ.

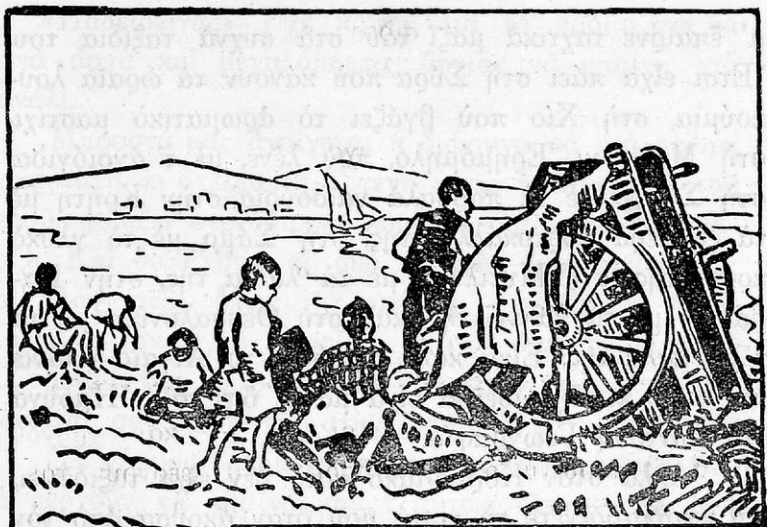
Σὰν ἔφτασαν σκάβοντας ἴσια μὲ τὴν ἐπιφάνεια
τῆς θάλασσας, τότε ἡ δουλειὰ ἔγινε δυσκολώτερη.
Ἔπρεπε νὰ κατέβουν ἀκόμα ὀχτὼ μέτρα πιὸ βαθιά,
καὶ γιὰ νὰ τὸ καταφέρουν, ἔφραξαν πρῶτα τὰ νερὰ
τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ μὲ δυὸ παχιούς
τοίχους. Ἔτσι τὰ νερὰ δὲ μπορούσαν νὰ χυθοῦνε
μέσα στὸ σκάμμα καὶ νὰ ἐμποδίζουν τὶς δουλειές.

Σὰν τέλειωσε τὸ σκάψιμο, χτίσανε σ' ὅλο τὸ μά-
κρος τῆς διώρυγας, ἀπὸ τόνα κι ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος, δυὸ
χοντροὺς σὰν πεξοδρόμια προστατευτικοὺς τοίχους.
Ἐπειτα δὲν ἔμενε παρὰ νὰ γεμίση τὸ βαθὺ χαντάκι
μὲ θάλασσα. Θὰ μπορούσαν βέβαια νὰ τινάξουν στὸν
ἀέρα μὲ φουρνέλα τοὺς δυὸ τοίχους ποὺ φράζανε τὸ
Σαρωνικὸ καὶ τὸν Κορινθιακό. Αὐτὸ θάταν εὐκόλο,
μὰ πολὺ ἐπικίνδυνο. Ἡ θάλασσα θὰ ὠρμοῦσε στὸ χαν-
τάκι μέσα σὰν ὀρμητικὸς ποταμὸς μὲ τόση βία καὶ δύ-
ναμη, ποὺ θὰ μπορούσε νὰ καταστρέψῃ ὅλο τὸ ἔργο.
Θὰ ἔσκαβε τὸ βυθὸ τῆς διώρυγας καὶ θὰ ξεθεμέλιωνε
τοὺς προστατευτικοὺς τοίχους. Τὰ νερὰ τοῦ Σαρωνι-
κοῦ καὶ τὰ νερὰ τοῦ Κορινθιακοῦ μὲ τρομερὴ ὀρμὴ
θὰ συναπαντιόντανε στὴ μέση τῆς διώρυγας, θὰ ὑψω-
νόντανε σὲ τεράστιο κῦμα, ποὺ ὕστερα, στὴν ὑποχώ-
ρησή του, θὰ παράσεργε τὰ πάντα. Ἔπρεπε μὲ κάθε
τρόπο ν' ἀποφύγουν τὸ ἀπότομο γέμισμα καὶ νὰ πῶς
τὸ κατῶρθωσαν. Στούς δυὸ τοίχους, ποὺ ἔφραξαν τὴ
διώρυγα νὰ μὴ μποῦν μέσα τὰ νερὰ, εἶχανε ἀφήσει

γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ πόρτες σιδερένιες. Τώρα λοιπὸν ποὺ ἤρθε ἡ ὥρα, ἄνοιξαν λίγο-λίγο αὐτὲς τὶς πόρτες καὶ ἡ θάλασσα ἀπὸ τὸ Σαρωνικὸ καὶ ἀπὸ τὸν Κορινθιακὸ ἀφρίζοντας ὥρμησε στὴ διώρυγα. Ὅχιτ' ὅχιτ' ὅχιτ' νύχτες τὰ νερά τῶν δυὸ κόλπων χύνονταν, ὥσπου νὰ γεμίσουν τὸ κανάλι.

Ἔτσι χωρὶς βία καὶ καταστροφὲς ὁ Σαρωνικὸς καὶ ὁ Κορινθιακὸς ἔνωσαν τὰ νερά τους, ποὺ ἔμεναν χωρισμένα ἀπὸ χιλιάδες αἰῶνες πρὶν. Καὶ μαζὶ μ' αὐτοὺς ἐνώθηκαν πρὸ στενὰ ἡ δυτικὴ καὶ ἡ ἀνατολικὴ Ἑλλάδα. Δέκα χιλιάδες πλοῖα περνοῦν κάθε χρόνον ἀπὸ τὸ θαλασσινὸ αὐτὸ διάδρομον καὶ φέρνουν τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐτυχίαν στὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἰονίου. Ὁ κάβο-Μαλιάς, ποὺ τρώμαζε τοὺς ταξιδιῶτες μὲ τὶς φουρτοῦνες του καὶ τὰ ναυαγία του, μισοξεχάστηκε πιά. Μαζὶ του ξεχάστηκε καὶ ἡ πάροιμιά, ποὺ λέγανε στὰ παλιὰ τὰ χρόνια: «Τὸ Μαλέα πέρασες; ξέχασε τὸ σπῖτι σου».

Τὴν ἡμέρα ποὺ πρωτοπέρασε τὸ πρῶτον ἑλληνικὸ βαπόρι ἀπὸ τὴ διώρυγαν τῆς Κορίνθου, πανηγύρισε ὅλη ἡ Ἑλλάδα. Μόνον ὁ καπετὰ Νικόλας ἀπὸ τὸ Γαλαξίδι δὲ ζοῦσε πιά γιὰ νὰ περάσῃ καὶ αὐτὸς τραγουδώντας ἀπὸ τὸ κανάλι ποὺ ὠνειρεύτηκε, μὲ τὸ καῖκι του φορτωμένον χοντρὲς σαλωνίτικες ἐλιές.

Ταξίδι σὸν Κορινθιακό.

ΤΙ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ἀπὸ ἓνα ταξιδάκι σὲ μιὰ ὀλογάλανη θάλασσα μιὰ γλυκιὰ μέρα τοῦ Αὐγούστου! Καὶ πόσο ἀνακουφιστικὸ γιὰ μέ, πὺν ξεροψήθηκα τὸ καλοκαίρι στοὺς ἀσφαλτωμένους δρόμους τῆς Ἀθήνας!

Μὰ δὲν ἦτανε μόνο ἡ ἀνάγκη τῆς δροσιᾶς καὶ τοῦ μοσχοβολημένου ἀέρα τῆς θάλασσας, πὺν μ' ἔκανε, ἀπὸ τώρα κιόλας, νὰ πηδῶ ἀπὸ τὴ χαρά μου γιὰ τὸ μελλούμενο ταξίδι. Πρωτοτάξιδος δὲν ἤμουνα καὶ πολ- λὲς φορὲς εἶχα δοκιμάσει τὶς χάρες πόχει ἡ θάλασσα. Ἀπὸ τότε πὺν τέλειωσα τὸ δημοτικὸ, ὁ πατέρας μου

μ' ἔπαιρνε ταχτικά μαζί του στὰ συχνὰ ταξίδια του. Ἔτσι εἶχα πάει στὴ Σύρα ποὺ κάνουν τὰ ὠραῖα λουκούμια, στὴ Χίο ποὺ βγάζει τὸ ἀρωματικό μαστίχι στὴ Μῆλο κι Ἐρημόμηλο, ποὺ λένε, μὲ τ' ἀγριόγινδα, στὴ Σέρφο μὲ τὰ παρδαλὰ γαϊδούρια, στὴν Κρήτη μὲ τὰ ζουμερὰ πορτοκάλια της, στὴ Σάμο μὲ τὸ γλυκὸ κρασί της, στὴ Μυτιλήνη μὲ τὰ λάδια της, στὴν Καβάλλα μὲ τὰ καπνά της καὶ στὴ Θεσσαλονίκη μὲ τὰ χίλια καλὰ της. Εἶχα καλὰ ὀργώσει τὸ Αἶγαῖο ἀπάνω καὶ κάτω κι εἶχα ἰδεῖ κι εἶχα μάθει ὅ,τι πῆς. Ἦμουν αὖ μιὰ ζωντανὴ Γεωγραφία.

Ἀλλὰ στὸν Κορινθιακὸ ποτὲ δὲν εἶχα ταξιδέψει, καὶ καταλαβαίνετε τὴ χαρὰ μου, ὅταν ἄκουσα ἀπὸ τὸν πατέρα μου πὼς θὰ πᾶμε στὴν Πάτρα μὲ τὸ βαπόρι.

Νὰ μὴ σᾶς τὰ πολυλογῶ, σὲ λίγες μέρες βρεθήκαμε στὸ κατάστρωμα τοῦ «Ποσειδῶνα». Πάλιν βαπόρι κι ἀργοκίνητο, μὰ καλοθάλασσο. Ἐκανε τὴ γραμμὴ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ θάπιανε σ' ὅλα τὰ σκαλώματα: Λουτράκι, Δίστομο, Ἰτέα, Γαλαξίδι, Βιτρινίτσα, Ἐπαχτο, ὅσπου νὰ φτάσῃ στὴν Πάτρα. Ἔτσι κι ἐγὼ θάβλεπα τόσα μέρη κι ὁ πατέρας μου, ποὺ ἐμπορευόταν κι εἶχε ἄλλου παραγγελίες νὰ δώσῃ, ἄλλου συμφωνίες νὰ κλείσῃ κι ἄλλου γνωστοὺς νὰ συναντήσῃ, θάκανε τὶς δουλειές του.

* * *

Φτάσαμε στὸν ἰσθμό. Θὰ περνούσαμε τὴ διώρυγα, κι ἦταν ἡ πρώτη φορὰ, ποὺ θάβλεπα τὸ θέαμά της.

Ὁ «Ποσειδῶνας» εἶχε κόψει πιά τὸ δρόμο του κι ἄργα-ἄργα καὶ μεγαλόπρεπα ἄρχισε νὰ μπαίνει στὸ κανάλι.

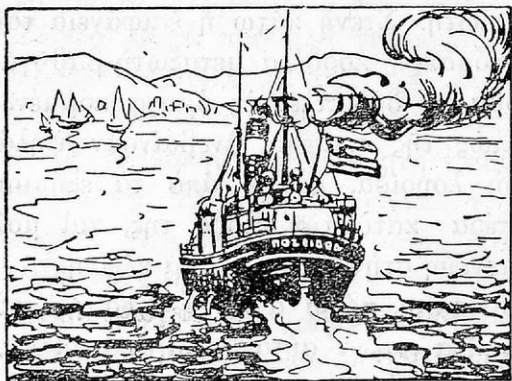
Μπροστά μας ἀνοίγεται ἡ διώρυγα σὰ μιὰ σκάφη μακρότατη κι ἀτέλειωτη. Στενὴ κάτω ἡ ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ, μοιάζει στενόμακρη κορδέλα μεταξωτὴ βαθυγάλαξη. Καὶ δεξόξερβα οἱ δυὸ πλευρὲς ὁμορφοκομμένες καὶ πλαγιαστές, ὅπως τῆς σκάφης, ἀνεβαίνουν ψηλά. Κοιτάζω τὴν ὑγρὴ λουρίδα, ἐπάνω ἀπὸ τὰ ἐξήμισυ χιλιόμετρά της, πέρα κατὰ τὴν ἔξοδό της, καὶ μοῦ φαίνεται σὰ νὰ στενεύη στὴν ἄκρη καὶ νὰ κλείνη.

Ἡ γέφυρα, στημένη πάνω ἀπὸ τὴ διώρυγα γιὰ νὰ περνοῦν τὰ τραῖνα καὶ τ' αὐτοκίνητα καὶ οἱ πεζοί, μόλις διακρίνεται. Φαίνεται τόσο χαμηλά, ποῦ γιὰ μιὰ στιγμὴ ἄθελα γύρισα ψηλά καί... κοίταξα τὸ κατάρτι τοῦ «Ποσειδῶνα». Θαρρεῖς πὼς εἶναι δυὸ καὶ τρεῖς φορὲς ψηλότερο ἀπὸ τὴ γέφυρα, καὶ νὰ περάσῃ, χωρὶς νὰ σκουντήσῃ, ἀδύνατο. Ὅμως καθένας ἡσυχάζει εὐκολα μὲ τὴ σκέψη πὼς κι ἄλλες φορὲς πέρασε ὁ «Ποσειδῶνας» καὶ μεγαλύτερά του βαπόρια, χωρὶς τίποτα τέτοιο νὰ συμβῇ. Κι ὅμως, ἂν δὲν ἔχουμε φόβο, ἔχουμε ζωερὴ περιέργεια, ποῦ ὅσο πλησιάζουμε γίνεται ζωηρότερη. Ὅλοι οἱ ἐπιβάτες ἔχουν τὰ μάτια τους ἐκεῖ ψηλά, κι ὅλοι γι' αὐτὸ μιλάνε. Δυὸ γυναῖκες σταυροκοποῦνται:

— Ἐλα Χριστὲ καὶ Παναγιά, τί μυστήριό εἶναι τοῦτο!..

Βγήκαμε στὸν Κορινθιακό, στρέψαμε δεξιὰ καὶ βάλαμε πλώρη γιὰ τὸ Λουτράκι. Γλυκό, ὁλόδροσο ἀε-

ράκι σάρωνε ἐλαφρὰ τὰ νερὰ καὶ σήκωνε χίλια μικρὰ παιχνιδιάρικα κυματάκια μὲ ἀφρισμένη κορυφή. Καθὼς ἀκολουθοῦσε τόνα τ' ἄλλο, μοιάζανε ἀμέτρητα προ-

βατάκια, ποὺ τρέχανε στὴ βοσκὴ τους.

Σὲ λίγο εἴχαμε φτάσει κιόλας στὸ Λουτράκι κι ἀγκυροβολήσαμε ἀντίκρου στὰ μεγάλα ξενοδοχεῖα του. Εἴ-

χαμε νὰ βγάλουμε μερικοὺς ἐπιβάτες, ποὺ πήγαιναν νὰ κάνουν τὰ λουτρά τους, καὶ νὰ πάρουμε ἄλλους ποὺ γύριζαν τώρα στὸν τόπο τους.

Τὸ Λουτράκι, μικρὸ χωριὸ ἄλλη φορὰ, εἶναι τώρα μιὰ μεγάλη λουτρόπολη. Χιλιάδες κόσμος μαζεύεται ἐκεῖ τὸ καλοκαίρι, γιὰ νὰ λουστῇ στὶς θερμὲς πηγές του καὶ νὰ πιῇ τὸ νερό του, ποὺ κάνει καλό.

Σὲ μιὰ ὥρα, ἀφοῦ φορτώσαμε νταμιτζάνες νερὸ ἀπὸ τὶς θερμὲς πηγές γιὰ τὴν Πάτρα κι ἄλλα μέρη, σηκώσαμε τὴν ἄγκυρα καὶ βάλαμε πλώρη γιὰ τὰ παρὰ τῆς Ρούμελης.

Τὸ θαλασσινὸ ταξίδι στὸν Κορινθιακὸ εἶναι ταξίδι στὴ βορεινὴ πλευρά του. Ὅλα τὰ σκαλώματα ποὺ θὰ πιάσουμε, ἐξὸν ἀπὸ τὸ πρῶτο καὶ τὸ τελευταῖο, — Λουτράκι καὶ Πάτρα — στὴ Ρούμελῃ βρίσκον-

ται. Χωριά ἢ μικρὲς πολιτεῖες, εἶναι χτισμένα ὅλα στοὺς μυχοὺς τῶν βαθιῶν μικρῶν κόλπων της, ἐκεῖ ποὺ ἀνταμώνονται μὲ τὴ θάλασσα οἱ μικρὲς στενόμακρες κοιλάδες της. Ψηλά, ἀπότομα κι ἄγρια βουνὰ χωρίζουν τὴ μιὰ κοιλάδα ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ἐπειτα σκίζοντας πέρα μακριὰ τὴ θάλασσα, σχηματίζουν μιὰ δλόκληρη νταντέλα ἀπὸ ἀκρωτήρια, κόλπους καὶ χερσόνησους. Ἔτσι, ἐνῶ ἐμποδίζουν τὴ συγκοινωνία στὴ στεριά, φαίνονται σὰ νὰ θέλουν νὰ δυσκολέψουν καὶ τὴ συγκοινωνία στὴ θάλασσα. Τὰ πλοῖα, γιὰ νὰ περάσουν ἀπὸ σκάλωμα σὲ σκάλωμα, ἀναγκάζονται νὰ χαράζουν γύρω στ' ἀκρωτήρια αὐτὰ μεγάλα ἡμικύκλια κι ἔτσι νὰ χασομεροῦν καὶ νὰ καῖνε τὰ κάρβουνά τους ἄδικα.

* * *

Λίγες ὥρες χρειάστηκε ὁ «Ποσειδῶνας» γιὰ νὰ μπῇ στὸν ὅρμο τοῦ Διστόμου. Ἦσυχα καταήσυχα νερά, ἓνα-δυὸ καΐκια δεμένα στὴν ἀκρογιαλιά, πεντέξι ψαροπούλες τραβηγμένες στὴν ἀμμουδιά καὶ λίγα ἄσπρα σπιτάκια. Σταθήκαμε λίγα λεπτά στὸν ἀτμὸ κι ἔπειτα «ὀπισθεν» καὶ δρόμο...

Καλὸ δειλινὸ ἀράξαμε στὴν Ἰτέα. Νέα πόλη, καλοχτισμένη, εἶναι γνωστὴ σ' ὅλο τὸν κόσμο, γιατί ἀπὸ κεῖ φορτώνονται οἱ νόστιμες σαλωνίτικες ἐλιές, καὶ κεῖ ξεμπαρκάρουν οἱ χιλιάδες περιηγητές, ποὺ πᾶνε κάθε χρόνο στοὺς Δελφούς.

Μιὰ μακριὰ σειρὰ σπίτια τόνα κοντὰ στ' ἄλλο

καμαρωτά, ὁμορφα κι ἀπλά, πλαισιώνουν τὸ μυχὸ τοῦ μικροῦ λιμανιοῦ. Ἀπάνω ἀπὸ τὴ μικρὴ πόλη, μακριὰ καὶ πέρα, ὅσο κόβει τὸ μάτι, βλέπει κανεὶς νὰ

μανρολογᾷ ὁ ἀπέραντος ἐλαιῶνας τῆς Ἀμφισσας, καὶ νὰ σκεπάζῃ τὴ στενόμακρη κοιλάδα, ποὺ ἀνοίγεται ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δυὸ μεγάλα βουνά, τὴ Γκιόνα δυτικὰ καὶ τὸν Παρνασσὸ ἀνατολικά.

Δεξιά, ἀπάνω στίς βραχώδικες πλαγιὲς τοῦ Παρνασσοῦ εἶναι οἱ Δελφοί, δηλαδὴ ἦταν οἱ Δελφοί. Σήμερα δὲν ὑπάρχουν παρὰ τὰ ἐρεῖπια, ποὺ ξέ-

θαιψαν οἱ ἀρχαιολόγοι. Ἀμαξωτὸς ἀνηφορικὸς δρόμος ἀνεβαίνει ἀπὸ τὰ πλάγια καὶ τίς χαράδρες τοῦ βουνοῦ, γιὰ νὰ κάμῃ πιὸ εὐκόλο καὶ πιὸ ἄνετο τὸ ταξίδι τῶν περιηγητῶν.

Ὁ γέρο «Ποσειδῶνας» μας ἀργοσαλεύει βαρὺς καὶ κουρασμένος γύρω στὴν ἄγκυρά του, καθὼς τὸν σπρώχνει ὁ ἐλαφρὸς μπάτης τοῦ κόλπου. Κι ἐγὼ ἀκουμπισμένος στὴν κουπαστή, συλλογίζομαι πὼς σ' αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ νερά, στὰ παλιὰ τὰ χρόνια, ἔφταναν ὕστερα ἀπὸ πολυήμερο λαμνοκόπι οἱ προσκυνητὲς τοῦ Ἀπόλλωνα ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας. Ἀπὸ τὴ Θεσσαλία καὶ τὴν Πελοπόννησο, τὴ Στερεὰ καὶ

τὴν Ἰωνία, τὴ Δῆλο καὶ τὴν Κρήτη καὶ τ' ἄλλα νησιὰ ξεκινουῦσαν ἄλλοι γιὰ νὰ ἰδοῦνε τοὺς ἀγῶνες, τὰ Πύθια, κι ἄλλοι γιὰ ν' ἀγωνιστοῦν οἱ ἴδιοι. Ἄλλοι ἀποσταλμένοι ἀπὸ τὶς πόλεις τους γιὰ νὰ προσφέρουν θυσίαι στὸ θεὸ καὶ νὰ λάβουν μέρος στὸ Ἀμφικτυονικὸ Συνέδριον. Ἄλλοι γιὰ νὰ ρωτήσουν τὴν Πυθίαν νὰ τοὺς μαντέψῃ τὰ μελλούμενα. Ἄλλοι, τέλος, γιὰ νὰ πουλήσουν τὰ διαλεχτὰ ἔργα τῆς τέχνης τους καὶ τοῦ τόπου τους στὸ μεγάλο ἐμπορικὸ πανηγύρι ποὺ γινόταν ἐκεῖ.

Στὴν ἐποχὴ τῶν ἀγώνων, τῶν «Πυθίων», σ' ὅλους τοὺς δρόμους τῆς Ἑλλάδας οἱ προσκυνητὲς κι οἱ ἀγωνιστὲς κι οἱ τραγουδιστὲς κι οἱ θεατὲς κι οἱ ἔμποροι, πεζοὶ ἢ καβαλάρηδες ἢ μὲ τ' ἀμάξια τους, τραβοῦσαν γιὰ τοὺς Δελφούς. Ἐρχονταν ἐκεῖ ἀπὸ τὴ στεριά ἢ ἀπὸ τὴ θάλασσα φορτωμένοι ἀφιερῶματα: ἐξαισία ἀγάλματα, μαρμαρένια καὶ χάλκινα, κοσμήματα χρυσὰ καὶ ἀργυρά, πανοπλίες ἀστραφτερὲς—λάφυρα τῶν πολέμων μὲ τοὺς βαρβάρους,—ἀγγεῖα κάθε λογῆς καταστόλιστα μὲ ὁμορφες ζωγραφιές, καλοθρεμμένα ζῶα γιὰ τὶς θυσίαις...

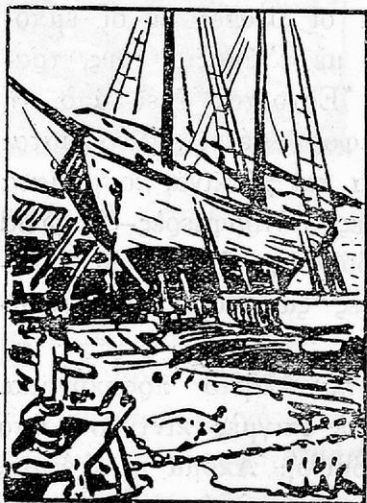
Οἱ Δελφοὶ ἦταν τὸ πανελλήνιον προσκύνημα. Ὅλες οἱ ἐλληνικὲς χῶρες σὲ στιγμὲς κιντύνου ἀπὸ κατ' ἐπὶ συμβουλὴν. Ἀκόμα κι οἱ ξένοι, οἱ βασιλιάδες τῆς Ἀσίας ἔστελναν πλούσια δῶρα στὸν Ἀπόλλωνα καὶ ζητοῦσαν τὴν προστασίαν του. Ἔτσι πίστευε ὅλος ὁ κόσμος πῶς ἐκεῖ, στοὺς Δελφούς, ἦταν τὸ κέντρο τῆς γῆς.

Σήμερα δὲν ὑπάρχουν ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο αὐτὸ καὶ

πλουσιώτατο μοναστήρι τοῦ Ἀπόλλωνα παρὰ λίγα ἀπομεινάδια. Αὐτὰ τὰ λείψανα ἔρχονται μὲ σεβασμὸ καὶ μὲ θαυμασμὸ νὰ ἰδοῦν καὶ νὰ σπουδάσουν οἱ σοφοὶ τοῦ κόσμου.

* * *

Ἀπ' αὐτὲς τὶς σκέψεις μ' ἔβγαλε μιὰ μακροσυρτη, στριγγιά, βραχνή σφυριξιά τοῦ «Ποσειδῶνα» καὶ μαζὶ ἓνα τράνταγμα ὅλου τοῦ πλοίου, πὺν ἔκανε τὰ ξάρτια του καὶ τὰ πατωτά του νὰ τρίξουν καὶ τὶς ἀλυσίδες νὰ κουνουνίσουν. Φεύγαμε γιὰ τὸ Γαλα-

ξίδι καὶ δὲν ἀργήσαμε νὰ μποῦμε στὸ λιμάνι του. Γαλαξιδιώτης ὁ καπετάνιος μας, χαιρέτησε τὴν πατρίδα του μὲ τὴ σειρήνα τοῦ πλοίου.

Ὁμορφη πόλη τὸ Γαλαξίδι, καλόχτιστη, εἶναι ἓνα στολίδι στὴν πετρώδικη ἀκρογιαλιά. Φτωχὸς εἶναι ὁ τόπος γύρω, μὰ τὸ Γαλαξίδι εἶναι πλούσιο. Μπροστά του ἀπλώνεται σὰν ἀπέραντη πλούσια πε-

διάδα ἡ θάλασσα, πὺν τὰ παιδιά του ξαίρουν καλὰ νὰ τὴν ὀργώνουν καὶ νὰ τὴν τρυγοῦν ὅπως οἱ ἄλλοι τὰ χωράφια τους καὶ τὰ ἀμπέλια τους. Οἱ Γαλαξιδιώ-

τες εἶναι ναυτικοί, στὴ θάλασσα γεννημένοι καὶ στὴ θάλασσα μεγαλωμένοι. Κι ὅχι ἀπὸ σήμερα. Τὸ Γαλαξίδι ὅταν πρωτοχτίστηκε, ἀπὸ θαλασσινοὺς κατοικήθηκε, κι ὡς τὰ τώρα ναυτικοὺς βγάζει. Ἡ θάλασσα εἶναι ἡ ζωὴ καὶ τὸ εἶναι τοῦ Γαλαξιδιοῦ, ποὺ τὸ γέννησε καὶ τόθρεψε καὶ τὸ δόξασε.

Στὸ μικρὸ λιμανάκι του πληθὸς βάρκες καὶ καΐκια σαλεύουν. Ἐξω στὴν ἀκρογιαλιά φαίνονται ἄλλα στὰ σκαριά τους ἀπάνω, ἀρχινημένα ἢ μισοτελειωμένα. Ἀλλὰ πάλι, μὲ ζωηρὰ χρώματα στολισμένα, εἶναι ἑτοιμα νὰ ριχτοῦν στὴ θάλασσα γιὰ τὸ πρῶτο ταξίδι τους.

Μπαίνοντας στὸ λιμανάκι, βάρκες πολλὲς μᾶς πλησιάζουν.

— Καλημέρα, καπετὰ - Βαγγέλη, χαιρέτησαν τὸν πλοίαρχό μας, κι αὐτὸς τοὺς ἀντιχαιρέτησε τὸν καθένα μὲ τ' ὄνομά του. Καὶ ρωτιόνταν τί κάνουν καὶ πῶς τὰ πέρασαν κι ἄλλα πολλά. Δυὸ βδομάδες εἶχαν ν' ἀνταμωθοῦν, ἀπὸ τ' ἄλλο ταξίδι τοῦ «Ποσειδῶνα», καὶ χαιρετοῦσε καὶ ρωτοῦσε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο σὰ νὰ εἶχαν νὰ ιδωθοῦν καιρούς. Ἔτσι εἶναι ἡ θάλασσα. Φεύγει ὁ ναυτικὸς ἀπὸ τὸ σπίτι του καὶ δὲν ξαίρει πότε θὰ γυρίση. Ἡ δουλειὰ ὅλο καὶ τὸν διώχνει ἀπὸ τὸν τόπο του κι ἀπὸ τοὺς δικούς του. Κι ἐκεῖ ποὺ λείπει κι ἐκεῖ ποὺ ἀρμενίζει, ποιὸς ξαίρει τί μπορεῖ νὰ τὸν βρῇ. Γι' αὐτὸ κι ὁ γυρισμὸς του—λίγο ἢ πολὺ ἔλειψε—εἶναι ἓνα πανηγύρι γιὰ τοὺς δικούς του καὶ γιὰ τοὺς φίλους του.

Ἀλλή μακρόσυρτη, στριγγιά, βραχνὴ σφυριξιά

τοῦ βαποριοῦ, ἄλλο τράνταγμα καὶ τριξίμο καὶ κου-
δούνισμα τῆς ἀλυσίδας καὶ ὁ «Ποσειδῶνας» σήκωσε
τὴν ἄγκυρα, ἔκανε «ὀπισθεν» καὶ βγῆκε ἀπὸ τὸ Γα-
λαξιδιώτικο λιμάνι.

* * *

Βάλαμε πλώρη γιὰ τὴ Βιτρινίτσα καὶ ἀπὸ καὶ
γιὰ τὸν Ἑπαχτο. Μᾶς πῆρε ἡ νύχτα καὶ ἔπρεπε νὰ
φτάσουμε στὴν Πάτρα ὅσο ἔπαιρνε νωρίτερα. Γι' αὐτὸ
στὴ Βιτρινίτσα δὲν πλησιάσαμε, ἔκοψε μόνο ὁ «Πο-
σειδῶνας» τὸ δρόμο του ἔξω στ' ἀνοιχτά, καὶ ἐκεῖ καθὼς
ἀργοπλέαμε, διπλῶσε ἓνα καῖκι καὶ χωρὶς νὰ σταμα-
τήσουμε, σιγοπλέοντας πάντα, δώσαμε ὅ,τι εἴχαμε νὰ
δώσουμε, πήραμε ὅ,τι εἴχαμε νὰ πάρουμε, καὶ χωρίσαμε.
Τὸ καῖκι ἄνοιξε τὸ πανί του γιὰ τὴ Βιτρινίτσα καὶ
ἐμεῖς δυναμώσαμε τὶς φωτιές μας γιὰ τὸν Ἑπαχτο.

Πρὶν ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα φτάσαμε στὸν Ἑπαχτο.
Φτωχὴ καὶ μικρὴ πόλη εἶναι καὶ φτωχὴ ἡ περιοχὴ
τῆς, φήμη ὅμως ἔχει μεγάλη. Λένε πὼς στὰ παλιὰ
τὰ χρόνια, τότε ποὺ κατεβήκανε στὴν Ἑλλάδα οἱ Δω-
ριεῖς μὲ τὰ σιδερένια τοὺς ὅπλα καὶ νίκησαν τοὺς
Ἀχαιοὺς, ποὺ εἴχανε χαλκωματένια, ἐδῶ στὸν Ἑπα-
χτο φτιάξανε πλοῖα καὶ περάσανε στὴν Πελοπόννησο.

Τὴ φήμη του ὁ Ἑπαχτος τὴ χρωστάει στὴ
θέση του. Στέκεται σὰ φύλακας στὴν εἴσοδο τοῦ
Κορινθιακοῦ. Στὰ παλιὰ τὰ χρόνια μὲ τοὺς συ-
χνοὺς πολέμους, ὅποιος τὸν εἶχε, ἐξουσίαζε καὶ ὅλα
τ' ἄλλα μέρη ὡς τὴν Κόρινθο. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ Ἀθη-

ναῖοι τότε βοήθησαν Μεσσήνιους πρόσφυγες νὰ κατοικήσουν ἐκεῖ, ὅταν τοὺς ἔδιωξαν οἱ Σπαρτιᾶτες ἀπὸ τὸν τόπο τους. Ἔτσι θὰ εἶχαν δικούς τους φίλους, κι ἐχθροὺς τῶν Σπαρτιατῶν, στὴν πόρτα τοῦ Κορινθιακοῦ.

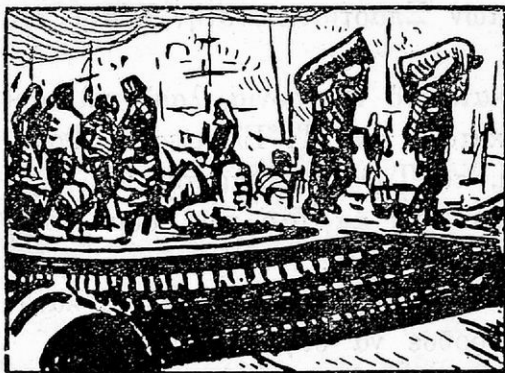
Ἔπειτα, στὰ κατοπινὰ τὰ χρόνια, λαοὶ καὶ λαοὶ πάλαιψαν γιὰ τὴν κατοχὴ του! Τί Ἕλληνες, τί Φράγκοι, τί Βενετσιάνοι, τί Τοῦρκοι! Στρατοὶ καὶ στόλοι μαζεύονταν γύρω του, ἀπ' ὅλο τὸν κόσμον, ποιὸς νὰ τὸν πάρῃ ἀπὸ τὸν ἄλλο. Τὸ μισογκρεμισμένο κάστρο του πόσους πολέμους καὶ συφορὰς καὶ καταστροφὰς δὲ θὰ μποροῦσε νὰ διηγηθῇ!

Οὔτε μισὴ ὥρα δὲ χάσομερήσαμε στὸν Ἐπαχτο καὶ βάλουμε πλῶρη γιὰ τὴν Πάτρα. Σὲ λίγο περάσαμε ἀνάμεσα ἀπὸ Ρίο κι Ἀντίρριο, τὶς δυὸ ἀντικρυνὲς γλῶσσες, ποὺ θαρρεῖς καὶ πηγαίνανε νὰ ἐνώσουνε τὴ Ρούμελη καὶ τὸ Μωριά κι ἀπομείνανε στὴ μέση, κουρασμένες. Στὶς ἄκρες τους ὑψώνονται δυὸ μισογκρεμισμένα κάστρα. Καὶ στὴν ἀκρογιαλιά τους δυὸ φάροι μᾶς ὁδηγοῦν μέσα στὴ νύχτα, γιὰ νὰ περάσουμε μὲ ἀσφάλεια ἀπὸ τὴ μέση τοῦ στενοῦ, ποὺ τὸ πλάτος του δὲν εἶναι οὔτε δυὸ χιλιόμετρα.

* * *

Τὴν ἴδια νύχτα ἀράξαμε στὴν Πάτρα, καὶ τὴν ἄλλη μέρα στοὺς πλατιοὺς καὶ ὁλόϊσους δρόμους τῆς ξεμούδιαζα ἀκολουθώντας τὸν πατέρα μου στὶς δουλειές του. Ἦμουν αὖτις πιά μεγάλος μούλεγε, κι ἦταν

καιρὸς νὰ μπῶ στὸ νόημα τῆς δουλειᾶς, νὰ γνωρίσω
κι ἐγὼ τοὺς πελάτες μας καὶ τοὺς φίλους, πούχαμε
ἐμπορικὲς δοσοληψίες. Δυὸ-τρεῖς μέρες, πὺν θὰ μέ-

ναμε στὴν Πά-
τρα, εἴχαμε νὰ
κλείσουμε πολ-
λὲς δουλειὲς μὲ
ἐμπόρους, ἐργο-
στασιάρχες καὶ
παραγωγούς. Ἔ-
τσι γυρίσαμε ἓνα
σωρὸ καταστή-
ματα, ἐργοστά-
σια κι ἀποθήκες.

Ἡ Πάτρα εἶναι ἡ μεγαλύτερη σταφιδόπολη τοῦ
Μωριᾶ. Μεγάλες σταφιδαποθήκες ὑψώνονται στὴν πα-
ραλία της γιὰ τὸ καθάρισμα, τὴ συσκευὴ καὶ τὴν
ἀποθήκεψη τῆς μαύρης Κορινθιακῆς σταφίδας. Στὸ
μεγάλο, τεχνητὸ λιμάνι της, εἶναι ἀραγμένα πολλὰ
μεγάλα φορτηγὰ πλοῖα. Καθὼς εἶναι ξεφόρτωτα
κι ἀλαφρά, εἶναι σηκωμένα ἐπάνω ἀπὸ τὰ ἴσυχια
νερὰ καὶ δείχνουν ὑπερβολικὰ μεγάλα καὶ ἄκομψα.
Περιμένουν ἐκεῖ νὰ φορτωθοῦνε μὲ χιλιάδες κιβώ-
τια γεμάτα ἀπὸ τὴ νέα σταφίδα τῆς χρονιάς, νὰ
τὴ μεταφέρουν στὴν Ἀγγλία, στὴν Ὀλλανδία, στὴ
Γερμανία καὶ σ' ἄλλα μέρη.

Στὸ λιμάνι τῆς Πάτρας βρίσκονται κι ἄλλα
πολλὰ πλοῖα ἐπιβατικά, μικρὰ καὶ μεγάλα. Τὰ μικρὰ
κάνουν τὴ συγκοινωνία τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδας, καὶ τὰ

μεγάλα, τὰ ὑπερωκεάνεια, ταξιδεύουν στὴν Εὐρώπῃ καὶ στὴν Ἀμερικῇ. Ἡ Πάτρα εἶναι σὰ νὰ ποῦμε ὁ Πειραιᾶς τῆς δυτικῆς Ἑλλάδας.

* * *

Εἶχαμε πιά τελειώσει τὶς δουλειές μας κι ἐτοιμαστήκαμε γιὰ τὴν Ἀθήνα. Θὰ φεύγαμε τὴν ἄλλη μέρα μὲ τὸ τραῖνο κι ἡ χαρά μου ἦτανε μεγάλη, πού ἔτσι θὰ περνούσαμε τὴν ἄλλη παραλία τοῦ Κορινθιακοῦ, πού εἶναι σωστός παράδεισος. Ἄλλο ὅμως νὰ σᾶς λέω κι ἄλλο νὰ ἰδῇτε μὲ τὰ ἴδια σας τὰ μάτια.

Τὸ τραῖνο, σ' ὄλο, πές, τὸ ταξίδι ὡς τὴν Κόρινθο περνᾷ μέσα ἀπὸ ἀτέλειωτα ἀμπέλια, σταφίδες καὶ περιβόλια. Ὅλοπράσινη, πυκνοκατοικημένη καὶ πᾶμ-πλουτη εἶναι ἡ στενὴ λουρίδα τοῦ κάμπου, πού χωρίζει τ' ἄγρια, δασωμένα βουνὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα.

Ἀντίθετα ἀπὸ τὴ Ρούμελη, πού τὰ βουνά της προχωροῦν στὴ θάλασσα καὶ βουτοῦν στὰ βαθιὰ τὶς ἀπότομες πλαγιές τους, ἐδῶ, στὸ Μωριά, στέκονται—ἀλλοῦ περισσότερο, ἀλλοῦ λιγώτερο—ξέμακρα ἀπὸ τὸ γαλάζιο κῦμα, κι ἀφήνουν ν' ἀπλωθῇ στὸ μεταξὺ

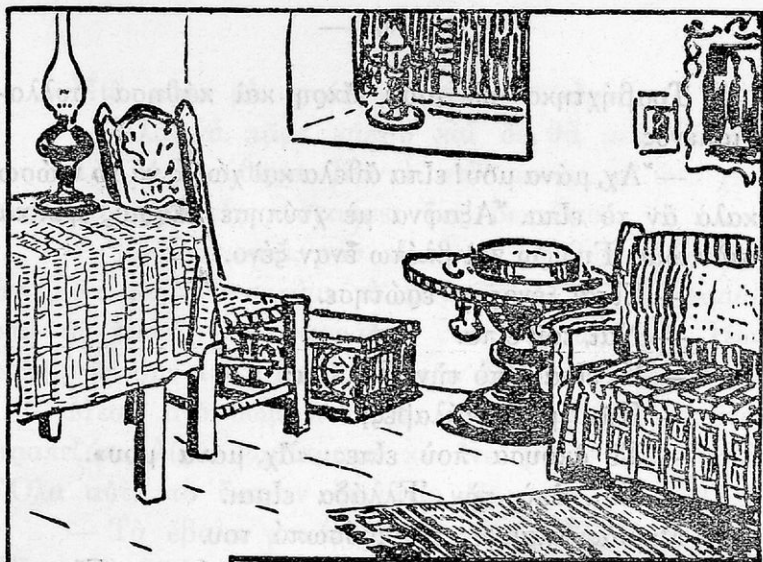
μιὰ στενή ζώνη παχιᾶς γῆς. Σ' αὐτὴν ἀπάνω τὴ στενὴ ζώνη τῆς παχιᾶς γῆς ρίζωσαν καὶ φούντωσαν καὶ ἀνθίζουν πλούσιες πολιτεῖες καὶ χωριά, τὸ Αἴγιο, ἡ πρώτη πατρίδα τῆς σταφίδας, ὁ Ἀκράτας, τὸ νεόχτιστο Ξυλόκαστρο, τὸ Κιάτο, ἡ Κόρινθο ἡ ἄτυχη, ποὺ δυὸ φορὲς μέσα σὲ ἑβδομήντα χρόνια τὴ γκρέμισαν οἱ σεισμοί, καὶ ξαναχτίστηκε ἀπὸ τὰ θεμέλια.

Ἀμέτρητοι εἶναι οἱ σταθμοὶ τοῦ τραίνου. Κάθε λίγο καὶ λιγάκι σταθμὸς καὶ χωριὸ καὶ κίνηση. Ὁ κάμπος γεμάτος κόσμος, ποὺ ἰδρωκοπάει νὰ συνάξῃ τὰ πλούσια δῶρα τῆς γῆς καὶ τῆς δουλειᾶς του. Ἄλλου τρυγοῦν, ἄλλου ἀπλώνουν τὴ σταφίδα στὸν ἥλιο νὰ ξεραθῇ ἢ μαζεύουν τὴν ξεραμένη, ἄλλου κουβαλοῦν μὲ ζῶα ἢ μὲ ἀμάξια καὶ μὲ αὐτοκίνητα τὸν καρπὸ. Ὅλη ἡ σοδεῖα τραβάει γιὰ τοὺς σταθμούς. Ἐκεῖ συγκεντρώνεται καὶ ἀπὸ κεῖ κουβαλιέται στὰ πιὸ μεγάλα κέντρα, στὸ Αἴγιο, στὴν Πάτρα κι ἄλλου νὰ καθαριστῇ καὶ νὰ πακεταριστῇ. Σὲ πολλοὺς σταθμοὺς βλέπουμε πλῆθος κοφίνια, γεμάτα ὀλόξανθες σουλτανιὲς καὶ μαῦρα ἢ ἄσπρα τραγανὰ ὀλόδροσα σταφύλια.

Ἀγοράσαμε ἄρκετὰ νὰ φᾶμε στὸ δρόμο. Ὅταν βλέπω σταφύλι, θυμᾶμαι τὴν κερήθρα. Κι αὐτό, καθὼς ἐκείνη, ἔχει τίς κυψελίδες του, τίς ρῶγες, γεμάτες γλυκοὺς ἀρωματικοὺς χυμούς, ποὺ σὲ χορταίνουν, σὲ δροσίζουν καὶ σὲ ζωογονοῦν.

Τί καλὰ ποὺ τὸ λέει τὸ τραγούδι:

*Πολλὰ εἶναι τ' ἀνθη τοῦ Ἀπριλιοῦ, μὰ σὰν τὸ ρόδο· οὐτ' ἓνα,
Πολλοὶ τοῦ χρόνου εἶν' οἱ καρποί, σὰν τὸ σταφύλι οὐτ' ἓνας!*

Τὸ ραζακὶ διαφύρι.

ΠΑΝΕ πολλά χρόνια πού ἤμουνα στήν ξενιτιά, σὲ μιὰ μεγάλη καὶ ὠραία πόλη. Ἦταν ἄνοιξη, καὶ βγῆκα νὰ περπατήσω στὸ δημόσιο κῆπο. Τὰ πουλιά κελαηδοῦσαν καὶ τὰ λουλούδια στόλιζαν πολύχρωμα τὴ γλόη. Τὰ δέντρα φούντωναν ἀνθισμένα κι ἓνα μεγάλο ποτάμι περνοῦσε μέσα ἀπὸ τὸ μεγάλο κῆπο.

Ὅλα ἦταν ὠραῖα, μὰ ἐμένα ὁ νοῦς μου πετοῦσε στήν πατρίδα μου. Ἄς ἤμουνα στὸ χωριό μου, κι ἂς ἔλειπαν τὰ χίλια καλὰ τῆς ξενιτιάς. Καὶ πιὸ πολὺ ποθοῦσα τὸν ἥλιο μας, γιατί ἐκεῖνος ἐκεῖ ἦταν ἓνας ἥλιος θαμπὸς κι ἀρρωστημένος.

Τραβήχτηκα σὲ μιὰν ἄκρη καὶ κάθησα συλλογισμένος.

— Ἄχ, μάνα μου! εἶπα ἄθελα καὶ χωρὶς νὰ τὸ νιώσω καλὰ ἂν τὸ εἶπα. Ἄξαφνα μὲ χτύπησε κάποιος φιλικὰ στὸν ὄμο. Γυρίζω καὶ βλέπω ἕναν ξένο.

— Εἶσαι ξένος; μ' ἐρώτησε.

— Ναί, τοῦ εἶπα.

— Κι εἶσαι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα;

— Πῶς μὲ κατάλαβες;

— Σὲ ἄκουσα πὺν εἶπες: «ἄχ, μάνα μου».

— Ναί, ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἶμαι.

Μεμῖας ἔλαμψε τὸ πρόσωπό του.

— Πᾶμε, μοῦ εἶπε, νὰ παρηγορηθοῦμε. Εἵμαστε πατριῶτες. (Τὰ τελευταῖα λόγια τὰ εἶπε στὴ γλῶσσα μας).

— Ἀπὸ ποιό μέρος; τὸν ρωτῶ.

— Τί σημασία ἔχει τὸ μέρος; ἀρκεῖ πὺν σοῦ λέω πῶς εἵμαστε πατριῶτες.

Ἀπὸ τότε γίναμε φίλοι. Βλεπόμαστε ὅταν μᾶς ἄφηνε ἡ δουλειὰ καὶ λέγαμε τὶς ὁμορφιεὺς τῆς πατρίδας μας.

— Δὲν εἶναι τόπος αὐτός, μοῦ ἔλεγε συχνά.

— Ἀλήθεια, τοῦ ἀπαντοῦσα. Ἐγὼ σ' ἕνα-δυὸ χρόνια ἐλπίζω νὰ γυρίσω.

— Εὐτυχισμένος εἶσαι. Νὰ μποροῦσα κι ἐγώ!..

— Καὶ τί σ' ἐμποδίζει;

— Ἐ, πολλὰ ζητᾶς! μοῦ ἔλεγε μελαγχολικὰ καὶ σόπαινε.

Ποτὲ δὲ θέλησε νὰ μοῦ εἰπῇ, γιατί δὲ μποροῦσε νὰ γυρίσῃ στὴν πατρίδα.

Μιά μέρα μὲ συνάντησε καὶ μοῦ εἶπε:

— Ἔλα νὰ πᾶμε κάπου καὶ δὲ θὰ μετανιώσης.

Τὸν ἀκολούθησα. Κοντὰ στὸ ποτάμι σ' ἓνα χαμηλὸ σπιτάκι εἶχε νοικιάσει ἓνα δωμάτιο.

— Ἐδῶ ἔρχομαι, μοῦ εἶπε, γιὰ νὰ θυμοῦμαι τὴν πατρίδα μας. Τὸ ποτάμι τὸ φαντάζομαι γιὰ θάλασσα, καὶ οἱ φωνὲς τῶν ψαράδων ποὺ ἀκούω ἐδῶ, λέω πὼς βγαίνουν ἀπὸ τὰ στόματα τῶν δικῶν μας ψαράδων.

Μέσα στὸ δωμάτιο εἶχε μιὰ παλιὰ κασέλα, ἓνα τραπεζάκι, λίγα καθίσματα κι ἓνα μικρὸ καθρέφτη. Ὅλα αὐτὰ τὸ ἔκαναν δωμάτιο ἑλληνικό.

— Τὰ ἔβαλα μονάχος μου τὰ ἔπιπλα, μοῦ εἶπε. Εἶναι ἴδιο μὲ τὸ δωμάτιο ποὺ εἶχα στὸ σπίτι μας στὴν Ἑλλάδα. Τώρα θὰ ψήσουμε καφέ μόνοι μας, ὅπως τὸν ψήγουν ἐκεῖ.

Ἄναψε τὸ καμινέτο, ἔβαλε ἀπάνω τὸ μπρίκι μὲ νερό, ἔπειτα πῆρε ἓνα μικρὸ πολίτικο μύλο τοῦ καφέ, ποὺ ἔλαμπε σὰ χρυσός, καὶ ἄρχισε νὰ γυρίζει.

* * *

Ἄς ποῦμε καὶ κανένα τραγουδί δικό μας, εἶπε μὲ ἀναστεναγμό.

Καὶ ἄρχισε νὰ τραγουδῇ:

*Παρακαλῶ σε Κύριε, καὶ προσκυνῶ σε, Θέ μου,
ἀρρώστια κεῖ στὴν ξενιτιὰ τοῦ ξένου μὴν τοῦ δώσης.
Ἡ ἀρρώστια θέλει στρώματα, θέλει μεγάλη πάστρα,
θέλει μανούλα στὸ πλευρό, γυναιῖκα στὸ κεφάλι,
θέλει ἀδερφὲς ὁλόγυρα νὰ τὸν καλοτηρᾶνε.*

Τὸ ἔλεγε σιγαλά, τρεμουλιαστὰ καὶ μὲ τόσο πάθος, πὺν παραλίγο νὰ μὲ πάρουν τὰ δάκρυα. Τὸ γρι-γρὶ τοῦ μύλου καὶ ἡ μυρουδιά τοῦ καφέ μ' ἔκαναν νὰ νομίζω πὼς ἤμουν σὲ ἐλληνικὸ δωμάτιο μαθη-τικὸ. Ἀληθινὰ ἤμουνα σὲ ξένη πόλη ἢ σὲ καμιὰ συνοικία στὴν Ἀθήνα;

— Ἐδῶ μένεις; τὸν ἐρώτησα.

— Ὅχι, μοῦ εἶπε. Μένω στὴν πόλη. Ἐδῶ ἔρχο-μαι ὅποτε θέλω, νὰ διασκεδάσω τὴ μελαγχολία μου.

Σηκώθηκε νὰ ἐτοιμάσῃ τὸν καφέ καὶ μὲ τὴν ἴδια φωνὴ ἐξακολούθησε τὸ τραγούδι σὰ νὰ ἦτανε μονάχος του:

*Μὰ τί εἶδαν τὰ ματάκια μου, μὰ τί εἶδαν τὰ καημένα
πὼς θάφτουνε στὴν ξενιτιά τὸν ξένο ὄντας πεθάνη,
δίχως θυμιάμα καὶ κερί, δίχως παπὰ καὶ ψάλτη,
δίχως μανούλας κλάματα, γυναικάς μοιρολόγια.*

Πέρασε ἓνας χρόνος.

Τὴ δεύτερη χρονιά, τὸ Νοέμβρη, μοῦ ἔφεραν ἓνα γράμμα. Μοῦ ἔγραφε ὁ φίλος μου νὰ πάω νὰ τὸν ἰδῶ σὲ κάποιο νοσοκομεῖο. Πῆγα.

— Πεθαίνω, μοῦ λέει.

— Θάρρος, δὲν ἔχεις τίποτα, τὸν παρηγόρησα.

— Ἀκου πὺν σοῦ λέω, μοῦ εἶπε. Καταλαβαίνω πὼς θὰ πεθάνω. Πάρε τὰ κλειδιά, πήγαινε στὴν κά-μαρα, πὺν ξαίρεις, ν' ἀνοίξης τὴν κασέλα μου. Ἐχω μέσα λίγο χῶμα ἐλληνικὸ, θέλω νὰ μοῦ τὸ ρίξης στὸν τάφο μου. Ἐχω καὶ λίγα φύλλα ξερὰ βα-σιλικό...

Σταμάτησε λίγο καὶ ὕστερα μοῦ ξανάειπε:

— Νὰ ἔρχεσαι νὰ με βλέπης.

— Εὐχαρίστως, τοῦ εἶπα. Μὰ θὰ γίνης καλὰ καὶ θὰ πᾶμε μαζί στὴν πατρίδα.

— Κι ἐγὼ τὸ ἤθελα, μοῦ εἶπε, κι ἄς μὴν ἔχω κανέναν ἐκεῖ κάτω. Μὰ ἡ μοῖρα ἔτσι τὸ θέλησε...

Ἐδῶ σταμάτησε πάλι, κι ἓνα δάκρυ ἔβρεξε τὰ χλομά του μάγουλα.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸν βρίσκω χειρότερα.

— Σταφύλι ραζακὶ θέλω, μοῦ εἶπε. Νὰ τὸ βρῆς, ὅπου κι ἂν εἶναι. Ἄν εἴσαι φίλος, θὰ τὸ βρῆς.

Βγῆκα μὲ δακρυσμένα μάτια. Νοέμβρης μῆνας, κι ἐκεῖ ἀπάνω! Ποῦ νὰ βρῶ σταφύλι ραζακί! Ἐτρεξα παντοῦ. Κάπου βρῆκα ξινοστάφυλα. Ἀγοράζω ἓν τσαμπὶ καὶ τρέχω.

Βρίσκω τὸ φίλο μου πεσμένο σὲ βύθος! Τοῦ μιλῶ, δὲ μοῦ μιλεῖ!

— Κάτι παραμιλοῦσε λίγο πρωτύτερα, μοῦ εἶπαν οἱ νοσοκόμες, μὰ δὲν καταλαβαίναμε τί ἔλεγε.

Πλησιάζω στὸ ἄφτι καὶ τοῦ φωνάζω δυνατά:

— Σήκω, Σπύρο, σοῦ ἔφερα τὸ ραζακὶ σταφύλι! Νά το!

— Δὲν τὸ βλέπω, θάμπωσαν τὰ μάτια μου. Βάλε το στὸ στόμα μου.

Τοῦ ἔβαλα δυὸ ρῶγες. Τὶς μάσησε ἀργὰ-ἀργὰ κι ἔπειτα εἶπε:

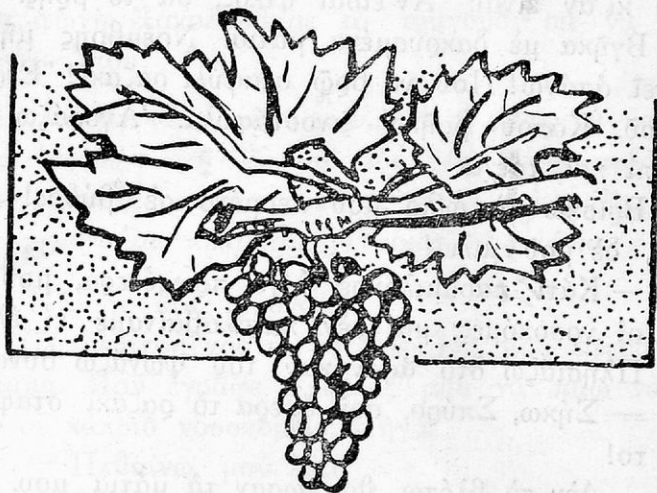
— Τί γλυκὸ τὸ ραζακὶ σταφύλι!.. Ἀπὸ τὴν κληματαριά μας τόκοψα... κοίτα πόσα ἔχει!.. Γιῶργο, ἔλα νὰ κόψουμε σταφύλια...

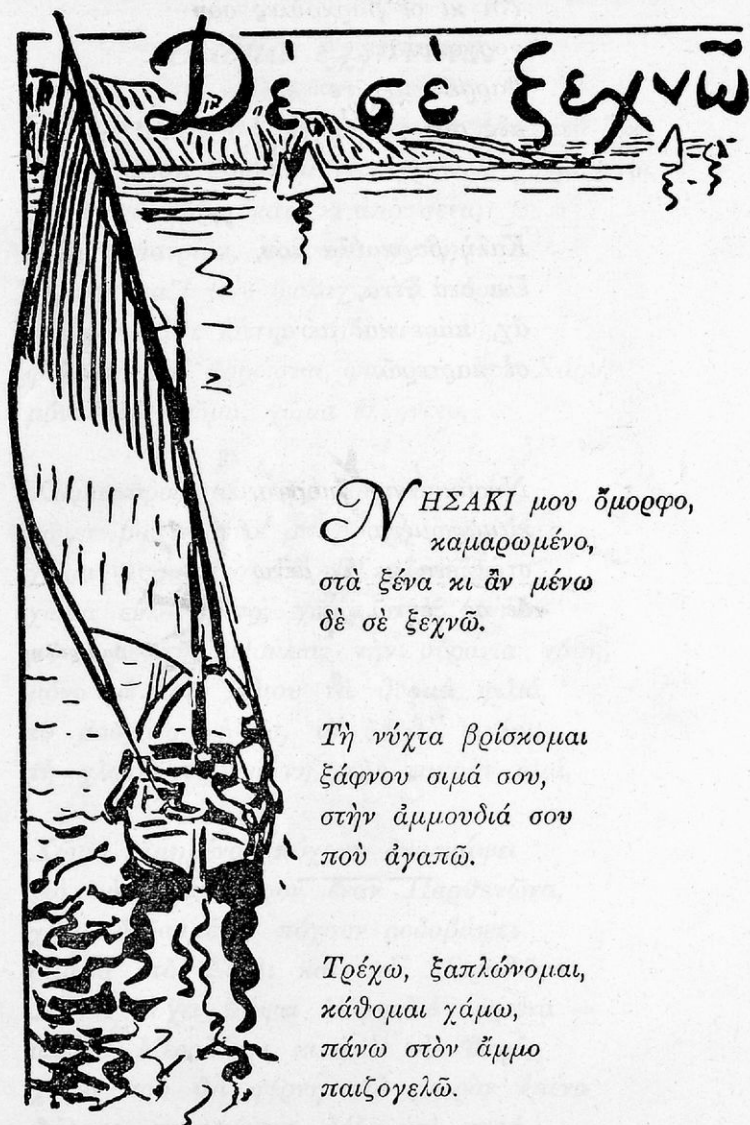
Ὁ φίλος μου παραμιλοῦσε. Τοῦ ἔβαλα κι ἄλλες
ρῶγες στὸ στόμα.

Νὰ εἶχα μηλιά ἀπ' τὸν τόπο μου, καὶ μῆλο ἀπ' τὴ μηλιά μου,
Νὰ εἶχα καὶ μοσκοστάφυλο ἀπ' τὴν κληματαριά μου...

ψιθύρισε σιγὰ-σιγὰ, ὥσπου ἔδεσε ἡ γλῶσσα του. Τὸ
ἴδιο βράδυ ξεψύχησε.

Ν. Ἑλατος

ΝΗΣΑΚΙ μου ὁμορφο,
καμαρωμένο,
στὰ ξένα κι ἂν μένω
δὲ σὲ ξεχνῶ.

Τὴ νύχτα βροίσκομαι
ξάφνου σιμά σου,
στὴν ἄμμουδιά σου
πὸν ἀγαπῶ.

Τρέχω, ξαπλώνομαι,
κάνομαι γάμο,
πάνω στὸν ἄμμο
παιζογελῶ.

Νά κι οί βαρκούλες σου
ρορογουλᾶνε,
θαρρεῖς πετιᾶνε
μὲς στὸ γιᾶλό.

Καλὴ βαρκούλα μου,
ἔλα στὰ ξένα,
ἄχ, πάρε καὶ μένα,
σὲ καριερῶ.

Νησάκι μου ὁμορφο,
καμαρωμένο,
στὰ ξένα κι ἂν μένω
δὲ σὲ ξεχνῶ.

Ν. Δαμιράλης

Χῶμα ἑλληνικό.

ΤΩΡΑ πὺν θὰ φύγω καὶ θὰ πάω στὰ ξένα
καὶ θὰ ζοῦμε μῆνες, χρόνους χωρισμένοι,
ἄφησε νὰ πάρω κάτι κι ἀπὸ σένα,
γαλανὴ πατρίδα, πολυαγαπημένη.
Ἄφησε μαζί μου φυλαχτὸ νὰ πάρω
γιὰ τὴν κάθε λύπη, κάθε τι κακό,
φυλαχτὸ ἀπ' ἀρρώστια, φυλαχτὸ ἀπὸ Χάρο,
μόνο λίγο χῶμα, χῶμα ἑλληνικό.

Χῶμα δροσισμένο μὲ νυχτιᾶς ἀγέρι,
χῶμα βαφτισμένο μὲ βροχὴ τοῦ Μάη,
χῶμα μυρισμένο ἀπ' τὸ καλοκαίρι,
χῶμα εὐλογημένο, χῶμα πὺν γεννάει
μόνο μὲ τῆς Πούλιας τὴν οὐράνια χάρη,
μόνο μὲ τοῦ Ἥλιου τὰ θερμὰ φιλιὰ,
τὸ μοσχάτο κλῆμα, τὸ ξανθὸ σιτάρι,
τὴ χλωρὴ τὴ δάφνη, τὴν πικρὴν ἐλιά.

Χῶμα τιμημένο, πόχουν ἀνασκάψει
γιὰ νὰ θεμελιώσουν ἓναν Παρθενῶνα,
χῶμα δοξασμένο, πόχουν ροδοβάψει
αἵματα στὸ Σούλι καὶ στὸ Μαραθῶνα.
Χῶμα πόχει θάψει λείψαν' ἁγιασμένα
ἀπ' τὸ Μεσολόγγι κι ἀπὸ τὰ Ψαρά,
χῶμα πὺν θὰ φέρνῃ στὸ μικρὸν ἐμένα
θάρος, περηφάνεια, δόξα καὶ χαρά.

Θὲ νὰ σὲ κρεμάσω φυλαχτὸ στὰ στήθια,
κι ὅταν ἡ καρδιά μου φυλαχτὸ σὲ βάλῃ,
ἀπὸ σὲ θὰ παίρῃ δύναμη, βοήθεια,
μὴ τὴν ξεπλανέσουν ἄλλα, ξένα κάλλη.
Ἡ δική σου χάρις θὰ μὲ δυναμώῃ,
κι ὅπου κι ἂν γυρίσω, κι ὅπου κι ἂν σταθῶ,
σὺ θὲ νὰ μοῦ δίνῃς μιὰ λαχτάρα μόνη,
πότε στὴν Ἑλλάδα πίσω θὲ ναρθῶ.

Κι ἂν τὸ ριζικό μου—ἔρημο καὶ μαῦρο—
μούγραψε νὰ φύγῃ καὶ νὰ μὴ γυρίσω,
τὸ στερνὸ συχώριο εἰς ἐσένα θάβρω,
τὸ στερνὸ φιλί μου θὲ νὰ σοῦ χαρίσω.
Ἔτσι, κι ἂν σὲ ξένα χώματα πεθάνω,
καὶ τὸ ξένο μνήμα θάναι πὺρ γλυκό,
σὰ θαφτῆς μαζί μου, στὴν καρδιά μου ἀπάνω,
χῶμα ἀγαπημένο, χῶμα ἐλληνικό!

Γ. Δροσίνης

Ἑκτορας καὶ Ἀντρομάχη.

ΚΑΘΩΣ τὴν πύλην ἐδιάβαινε ὁ Ἑκτορας νὰ πάνῃ
κάτου στὸν κάμπο τὸν πλατύν, πὺν μάχονται οἱ Τρῶες,
πρόβαλ' ἐμπρός του ἡ ὁμορφη γυναικα του, Ἀντρομάχη,
μὲ τὴ βυζάστρα πλαῖ της, πὺν κράταγε τὸ γιό της,
τὸν ὁμορφο Ἀστυάνακτα, μονάκριβο καμάρι,
πούμοιαζε σὰν τ' ὀλόχρυσο τῆς χαραυγῆς τ' ἀστέρι.

Χαμογελαίει ὁ Ἑκτορας κοιτάζοντας τὸ γιό του
κι ἡ Ἀντρομάχη τοῦ κρατεῖ τὸ χέρι καὶ τοῦ λέει:
— ὦμιένα! ἡ τόση τόλμη σου, καλέ μου, δίχως ἄλλο
γρήγορα μέλλει συφορὰ μεγάλη νὰ σοῦ φέρη.

Κι ἂν δὲ λυπᾶσαι ἐμένανε, πὺν χήρα θὰ μ' ἀφήσης,
λυπήσου τὸ βλαστάρι μας, λυπήσου τὸ παιδί μας.
Τὶ ὅλοι μεμιάς θὰ ὀρμήσουνε οἱ Ἀχαιοί, καλέ μου,
νὰ σὲ σκοτώσουν, κι ἢ ἄμοιρη ἐγώ, σὰ χάσω ἐσένα,
ἔρμη στὸν κόσμον ἀπόμεινα σὰν καλαμιὰ στὸν κάμπο.
Ἄντρας ἐσὺ εἶσαι καὶ γονιὸς γιὰ μένα καὶ πατρίδα
καὶ σκέπη μου καὶ φύλακας, τοῦ γιοῦ μου ἐσὺ πατέρα.
Μεῖνε, Ἐχτορα, στὸν πύργο μας καὶ μὴν ξανοίγης τόσο,
μὴν κάμης τὸ παιδί ὀρφανὸ καὶ χήρα τὴ μανούλα.

Κι ὁ Ἐχτορας, ὁ ἀτρόμητος πολεμιστής, τῆς λέει:
— Ὅλα τὰ νιώθει μου ἡ καρδιά, καημένη μου Ἀντρομάχη,
μὰ πάνω ἀπ' ὅλα τὴ ντροπή, δειλὸ νὰ μὴ μὲ ποῦνε,
γιατὶ ἔχω μάθει ἀπὸ μικρός, νὰ μάχουμαι στοὺς πρώτους
καὶ νάμαι στὴν παληκαριὰ καλύτερος ἀπ' ὅλους,
γιὰ τὸ καμάρι τοῦ γονιοῦ καὶ γιὰ δική μου δόξα.
Μέσα στὸ νοῦ μου καθαρά τὸ βλέπω ὅ,τι θὲ νάρθῃ.
Θὰ φτάσῃ ἡ μέρα ἢ θλιβερή, πὺν θὲ νὰ πέσῃ ἡ Τροία,
κι ὅλων μὲ θλίβει ὁ χαμός, μὰ πὺν πολὺν ὁ δικός σου.
Ἄχ! πῶς τὸ συλλογίζομαι πῶς σκλάβα θὰ σὲ σύρουν
καὶ θὰ σὲ βάλουν στινικῶς στὸν ἀργαλειὸ νὰ ὑφαίνῃς
στὸ Ἄργος, σὲ κάποιο ἀρχοντικό, καὶ γιὰ νερὸ στὴ βρύση
θὲ νὰ πηγαίνῃς τὴν αὐγὴ μὲ δάκρυα στὰ μάτια.
Κι ὅσοι περνοῦν θὲ νὰ κοιτοῦν καὶ μέσα τους θὰ λένε:
— «Γιὰ δέτε πῶς κατάντησε τοῦ Ἐχτορα τὸ ταίρι!»
Καὶ τότε ἐντὸς σου θὰ ξυπνᾷ ὁ πόνος γιὰ τὸν ἄντρα
πὺν πιά δὲ θάναι ζωντανός, γιὰ νὰ σὲ προστατεύῃ.
Ἐ, κάλλιο τόχῳ νὰ μὴ ζῶ, καὶ νὰ μὲ κρύψῃ ὁ τάφος
μέσα στῆς γῆς τὰ τρίσβαθα, παρὰ τέτοια ν' ἀκούσω.

Κι ἄπλωσε ὁ τρανὸς ὁ Ἐχτορας νὰ πάρῃ τὸ παιδί του,
μὰ κεῖνο ἐκρύφτη σκούζοντας στὸ στήθος τῆς βυζάστρας,
γιατὶ ἐτρομάξε τ' ἄρματα, πὺλ ἀστράφταν πάνω ὡς κάτω
καὶ τὸ λοφίο τὸ φουντωτὸ τῆς περικεφαλαίας.

Γελάει τότε ἡ μανούλα του, κι ὁ Ἐχτορας γελάει
καὶ καταγῆς τ' ἀστραφτερὸ τὸ κράνος του ἀπιθώνει,
καὶ τ' ἀκριβὸ παιδάκι του στὴν ἀγκαλιά του παίρνει,
καὶ τὸ χαϊδεύει, τὸ φιλεῖ καὶ λέει χορεύοντάς το:

— Δία πατέρα, καὶ θεοὶ καλόβολοι, εὐδοκήστε
νὰ γίνῃ ὁ γιὸς μας στ' ἄρματα πὺλ τρανὸς κι ἀπὸ μένα,
νὰ τὸν θαυμάζουν οἱ λαοί, νὰ καμαρώνῃ ἡ μάνα!

Καὶ τὸ παιδί του ὁ Ἐχτορας ξανάβαλε στὸν κόρφο
τῆς μάνας του, κι αὐτὴ γλυκὰ-πικρὰ χαμογελώντας
ἐδάκρυσεν ἀμίλητη. Κι αὐτὸς τὴν ἐλυπήθη
κι εἶπε:

— Καλή μου, ἄδικα μὴ θλίβεσαι καὶ σῦρε
στὸ σπίτι σου, στὸν ἀργαλειὸ νὰ κάτσης καὶ νὰ ὑφαίνης
καὶ ξαῖρε, πὼς καλὸς-κακὸς τὴ μοῖρα δὲν ξεφεύγει.

Εἶπε καὶ τὸ περήφανο ξανάβαλε τὸ κράνος
καὶ γιὰ τὸν κάμπο κίνησε, ὅπου εἶχε ἀνάψει ἡ μάχη.

..

Πρίαμος καὶ Ἀχιλλέας.

ΚΑΙ στοῦ Ἀχιλλέα τῇ σκηνῇ σάν ἔφτασε, κατέβη
ὁ βασιλιάς ὁ Πρίαμος, κι εὐτὺς ἐμπῆκε μέσα,
καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ γόνατα καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ χέρια,
καὶ μὲ τρεμάμενη φωνὴ παρακαλεῖ καὶ λέει:
— Θυμήσου, παληκάρι μου, τὸ γέρο σου πατέρα.
Μπορεῖ κι αὐτὸν νὰ τυραγνοῦν ἄλλοι γειτόνοι γύρω,
καὶ νὰ μὴν ἔχη βοηθό. Νὰ ζῇ μὲ τὴν ἐλπίδα
νὰ ἰδῇ τὸ λατρευτό του γιό. Μ' ἀλίμονο σὲ μένα
ποὺ ἔχασα τόσα παιδιά! Καὶ τὸ καλύτερό μου
τὰ χέρια σου τὸ ἀφάνισαν. Ἔτσι τόθελε ἡ μοῦρα,
ἐκείνου ποὺ μ' ὠρφάνεψε τὰ χέρια νὰ φιλήσω

Ανυψήσου με καὶ πάρτηνε τὴν πλούσια ξαγορά μου,
καὶ δῶς' μου πίσω τοῦ φτωχοῦ παιδιοῦ μου τὸ κουφάρι.

Κι ὁ Ἀχιλλέας τὸν κοίταξε καὶ δάκρυα τὸν ἐπῆραν.
Κι ἔκλαιγε ὁ νιὸς τὸ φίλο του κι ὁ γέρος τὸ παιδί του.
Κι ἅμα τὸ κλάμα χόρτασαν, σηκώθη ὁ Ἀχιλλέας
καὶ τοῦ Πριάμου ἔπιασε τὸ χέρι καὶ τοῦ λέει:

— Δυστυχισμένε βασιλιά, πῶς βάσταξε ἡ καρδιά σου,
ναρθῆς ἐδῶ σὲ μένανε, πὺν σούχω σκοτωμένα
τόσ' ἀντρεωμένα σου παιδιά; Καρδιά ἔχεις σιδερένια.

— Πῶς νὰ ἡσυχάσω, στρατηγέ, προτοῦ νὰ ἰδῶ τὸ γιό μου;
Δῶς' μου τον, παληκάρι μου, καὶ πάρε μὲ χαρά σου
τὰ πλούσια δῶρα πούφερα. Καὶ οἱ θεοὶ νὰ δώσουν
πίσω νὰ πᾶς στὸν τόπο σου, γιὰ τὸ καλὸ πὺν κάνεις.
Τότε λοξὰ τὸν κοίταξε καὶ τοῦπε ὁ Ἀχιλλέας:

— Μὴ μ' ἐρεθίζης, γέροντα, νὰ μὴν τὸ μετανοιώσης·
κεῖνο πὺν θέλει μου ἡ καρδιά, καὶ οἱ θεοὶ προστάζουν
Κι ὁ Πρίαμος φοβήθηκε κι ἄλλο δὲν εἶπε λόγο.

Καὶ κεῖνος σὰ λιοντάρι εὐτὺς βγαίνει ὅξω ἀπ' τὴ σκηνή του
κι οἱ παραγιοὶ του πᾶν κοντά. Ξελεύουνε τ' ἀμάξι
καὶ παίρνουνε τοῦ Ἑχτορα τὴν ξαγορά τὴν πλούσια.
Κι ὁ Ἀχιλλέας φώναζε καὶ πρόσταζε τίς σκλάβες
καλὰ νὰ πλύνουν τὸ νεκρό, νὰ τὸν ἀλείφουν λάδι
ἐκεῖ κάπου παράμερα, μὴν τὸν ἰδῇ ὁ γέρος.

Κι οἱ σκλάβες σὰν τὸν πλύνανε, μὲ λάδι τὸν ἀλείψαν
καὶ τὸν ὠμορφοστόλισαν. Καὶ τότε ὁ Ἀχιλλέας
μονάχος τὸν ἐσήκωσε, τὸν ἔβαλε στὸ στρῶμα
κι οἱ παραγιοὶ του, οἱ δυὸ μαζί, τὸν πήγανε στ' ἀμάξι.

Ἔστερα μπῆκε στὴ σκηνή, κάθησε στὸ θρόνι του
κι εἶπε στὸ γέρο Πρίαμο, ποὺ ἀμίλητος καθόταν.
— Δεύτερο τώρα, γέροντα, τὸ λείψανο, ὅπως εἶπες,
ἦσυχο ἐκεῖ στὸ στρῶμα του. Κι ἅμα χαράξῃ ἡ μέρα,
πάρτο καὶ σύρε στὸ καλό. Μόν' ἔλα τώρα, ἄς φᾶμε.
Εἶπε κι οἱ δοῦλοι του ἔσφαξαν λευκόμαλλο ἀρνίκι
τὸ ψήσανε, τὸ λάντισαν καὶ κάθησαν νὰ φᾶνε.
Ὁ γέρος πίνοντας ἐκεῖ θάμαζε τοῦ Ἀχιλλέας
τὸ στέρεο λεβεντόκορμο καὶ τὴν ἀντρίκιαν ὄψιν·
κι ὁ Ἀχιλλέας τὸ ἀγαθὸ τὸ ἀνάβλεμμα τοῦ γέρου,
καὶ τὴ γλυκειὰ του τὴ λαλιὰ καὶ τὴ σοφὴ κουβέντα.

Κι ἀφοῦ ἤπιανε κι ἀπόφαγαν ὁ Πρίαμος τοῦ λέει·
— Παιδί μου, ἡ ὥρα πέρασε, πές τους νὰ μοῦ τοιμάσουν
λίγο κι ἐγὼ νὰ κοιμηθῶ. Δὲν ἔχω κλείσει μάτι,
ἀφόντας ὁ λεβέντης μου σκοτώθηκε καὶ πάει.
Εἶπε ὁ Ἀχιλλέας κι ἐτοίμασαν καὶ ρώτησε τὸ γέρο·
— Πές μου, πόσο θέλεις καιρὸ τὸν Ἔχτορα νὰ κλάψης,
νὰ πῶ νὰ πάψῃ ὁ πόλεμος;

Κι ὁ Πρίαμος τοῦ εἶπε·
— Μέρες ἐννιά τὸ λείψανο, θὰ κλαῖμε μὲς στὸν πύργο,
στὶς δέκα θὰ τὸν θάψουμε καὶ θὰ δειπνήσῃ ὁ κόσμος,
τὴ μέρα τὴν ἐντέκατη θὰ στήσουμε τὸ μνημα.

Τ' ἄλλο πρωὶ σηκώθηκε ὁ πικραμένος γέρος,
πῆρε τοῦ γιοῦ του τὸ κορμὶ κι ἐγύρισε στὴν Τροία,
κι ὅπως τὰ συμφωνήσανε ἔτσι κι ἐγέναν ὅλα.

Ὁ Ὀδυσσεύς γνωρίζεται μέ τὸν πατέρα του.

ΛΑ ΣΚΟΤΩΣΕ τοὺς ἄνομους μνηστήρες ὁ Ὀδυσσεύς,
κινάει μέ τὸν Τηλέμαχο καὶ τὸ χοιροβοσκό του
νὰ πάη νὰ βοῇ στήν ἐξοχή τὸ γέρο τὸ Λαέρτη,
τὸ σεβαστὸ πατέρα του.

Στὸν πρόσχαρο τὸν κῆπο
τὸν βοῇκε ἐκεῖ πού σκάλιζε, μέ λιγδερὸ χιτῶνα,
τὶς κνήμες μέ βοῖδόδεσμα ὀλόγυρα ντυμένες
τ' ἀγκάδια νὰ μὴν τὸν τρυποῦν, καὶ στὸ κεφάλι σκουῖφο
ἀπὸ τομάρι γίδινο. Ἐτσι καθὼς τὸν εἶδε
κομμένον ἀπ' τὰ γερατιά, στῇ θλίψη βυθισμένο,

σὲ μιὰ ἀγλαδιὰ ἀκούμπησε, κι ἀρχίνησε νὰ κλαίῃ.
Ἔπειτα συλλογίστηκε ἂν ἔπρεπε νὰ πάη
νὰ πέση στὴν ἀγκάλῃ του καὶ νὰ τοῦ πῇ πὼς ἦρθε,
ἢ θὰ ἦταν τὸ καλύτερο σὰν ξένος νὰ μιλήσῃ.
Τὸ δεύτερο προτίμησε, κι ἔτσι στὸ γέρο λέει:
— Γειὰ καὶ χαρὰ σου, γέροντα. Μ' ὅλα τὰ γερατιά σου
ὁ κῆπος εἶναι μιὰ χαρὰ. Μὰ νὰ μὲ συμπαθήσῃς
νὰ σὲ ρωτήσω κάτι: Σὺ μοιάζεις βασιλέας
κι ἀπὸ μορφὴ κι ἀνάστημα. Κι ἂν ἦσουν καὶ σκλάβος,
δὲ θ' ἀμελοῦσαν ἔτσι δὲ ἓναν καλὸν ἐργάτη.
Γιατί ἔτσι βασανίζεσαι, γιατί εἶσαι πικραμένος;
Καὶ κάτ' ἄλλο νὰ μοῦ πῆς, ἂν εἶναι ἐδῶ τὸ Θιάκι.
Κάποιονα ρώτησα, μ' αὐτὸς ξάστερα δὲ μοῦ τόπε,
ὁ φίλος μου τί γίνεται, στοὺς ζωντανοὺς ἂν εἶναι.
Χρόνια τώρα στὸν τόπο μου, ἦρθε ἓνα παληκάρι —
ἄλλο τέτοιο δὲ γνώρισα στὴ λεβεντιά, στὴ χάρῃ —
τὸ φίλεψα στὸ σπῖτι μου. Θιακὸς πὼς ἦταν μοῦ εἶπε,
τοῦ βασιλιᾶ Λαέρτη γιός. Τοῦ χάρισα καὶ δῶρα
πλούσια κι ἀλογάριαστα.

Κι ὁ γέρος ὁ Λαέρτης
τοῦ ἀπαντᾷ δακρύζοντας: — Στὴ γῇ πὺν λές, παιδί μου,
ἔφτασες. Μὰ τὸ φίλο σου ἐδῶ δὲ θὰ τὸν ἔβρης.
Χαμένη πάει ἡ φιλία σου, τὰ δῶρα σου χαμένα.
Ποιὸς ξαίρει σὲ ποιὰ πέλαγα πνίγηκε τὸ παιδί μου
ἢ ποιὰ θεριὰ τὸν σπάραξαν! Μὰ πές μου τὴν ἀλήθεια,
τὸν γνώρισες τὸν ἄτυχο; καὶ πᾶνε πολλὰ χρόνια;

Κι ὁ Ὀδυσσεύς τοῦ ἀπαντᾷ: — Χαρὰ στὴν τύχῃ πούχω!
Τὰ πέντε χρόνια κλείσανε πὺν ὁ Ὀδυσσεύς ἦρθε

στο σπίτι μου. Μὲ τὸ καλὸ τὸν πῆγα στὸ καράβι,
κι αὐτὸς ἐμπῆκε μὲ χαρὰ κι ἐλπίζαμε καὶ πάλι
γρήγορα ν' ἀνταμώσουμε νὰ ξαναφιλευτοῦμε.

Κι ὁ γέρος καθὼς τ' ἄκουσε, τῆς γῆς τὸ μαῦρο χῶμα
μὲ τὰ δυὸ χέρια χούφτιασε κι ἔρριχτε στὸ κεφάλι.
Καὶ κεῖνος δὲν κρατήθηκε, πέφτει στὴν ἀγκαλιά του
καὶ σφίγγοντάς τον ἔλεγε:

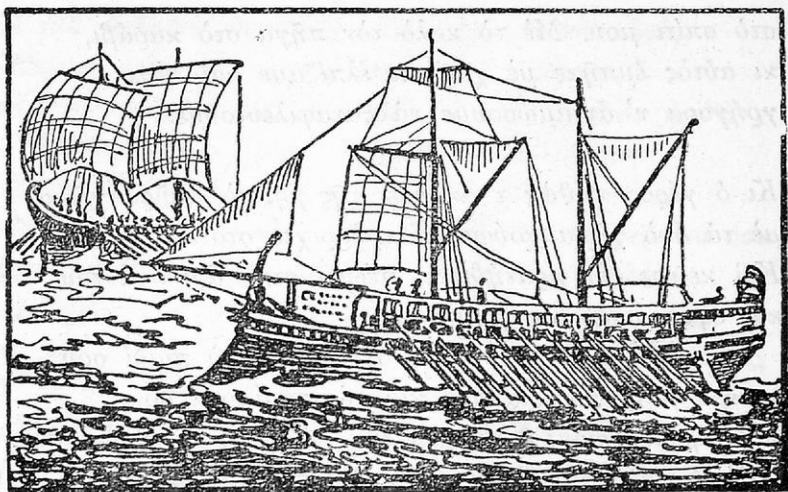
— Ἐγὼ εἶμαι τὸ παιδί σου,
πατέρα μου. Τὰ κλάματα καὶ τὰ παράπονά σου
ἄς πάψουν τώρα, κι ἄκουσε γιὰ νὰ χαρῇ ἡ καρδιά σου.
*Οἱ οἱ μνηστῆρες βρήκανε τὸ θάνατο ἀπὸ μένα.

— Ἄν εἶσαι ὁ Ὀδυσσεάς μου, κι ἂν εἶσαι τὸ παιδί μου,
κάποιο σημάδι φανερὸ πές μου γιὰ νὰ πιστέψω,
εἴπ' ὁ Λαέρτης, κι ἀπαντᾷ ὁ θεῖος Ὀδυσσεάς:

— Νὰ τὸ σημάδι πούμεινε ἀπ' τὴν πληγὴ ποὺ ὁ κάπρος
μούκανε κεῖ στὸν Παρνασσό. Καὶ τώρα ἐδῶ στὸν κῆπο
ὅλα τὰ δέντρα θὰ σοῦ πῶ ποὺ μούχεις χαρισμένα,
σὰν ἤμουνα μικρὸ παιδί κι ἐρχόμουνα κοντά σου
παρακαλώντας νὰ μοῦ πῆς ποιά θάναί τὰ δικά μου.
Τὶς δεκατρεῖς τὶς ἀπιδιές καὶ τὶς μηλιές τὶς δέκα
καὶ τὶς σαράντα τὶς συκιές καὶ τὶς πενήντα ἀράδες
ἀπὸ τ' ἀμπέλι κλήματα, τοῦ εἶπε ὁ Ὀδυσσεάς.

Καὶ κεῖνος τότε χύθηκε, τὸ γιό του ἀγκαλιάζει
καὶ λιγοθύμησε μεμιάς. Μὰ μὲς στὴν ἀγκαλιά του
ὁ Ὀδυσσεάς τὸν κρατεῖ γιὰ νὰ μὴν πέση κάτω.

Κι ἀφοῦ συνῆρθε κι ἄνοιξε τὸ στόμα του καὶ πάλι,
σηκώνοντας τὰ χέρια του εὐχαριστεῖ τὸ Δία,
ποὺ τὸν ἀξίωσε νὰ ἰδῇ τὸ γιό του πρὶν πεθάνῃ.

Ἀπὸ τὸ Μαραθῶνα εἰς Λαλαμῖνα.

ΣΤΗΝ Ἀκρόπολιν ἀπάνω καὶ στοὺς γύρω λόφους
πλῆθος Ἀθηναῖοι, γέροι καὶ γυναῖκες καὶ πολλὰ
παιδιά, ἀγναντεύουν πέρα μακριὰ κατὰ τὸ Σα-
ρωνικόν. Δὲν πρόφτασαν νὰ χαροῦν τὴ μεγάλη νίκη
τοῦ Μαραθῶνα, καὶ νέο ξαφνικὸ μήνυμα τοὺς ἤρθε.
Οἱ Πέρσες δὲ φεύγουν. Μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ βροῦν
τὴν Ἀθῆνα ἀφύλακτον, ἀρμενίζουν κατὰ τὸ Φάληρον.

Ἀνοιχτὰ στὴν ὀλογάλαν θάλασσαν ξεχωρίζουν
τώρα ἄσπρα καὶ κόκκινα πανιά πρὸς ὀλοόνα πλη-
σιάζουν, καθὼς τὰ σπρώχνει σιγαλὰ ὁ ἑλαφρὸς μπά-
της. Δὲν ἀργοῦν νὰ φανοῦν καθαρὰ καὶ τὰ βαθιὰ
σκαφίδια, βαρὴ φορτωμένα μὲ τοὺς ἄτυχους αἰχμά-
λωτους τῆς Ἑρέτριας.

Πιὸ μπρὸς ἀπ' αὐτά, μεγάλα στενόμακρα πλοῖα ὁρמוῦν κατὰ τὸ Φάληρο μὲ ἀφάνταστη γρηγοράδα. Ἐκατὸ χεροδύναμοι λαμνοκόποι στὸ καθένα τραβοῦν τὰ κουπιὰ, κι ἡ δύναμή τους λὲς καὶ δίνει φτερὰ στὰ βαριὰ πλοῖα. Καθὼς τὰ ἑκατὸ κουπιὰ σηκώνονται ὅλα μαζὶ κι ἀστράφτουν στὸν ἥλιο ὀλόβρεχτα καὶ πάλι ὅλα μαζὶ βυθίζονται σκορπώντας γύρω ἀφρούς, θαρρεῖς καὶ βλέπεις πελώριες ξωτικές πεταλοῦδες νὰ πετοῦν ἀπάνω στὴ γαλανὴ θάλασσα.

Ψηλὰ στὴν Ἀκρόπολη ὁ κόσμος κοιτάζει μ' ἀγωνία τὸν ἐχθρὸ ποὺ ἔρχεται. Τὰ πρῶτα γρήγορα πλοῖα φτάνουν κιόλας στὴν ἀκροθαλασσιὰ, κι οἱ Πέρσες ἐτοιμάζονται νὰ πηδήσουν στὴν ἀμμουδιά. Μὰ δὲν ἀργοῦν νὰ ἰδοῦν πέρα στὸν κάμπο, μπροστὰ στὴν πόλη, τὶς ἀστραφτερὲς ἀσπίδες, τὶς φουντωτὲς περικεφαλαῖες καὶ τὶς μακριὲς λόγχες τῶν Ἀθηναίων. Οἱ νικητὲς τοῦ Μαραθῶνα εἶχαν προφτάσει. Στέκουν ἐδῶ τώρα ἐτοιμοὶ νὰ ὑπερασπίσουν καὶ πάλι τὴν πόλη τους.

Κι οἱ Πέρσες, ποὺ φοβήθηκαν νὰ μὴν πάθουν τὰ ἴδια, γυρίζουν τὰ πλοῖα τους καὶ ξεμακραίνουν. Οἱ λαμνοκόποι τραβοῦν ὅλοι μαζὶ τὰ μακριὰ κουπιὰ τους μὲ δύναμη καὶ τὰ λευκὰ καὶ κόκκινα πανιά, ποὺ γέμιζαν πρὶν τὴ θάλασσα, χάνονται ἕνα-ἕνα κατὰ τὸ νοτιά.

* * *

Ἀφοῦ πιά χάθηκε καὶ τὸ τελευταῖο πανὶ βαθιὰ στὸν ὁρίζοντα, τὰ παληκάρια τῶν Ἀθηναίων ξεκίνησαν πάλι γιὰ τὸ Μαραθῶνα.

Στὸν κάμπο του βρίσκονται σπαρμένα πλούσια λάφυρα: λεπτοῦφαντα πολύχρωμα ἀνατολίτικα φορέματα, χαλιά περσικά, στρωσίδια τῶν σκηνῶν, χρυσοπλούμιστα ὅπλα ἀμέτρητα, ἀλογόριαστο τὸ χρυσάφι καὶ τ' ἀσήμι καὶ τὸ χάλκωμα, πληθὺς σκηνές μὲ λογῆς πρᾶματα, ἀνασυρμένα στὴν ἀκρογιαλιὰ τὰ αἰχμάλωτα πλοῖα γεμάτα τροφές καὶ λάφυρα ἄλλων τόπων, τρομαγμένοι Ἀσιῶτες κρυμμένοι ἀνάμεσα στὰ βοῦρλα καὶ τὶς καλαμιές τοῦ βάλτου, ἔτοιμοι νὰ παραδοθοῦν σκλάβοι παντοτεινοί...

Μὰ δὲν εἶναι τὰ πλούσια λάφυρα, ποὺ δίνουν φτερὰ στὰ πόδια τῶν παληκαριῶν. Τὰ λάφυρα μοροῦν νὰ περιμένουν. Ἄν καὶ σκόρπια στὸν κάμπο, κανεῖς δὲ φοβᾶται μὴ χαθοῦν, ἀφοῦ τὰ φυλάει ὁ Ἀριστείδης.

Ἄλλὰ στὸν κάμπο τοῦ Μαραθῶνα περιμένουν τὸ γυρισμὸ τοῦ στρατοῦ κάποιοι ἄλλοι.

Πᾶνε τρεῖς μέρες τώρα ποὺ κοιτώνται τὰ παληκάρια, ποὺ πέθαναν πολεμώντας γιὰ τὴ λευτεριά. Καὶ περιμένουν ἐκεῖ νὰ τὰ κλάψουν καὶ νὰ τὰ θάψουν οἱ συμπολεμιστές τους.

Αὐτὸ εἶναι τὸ χρέος τῶν ζωντανῶν.

Γι' αὐτὸ βιάζεται ὁ στρατὸς νὰ γυρίσῃ στὸ Μαραθῶνα! Καὶ δὲν ἀργεῖ.

Στὸ ἴδιο ἐκεῖ μέρος, ποὺ ἔγινε ἡ μάχη, ὑψώνουν σὲ λίγο τὸν τύμβο τῶν δοξασμένων νεκρῶν τῆς Ἀθήνας.

Κοντὰ τους θάβουν καὶ τοὺς ἡρωϊκοὺς νεκροὺς τῶν Πλαταιῶν καὶ τοὺς νεκροὺς δούλους ὅσοι — ἂν καὶ χωρὶς λευτεριά οἱ ἴδιοι — θυσίασαν τὴ ζωὴ τους γιὰ τὴ λευτεριά τῆς Ἑλλάδας.

Τιμημένοι νεκροί! Αιώνια θὰ εἶναι ἡ μνήμη σας!
Οἱ συμπολεμιστὲς σας κι ἡ πόλη τῆς Ἀθήνας θὰ στο-
λίσουν τὸ μνημα σας μὲ ὥραϊες μαρμάρινες κολόνες,
καὶ ἀπάνω θὰ μείνουν αἰώνια χαραγμένα τὰ ὀνόματά
σας. Καὶ κάθε χρόνο θὰ γιορτάζεται μὲ θυσιῆς ἡ
μνήμη σας, ὅπως τῶν πιδ παλιῶν ἡρώων, τοῦ Ἡρα-
κλῆ καὶ τοῦ Θησέα.

* * *

Ἀφοῦ ἔκαμαν τὰ παληκάρια τὸ χρέος τους στοὺς
νεκρούς, γύρισαν στὴν Ἀθήνα φορτωμένα πλούσια
λάφυρα. Χαρὰ μεγάλη τώρα πλημμυρίζει τὴν πόλη
γιὰ τὸ μεγάλο κατόρθωμα! Μεγάλο κίντυνο ξέφυγαν.
Ἦταν δεκαπλάσιοι οἱ Πέρσες καὶ ξακουστοὶ πολε-
μιστὲς οἱ Μῆδοι, κι ἂν νικοῦσαν, θὰ χανόταν ἡ Ἀθήνα,
θὰ χανόταν κι ἡ
Ἑλλάδα.

Καὶ τώρα
μέρες βαστοῦν οἱ
γιορτές. Παντοῦ
βασιλεύει ἡ χα-
ρά· ἀπὸ κάθε βω-
μὸ ὑψώνεται ὁ
καπνὸς τῶν θυ-
σιῶν, στὸν ἥσυχο,

καταγάλανο οὐρανὸ τῆς Ἀττικῆς. Οἱ τελετές, τὸ χα-
ροκόπι, τὰ τραγούδια δὲν ἔχουν τελειωμό.

Οἱ νέοι μαζεμένοι ὅλημέρα στὰ γυμναστήρια γυ-

μνάζονται, κι ἐτοιμάζονται γιά τοὺς ἀγῶνες, ποὺ θὰ γίνουν, καὶ τὶς νύχτες ὀργανώνουν λαμπαδηφορίες.

Οἱ ἄντρες στὴν ἀγορά, στὶς στοές, παντοῦ ὅπου συνάθροιση, διηγοῦνται ἀτελείωτα κάθε λεπτομέρεια τῆς μάχης καὶ πῶς ἄρχισε καὶ πῶς τέλειωσε καὶ πῶς πολέμησε καθένας καὶ πῶς ἔγινε ἡ φυγὴ τῶν ἐχθρῶν.

Οἱ γέροι στὴν ἀγορὰ συζητοῦν πῶς παρατάχτηκαν οἱ στρατοὶ καὶ γιά τὰ σχέδια τῶν στρατηγῶν, κι ὅλοι παινεύουν τὸ Μιλτιάδη γιά τὸ στρατηγικό του μυαλό, καὶ μελετοῦν ὅλοι τ' ὄνομά του μὲ σεβασμό. Οἱ γλύπτες κι οἱ ζωγράφοι στὰ ἐργαστήρια τους σχεδιάζουν ὥραϊα μνημεῖα ἢ πλάθουν μὲ πηλὸ ὁμορφα ἀγάλματα ἢ ζωγραφίζουν εἰκόνες γιά τὴ νίκη. Οἱ ποιητὲς ἀπαγγέλλουν στὸν κόσμον τὰ νέα ποιήματά τους καὶ συναγωνίζονται ποιὸς καλύτερα νὰ ψάλῃ τὴ δόξα τῶν νικητῶν.

Τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας ἦταν οἱ Πέρσες, ποὺ ἤρθαν μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἀνατολή. Κι ὅλοι θαύμαζαν τ' ἀμέτρητο πλῆθος τους καὶ τ' ἄπειρα πλούτη τους!

Οἱ γιορτὲς τελείωσαν μ' ἓνα λαμπρὸ πανηγύρι, ποὺ ἔγινε δεκοχτὼ μέρες ὕστερα ἀπὸ τὴ νίκη στὸ ναὸ τῆς Ἀρτεμης, ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη, κοντὰ στὸν Ἴλισσό. Πεντακόσια διαλεχτά, ὀλόπαχα, τραγιά θυσιάστηκαν στὴ θεά. Οἱ καπνοὶ ἀπὸ χίλιες φωτιὲς ἀνέβαιναν στριφογυρίζοντας στὸν οὐρανό, κι ἡ τσίκνα ἀπὸ τὰ κρέατα, ποὺ ψήνονταν, γέμιζε γύρω τὰ χωράφια καὶ τὴν πόλη. Χιλιάδες κόσμος ξαπλωμένος γύρω στὰ πλατάνια τοῦ Ἴλισσοῦ γεύονταν τὰ

καλοψημένα κρέατα τῆς θυσίας. Παντοῦ χορὸς καὶ τραγούδι. Ἡ χαρὰ ἔλαμπε σ' ὅλων τὰ πρόσωπα!

Ἕνας μόνο στεκόταν παράμερα, ἀμίλητος καὶ συλλογισμένος. Μακριὰ ἀπὸ τοὺς χοροὺς καὶ τὰ τραγούδια, ἦταν καθισμένος σὲ μιὰ σκληρὴ πέτρα, με τοὺς ἀγκῶνες στὰ γόνατα καὶ τὸ κεφάλι στὶς παλάμες. Οἱ φίλοι του τὸν γυρεύουν ἐδῶ κι ἐκεῖ μέσα στὸν κόσμον γιὰ νὰ διασκεδάσουν μαζί, μὰ δὲν τὸν βρίσκουν.

— Θεμιστοκλῆ, γιατί δὲ χαίρεσαι καὶ σὺ μὲ τοὺς ἄλλους; Μὴ δὲν πολέμησες καὶ σὺ κοντὰ στ' ἄλλα παληκάρια στὸ Μαραθῶνα; Μὴ δὲν εἶναι ἡ νίκη καὶ δική σου, ὅπως καὶ κάθε ἄλλου Ἀθηναίου;

Μὰ ὁ Θεμιστοκλῆς ἄλλο συλλογίζεται. "Ἄν πολέμησε κι αὐτὸς στὸ Μαραθῶνα, χιλιάδες εἶναι ποὺ πολέμησαν ὅμοια μ' αὐτόν. Τί νὰ τὸ κάνῃ! Αὐτὸς κάτι ἄλλο ἤθελε. Ἦθελε κάτι ξεχωριστὸ νὰ κάνῃ γιὰ τὴν Ἀθήνα. Ἦθελε ν' ἀκουστῇ καὶ τὸ δικό του τ' ὄνομα καθὼς καὶ τοῦ Μιλτιάδη..

* *

Ἡ μεγάλη νίκη ἀκούστηκε σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Κι ἀπὸ παντοῦ ξεκίνησε κόσμος ἄπειρος γιὰ τὴν Ἀθήνα καὶ γιὰ τὸ Μαραθῶνα, γιὰ νὰ θαυμάσουν τὴν πόλη, ποὺ ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα, νὰ προσκυνήσουν τοὺς τάφους τῶν σκοτωμένων, νὰ γνωρίσουν τὸ Μιλτιάδη καὶ νὰ ἰδοῦν τὰ πλούσια λάφυρα!..

Σ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας συζητοῦν καὶ κα-

λοτυχίζουν την Ἀθήνα γιὰ τὴ δόξα τῆς καὶ κλαῖνε τὴν ἄτυχη Ἑρέτρια ποὺ κήκε καὶ καταστράφηκε καὶ εἶδε τὰ παιδιὰ τῆς αἰχμάλωτα στὰ χέρια τῶν Περσῶν. Κάθε πόλη συλλογίζεται τὸ πάθημα τῆς Ἑρέτριας καὶ τρέμει μὴν πάθῃ καὶ αὐτὴ τὰ ἴδια.

Πρῶτοι φτάνουν στὴν Ἀθήνα τὴν ἄλλη μέρα τῆς μάχης

οἱ Σπαρτιᾶτες. Δυὸ χιλιάδες παληκάρια ἔρχονται νὰ πολεμήσουν μαζί μὲ τοὺς Ἀθηναίους, μὰ βρίσκουν τὸν πόλεμο τελειωμένο. Πόσο λυπήθηκαν ποὺ δὲ μπόρεσαν νὰ δείξουν τὴν παληκαριά τους! Συλλογίζονται τὴ μικρὴ πολιτεία τῶν Πλαταιῶν, ποὺ μοιράστηκε μὲ τοὺς Ἀθηναίους τὸν κίντυνο καὶ τὴ δόξα καὶ τὰ λάφυρα, καὶ αὐτὸ κάνει τὰ παληκάρια τῆς Σπάρτης διπλὰ νὰ λυποῦνται. Ἡ πατρίδα τους, ἡ ξακουσμένη Σπάρτη, νὰ μείνῃ ἀμέτοχη!..

* * *

Ὡστόσο οἱ γιορτὲς τέλειωσαν καὶ ὁ κόσμος γυρίζει στὶς δουλειές του. Ἡ Ἀθήνα ὅμως δὲν ἡσυχάζει.

Ἕνα μεγάλο ζήτημα τὴν ἀναταράζει: Ὅλοι ρωτοῦν:

— Θὰ ξανάρθουν οἱ Πέρσες; Κι ἂν ξανάρθουν, πῶς θὰ γλιτώσουμε;

Οἱ γνώμες ἦταν διχασμένες. Συζητήσεις ἀτέλειωτες. Δυὸ κόμματα ἔγιναν οἱ Ἀθηναῖοι. Ἀρχηγὸς στὸ ἓνα ὁ Ἀριστείδης, ὁ Θεμιστοκλῆς στὸ ἄλλο.

Μερικοὶ δὲ μποροῦν νὰ τὸ παραδεχτοῦν πὼς ἄλλη φορὰ οἱ Πέρσες θαρθοῦν στὴν Ἑλλάδα νὰ πολεμήσουν. Ἀξέχαστο, λένε, θὰ τοὺς μείνῃ τὸ πάθημα τοῦ Μαραθῶνα. Μὰ κι ἂν ξανάρθουν, ἴδια ὑποδοχὴ θὰ τοὺς κάνουμε, γιατί ζοῦν ἀκόμα οἱ Μαραθωνομάχοι καὶ νέα παληκάρια μεγαλώνουν μέσα στὰ γυμναστήρια. Τί φόβο ἔχουμε λοιπόν; Οἱ Πέρσες καλὰ δοκιμάσανε μιὰ φορὰ τὴν ὁρμὴ μας, τὸ μάκρος τοῦ κονταριοῦ μας καὶ τὴ δύναμη τοῦ γυμνασμένου κορμιοῦ μας. Σὰ θέλουν, ἂς ξαναδοκιμάσουν.

Μερικοὶ συμβουλεύουν νὰ κοιτάξῃ καθένας τὴ δουλειά του. Στὴν Ἀττικὴ κι ἄλλοι τὰ χτήματά τους περιμένουν τὶς φροντίδες τους. Ἡ γῆ, ποὺ δίνει τὴν τροφή, θὰ ξαναφέρῃ, λένε, στὴν ψυχὴ τους τὴ γαλήνη καὶ θὰ διώξῃ τὸ φόβο πὼς μπορεῖ νὰ γυρίσουν οἱ Πέρσες.

Ὁ Θεμιστοκλῆς ὅμως κι οἱ φίλοι του ἔχουν ἄλλη γνώμη.

Μεγάλο, λένε, καὶ τρανὸ εἶναι τὸ βασίλειο τῶν Περσῶν. Ἀπὸ τὶς Ἰνδίες ὡς τὸ Αἰγαῖο ἀπλώνεται ἡ δύναμή του. Ἡ Μικρὰ Ἀσία, ἡ πλούσια Αἴγυπτος εἶναι

στήν ἐξουσία τοῦ Μεγάλου Βασιλέα. Κατέχει τὴν Ἰωνία, ζητάει νὰ κατακτήσῃ καὶ τὴν Ἑλλάδα. Στὸ ἀπερραντο Περσικὸ κράτος χρειάζεται τώρα κι ἡ θάλασσα. Θέλει νὰ ζώσῃ τὸ Αἰγαῖο καὶ νὰ τὸ κάμῃ περσικόν, νὰ ἄρμενίζουν ἐλεύτερα τὰ περσικὰ πλοῖα στὰ νησιά του καὶ στὰ λιμάνια του. Γι' αὐτὸ μᾶς πολεμάει. Κοντὰ σ' αὐτὸ ἔχει τώρα καὶ τὴν ἐκδίκηση. Ὁ Μέγας Βασιλέας θέλει νὰ καταστρέψῃ τὴν Ἀθήνα, πού τὸν ἐντρόπιασε στὸ Μαραθῶνα.

Εὐκόλα δὲ θὰ παρατήσῃ τὰ σχέδιά του καὶ μπορεῖ νὰ πνίξῃ τὴν Ἑλλάδα στὸ στρατό! Παράταξε στὸ Μαραθῶνα δέκα στρατιῶτες σ' ἓναν Ἀθηναῖο καὶ νικήθηκε. Μπορεῖ ὅμως νὰ παρατάξῃ εἴκοσι, ἑκατό. Πῶς θὰ ὑπερασπιστοῦμε; Μιὰ ἐλπίδα μένει στήν Ἀθήνα. Ἡ θάλασσα! τὸ ναυτικόν! Ἡ πόλη, τὸ κάστρο, μπορεῖ νὰ πέσῃ. Μὰ ἂν ἔχουμε τὴ θάλασσα, ἡ λευτεριά μας δὲν κιντυνεύει. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ κάνουμε στόλο τρανό. Πρέπει νὰ γίνουμε θαλασσινοί. Ἡ Ἀθήνα πρέπει νὰ κατέβῃ στὸν Πειραιᾶ.

* * *

Ὁ Ἀριστείδης ὅμως κι οἱ φίλοι του φοβοῦνται τὸ Θεμιστοκλῆ καὶ τὶς ιδέες του.

Νὰ γίνουν θαλασσινοί! Γιά φαντάσου, λένε, τ' ὄμορφο παληκάρι μὲ τὸ λεβέντικο κορμί, πού γυμναζόταν χρόνια ρίχνοντας τὸ κοντάρι, τρέχοντας καὶ παλεύοντας μὲ τοὺς συνομήλικούς του, νὰ καθήσῃ δίπλα στὸ σκαρμὸ τοῦ καραβιοῦ καὶ νὰ καμπουριάσῃ

τραβώντας τὸ κουπί! Γιά συλλογίσου, ὁ Ἀθηναῖος, ποὺ τόχει καύχημα καὶ καμάρι πὼς μεγάλωσε στὴν Ἀττικὴ μὲ τὸν πεντακάθαρο οὐρανό, νὰ θαλασσοδέρνεται σὲ ξένους τόπους, ποὺ λατρεύουν ἄλλους θεούς, καὶ δὲν ἀγαποῦν τὴ γυμναστικὴ καὶ τὴ μουσικὴ, ὅπως στὴν Ἀθῆνα!

Καὶ τὸ χειρότερο: νὰ γεμίση ἡ πόλη τῆς Ἀθηνᾶς ξένους τεχνῖτες, ναυτικούς καὶ λαμνοκόπους ποὺ θὰ φέρουν ἐδῶ τὰ βάρβαρα συνήθεια τῶν τόπων τους! Καὶ κοντὰ σ' αὐτοὺς πόσοι Ἀθηναῖοι δέ θὰ παρατήσουν τὴ γεωργία, τὴν ἄγια ἐργασία τῶν πατέρων τους, γιὰ νὰ κατέβουν στὸ λιμάνι, νὰ δουλέψουν στὰ ναυπηγεῖα καὶ στὰ πλοῖα καὶ στ' ἄλλα ἔργα τοῦ Πειραιᾶ! Ὅσο μένουν γεωργοί, ἀκοῦν καὶ τοὺς καλοὺς νοικοκυραίους καὶ σέβονται τοὺς παλιοὺς γνήσιους Ἀθηναίους! Θαλασσινοὶ ἅμα γίνουν, ποιόν θὰ λογαριάζουν; Δικὴ τους θὰ θέλουν νάχουν γνώμη σὲ ὅλα...

Κι οἱ γέροι ἀπὸ τὰ καλὰ παλιὰ σπίτια τῆς Ἀθῆνας κουνοῦσαν συλλογισμένοι τὸ κεφάλι καὶ μουρμούριζαν:

— Πάει, θὰ χαλάση ἡ Ἀθῆνα!

Μὰ ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ οἱ φίλοι του ἀπαντοῦσαν:

— Ἡ Ἀθῆνα εἶναι μεγάλη κι ἡ Ἀττικὴ μικρὴ γιὰ νάχη τέτοια πρωτεύουσα. Ἡ Ἀθῆνα εἶναι καμωμένη γιὰ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδας. Σ' αὐτὴν ὅλοι γυρίζουν τὰ μάτια. Τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου, οἱ λαμπρὲς ἀποικίες τῆς Ἰωνίας εἶναι σκλάβες τῶν Περσῶν. Ἀπὸ μᾶς περιμένουν βοήθεια καὶ σωτηρία. Ἡ Ἀθῆνα

κλεισμένη στήν Ἀττική εἶναι χαμένη. Εἶναι φτωχὰ τὰ χῶματά της καὶ νὰ τὴ ζήσουν ἀδύνατο. Ἀπὸ μακρινὲς χῶρες φέρνουμε τοὺς δούλους, ποὺ τὴν καλλιεργοῦν. Μήπως δέ φέρνουμε καὶ τὸ ψωμὶ ποὺ τρῶμε ἀπὸ τὸν Πόντο καὶ τὴ Σικελία καὶ τὴν Αἴγυπτο; Ἀσφάλεια καμιά δέ θάχουμε, ὅσο ἀρμενίζουν τὰ πλοῖα τῶν Περσῶν ἐλεύτερα στὶς θάλασσές μας. Ἡ Ἀθήνα δέ θὰ μεγαλώσῃ καὶ δέ θὰ δοξαστῇ παρὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Θαλασσοκράτορες μονάχα μπορούμε νὰ ζήσουμε καὶ νὰ γνωρίσουμε νέες δόξες.

Ἔτσι ὁ Θεμιστοκλῆς παρακινεῖ τοὺς Ἀθηναίους νὰ γίνουν θαλασσινοί, ἐνῶ ὁ Ἀριστείδης ζητᾷ νὰ τοὺς κρατήσῃ στὴ στεριά, στὴ γεωργία. Ὁ ἓνας ζητάει στόλο, στόλο μεγάλο καὶ τρανό. Ὁ ἄλλος φωνάζει πὼς ἔτσι θὰ καταξοδευτοῦν καὶ πὼς ὁ στρατὸς τοὺς φτάνει.

Οἱ δυὸ ἄντρες παλεύουν χρόνια. Οἱ δυὸ μαζὶ νὰ κυβερνήσουν τὴν Ἀθήνα ἀδύνατο. Ὁ ἓνας πρόπει νὰ παραμερίσῃ, νὰ φύγῃ μακριά, νὰ μὴν ἐμποδίξῃ τὸν ἄλλο στὰ σχέδιά του. Κι οἱ Ἀθηναῖοι ἀποφασίζουν νὰ ἐξορίσουν τὸν Ἀριστείδη.

Ἔτσι φεύγει ὁ «Δίκαιος» ἀπὸ τὴν πατρίδα του, καὶ ἄλλο δὲν εὐχεται, παρὰ ποτέ νὰ μὴ μετανιώσουν οἱ Ἀθηναῖοι ποὺ τὸν ἐξώρισαν.

* * *

Ἦσυχτοι πιά οἱ Ἀθηναῖοι βάλθηκαν νὰ ἔχτε-
λέσουν τοῦ Θεμιστοκλῆ τὸ μεγάλο σχέδιο.

Πρῶτα κάμανε καινούριο ναύσταθμο στὸν Πειραιᾶ. Χτίσανε στὴν ἀκρογιαλιὰ τοῦ λιμανιοῦ ὑπόστεγα γιὰ τὰ πλοῖα τους καὶ ναυπηγεῖα γιὰ νὰ φτιάξουν νέα πλοῖα.

Μὲ πλούσιες ἀμοιβὲς τράβηξαν τοὺς καλύτερους ναυπηγούς, τεχνίτες καὶ ἐργάτες ἀπ' ὅλα τὰ μέρη. Οἱ πῶο καλοὶ Ἀθηναῖοι τεχνίτες κατέβηκαν στὸν Πειραιᾶ νὰ δουλέψουν γιὰ τὸ στόλο.

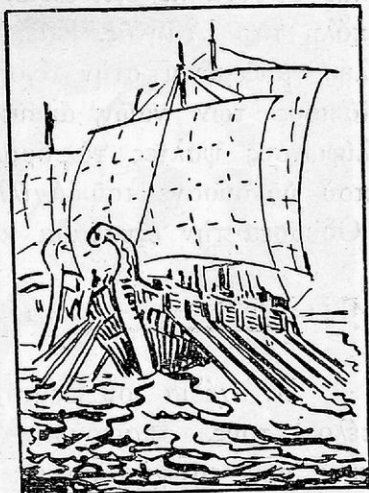
Πρόθυμοι οἱ ἄλλοι τρέξαν νὰ τειχογυρίσουν τὸ νέο λιμάνι.

Οἱ νέοι ἐνθουσιασμένοι κατέβαιναν στὴ θάλασσα νὰ γυμναστοῦνε στὸ κολύμπι, στὸ κουπὶ καὶ στὸ πανί. Καὶ μὲ χαρὰ τους μοίραζαν τὸν καιρὸ τους ἀνάμεσα στὸ σχολεῖο, στὸ γυμναστήριο καὶ στὴ θάλασσα.

Πλούσιοι Ἀθηναῖοι χτίσανε δικὰ τους πλοῖα, καὶ ἄλλοι κάνανε μεγάλες δωρεὲς γιὰ τὸ στόλο.

Ἡ πόλη ὅλη χαρούμενη βάλθηκε νὰ ἐκτελέσῃ τοῦ Θεμιστοκλῆ τὰ σχέδια. Κι ἀποροῦσαν κι οἱ ἴδιοι πῶς δὲν εἶχαν ἀρχίσει ἐνωρίτερα! Τοὺς φαινόταν πῶς τώρα μόλις ἀνοίξαν τὰ μάτια τους καὶ εἶδαν τὴ θάλασσα, τὰ λιμάνια της καὶ τὶς χάρες της.

Ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο ὁ στόλος μεγάλωνε. Τὸ

λιμάνι τοῦ Πειραιᾶ γέμισε πλοῖα. Καὶ στὶς ἐλληνικὲς θάλασσες παντοῦ ταξίδευαν οἱ Ἀθηναῖοι λεύτερα καὶ ἀφοβα. Τὰ πλοῖα τοὺς ἔφταναν φορτωμένα σάαρι καὶ φροῦτα καὶ ὅ,τι ἄλλο, καὶ ἡ χαρὰ βασίλευε στὴν πόλιν τῆς Ἀθηνᾶς. Καὶ τώρα τὶς ἡμέρες τῆς σκόλης, μαζεμένοι στὴν ἀγορὰ καὶ στὶς στοᾶς ἢ στοὺς ἴσκιους τῶν ναῶν, ἄκουαν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ καλ-λίφωνους ψάλτες τὰ ὁμορφα ποιήματα τοῦ Ὅμηρου, ποὺ ὑμνοῦσανε τοῦ Ἀχιλλέα τὴν παληκαριὰ καὶ τοῦ Ὀδυσσεᾶ τὴν ἐξυπνάδα καὶ τὰ βάσανα.

* * *

Τὰ σχέδια τοῦ Θεμιστοκλῆ γιὰ νὰ φτιάσουν στὸ τέλος τοὺς, ἀπαιτοῦσαν χρήματα! Ποῦ θὰ τάβρισκαν στὴ φτωχὴ Ἀττικὴ;

Ὅμως βρέθηκαν καὶ αὐτά.

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια, σὰ μεταλλεῖα τοῦ Λαυρείου, ἀνακαλύφθηκαν νέες πλούσιες φλέβες. Ἡ Ἀθήνα, ποὺ εἶχε τὰ μεταλλεῖα, τὰ νοίκιαζε σὲ ἐργολάβους καὶ ὅ,τι εἴσπραττε τὸ μοίραζε στοὺς πολῖτες τῆς. Ὁ Θεμιστοκλῆς προτείνει καὶ παύει ἡ μοιρασιά. Τὸ ἀσήμι τοῦ Λαυρείου πρέπει νὰ πάη γιὰ τὸ στόλο.

Καὶ τώρα πιά εἴκοσι χιλιάδες σκλάβοι δουλεύουν μέρα νύχτα τὴ σκληρὴ δουλιὰ τοῦ μεταλλωρύχου.

Θαμμένοι κάτω βαθιὰ μέσα στὴ γῆ, μέσα σὲ στενὲς ὑπόγειες στοᾶς, ὑγρὲς καὶ σκοτεινὲς, σέρνονται γο-

νατιστοὶ ἢ πεσμένοι στὸ πλευρὸ καὶ κόβουν, κόβουν τὴ σκληρὴ μεταλλικὴ πέτρα μὲ τὸ σφυρὶ καὶ τὸ καλέμι.

Ἐνα δερμάτινο σακκὶ ἔχουν μαζί τους, ποὺ πρέπει νὰ τὸ γεμίσουν. Ἐνας πῆλινος λαδόλυχνος μισοφέγγει μέσα σὲ κείνη τὴ σκοτεινιά καὶ γεμίζει τὸν ἀέρα βαριά μυρουδιά καπνιάς.

Γιὰ νὰ μὴ σκάσουν μέσα σὲ κεῖνες τὶς τρύπες, ἀνοίγουν πηγάρια ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια ὡς τὶς στοές, κι ἔτσι παίρνουν λίγον ἀέρα. Φριχτὴ εἶναι ἡ ζωὴ τῶν δύστυχων σκλάβων τοῦ Λαυρείου!

Ἀλλὰ ποίος νὰ τοὺς λυπηθῇ; Εἶναι ἀγορασμένοι καὶ ψυχὴ δὲν ἔχουν. Ἐτσι λένε. Οἱ κύριοί τους δὲ φροντίζουν παρὰ πῶς νὰ κερδίσουν ἀπὸ τὴ δουλιὰ τους περισσότερο. Μὲ τὸ μαστίγιο στὸ χέρι τοὺς πᾶνε στὴ δουλιὰ, ὅπως ὁ ἀμαξάς τ' ἄλογά του καὶ ὁ ζευγὰς τὰ βόδια του!

Οὕτε οἱ Ἀθηναῖοι δὲν τοὺς συλλογίζονται. Δὲν εἶναι σκληροί, μὰ ἡ ἀνάγκη τοὺς κάνει. Πέρ' ἀπὸ τὴ θάλασσα, στὴ μακρινὴ Ἀσία, ὁ Ξέρξης ἐτοιμάζεται νὰ καταστρέψῃ τὴν Ἀθήνα. Ἡ σωτηρία τῆς θὰ εἶναι ὁ στόλος τῆς, ποὺ θὰ γίνῃ μὲ τ' ἀσήμι τοῦ Λαυρείου. Κι αὐτὸ θὰ τὸ βγάλουν οἱ δοῦλοι μέσ' ἀπὸ τὰ σπλάχνα του. Ὅλοι

πρέπει νὰ δουλέψουν, ὅλοι νὰ θυσιαστοῦν γιὰ τῆς Ἀθήνας τῇ σωτηρίᾳ, γιὰ τὴ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖο της.

* * *

Στὰ Σοῦσα ὁ Ξέρξης ἐτοιμάζει τὸ στρατό, ποὺ θὰ κατακτήσῃ τὴν Ἑλλάδα. Θέλει νάναι ὁ πιὸ μέγας στρατός, ἀπ' ὅσους ποτὲ ὑπαρξάν στὸν κόσμον, νὰ τὸν μετρᾷς καὶ μετρημοὺς νὰ μὴν ἔχῃ.

Εἶναι ὁμορφάνθρωπος ὁ Ξέρξης καὶ πιστεύει πὼς στὸν κόσμον δὲ βρίσκεται ἄλλος, ποὺ νάχη τὴ δική του μεγαλοπρέπεια, τὴ δική του κορμοστασιά. Ἐνα τέ-

τοιο βασιλιά, ἀρχηγὸ τέτοιου στρατοῦ, ποιὸς λαὸς δὲ θὰ πέσῃ νὰ τὸν προσκυνήσῃ!

Ἔτσι φαντάζεται ὁ Ξέρξης καὶ δίνει τὶς διαταγές του:

Μπροστὰ ἀπὸ τὸ στρατό θὰ προχωρήσουν οἱ τεχνῖτες, ποὺ θὰ ἐτοιμάσουν τοὺς δρόμους, θὰ στήσουν γεφύρια, θὰ χτίσουν ἀποθῆκες γιὰ τὶς τροφές τοῦ στρατοῦ καὶ

τὸ σανὸ τῶν ζώων. Δυὸ σειρὲς πλοῖα, μὲ σκοινιὰ καλοδεμένα, μὲ σανίδες στρωμένα, θὰ γεφυρώσουν τὸν Ἑλλήσποντον. Γιὰ νὰ μὴν τρομάξουν τ' ἄλογα, θὰ

στρωθῇ ἡ γέφυρα μὲ χῶμα. Στὴ χερσόνησο τοῦ Ἑθωνα ἄλλοι πάλι θὰ σκάψουν, νὰ χαμηλώσουν τὸν ἰσθμό. Ἐπειτα θὰ τὸν στρώσουν μὲ ξύλα ἀλειμμένα μὲ λίπος καὶ θὰ τραβήξουν ἀπὸ πάνω τὶς χιλιάδες τὰ πλοῖα τοῦ Ξέρξη. Ἄλλοι θὰ χτίσουν τὶς μεγάλες ἀποθήκες στὸν Ἑλλήσποντο, καὶ κοντὰ στὶς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν τῆς Μακεδονίας, στὸν Ἑβρο καὶ στὸ Νέστο, στὸ Στρυμῶνα καὶ στὸν Ἀξιό. Καὶ πλοῖα ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, φορτωμένα τροφὲς γιὰ τὸ στρατὸ καὶ σὰν γιὰ τ' ἄλογα, θὰ τὶς γεμίσουν. Ἐτσι διατάζει ὁ Ξέρξης.

Κι ὅταν ὅλα πιά εἶναι ἕτοιμα, ξεκινάει ὁ Μεγάλος Βασιλέας μὲ τὸ στρατό του γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Περνᾷ τὴ Μικρὰ Ἀσία, τὴ Θράκη, τὴ Μακεδονία, τὴ Θεσσαλία. Αὐτὸς προχωρεῖ στὴ στεριά ἀκρογιαλιά-ἀκρογιαλιά μὲ τὸ στρατό του κι ἀπὸ κοντὰ τὸν ἀκολουθεῖ ὁ στόλος του, σὰν ἓνα κινητὸ δάσος.

Ἐτσι φτάνει στὶς Θερμοπύλες. Ἐδῶ συναντᾷ τὸ πρῶτο ἐμπόδιο, τὴν πρώτη δυσάρεστη ἔκπληξη. Τώρα μόνις καταλαβαίνει πὼς ὑπάρχει ἓνας λαός, ποὺ δὲν πέφτει νὰ τὸν προσκυνήσῃ...

Μόνις πάτησε τὸ στενὸ, ξεχύθηκε ὁ ἀμέτρητος στρατός του σὰν ξεχειλισμένο ποτάμι στὴν Ἀττική. Στὸ πέρασμά του, τὰ δέντρα κόβονται, τὰ περὶβόλια καὶ τ' ἀμπέλια ποδοπατιοῦνται, τὰ χωριά κι οἱ πολῖτες καίονται, οἱ ναοὶ γκρεμίζονται. Ποιὸς μπορεῖ νὰ τοῦ ἀντισταθῇ; Ποιὸς μπορεῖ νὰ τὸν κρατήσῃ;

Κι ἡ Ἀθήνα μπροστά του δὲν εἶναι παρὰ ἓνα

παιγνιδάκι. Σκλάβοι στὰ χέρια του θὰ πέσουν οἱ Ἀθηναῖοι, ἂν δέ γλιτώσουν στὴ θάλασσα!

* * *

Οἱ ἄντρες τῶν Ἀθηνῶν ὥπλισμένοι μὲ τὶς πανοπλίες τους, τὴν περικεφαλαία τους, τὸ χάλκινο θώρακα, τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ κοντάρι, μπῆκαν στὰ πλοῖα, ἕτοιμοι νὰ χτυπήσουν τὸ στόλο τοῦ Ξέρξη. Ἀλλὰ τί θὰ γίνουν οἱ γυναῖκες, οἱ γέροι καὶ τὰ παιδιά; Δέ θέλουν ν' ἀφήσουν τὰ σπίτια τους. Μὰ κι ἂν δέ φύγουν, εἶναι χαμένοι. Ἔτσι βγῆκε κι ἡ διαταγὴ νὰ περάσουν ὅλοι στὰ νησιά καὶ στὴν Πελοπόννησο.

Τότε νὰ βλέπατε τί ἔγινε! Κλάψες καὶ κακό, ποὺ ἀναταράχτηκε ἡ Ἀθήνα! Ἔρημα κι ἀφύλαχτα θ' ἄφηναν τὰ χτήματά τους, τὰ σπίτια τους, τοὺς ναοὺς!

Καὶ νὰ ξαίρουν πὼς σὲ λίγο ἡ φωτιὰ ὅλα θὰ τάκανε σωροὺς ἀπὸ πέτρες καὶ στάχτη!

Ἀλλὰ τί νὰ κάνουν! Ὅσοι θὰ μείνουν, ξαίρουν καλὰ πὼς

ἡ σκλαβιὰ καὶ ὁ θάνατος τοὺς περιμένει.

Πρέπει νὰ φύγουν καὶ φεύγουν. Συντροφιάς-συντροφιάς, οἱ συγγενεῖς, οἱ γειτόνοι, οἱ γνώριμοι

παίρνουν τούς δρόμους για τὸ Φάληρο καὶ τὸν Πειραιᾶ. Βαριά εἶναι ὅλοι φορτωμένοι, μ' ὅτι μπορεῖ καθένας νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὸ σπιτικό του. Βαριά εἶναι κι ἡ ψυχὴ τους, ποὺ ἀφήνουν τὸν τόπο τους. Ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ σταματοῦν στὸ δρόμο νὰ πάρουν τὴν ἀνάσα τους, καὶ τότε γυρίζουν θλιμμένα μάτια κατὰ τὴν Ἀκρόπολη. Κοιτάζουν γιὰ στερνὴ φορὰ τὸν ἱερὸ βράχο τῆς Ἀθηνᾶς καὶ δακρύζουν. Ἐπειτα ἐξακολουθοῦν τὸ δρόμο τους...

Μόλις φτάνουν στὴ θάλασσα, περνοῦν ἄλλοι στὴ Σαλαμίνα μὲ περάματα, ἄλλοι μὲ πλοῖα στὴν Αἴγινα καὶ στὴν Τροιζῆνα.

Παντοῦ οἱ κάτοικοι ἐτοιμάζουν στοὺς πρόσφυγες Ἀθηναίους θερμὴ φιλοξενία. Στὴν Τροιζῆνα ἀνοίγουν τὰ περιβόλια τους καὶ δίνουν τὴν ἄδεια στὰ παιδιά τῶν Ἀθηναίων ἐλεύθερα νὰ παίρνουν φροῦτα. Ἐπειτα τοὺς βρίσκουν δασκάλους. Θέλουν μὲ κάθε τρόπο νὰ τὰ κάνουν νὰ ξεχάσουν πὼς εἶναι πρόσφυγες.

* * *

Στὸν Αἰγάλεο ἀπάνω, σὲ ἀργυρόποδο θρόνο, κάθεται ὁ Ξέρξης, ὁ Μεγάλος Βασιλιάς. Γύρω του καμαρώνουν οἱ καλύτεροί τῆς Περσίας, στὰ χρυσὰ ντυμένοι. Πίσω ἀπὸ τὸ θρόνο δοῦλοι, φερμένοι κι αὐτοὶ ἀπὸ τὴν Ἀσία, κρατοῦν ψηλὰ σὲ μακριὰ κοντάρια καλόπλεχτες ψάθες, μὲ πολύχρωμα κρόσια στολισμένες, γιὰ νὰ κρατοῦν σκιά στὸ βασιλιά καὶ νὰ τοῦ κάνουν ἀέρα.

Μπροστά του σταυροπόδι κατάχαμα κάθονται οί γραμματικοί, έτοιμοι νά γράψουν σέ πλάκες κάθε διαταγή, κάθε λόγο του. Θέλει ό ίδιος ό Ξέρξης νά

υπαγορέψη την ιστορία αυτής της μάχης, πού έλπίζει νά τοῦ παραδώση σκλάβα την Έλλάδα.

Όλος ό πετρώδικος λόφος, πού δέ μπορούν νά τόν σκεπάσουν τά άρματιά κι άδύνατα πευκάκια του, λαμποκοπάει άπό τίς άστραφτερές λόγχες και τά χρυσοστόλιστα φορέματα τών σωματοφυλάκων τοῦ Μεγάλου Βασιλέα.

Μπροστά του άπλώνονται τά καταγάλανα νερά τοῦ στενοῦ της Σαλαμίνας. Πέρα κεῖ, στό βάθος, είναι παραταγμένος ό έλληνικός στόλος, και αντίκρου του, σέ μιá άτέλειωτη γραμμή άπό τή μιάν άκρη τοῦ στενοῦ στην άλλη, τά περσικά πλοία περιμένουν ν' άρχίση ή μάχη.

Άντίκρου, στή Σαλαμίνα, όλη ή χαμηλή πλαγιά και τ' άκρογιάλια είναι γεμάτα κόσμο. Είναι γέροι, γυναῖκες και παιδιά, πρόσφυγες άπό τήν Άθήνα. Φωνάζουν στοῦς δικούς τους, πού είναι άπάνω στα πλοία και τοῦς δίνουν θάρρος.

Κι οί φωνές τους φτάνουν στ' άφτια τοῦ Ξέρξη σά φοβέρα και σάν κατάρα. Και νά πού άρχίζει ή μάχη.

Πίσω μακριὰ ἀπὸ τὸν Αἰγάλεο ὑψώνονται στὸν πεντακάθαρο οὐρανὸ οἱ φλόγες καὶ οἱ καπνοὶ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ποὺ καίεται. Μπροστὰ ἐδῶ, στὰ γαλανὰ νερὰ τοῦ στενοῦ, ἀνάβει ἡ μάχη—ἄλλη αὐτὴ φωτιά χωρὶς φλόγες καὶ καπνοὺς.—Ὁ Ξέρξης ψηλὰ ἀπὸ τὸ θρόνο του γυρίζει περήφανα τὰ μάτια πότε στὴ μιὰ καὶ πότε στὴν ἄλλη, καὶ λογαριάζει πὼς αὐτὲς οἱ δυὸ φωτιὲς θὰ τοῦ παραδώσουν σκλάβα τὴν Ἑλλάδα...

Μὰ ὅσο γέρνει ἡ μέρα, γέρνει καὶ τοῦ Ξέρξη τὸ περήφανο κεφάλι! Πίσω ἀπὸ τὸ λόφο οἱ καπνοὶ τῆς Ἀθήνας ὀλοένα καὶ λιγοστεύουν. Ἡ φωτιά, ποὺ ἔβαλε αὐτός, πάει νὰ σβήση. Μέσα πάλι στὸ στενὸ τὰ πλοῖα του βυθίζονται, αἰχμαλωτίζονται ἢ φεύγουν.

Ὁ Ξέρξης μένει συλλογισμένος. Οἱ Ἀθηναῖοι νικοῦν στὴ θάλασσα! Ποιὸς θὰ κρατήσῃ τώρα τοὺς Ἰωνες, τοὺς Κυπραίους, τοὺς ἄλλους νησιῶτες; Ἀλίμονο!

Ἡ θάλασσα μένει στοὺς Ἑλληνες. Μένει κι ἡ Ἑλλάδα ἐλεύτερη!...

Ἀπὸ κεῖνῃ τῇ στιγμῇ ἄλλο δὲ συλλογίστηκε παρὰ τὴ φυγὴ του...

* * *

Πέρασε ἀπὸ τότε καιρὸς κι ἔφτασε ἡ ἐποχὴ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Ποτὲ τέτοια κοσμοπλημύρα δὲν παρατηρήθηκε. Μέρος ἑλληνικὸ δὲν ἦταν, ποὺ νὰ μὴν ἔρθουν ἄνθρωποι τοῦ στὸ μεγάλο πα-

νηγύρι. Ἕλληνες ἀπὸ τῆ Σικελία καὶ τὴν Κάτω Ἰταλία, ποὺ «Μεγάλη Ἑλλάδα» τὴν ἔλεγαν, Ἕλληνες ἀπὸ τὸν Πόντο καὶ τὴν Ἰωνία, ποὺ ζοῦσε πιά

ἐλεύτερη, ἀπὸ τὴν Κρήτη καὶ τ' ἄλλα τὰ νησιά, ἀπὸ τῆ Θεσσαλία καὶ τῆ Μακεδονία, ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο καὶ τῆ Στερεά.

Οἱ πλατεῖες τῆς Ὀλυμπίας, οἱ στοές, τὰ ἱερά, τὸ στάδιο, εἶναι γεμάτα ἀμέτρητο κόσμο. Πέρα ὁ πλατὺς κάμπος εἶναι σκεπασμένος ἀπὸ χιλιάδες σκηνές καὶ καλαμόπλεχτες καλύβες...

Διπλὴ χαρὰ μάζευε τοὺς Ἕλληνες αὐτὴν τὴ φορὰ στὴν Ὀλυμπία. Ἡ χαρὰ τοῦ πανηγυριοῦ, τοῦ πρώτου στὴν Ἑλλάδα, καὶ ἡ χαρὰ τῆς νίκης, τῆς πιὸ μεγάλης στὴν ἱστορία.

Χιλιάδες Ἕλληνες ἦρθαν, ὅπως πάντα, νὰ προσκυνήσουν τὸ Δία, νὰ τοῦ προσφέρουν θυσίες, νὰ ἰδοῦν τοὺς λεβέντες, ποὺ θ' ἀγωνιστοῦν στὸ στάδιο, ν' ἀκούσουν ὠραῖες ἱστορίες κι ὁμορφα τραγούδια, στὸν ἴσκιο τοῦ πλατάνου, καμωμένα ἀπὸ ξακουστούς σοφοὺς καὶ ποιητές.

Χιλιάδες ἄλλοι ἦρθαν γιὰ νὰ γνωρίσουν καλύτερα τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἐλεύτερη, νὰ μάθουν ἐκεῖ ἀπὸ τὸ στόμα τῶν ἰδίων τῶν πολεμιστῶν τίς λαμ-

πρὸς μάχης τῆς Σαλαμίνας καὶ τῶν Πλαταιῶν καὶ τῆς Μυκάλης...

Κι ἀμέτρητοι ἄλλοι εἶχαν φτάσει ἐκεῖ, ἀφοῦ ἔσχισαν ἄφοβα τὶς θάλασσες, γιὰ νὰ φέρουν τὰ πιὸ διαλεχτὰ προϊόντα τοῦ τόπου τους καὶ νὰ τὰ πουλήσουν στὸ πανηγύρι, χρυσάφι καὶ σίδερο καὶ χαλκώματα, ὑφάσματα καὶ δέρματα, τρόφιμα καὶ ζῶα, καὶ ὅτι πῆς...

Τὸ στάδιο τῆς Ὀλυμπίας εἶναι γεμάτο θεατὲς, ποὺ δὲν ἔχεις ποῦ νὰ σταθῇς. Τόση εἶναι ἡ ἀγάπη τους στὴ γυμναστική, ποὺ ὅλη μέρα, ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ, μένουν ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ τὶς καυτερὲς ἀχτίνες τοῦ ἡλίου. Ἔχουν μαζί τους τὸ ψωμί τους καὶ τὸ σταμνὶ μὲ τὸ νερό.

Κάτω στὸ στίβο οἱ λεβεντονιοί, φερμένοι ἀπ' ὅλες τὶς ἑλληνικὲς πόλεις, ἀπὸ τὴν Ἰταλία καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀσία, ἀγωνίζονται γιὰ τὸ στεφάνι τῆς ἀγριλίδας. Γυμνά, λαδωμένα, λαμποκοποῦν στὸν ἥλιο, καλοδεμένα, σβέλτα τὰ κορμιά τους. Ψηλὰ ἀπὸ τὶς κερχίδες οἱ θεατὲς ἔχουν ἀπάνω τους καρφωμένα τὰ μάτια, καὶ προσέχουν ποιὸς θὰ φτάσῃ πρῶτος στὸ τέρμα καὶ ποιὸς θὰ πηδήσῃ μακρότερα καὶ ποιὸς θὰ βάλῃ τὸν ἄλλο κάτω. Κι ὅλο φωνάζουν τοὺς φίλους καὶ τοὺς συμπατριῶτες, καὶ τοὺς δίνουν θάρρος, καὶ τοὺς φιλοτιμοῦν, καὶ τοὺς θυμίζουν ἄλλους ὀλυμπιονίκες συντοπίτες τους.

Ἔρχονται ὅμως καὶ στιγμὲς ποὺ ἄχνα δὲν ἀκοῦς, καὶ τὴν ἀναπνοή τους κρατοῦνε, μόνο οἱ καρδιὲς χτυποῦν. Δυὸ παλεύουν. Ποιὸς θὰ βάλῃ τὸν ἄλλο κάτω;

Ἄπο δὴ πιάνονται, ἀπὸ κεῖ ἀρπάζονται, γλιστροῦν τὰ λαδωμένα σώματα. Ἀνασηκωμένοι οἱ θεατὲς τοὺς παρακολουθοῦνε, μιλιὰ δὲ βγάζουν... ὥσπου πιά τρώει τοῦ μιανοῦ ἡ πλάτη χῶμα. Καὶ τότε μὲ μιᾶς τὰ «ζήτω», σὰν ξαφνικὴ βροντὴ, τραντάζουνε τὸν ἀέρα.

Κάποια μέρα σὲ μιὰ τέτοια στιγμή, ποὺ θεατὲς κι ἑλληνοδίκες καὶ ἀθλητὲς μὲ ἀγωνία περιμένουν νὰ ἰδοῦν ποιὸς θὰ νικήσῃ σ' ἓνα δύσκολο πάλαιμα, καὶ δὲν ἀκοῦς ἄχνα μέσα στὸ στάδιο, νὰ καὶ μπαίνει ἓνας ἄντρας! Βαρὺ καὶ ἀργὸ εἶναι τὸ περπάτημά του καὶ δείχνει ἄντρας στιβαρὸς καὶ σεβάσμιος. Τὰ ψαρά μαλλιά του προβαίνουν κάτω ἀπὸ τὴν περικεφαλαία του. Ἕνας θεατὴς καθισμένος κοντὰ στὴν εἴσοδο τὸν βλέπει καὶ τὸν ἀναγνωρίζει!

— Ὁ Θεμιστοκλῆς! φωνάζει, κι ἀμέσως τ' ὄνομα αὐτό, ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, σὰν ἡλεκτρικὸ ρεῦμα, περνάει ὅλο τὸ στάδιο. Ἕνας ψίδυρος σηκώνεται ἀπὸ τὸ στίβο κι ἀπὸ τίς κερκίδες:

— Ὁ Θεμιστοκλῆς! Ὁ Θεμιστοκλῆς! κι ἓνα «ζήτω» ξεσπᾷ μονομιᾶς. Οἱ παλαιστὲς ξαφνιασμένοι χωρίζονται. Οἱ θεατὲς σηκώνονται ἀπὸ τὴ θέση τους, ὅλοι κινοῦνται, ὅλοι θέλουν νὰ τὸν πλησιάσουν. Ἀτέλειωτες ζητωκραυγὲς καὶ χειροκροτήματα παρακολουθοῦν τὸ Θεμιστοκλῆ ὅπου πηγαίνει. Ὅλοι τὸν κοιτάζουν μὲ θαυμασμὸ κι εὐγνωμοσύνη καὶ τὸν δείχνουν στοὺς ξένους:

— Αὐτὸς εἶναι ὁ Θεμιστοκλῆς!

Κι ἔτσι πέρασε ὅλη κεῖνὴ ἡ μέρα...

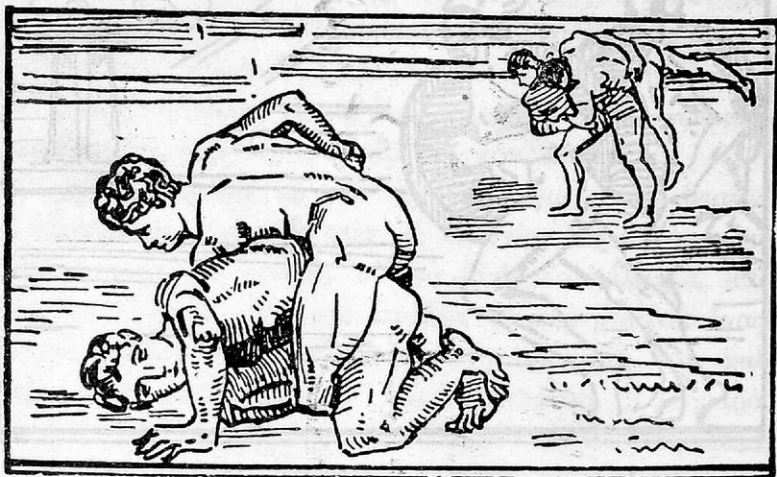

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες.

1. Τὸ τρέξιμο.

ΒΛΕΠΩ λεβέντες φτερωτοὺς κι ἀραδιαστὰ βαλμένους·
 με̐ τόνα πόδι πάρα μπρός, με̐ τ' ἄλλο παραπίσω,
 προσμένουνε τὴν προσταγή τὸ τρέξιμο ν' ἀρχίσουν.

Βλέπω νὰ γέρνῃ τὸ σκοινὶ καὶ καταγῆς νὰ πέφτῃ.
 Καὶ νά, τὰ πόδια φτερωτὰ τὸ ἓνα με̐ τ' ἄλλο ἀνοίγουν,
 καὶ ξεκινοῦνε μονομιᾶς καὶ τρέχουν, τρέχουν, τρέχουν...
 τρέχουν, καὶ μὲν ἀκονμποῦν, τὰ πόδια τους στὸ χῶμα,
 τρέχουν μ' ἀδώρητα φτερά καὶ μάτι δὲν τοὺς φτάνει.
 Ὀχλοβοή, κραυγὲς χαρᾶς, τὸ νικητὴ δοξάζουν.

2. Τὸ σάχαιμα.

ΚΑΙ βλέπω τώρα ὁλόγυμνους ζευγαρωτὰ βαλμένους.
Ἔχει ὁ καθεὶς τὸ ταῖρι του κι ἓνας τὸν ἄλλο βλέπει,
καὶ καρτεροῦνε βιαστικοὶ τὸ πάλαιμα ν' ἀρχίσῃ.

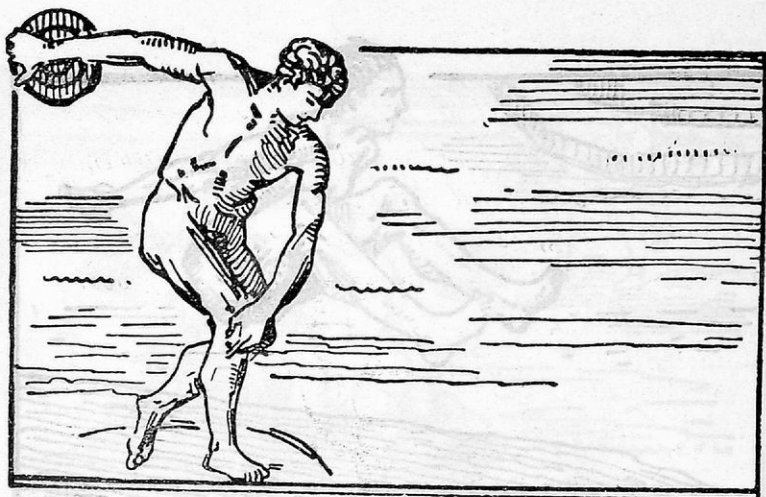
Ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπὸ κεῖ τὴν προσταγὴ νὰ κράζῃ...
Κι ἀμέσως πιάνονται ἀρπαχτὰ τὰ λιπαρὰ ζευγάρια,
καὶ πότε σμίγουνε σφιχτά, καὶ λὲς πὼς γίνονται ἓνα,
καὶ πότε πάλι ἀνοίγουνε μὲ τεντωμένα νεῦρα,
κι ἄλλος βαριὰ ξαπλώνεται κι ἄλλος ὁλόρθος στέκει,
κι ἄλλο ζευγάρι καταγῆς κουβαριαστὰ κυλιέται
καὶ πότε ἀνασηκώνεται καὶ πότε πάλι γέρνει.

3. Τὸ σήδημα.

ΚΑΙ βλέπω ν' ἀναδεδύονται, πίσω ἀπὸ τὸ βατῆρα,
τὰ γυμνασμένα σώματα, τόνα ἀπὸ τ' ἄλλο ἀνάοια.
Σμίγουν οἱ δυὸ παλάμες τους καὶ τρίβει ἡ μιὰ τὴν ἄλλη,
θεριεύονται καὶ σπαρταροῦν οἱ νευρωμένες κνήμες
καὶ μὲ λαχτάρα καρτεροῦν τὸ πῆδημα ν' ἀρχίσῃ.

Κι ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπὸ κεῖ βροντόφωνα νὰ κράζῃ...
Κι ἀκούω ἀχνὸ ψιθύρισμα καὶ βλέπω τὸν καθένα
νὰ ξεκινᾷ μὲ μιὰν ὀρμή, σὰν ἀστραπὴ νὰ τρέχῃ
καὶ νὰ πατῇ τὸ πόδι του στὸ φανερὸ σημάδι,
—οὔτε μιὰ τρίχα παραμπρὸς οὔτε μιὰ τρίχα πίσω—
καὶ νὰ σηκώνεται ψηλὰ μὲ μαζεμένα πόδια
καὶ νὰ σηκώνεται ψηλὰ καὶ χαμηλὰ νὰ πέφτῃ.

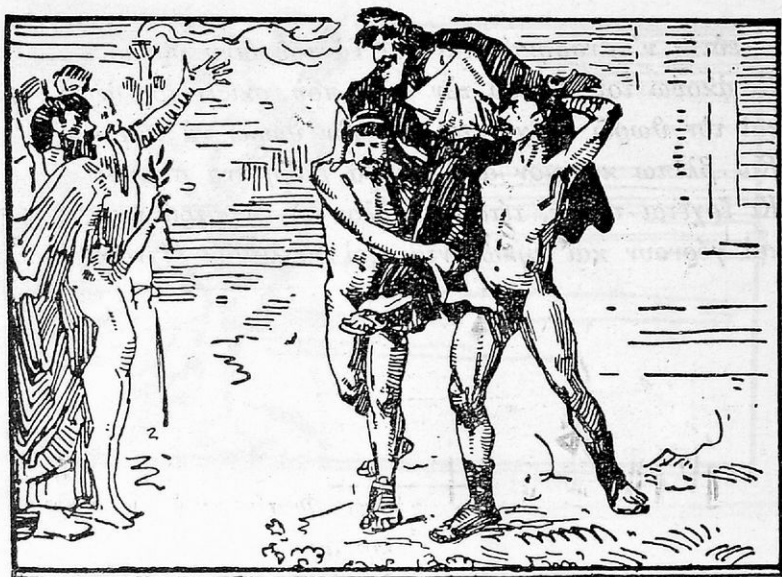
4. Ὁ δίσκος.

ΠΑΙ ἡσυχία ἀπλώνεται σὰ μαζεμένα πλήθη,
ἀχόρταγα τὰ μάτια τους καρφώνουν στὴ βαλβίδα,
ποὺ οἱ δισκοβόλοι θ' ἀνεβοῦν νὰ ρίξουνε τὸ δίσκο.

Ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπὸ κεῖ βροντόφωνα νὰ κρᾶζει...
Καὶ βλέπω τὸν ἀγωνιστὴ μὲ τὸ δεξί του χέρι
νὰ παίρνῃ τ' ὀλοστρόγγυλο καὶ πλακωτὸ λιθάρι,
νὰ τὸ σηκώνῃ μονομιᾶς, χωρὶς στὸ πρόσωπό του
παραμικρὴ ζαρωματιὰ τὸ βάρος του νὰ δείχνῃ.
Βλέπω τ' ὀλόγυμνο κορμὶ νὰ γέρνῃ πρὸς τὰ κάτω,
βλέπω τὸ πόδι τὸ δεξιὸ νὰ βγαίνει ἔμπρὸς ἀπ' τ' ἄλλο,
καὶ βλέπω τὸν ἀγωνιστὴ νὰ στρέφῃ τὸ λιθάρι
καὶ νὰ τὸ φέρῃ ὀλόγυρα μ' ὅλη τὴ δύναμή του,

κι εὐτὺς ν' ἀνασηκώνεται καὶ νὰ τοῦ δίνει δρόμο.
Κι ἀκούω τοῦ δίσκου τὸν ἀχό, πὺν σκίζει τὸν ἄερα,
καὶ τὸν θωρῶ νὰ χάνεται καὶ τὸν θωρῶ νὰ πέφτη.
Καὶ βλέπω κάποιον ἀπὸ κεῖ νὰ βάζῃ ἓνα σημάδι.
Κι ἔρχεται τρίτος, τέταρτος, ὅλοι μὲ τὴ σειρά τους,
καὶ γέροντες καὶ σηκώνονται καὶ τὸ λιθάρι ρίχνουν.

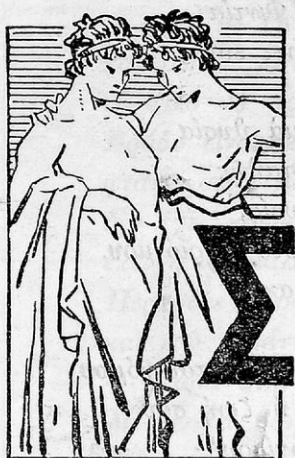

5. Τὸ στεφάνι τῆς νίκης.

ΒΛΕΠΩ τὸν κήρυκα γοργὰ κι δλόγυρα νὰ τρέχει,
κι ἀκούω νὰ κραῖζει τ' ὄνομα, καθὼς καὶ τὴν πατρίδα
τοῦ νικητῆ, πὺν νίκησε καὶ σ' ὅλα βγῆκε πρῶτος.

Καὶ βλέπω τὸν ὁμορφονιὸ καὶ τ' ἄξιο παληκάρι
νὰ ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ σωρὸ κι ἀγάλια νὰ πηγαίνει
καὶ ν' ἀκουμπᾷ στὰ γόνατα τ' ἀριστερό του χέρι,
καμαρωτός, περήφανος, μπρὸς στὸ χρυσὸ τραπέζι,
πὺν ἀπιδωμένα ἀπλώνονται τὰ λιοφυλλὰ στεφάνια.
Χαρὰ στὸ γέρο τὸ γονιό, πὺν τὸν θωρεῖ ἀπὸ πέρα!..
Χαρὰ στὴ μάνα, πὺν μακριὰ τὸν καρτερεῖ μὲ πόθο!..
Χαρὰ στὴ δοξασμένη του καὶ ξακουστὴ πατρίδα,
ὅπου γεννᾷ τέτοια παιδιὰ καὶ τέτοια παληκάρια!..

Ι. Πολέμης

Δάμωνα καὶ Φιντίας.

ΤΟΝ τύραννο προστὰ φέρουνν δε-
[μένο
τὸ νέο Φιντία, κι ὁ τύραννος ρωτᾷ

— Τί ἔχει τὸ παληκάρι καμωμένο;
— Στὸ δέντρο παραφύλαγε κρυφὰ
μὲ χέρι δολερὸ κι ἀρματωμένο
νὰ σὲ χτυπήσῃ, ἀφέντη, στὴν καρδιά!
— Ἔτσι; Δοιπὸν σοῦ παίρνω τὴ ζωὴ σου,
γιὰ νὰ πληρώσῃς τὴν παρεκτροπὴ σου.
— Τύραννε, λέει τ' ἀντρεῖο παληκάρι,
γιὰ τὴ ζωὴ μου δὲ γυρεύω χάρη.
Μόνο ζητῶ τρεῖς μέρες διορία
γιὰ νὰ παντρέψω μιὰ ἀκριβὴ ἀδερφή,
καὶ θὰ γυρίσω εὐτὺς στὴν ἐξουσία.
Φίλος πιστὸς στὰ χέρια σου θαρδῇ
ἂν λείψω ἐγώ, γιὰ μὲ νὰ κρεμαστῇ.
Κι ὁ τύραννος γελάει!

— Αὐτὸν τὸ φίλο,
ποὺ θάναί πιὸ πιστὸς κι ἀπόνα σκύλο,
θέλω νὰ ἰδῶ σὶ ἀλήθεια ποῦ θὰ βρῇς.

Τὸ Δάμωνα καλοῦνε στοῦ Φιντίας
τῇ φυλακῇ, κι αὐτὸς πηγαίνει εὐτύς.
Τοῦ λέει ἐκεῖνος:

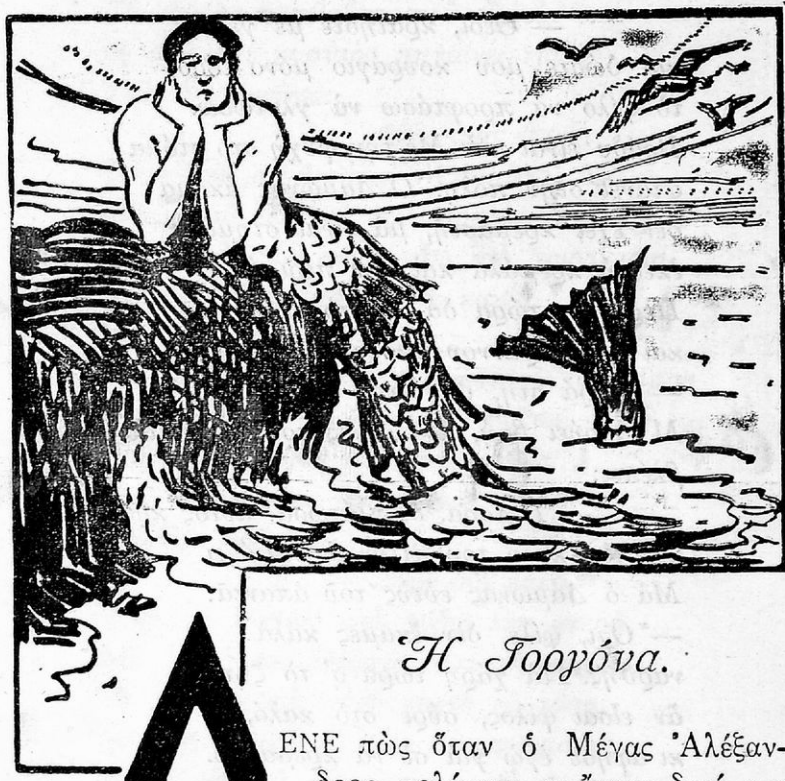
— Φίλε, μιὰ θυσία
ζητῶ ἀπὸ σὲ μεγάλη, νὰ σταθῇς
ἐδῶ, στοῦ βασιλιᾶ τὴν ἐξουσία,
ᾧσπου νὰ πάω καὶ νάρθω στὸ χωριό μου.
Ὁ τύραννος γελάει, ὅλος κακία,
καὶ λέει:

— Φτωχέ, τὴν προσταγὴ τοῦ νόμου
δὲ θὰ γλυτώσης μήτε σὺ ἢ ζωὴ σου
ἄδικα θὰ χαθῇ. Γιά συλλογίσου!
Μὰ ὁ Δάμωνας δὲν ἔχασε καιρό,
καὶ λέει στὸ φίλο:

— Σύρε στὸ καλό.
Βάζει ὁ Φιντίας στὰ πόδια του φτερά
καὶ πάει στῆς ἀδερφῆς του τῇ χαρά.
Κι εὐτύς, χωρὶς οὐδὲ λεπτὸ νὰ χάση,
γυρνάει γοργὰ τὸ φίλο νὰ προφτάση.
Μὰ ἀνοίγει ὁ καταρράχτης τ' οὐρανοῦ,
φουσκώνουν τὰ νερά τοῦ ποταμοῦ,
καὶ ὁ Φιντίας παλεύει γιὰ νὰ βγῇ
στὴν ἄλλη ὄχτη, δίχως νὰ πνιγῇ.
Καὶ τρέχει πάλι ἀπὸ βουνὰ καὶ δάση
τὸν τύραννο στὴν ὥρα νὰ προφτάση.
Ὁ ἥλιος καίει, σκληρὰ τότε φλογίζει
καὶ τῆς καρδιᾶς τῇ δύναμη λυγίζει.
Στέκει σὲ μιὰ πηγὴ, πίνει νερό,
καὶ λέει:

— Θεοί, κρατήστε με γερό,
καὶ δώστε μου κουράγιο μόνο τόσο,
τὸ φίλο νὰ προφτάσω νὰ γλυτώσω.
Βράδν εἶναι πιά. Μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα
φτάνει στὴν πόλη. Ὁ Δάμωνας ἀκόμα
δὲν ἔχει κρεμαστῇ, μὰ εἶναι στημένη
ἐκεῖ ἡ κρεμάλα καὶ τὸν περιμένει.
Περγοῦνε τώρα δὰ καὶ τὸ σκοινί,
καὶ τοῦ τυράννου ἀκούεται ἡ φωνή:
— Χαρά στη, ἀληθινά, τέτοια φιλία!
Μ' ἀκούει βοή, κι ἐμπρός του τὸ Φιντία
βλέπει:

— Ἐφτασά, σὲ γλύτωσα! αὐτὸς κραῖζει
καὶ τὸν καλὸ του φίλον ἀγκαλιάζει.
Μὰ ὁ Δάμωνας εὐτὺς τοῦ ἀπαντᾷ:
— Ὅχι, φίλε, δὲν ἔκαμες καλὰ
ναρθῆς. Γιὰ χάρη τώρα σ' τὸ ζητῶ,
ἂν εἶσαι φίλος, σύρε στὸ καλὸ,
κι ἄφησε ἐγὼ γιὰ σὲ νὰ κρεμαστῶ.
Οἱ δυὸ φίλοι μαλώνουν οἱ πιστοί,
ποιὸς πρέπει ἀπὸ τοὺς δυὸ νὰ κρεμαστῇ.
Τότε τὸ πλῆθος ξέσπασε, καὶ χάρη
ζητᾷ γιὰ τὸ ξανθὸ τὸ παληκάρι.
Καὶ τοῦ τυράννου γιὰ πρώτη φορὰ
τρέμει, λυγáει ἡ ἀλύγιστη καρδιά.
— Φιντία, σοῦ χαρίζω τὴ ζωὴ σου,
κι ἂν ποτὲ χρειαστῇς κάτi, θυμήσου
πὼς ἓνα πρᾶμ' ἀπὸ τοὺς δυὸ ζητῶ
νὰ μὲ θαρρῆτε φίλο σας πιστό.

Ἡ Τοργόνα.

ΛΕΝΕ πὼς ὅταν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος πολέμησε κι ἔκαμε δικό του τὸν κόσμον, φώναξε τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς ρώτησε:

— Πῶς θὰ μπορέσω νὰ ζήσω πολλὰ χρόνια;
Ἦθελα νὰ κάμω πολλὰ καλὰ στὸν κόσμον.

— Βρίσκεται τρόπος, ἀποκρίθηκαν οἱ σοφοί. Μὰ εἶναι κάπως δύσκολος.

— Δὲ σᾶς ρώτησα, εἶπε ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος, νὰ μοῦ πῆτε ἂν εἶναι δύσκολος. Ποιὸς εἶνε θέλω νὰ μάθω.

— Νὰ βρῆς τὸ ἀθάνατο νερό, τοῦ εἶπαν οἱ σοφοί.

— Καὶ ποῦ εἶναι αὐτὸ τ' ἀθάνατο νερό;

— Σὲ μιὰ βαθιὰ λαγκαδιά, ἀνάμεσα ἀπὸ δυὸ βουνά. Μὰ τόσο γρήγορα ἀνοιγοκλείνουν, πὺν καὶ τὸ πὺν γοργόπτερο πουλὶ δὲν προφταίνει νὰ περάσῃ. Πολλὰ ξακουσμένα βασιλόπουλα θέλησαν νὰ τ' ἀποχτήσουν, μὰ ἔχασαν τὴ ζωὴ τους ἄδικα. Ἄμα καταφέρει, βασιλιά πολυχρονεμένη, νὰ περάσῃς ἀνάμεσα στὰ δυὸ βουνά, θὰ βρῇς τὸν ἀκοίμητο δράκοντα. Ἄν τὸν σκοτώσῃς, παίρνεις τὸ νερό.

Ὅταν τὸ ἄκουσε ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος, πρόσταξε ἀμέσως νὰ σελώσουν τ' ἄλογό του, τὸ Βουκέφαλο. Φτερὰ δὲν εἶχε, μὰ σὰν πουλὶ πετοῦσε. Καβαλίκεψε καὶ σὲ λίγο ἔφτασε στὸ μέρος πὺν τοῦ εἶχαν πεῖ οἱ σοφοί. Στέκεται καὶ βλέπει τὰ βουνά ν' ἀνοιγοσφαλοῦν καὶ τόσο γρήγορα, πὺν οὔτε πουλὶ δὲ μποροῦσε νὰ περάσῃ. Μὰ ὁ βασιλιάς δὲν τὰ χάνει. Δίνει μιὰ βιτσιὰ στ' ἄλογό του καὶ περνάει ἀνέγγιχτος ἀνάμεσα στὰ δυὸ βουνά. Σκοτώνει τὸ δράκοντα καὶ παίρνει τὸ γυαλί, πὺν εἶχε μέσα τ' ἀθάνατο νερό.

Ἄμα γύρισε στὸ παλάτι του, ξέχασε νὰ πῇ στὴν ἀδερφή του τί εἶχε μέσα τὸ γυαλί. Ἔτσι καὶ κείνη, μιὰ μέρα, πῆρε τὸ γυαλί κι ἔχυσε τ' ἀθάνατο νερό ἔξω στὸ περιβόλι. Τὸ νερό ἔπεσε σὲ μιὰ ἀγριοκρεμμυδιά, κι ἀπὸ τότε αὐτὸ τὸ φυτὸ δὲ μαραίνεται ποτέ.

Ὅταν ἔμαθε ἡ βασιλοπούλα τὸ κακὸ πὺν ἔκαμε ἦταν ἀπαρηγόρητη.

— Θεέ μου, λέει, δὲ θέλω νὰ πιστέψω πὺς μιὰ μέρα θὰ πεθάνῃ ὁ ἀδερφός μου. Ἄφησέ με νὰ ζῶ πάντα μὲ τὴν ἐλπίδα πὺς κι ἂν πεθάνῃ, πάλι θὰ

τὸν ξαναφέρει στὸν κόσμο. Ποιὸς ξαίρει ἂν δὲν ἔρθουν δύσκολα χρόνια γιὰ τὴν πατρίδα μας.

Στὴ στιγμή ἡ ἀδερφή τοῦ βασιλιᾶ ἔγινε ἀπὸ τὴ μέση καὶ κάτω ψάρι καὶ πήδησε στὴ θάλασσα. Ἔγινε Γοργόνα! Ἀπὸ τότε γυρίζει πάντα στὴ θάλασσα κι ἅμα δὴ κανένα καράβι, τρέχει καὶ ρωτᾷ!

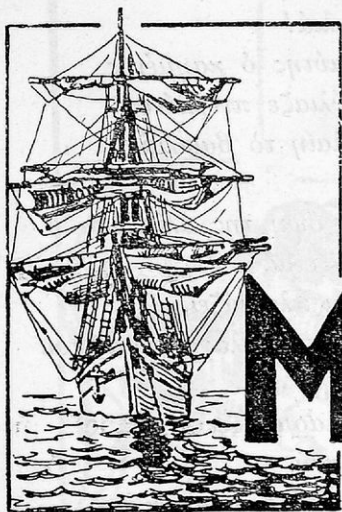
— Καράβι, καραβάκι, ζῇ ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος; Ἀλίμονο στὸν καραβοκύρη, ποὺ θὰ πῇ πὼς πέθανε. Ἡ Γοργόνα ἀναταράζει τὰ νερά, σηκώνει βουνὰ τὰ κύματα καὶ τὸ καράβι χάνεται.

Μὰ ὁ ἔξυπνος καραβοκύρης ἂν πῇ:

— Ζῇ, κυρά μου, ζῇ ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος, ζῇ καὶ βασιλεύει καὶ τὸν κόσμο κυριεύει, τότε ἡ Γοργόνα λάμπει ἀπὸ τὴ χαρὰ της. Ἀπλώνει τὰ ξανθὰ της τὰ μαλλιά καὶ τὰ κύματα ἡσυχάζουν ἀμέσως. Γελοῦν τὰ πέλαγα καὶ τ' ἀκρογιάλια κι οἱ ναῦτες ἀπὸ τὰ καράβια τους ἀκοῦνε μαγεμένοι τὴ φωνὴ τῆς Γοργόνας, ποὺ ξαναλέει τραγουδιστά:

«Ζῇ ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος,
ζῇ καὶ βασιλεύει
καὶ τὸν κόσμο κυριεύει!»

Α. Καρκαβίτσας

Ἡ Γοργόνα.

ΕΣ τὸ πλατὺ τὸ πέλαγο κα-
[ράβι ταξιδεύει.

Τριγύρω νύχτα ἀπλώνεται,

καὶ μὲ τ' ἀγέρι π' ἀλαφρὰ τὰ κύματα χαϊδεύει
σὰ νύφη π' ὄλο καὶ λυγὰ καὶ γλυκοκαμαρώνεται.

Μὰ ξάφνω, σὰ νὰ κάρφωσε σ' ἀμμονδιαστὸ ἀκρογιαλὴ
τὶς δύο του ἄγκυρες μαζί,

τὸ μπρίκι στέκει, καὶ μπροστὰ στὴν πλώρη του προβάλλει

Γοργόνα θαλασσόβρεχτη μ' ἀγριωπὸ κεφάλι:

— Ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος ἀπέθανε, γιὰ ζῆ;

βροντολογᾷ τὸ στόμα της καὶ τὰ νερὰ ἀναδεύει
μὲ τὴν ψαρίσια της οὐρά.

Καὶ τὸ γυναικίο της ἀφτὶ ἀπόκριση γυρεύει:

— Ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος στὸν κόσμον βασιλεύει,

ὁ ναύτης ἀποκρίνεται, ζωὴ νάχης κυρά!

Ἀλίμονο, ἄν τῆς ἔλεγε, πὼς εἶναι πεθαμένος
ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ παλιά!

Εὐτὺς τὴν ἴδια τῇ στιγμή ὁ ναύτης ὁ καημένος
μαζὶ μὲ τὸ καράβι του θὰ βούλιαζε πνιγμένος
καὶ ἡ Γοργόνα θ' ἄρχιζε νὰ κλαίῃ τὸ βασιλιά.

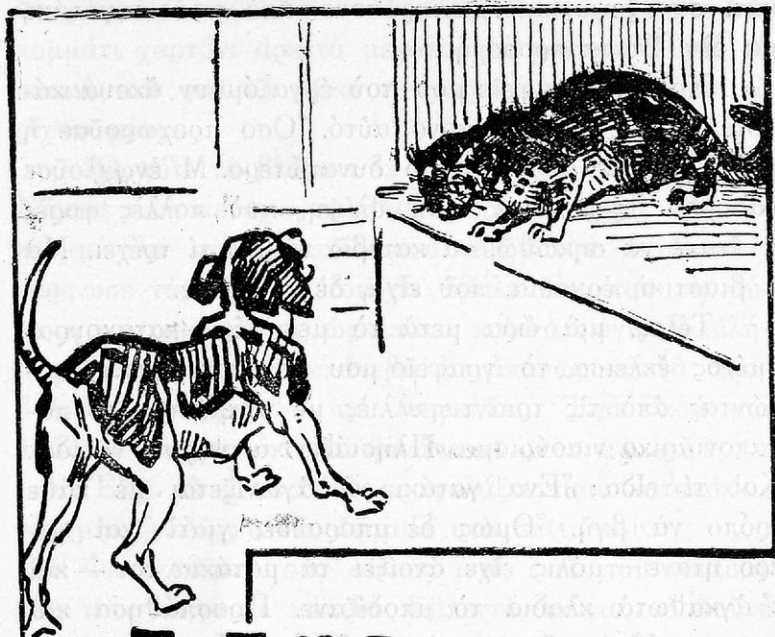
Μὰ τώρα πόμαθε πὼς ξῆ, τὴν ὄψη της ἀλλάζει
καὶ μ' ὁμορφιές στολίζεται.

Γίνεται κόρη λυγερή, στὰ κύματα πλαγιάζει,
κι ἀπ' τὰ ξανθά της τὰ μαλλιά τὰ πέλαγο φωτίζεται.

Τὸ μπρῖκι πάλι ξεκινᾷ καὶ σιγαλαρμενίζει
στὴ θάλασσα τῇ γαλανή.

Καὶ ἡ Γοργόνα στὸν ἀφρὸ σὰ γλάρος πτερουγίζει.
Δύρα κρατάει ὁλόχρυση καὶ παίζοντας ἄρχίζει
νὰ τραγουδᾷ στὸ πέλαγο μ' οὐράνια φωνή.

Γ. Δροσίνης

Η Ο Τίγρης καὶ ὁ Ἀσπρούγης.

ΤΑΝ φθινόπωρο προχωρημένο, τὸ κρύο γινόταν ὅλο καὶ πιὸ τσουχτερό, ὁ ἄνεμος ἔπαιρνε τὰ τελευταῖα φύλλα ἀπὸ τὰ δέντρα, τὰ πήγαινε μεσούρανα, τὰ στριφογύριζε, κι ἔπειτα τ' ἄφηνε νὰ πέφτουν κάτω καὶ νὰ ἤχῃσαν ἀδειανὰ κοχύλια. Πυκνὴ ὁμίχλη σκέπαζε ἀκόμη τὰ γύρω βουνά, τὸν κάμπο καὶ τὴν πόλη, ὅταν πῆγα στὸ γραφεῖο μου. Ἀνοίγοντας τὴ μεγάλη καγκελόπορτα καὶ περνώντας ἀπὸ μιὰ τούφα τριανταφυλλίς, ἄκουσα

κάτι σὰν ξεψυχισμένο παράπονο ἀπὸ κάποιο γατάκι, μὰ δὲν ἔδωσα προσοχή.

Καὶ στὸ γραφεῖο μου ποὺ ἐργαζόμουν ἄκουα κάποτε κάποτε τὸ παράπονο αὐτό. Ὅσο προχωροῦσε ἡ μέρα γινόταν ὅλο καὶ πιὸ δυνατώτερο. Μ' ἐνωχλοῦσε καὶ μοῦ προξενοῦσε τόση θλίψη, ποὺ πολλές φορὲς μ' ἔκανε νὰ σηκωθῶ, νὰ κατεβῶ νὰ δῶ τί τρέχει. Μὰ ἡ βιαστικὴ ἐργασία, ποὺ εἶχα, δὲ μ' ἄφηνε.

Τέλος, μιὰ ὥρα μετὰ τὸ μεσημέρι, κατακουρασμένος ἔκλεισα τὸ γραφεῖο μου καὶ κατέβηκα. Περνώντας ἀπὸ τὶς τριανταφυλλιὲς μὲ σταμάτησε τὸ παραπονιαρικο νιαούρισμα. Πλησιάζω καὶ ψάχνω νὰ ἰδῶ. Καὶ τί εἶδα; Ἐνα γατάκι νὰ ἀγωνίζεται μὲ κάθε τρόπο νὰ βγῇ. Ὅμως δὲ μπορούσε, γιατί καὶ μικρὸ ἦτανε—μόλις εἶχε ἀνοίξει τὰ ματάκια του—καὶ τ' ἀγκαθωτὰ κλαδιὰ τὸ μپοδιζανε. Προσπάθησα καὶ κατατρυπήθηκα ὥσπου νὰ τὸ βγάλω. Κοιτάζω, τί νὰ ἰδῶ! Ἦταν καὶ πληγωμένο στὸ κεφάλι. Τί νὰ τὸ κάμω; Νὰ τ' ἀφήσω, δὲ μούκανε καρδιά. Σὲ μιὰ στιγμή μοῦ πέρασε ἡ σκέψη νὰ τὸ σκοτώσω, νὰ γλυτώσω ἀπὸ τὸ μαρτύριο. Τὸ κακόμοιρο, σὰ νὰ κατάλαβε τὴ σκέψη μου, γαντζώθηκε ἀπάνω μου κι ἔβγαλε τέτοιο παραπονιαρικο νιαούρισμα, ποὺ τὰ μάτια μου τσοῦξανε. Τὸ δίχως ἄλλο κακόπαιδα τὸ βασάνισαν καὶ περνώντας τὴ μάντρα τὸ πέταξαν τὸ δύστυχο μὲς στὶς τριανταφυλλιές.

Ὅτο Ἀποφάσισα νὰ τὸ πάρω σπίτι μου, μ' ὅλο ποὺ τόξερα καλὰ πὼς οἱ δικοί μου θὰ βάζανε τὶς φωνές. Μὰ πῶς; Οἱ δρόμοι ἦταν τέτοια ὥρα γεμάτοι κόσμος καὶ

θὰ μὲ γελοῦσαν. Ἐκεῖ πού συλλογιζόμουνα, βλέπω ἓνα κομμάτι χαρτόνι ἀρκετὰ μεγάλο καὶ χοντρό. Λύνω τὸ σκοινὶ τοῦ γατιοῦ, κάνω τὸ χαρτόνι σὰ χωνὶ καὶ τὸ ρίχνω μέσα.

ὦ, τότε νὰ βλέπατε τί δύναμη εἶχε γιὰ νὰ ζήση. Νόμισε πὼς πετάχτηκε, ποίος ξαίρει σὲ ποιά ἄβυσσο, καὶ μ' ὅλο πού βρισκόταν σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση, κάρφωσε τὰ νυχάκια του, κι ἔβαλε ὅλη του τὴ δύναμη νὰ σκαρφαλώσῃ ὡς ἀπάνω καὶ νὰ φύγῃ. Κι ἀλήθεια τὸ κατῶρθωσε ν' ἀνεβῇ ὡς ἀπάνω καὶ νὰ προβάλλῃ τὸ πληγωμένο του κεφαλάκι. Ἐγὼ κούνησα ἀπότομα τὸ χαρτόνι καὶ ξανάπεσε.

Ἔτσι μὲ χίλιες δυὸ προφυλάξεις καὶ κατακόκκινος μὴ μὲ δῇ κανεῖς, ἔφτασα στὸ σπίτι μου.

Φαντασθῆτε τοὺς δικούς μου, ἐκεῖ πού νόμισαν πὼς τοὺς πήγαινα κάποιο διαλεχτὸ ψώνιο, νὰ δοῦνε νὰ προβάλλῃ τὸ γατάκι. Ἀρσενικὸ ἦταν. Εἶδα πὼς ἔμοιαζε ἴδιο μικρὸ τιγράκι καὶ τούδωσα εὐτὺς καὶ τ' ὄνομά του.

— Ὁ Τίγρης θὰ γίνῃ ὠραῖος γάτος, εἶπα.

— Μά, .. πῆγανε νὰ διαμαρτυρηθοῦν οἱ δικοί μου.

— Μὰ καὶ ξεμὰ δὲν ἔχει, εἶπα σοβαρὰ κι ἀποφασιστικά. Ἄν μοῦ πειράξετε τὸν Τίγρη μου, θὰ πάρετε τὴν τιμωρία πού χρειάζεταιαι στὰ κακόπαιδα, πού τόκαναν ἔτσι...

Τόπλυνα μὲ σπύρτο τοῦ καμινέτου καὶ τούβαλα ὠδιο στὴν πληγὴ. Συμμαζεμένος ὁ Τίγρης δὲν κούνησε διόλου.

Εἶπα καὶ μοῦ φέρανε λίγο γάλα. Βασανίστηκα

νὰ τὸ κάμω νὰ φάη ἀπὸ τὸ πιατάκι του. Τούφτιαξα καὶ μιὰ ζεστή φωλίτσα καὶ τόβαλα μέσα.

Ἔτσι πέρασε μιὰ βδομάδα. Ἐπειτα συνήθισε νὰ φεύγῃ ἀπὸ τὴ φωλιά του καὶ νὰ πλησιάζῃ μονάχα ἐμένα. Πολὺ πρῶτὴ ξυπνοῦσε καὶ ἐρχόταν στὸ δωμάτιό μου. Ὅσο μ' ἔβλεπε καὶ δὲ σάλευα, καθότιαν ἤσυχον καὶ συμμαζεμένο. Μόλις μ' ἔβλεπε καὶ πετιόμουν ἀπὸ τὸ κρεβάτι, μὲ πλησιάζε νὰ χαϊδευτῇ καὶ ἄφηνε μιὰ λεπτὴ φωνούλα:

— Νιάου! σὰ νὰ ἤθελε νὰ πῇ: πεινάω!

Τούβαζα τὸ γαλατάκι του καὶ μὲ τὴ ρόδινη γλωσσίτσα του τόπινε μιὰ χαρά.

Ἔτσι πέρασε ὁ χειμῶνας καὶ ἦρθε ἡ ἀνοιξη. Στὸ μεταξὺ εἶχε κερδίσει τὴν ἀγάπην ὅλων. Μὰ ἀπὸ πεῖσμα μπροστά μου δὲν τὸ δείχνανε. Τώρα, ὅταν ἔφευγα τὸ πρῶτὴ, μὲ συνώδευε ὥς τὸν ἄλλο δρόμον, ἄφηνε ἓνα παραπονιάρικο νιαούρισμα καὶ γύριζε στὸ σπίτι.

Τὸ μεσημέρι ἤξαιρε τὴν ὥραν καὶ μὲ περίμενε στὴν ἴδια θέσιν. Κάποιο μεξὲ θὰ τούφερνα τοῦ Τίγρη μου. Μὲ κοίταξε πρῶτα μ' εὐγνωμοσύνη, τὸν ἔτρωγε βιαστικά, καὶ ἔπειτα μὲ συντρώφευε σὰ σκυλάκι στὸ σπίτι. Τώρα πιά εἶχε τὴ συμπάθειαν ὅλης τῆς γειτονίας. Τέτοιο ὥραϊον γάτο καὶ μὲ συνήθειες πιστοῦ σκύλου δὲν εἶχανε γνωρίσει.

Πρὶν νὰ καθήσω στὸ γραφεῖο μου νὰ διαβάσω ἢ νὰ γράψω, μὲ ὑποχρέωνε ὁ Τίγρης νὰ παίξω πρῶτα μαζί του. Ἄν τὸ ξεχνοῦσα, πηδοῦσε ξαφνικὰ στὸ γραφεῖο, μὲ χτυποῦσε μὲ τὸ πόδι του, τάχα γιὰ νὰ μὲ γρατσουνίσῃ. Καὶ γιὰ νὰ μὴν τὸν τιμωρήσω,

σβέλτα-σβέλτα πηδοῦσε κάτω κι ἀπὸ κεῖ ἀπάνω στὸ κατώφλι τοῦ ἀνοιχτοῦ παράθυρου καὶ γύριζε νὰ μὲ κοιτάξῃ, νὰ δῇ ἂν ἐθύμωσα. Ὅταν δὲν τὸν πρόσεχα, ξανάκανε τὸ ἴδιο παιγνίδι. Ὅταν τύχαινε, φουρκισμένος τάχα νὰ πάρω τὸ μπαστούνι, πηδοῦσε κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρο, ἔτρεχε μ' ὅλη του τὴ δύναμη στὴν αὐλὴ καὶ κεῖ ποὺ δὲν τὸν περιμένα, νὰ σου τον πάλι στὸ παράθυρο.

* * *

Μιὰ μέρα κοντὰ τὸ μεσημέρι, ἐκεῖ ποὺ καθόμουν κι ἔγραφα, ἄκουσα φωνὲς παιδιοῦ. Πρόσεξα πὼς οἱ φωνὲς πλησίαζαν στὸ σπίτι μου. Σὰν κάποιος νὰ κυνηγοῦσε τὸ παιδὶ καὶ ζητοῦσε βοήθεια. Σηκώθηκα ν' ἀνοίξω τὴν πόρτα καὶ βλέπω νόρχειται τρέχοντας πρὸς ἐμένα ἓνα χαριτωμένο ἀγοράκι. Στὴν ἀγκαλιά του κρατοῦσε ἓνα κάτασπρο σκυλάκι ποὺ φαινόταν σὰ νὰ τὰ εἶχε χαμένα.

— Σω... ὦ...σε με κύ... υ... ριε θα... α μου... ου το... ον σκοτώ... ω... ση... η... η...

— Ποιός; ποιόν; ρώτησα.

Σύγκαιρα εἶδα νὰ προβάλλῃ μιὰ γυναῖκα ἀγριεμένη καὶ μὲ βέργα στὰ χέρια.

Δὲν ἔχασα καιρό. Πῆρα τ' ἀγόρι μέσα μὲ τὸ σκυλάκι κι ἔκλεισα τὴν πόρτα.

— Ποῦ θὰ μοῦ πᾶς; Δὲ θὰ σὲ βάλω στὰ χέρια μου; ἄκουσα τὴ φωνὴ τῆς γυναίκας νὰ λήη. Σταμάτησε στὴν πόρτα, μὰ δὲν τόλμησε νὰ χτυπήσῃ.

— Γιά νά δοῦμε ὡς πότε θὰ μείνης κρυμμένος; ἀκούστηκε ἡ φωνή τῆς γυναίκας πού κατέβαινε τὶς σκάλες καὶ ἀπομακρυνόταν. Σὰν ἔρθης στὸ σπίτι,

λογαριαζόμαστε... Τὸ ἀγοράκι δὲ μπορούσε νὰ πάρῃ ἀνάσα ἀπὸ τ' ἀναφυλλητιά.

— Μὰ τί τρέχει; ρώτησα.

— Θὰ μοῦ τὸν σκοτώσῃ... η..!

— Μὰ ποιός; ποιόν; Ἐσύχασε κανεὶς δὲ σὲ πειράζει ἐδῶ. Δὲν ἀφήνω ἐγὼ κανένα.

Τὸ ἀγοράκι λίγο λίγο ἡσύχαζε.

— Τό..όν... Ἀσπρούλη μου, θὰ μοῦ τὸν σκοτώσῃ, κύριε, μοῦ εἶπε καὶ μὲ κοίταξε στὰ μάτια.

— Ποιός εἶνε ὁ Ἀσπρούλης σου;

— Νά, αὐτός, κύριε, καὶ μοῦ πρότεινε τὸ σκυλάκι.

— Ὁραῖο σκυλάκι, τοῦ εἶπα, καὶ τὸ χάϊδεψα. Ἐκεῖνο, καθὼς τ' ἄφησε κάτω, κούνησε τὴν οὐρά του καὶ κοίταξε πότε τ' ἀγοράκι καὶ πότε μένα.

Στὸ μεταξὺ εἶχανε μαζευτῇ οἱ δικοί μου στὴν πόρτα, μὰ δὲν τοὺς πρόσεξα οὔτε γώ, οὔτε τ' ἀγοράκι.

— Καὶ ποιός θέλει νὰ σκοτώσῃ τέτοιο ὁμορφὸ σκυλάκι; ξαναρώτησα.

— Ἡ μητέρα μου, κύριε.

— Καὶ γιατί;

— Γιατί, λέει, ὅλο παίζω μὲ τὸν Ἀσπρούλη καὶ δὲ διαβάζω. Μά, κύριε, ἐγὼ τὰ ξαίρω τὰ μαθήματά μου καὶ διαβάζω καὶ ὁ Ἀσπρούλης κάθεται ἡσυχά ἡσυχά κοντά μου καὶ νὰ δῆς πῶς κοιτάζει στὸ βιβλίο μέσα...

— Ἐχει γοῦστο νὰ μάθῃ κι αὐτὸς νὰ διαβάξῃ! εἶπα.

— Δὲν ξαίρω, κύριε, μὰ μένα μοῦ φαίνεται πῶς τὸ μαθαίνουμε μαζί τὸ μάθημα. Καὶ νὰ δῆς, ὅταν τοῦ τὸ λέω, πῶς μὲ κοιτάζει στὰ μάτια!

— Μὰ τότε, εἶπα, ἡ μητέρα σου πρέπει νὰ εἶναι εὐχαριστημένη.

— Πῶς ὄχι! ἀκούσαμε μιὰ φωνὴ ἀπὸ τὸ χαμηλὸ παράθυρο τοῦ γραφείου μου. Πῶς ἔχουμε καὶ τὴ σκύλα μας καὶ δὲ μπορούμε νὰ τρέφουμε ὅλα τῆς τὰ παιδιά, δὲν τὸ λές... Πῶς μένεις νησιτικός γιὰ νὰ ταΐζῃς τὸ παλιόσκυλο οὔτε... Καὶ πῶς προχτὲς λίγο ἔλειψε νὰ ἰδῶ τὴν τρομάρα σου... τσιμουδιά.

Τρομαγμένο τὸ ἀγοράκι γύρισε κατὰ τὸ παράθυρο κι ἔμεινε μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα του βλέποντας τὴν ἀγριεμένη μορφή τῆς μητέρας του.

— Μὰ γιατί, κυρά μου, τὸ φοβίζεις ἔτσι τὸ παιδί;

— Δὲν ἀκούσατε; Λίγο ἔλειψε νὰ μείνω ξερὴ ἀπὸ τὴν τρομάρα μου. Πῆγε νὰ γλυτώσῃ τὸ παλιόσκυλο ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο, ποὺ περνοῦσε δίπλα του, καὶ παραλίγο νὰ τὰ κόψῃ καὶ τὰ δυό...

Ὁ Χριστάκης, — ἔτσι λεγότανε τὸ ἀγοράκι — κι-
τρίνισε, σὰ νὰ τοῦ ἦρθε ζάλη.

— Κάμε μου τὴ χάρη, κυρά, παρακάλεσα, νὰ
μᾶς ἀφήσης γιὰ λίγο μονάχους καὶ θὰ διορθωθοῦν
ὅλα. Νὰ μείνετε ἡσυχῇ...

Ἐφυγε ἡ μητέρα τοῦ Χριστάκη, φύγανε κι οἱ
δικοὶ μου ἀπὸ τὴν πόρτα.

— Εἶναι ἀλήθεια, Χριστάκη, αὐτὰ ποὺ εἶπε ἡ
μητέρα σου;

Ὁ Χριστάκης κοίταξε μὴν ἀκούη κανεὶς ἄλλος
καὶ μοῦ εἶπε:

— Ναί, κύριε. Μὰ δὲ μᾶς ἔκοψε, δὲ θὰ μᾶς ἔκοβε,
γιατὶ ἐγὼ εἶμαι πολὺ σβέλτος. Εἶναι τὸ μόνο λάθος
ποὺ ἔκαμε ὁ Ἀσπρούλης, νὰ γαβγίση τὸ αὐτοκί-
νητο καὶ νὰ δοκιμάση νὰ περάση κάτω ἀπὸ τὶς ρό-
δες του. Μὰ δὲ θὰ τὸ ξανακάμουμε...

— Αὐτὸ τὸ πιστεύω, τοῦ εἶπα. Μὰ ἡ μητέρα
σου εἶναι δύσκολο νὰ τὸ πιστέψῃ. Κάτι πρέπει νὰ
βροῦμε, ποὺ καὶ τὸν Ἀσπροῦλη σου νὰ μὴ χάσης καὶ
τὴ μητέρα σου νὰ ἡσυχάσης.

Ὁ Χριστάκης ξανακιτρίνισε. Γιὰ νὰ τὸν κάνω
νὰ συνέρθῃ, εἶπα νὰ τοῦ φέρουνε μπισκότα καὶ σοκο-
λάτες κι ἓνα ποτήρι νερό. Πῆρε καὶ τάφαγε τὰ δῶρα
μου μοιράζοντάς τα μὲ τὸ φίλο του τὸν Ἀσπροῦλη.

* * *

— Τώρα, τοῦ εἶπα, νὰ σοῦ διηγηθῶ καὶ μιὰν
ἱστορία γιὰ τὰ ζῶα.

Τοῦ εἶπα γιὰ τὸ φτωχὸ ἀγοράκι, ποὺ γιὰ νὰ
γλυτώσῃ ἀπὸ τὰ κακόπαιδα ἓνα σκυλάκι κι ἓνα γατάκι

πού ήθελαν νά τά πνίξουν, κι ένα φιδάκι πού έτοιμάζονταν νά τò σκοτώσουν, έδωσε ό,τι κέρδιζε για τò ψωμι τò δικό του και τής μανούλας του.

Πώς τò φιδάκι, σάν έμεγάλωσε, είπε στο άγοράκι νά τò πάη στον πατέρα του, πού ήταν ό βασιλιάς τών φιδιών. Πώς ό βασιλιάς τών φιδιών για τò καλò πού τούκαμε, νά τοῦ σώση τò γιό του, τοῦ χάρισε τò μαγικό δαχτυλίδι. Μ' αὐτò τò δαχτυλίδι, άκούς, έκανες ό,τι κι άν ήθελες. Έτσι έγινε μεγάλος και τρανòς ό μικρός, άπό τήν άγάπη πού είχε στα ζώα. Κι όταν κάποιος τοῦ πήρε τοῦ παιδιοῦ τò μαγικό δαχτυλίδι και με τή δύναμή του πέρασε σ' ένα νησί, ό σκύλος με τή γάτα πήγαν νά τοῦ τò ξαναφέρουν. Ό σκύλος κολυμπώντας και ή γάτα καβάλα στο σκύλο.

Σάν έφτασαν στο νησί, ή γάτα έπιασε έναν ποντικό και τοῦ υποσχέθηκε νά μὴ τὸν φάγη, άν κάμει ό,τι τοῦ πῇ. Έτσι τή νύχτα, εκεί πού κοιμόταν ό άρπαγας τοῦ δαχτυλιδιοῦ, πήγε τò ποντίκι κι έβαλε τήν ούρά του στο ρουθούνι του. Αὐτòς φταρνίστηκε και πετάχτηκε τò δαχτυλίδι, πού τò είχε κρυμμένο κάτω άπό τή γλῶσσα του, τ' άρπαξε ή γάτα και δρόμο. Κα-

βάλα πάλι στὸ σκύλο πέρασαν τὸ νερὸ καὶ γύρισαν στ' ἀφεντικό τους.

— Καλὰ κάνω κι ἐγὼ ποὺ τ' ἀγαπῶ τὰ ζῶα, εἶπε ὁ Χριστάκης.

— Ναί, σωστά, τοῦ εἶπα, μὰ δὲν πιστεύω νὰ παραδέχῃσαι πὼς ὑπάρχουνε μαγικὰ δαχτυλίδια.

— "Οχι! μοῦ εἶπε, τὸ παραμῦθι τὸ λέει. Ξαίρω ἐγὼ ποιὸ εἶναι τὸ μαγικὸ δαχτυλίδι.

— Πάει καλὰ, μὰ τί θὰ κάνουμε τώρα τὸν Ἀσπρούλη; ρώτησα.

— Τὸν κρατεῖτε σεῖς, κύριε; μοῦ εἶπε κοιτάζοντας με μ' ἐμπιστοσύνη στὰ μάτια.

— Σοῦ κάνω τὴ χάρη, μὰ ἐσὺ τί θάχης;

— "Ω, νὰ μὲ ἀφήνετε νάρχομαι νὰ παίζω μαζί του.

— "Ας γίνη κι ἔτσι, τὸν ἐβεβαίωσα.

Ὁ Ἀσπρούλης γάβγισε. Νόμισα πὼς ἤθελε νὰ διαμαρτυρηθῇ. Νὰ πῇ πὼς δὲν ἤθελε νὰ χωριστῇ ἀπὸ τὸ μικρὸ του κύριο, μήτε στιγμή. Μὰ δὲν ἦταν αὐτό. Στὴν πόρτα πρόβαλε ὁ Τίγρης. Εἶχε καμπουριάσει τὴ ράχη του, ἀγρίεψε τὰ μουστάκια του, τὰ μάτια του πετούσανε σπίθες κι ἦταν ἑτοιμος νὰ ριχτῇ τοῦ Ἀσπρούλη.

— "Ω, θὰ τοῦ βγάλῃ τὰ μάτια, κύριε, εἶπε ὁ Χριστάκης.

— Τίγρη, τοῦ φώναξα, ἔλα δῶ, ἤσυχα. "Οχι τρέλες! Αὐτὸς πισωδρόμησε λίγο, ἔκαμε ἓνα-δύο πηδηματά, καὶ ξαναγύρισε πρὸ ἀγριεμένος.

Πῆρα κι ἐγὼ τὸν Ἀσπρούλη στὰ χέρια μου κι ἄρχισα νὰ τὸν χαϊδεύω.

— Θὰ γίνετε φίλοι, εἶπα, ἔλα δῶ.

Ὁ Τίγρης ἔκανε ἓνα πῆδημα καὶ μὲ χτύπησε μὲ τὸ πόδι του στὸ χέρι.

Πῆρα τὸ μπαστούνι κι ἔκανα πὼς θὰ τὸν μαλώσω. Νιαούρισε παραπονιάρικα κι ἔφυγε. Εἶπα νὰ μοῦ φέρουν κάτι γιὰ τὸν Τίγρη καὶ τὸν Ἀσπρούλη. Ἔδωσα πρῶτα στὸν Ἀσπρούλη. Ὁ Τίγρης ξαναγύρισε, ἀλλὰ ὄχι τόσο ἀγριεμένος.

— Νὰ καὶ σὺ τὸ δικό σου μερτικό, εἶπα.

Ὁ Τίγρης τὸ πῆρε, ρίχνοντας ἀγριες ματιὲς στὸν Ἀσπρούλη.

— Νὰ πᾶς τώρα σπίτι σας καὶ σὲ λίγες μέρες νὰ ξανάρθης, εἶπα στὸ Χριστάκη, καὶ νὰ εἶσαι βέβαιος πὼς θὰ τοὺς βρῆς φιλιωμένους.

* * *

Κι ἀλήθεια, τὴ δεύτερη τρίτη μέρα ὁ Τίγρης κι ὁ Ἀσπρούλης ἦταν ἀχώριστοι. Κάνανε χίλια δυὸ παιγνίδια μαζί. Ὁ Ἀσπρούλης ὥρμοῦσε νὰ δαγκάσῃ τὸν Τίγρη στὴ μούρη. Αὐτὸς ὑπερασπιζόταν τὸν ἑαυτό του δίνοντας χαϊδευτικὰ μπατσάκια. Νὰ βλέπατε πόσο φρόντιζε νὰ κρύψῃ τὰ νύχια του νὰ μὴν πληγώσῃ τὸ φίλο του. Ὅταν τάχα φουρκίζόταν πάρα πολύ, τὸν ἀγκάλιαζε τὸν Ἀσπρούλη, τὸν ἔβαζε κάτω καὶ τοῦ δάγκανε τ' ἄφτιά, τὸ λαιμό. Ἐπαιξε σὰ νὰ ἦταν ὁ Ἀσπρούλης ποντικάκι. Ὅταν τάχα τοῦ γινόταν ἀνυπόφορος, ἔδινε ἓνα πῆδημα ὁ Τίγρης καὶ βρισκόταν ἀπάνω σὲ κάποιο κάθισμα. Ὁ Ἀσπρούλης ἦταν κοντός, ἀρκετὰ χοντρούλης

καὶ δὲ μποροῦσε νὰ πηδήσῃ. Ἄρχιζε λοιπὸν κι αὐτοὺς τὰ γαβγίσματα.

Ὁ Χριστάκης ἐρχόταν συχνά, γιὰ νὰ μὴν εἰπῶ πῶς δὲν ἔλειπε ἀπὸ τὸ σπίτι μου. Τότε νὰ βλέπατε παιγνίδια οἱ τρεῖς τους. Ἐδενε μεζεδάκια σὲ δυὸ σπάγγους καὶ καθὼς τοὺς κρατοῦσε ψηλὰ Ἀσπρούλης καὶ Τίγρης πηδοῦσαν νὰ τοὺς ἀρπάξουν. Ἐτσι τοὺς ἔμαθε καὶ τοὺς δυὸ νὰ κάνουν σούζα καὶ νὰ χοροπηδοῦν.

Βάζαμε καὶ τὸ γραμμόφωνο κι ἔπαιζε καὶ τότε γινόταν σωστός ὁ χορός. Ἀργότερα ἔμαθαν νὰ χοροπηδοῦν ὅταν ἄκουαν γραμμόφωνο νὰ παίζει. Ὅμως στὸ τέλος περίμεναν τὴν ἀμοιβή τους.

Σὰν ἔφευγε ὁ Χριστάκης, τότε συνώδευαν καὶ οἱ δυὸ ὡς τὴν ὁξώπορτά του. Ποτὲ ὅμως δὲ μπαίνανε μέσα. Ὅταν ἔβλεπαν τὴ μητέρα τοῦ Χριστάκη ὁ Ἀσπρούλης τὴ γάβγιζε κι ὁ Τίγρης καμπούριαζε τὴ ράχη του ἕτοιμος νὰ ὑπερασπιστῇ τὸ φίλο του. Ἡ μητέρα τοῦ Χριστάκη φουρκιζόταν καὶ—θὰ τὸ πιστέψετε;—μετάνιωσε ποὺ ἤθελε νὰ σκοτώσῃ τὸν Ἀσπρούλη. Προσπάθησε νὰ κερδίσῃ τὴν ἀγάπη τῶν δυὸ φίλων, μὰ δὲν τὸ κατώρθωσε. Καὶ τὸ πιὸ ἀπίστευτο, ὅμως ἀληθινό, ὅταν ἐδοκίμαζε νὰ τοὺς φιλέψῃ πετώντας τοὺς διαλεχτὰ μεζεδάκια, τὰ μύριζαν καὶ τ' ἄφηναν. Ἐπρεπε νὰ τοὺς τὰ δώσῃ ὁ Χριστάκης...

Κ

Ἡ ἀγεωοῦ
κι ὁ σκαντζόχοιρος.

ΟΝΤΕΥΕΙ νὰ φύγη τὸ φθινόπωρο
κι ὁ γέρο-Χειμῶνας φορεῖ τὴν ἄ-
σπρη σκούφια του κι ἐτοιμάζεται νὰ κατεβῇ στὴ γῆ.
Κάθε αὐγὴ ἢ ὀμίχλη ἀπλώνει πυκνὰ γαλάζια πέπλα
στὰ βουνά, στοὺς κάμπους καὶ στὶς κοιλάδες. Ἐπειτα
βγαίνει ὁ ἥλιος, ἓνας ἥλιος θαμπὸς σὰν ἄρρωστος, καὶ
τὸ πράσινο χορτάρι φαίνεται πασπαλισμένο μὲ τριμμένο
διαμάντι. Ἀπὸ τὰ κλαδιὰ τῶν δέντρων πέφτει σταλα-
ματιὲς σταλαματιὲς τὸ νερὸ ποὺ ἄφησε στὰ φύλλα τους
ἢ καταχνιά. Μαζὶ πέφτουν καὶ τὰ φύλλα, τὰ τελευταῖα
φύλλα ποὺ κρατιόνταν ἀκόμη στὰ δέντρα. Εἶναι κα-

τακίτρινα, ξερά και ξεσκισμένα, κι ὁ παραμικρὸς ἄνεμος τὰ παίρνει μακριὰ και τὰ κάνει νὰ ἤχουν σὰν ἄδεια ὄστρακα.

Μὲ τέτοιον καιρὸ κάποια μέρα μιὰ ἄλεπού προχωροῦσε φυλαχτὰ στὴν ἄκρη τοῦ δάσους. Τώρα ποὺ τὰ δέντρα ἔμειναν χωρὶς φύλλα κι οἱ καλαμιές τῶν χωραφιῶν θερίστηκαν, καὶ τῶν λιβαδιῶν τὰ χόρτα κόπηκαν, ἡ κυρὰ Μάρω, ἡ ἄλεπού, δύσκολα, πολὺ δύσκολα οἰκονομοῦσε τὴν τροφή της.

Τυχερὸ ποὺ τὰ παιδιὰ της ξεπετάχτηκαν πιά και τὰ γύμνασε νὰ κυνηγοῦν μοναχὰ τους. "Ἐτσι δὲν εἶχε νὰ φροντίζη παρὰ μόνο γιὰ τὸν ἑαυτὸ της. "Ομως κι ἔτσι δύσκολα τὰ κατάρφανε. Δὲν τρεφόταν πιά παρὰ μὲ ἀρουραίους. Τὸ βαρέθηκε ὅμως αὐτὸ τὸ φαγὶ καὶ βγῆκε σήμερα νὰ βρῇ τίποτε ἄλλο φαγώσιμο. "Ἠξαιρε πὼς κάτω στὰ χωράφια οἱ κυνηγοὶ ἔστηναν δίχτυα καὶ ξόβεργα γιὰ νὰ πιᾶσουν πουλιά, καὶ κεῖ πῆγαινε ἡ κυρὰ Μάρω. Μιὰ καλὴ τσίχλα ἦ ἓνα τρυφερὸ ὀρτύκι δὲ θὰ ἦταν ἄσκημο.

Μὰ ὁ καιρὸς ποὺ πιάνουν τὶς τσίχλες καὶ τὰ ὀρτύκια πέρασε πιά, κι ἡ καλὴ μας δὲ βρῆκε τίποτα, οὔτε ἓνα κομπογιάννη. Κοίταξε, ξανακοίταξε παντοῦ κι εἶπε μελαγχολικά:

— Ρῆμαξε ὁ τόπος! Σὲ λίγο θὰ παγώση καὶ τὸ χῶμα καὶ θὰ λείφουν κι οἱ ποντικοί. Δύσκολοι καιροί! πολὺ δύσκολοι!..

Πῆγε καὶ κάθησε πίσω ἀπὸ ἓνα φουντωτὸ κέδρο· σήκωσε τ' ἄφτιά της, κράτησε ὀρθὸ τὸ κεφάλι της καὶ τὸ δεξι μπροστινὸ πόδι της, κι ἔμεινε ἀκί-

νητη σὰ ν' ἀφουγκραζόταν βαθιά. Μὰ οὔτε σκυλί οὔτε ἄνθρωπο ὠσμίστηκε. Τότε βγήκε ἀπὸ τὸν κέδρο καὶ μπήκε στὰ ὄργωματα. Ἀλλὰ καὶ κεὶ δὲν ἄκουε τίποτε ἄλλο, παρὰ τὸν ἄνεμο ποὺ κινοῦσε τὰ χαμόκλαδα καὶ τὴ φωνὴ τῆς καρακάξας «κρά! κρά!».

* * *

Ἐξαφνα ἄρχισε νὰ τρέχη· ἔτρεχε ἀπάνω κάτω, δῶθε κεῖθε, μὲ τὸ κεφάλι σηκωμένο σὰ νὰ ζητοῦσε κάτι.

Ἐπειτα προχώρησε ἴσια ἐμπρὸς μέσα ἀπὸ τὸ ὄργωμα καὶ μπήκε σ' ἓνα χωράφι ποὺ ἦταν φυτρωμένο τὸ σιτάρι. Μεμιᾶς ἔσκυψε ἀπότομα σὰ νὰ τὴ χτύπησαν σκάγια στὸ κεφάλι, κι ἔμεινε ἀκίνητη πίσω ἀπὸ μιὰ πρασινάδα.

Ἐπειτα σήκωσε πάλι σιγᾶ-σιγὰ τὸ κεφάλι, κάρφωσε κόπου τὰ μάτια της, κι εἶδε ἓνα λαγὸ νὰ κοιμᾶται στὴν αὐλακιά. Δὲ χάνει καιρὸ,

μὲ ἓνα πήδημα τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ σβέροχο. Ὁ λαγὸς ξύπνησε ὅταν ἔνιωσε τὰ δόντια τῆς ἀλεποῦς στὸ κρέας του μέσα. Ἐσκουξε λυπητερὰ κι ἔκαμε τρία με-

γάλα πηδήματα για να γλυτώση. Μὰ δὲν κέρδισε ἄλλο, παρὰ πού ἀνάγκασε τὴν ἄλεπού νὰ σφίξη περισσότερο τὰ δόντια της καὶ νὰ τὸν πνίξη. Ἐπειτα ἔγλειψε τὰ χεῖλη της κι εἶπε περιπαιχτικά:

— Ἄν σοῦ ἄρῃς, ξανακοιμᾶσαι ἄλλη φορὰ μὲ ἀνοιχτὰ τὰ μάτια, ἀνόητε!

Κάθησε ὕστερα κι ἄρχισε νὰ τρώῃ. Ἐφαγε ἄρκετά· μὰ νὰ φάῃ ὅλο τὸ λαγό, ἀδύνατο. Ἐσκαψε ἓνα λάκκο μὲ τὰ νύχια της κι ἔχωσε μέσα ὅ,τι ἔμεινε ἀπὸ τὸ λαγό.

— Κι αὐριο μέρα ξημερώνει. Ὅποιος μαζεύει βρίσκει στὴν ἀνάγκη, εἶπε.

Ἀφοῦ ἀπόχωσε τὸ λάκκο, ἔβαλε πάνω ἓνα κομμάτι πρασινάδα.

— Γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακό, ἄς γλείψω τὸ αἷμα. Πρέπει κανεῖς ὅλα νὰ τὰ προβλέπῃ, ἐσυμπέρανε.

Ἐπειτα κάθησε στὰ πίσω πόδια της καὶ κοίταξε γύρω. Πέρα ἀπὸ τὸ ποταμάκι εἶδε ἓνα βοσκὸ μὲ τὰ πρόβατά του καὶ τὸ σκύλο του.

— Στὴ στάνη του, εἶπε ἡ κυρὰ Μάρω, ἔχει κάτι κότες καλοθρεμμένες. Τὸ καλοκαίρι πρόφτασα νὰ τοῦ ἀρπάξω ἓνα-δυὸ κοτόπουλα· μὰ παραλίγο νὰ μὲ πνίξῃ ὁ σκύλος του. Τί νὰ τοῦ κάμω, πού δὲν ἔχω τὰ δόντια τοῦ κυρ Νικόλα, τοῦ λύκου. Ἀλλιῶς θὰ τοῦ ἔδειχνα...

Ἀξαφνα ἀκούστηκαν γαβγίσματα. Ἡ ἄλεπού μπῆκε σὲ ἓνα χαντάκι κι ἀπὸ κεῖ κοίταξε προσεχτικά.

— Κυνηγοὶ νὰ εἶναι; ἀναρωτήθηκε.
Σὲ λίγο ἀκούστηκαν κουδούνια μουλαριῶν. Ἦταν

μερικὲς οἰκὸγένειες, ποὺ κατέβαιναν στὰ χειμαδιά. Τὰ σκυλιά τους ὠσμίστηκάν τὴν ἄλεπού· μὰ οὔτε ὄρεξη εἶχαν νὰ τὴν κυνηγήσουν, οὔτε καὶ ἦταν μαθημένα.

— Δὲ σᾶς λογαριάζω διόλου, εἶπε μὲ περιφρόνηση ἡ κυρὰ Μάρω, ὅταν εἶδε πὼς ἦταν σπιτικά. Ὡστόσο, συλλογίστηκε, ὅποιος φυλάει τὰ ροῦχα του, ἔχει τὰ μισά.

Τράβηξε λοιπὸν ἴσια μέσα στὸ χαντάκι καὶ βγῆκε σὲ μιὰ γούρνα γεμάτη νερό. Διψοῦσε ἡ ἄλεποὺ καὶ ρούφηξε ἀρκετό.

Ἄξαφνα ἄκουσε κάτι νὰ σαλεύη. Γυρίζει καὶ βλέπει ἓνα σωρὸ ἀπὸ ξερὰ φύλλα νὰ περπατοῦν. Καὶ τί λέτε πὼς ἦταν; Ἕνας σκαντζόχοιρος εἶχε καρφωμένα στ' ἀγκάθια του πολ-
λά φύλλα καὶ τὰ πηγαινε νὰ στρώση τὴ φωλιά τῶν παιδιῶν του. Στὸ δρόμο ἀπάντησε κάποιον πον-
τικάκι καὶ στά-
θηκε νὰ τὸ ξεκοκκαλίσει πίσω ἀπὸ ἓνα φουντωτὸ ἀγριάγκαθο.

Ὁ σκαντζόχοιρος τὴν εἶδε τὴν ἄλεπού, μὰ ἔκαμε

πώς δὲν τὴν πρόσεξε· δὲν τοῦ ἄρεσε ἢ συντροφιά
της. Αὐτὸ ἢ κυρὰ Μάρω τὸ πῆρε γιὰ προσβολή.
— Θὰ σοῦ δείξω ἐγώ! εἶπε θυμωμένη.

Πλησίασε καὶ τὸν ἐχαιρέτησε:

— Τί κάνεις; εἶσαι καλά; Βλέπω τρῶς ποντικάκι.

Τσιμουδιὰ ἐκείνος. Κι ἐπειδὴ δὲν τῆς εἶχε ἐμπι-
στοσύνη, μισοκουλουριάστηκε, γιὰ νὰ εἶναι ἕτοιμος
νὰ δείξῃ τ' ἀγκάθια του. Ἡ ἄλεπού πλησίασε πὶο
πολὺ καὶ τοῦ λέει:

— Ἔχω καιρὸ νὰ φάω ποντίκι. Δῶσε μου λίγο.

— Βλέπεις πὼς δὲν ἔμεινε τίποτα, ἀπάντησε ὁ
σκαντζόχοιρος καὶ κουλουριάστηκε πὶο πολὺ.

— Ὅσο γιὰ μεζέ, ἔμεινε, εἶπε ἡ ἄλεπού. Καὶ
πλησίασε γιὰ νὰ τὸν ἀρπάξῃ ἀπὸ τὸ λαιμό.

Ὁ σκαντζόχοιρος ὅμως ἦταν πὶο γοργοκίνητος.

Στὴ στιγμή ἔγινε σωστὴ σφαῖρα, καὶ τὸ μου-
σούδι κι ἡ γλωσσίσσα τῆς ἄλεπούς ματώθηκαν στ' ἀγκά-
θια του.

— Τώρα θὰ ἰδῆς... φώναξε θυμωμένη ἡ κυρὰ
Μάρω. Καὶ σκούπισε μὲ τὰ μπροστινὰ πόδια της τὰ
αἵματα. Βγάλε τὸ μουσούδι σου νὰ μοῦ ζητήσης συ-
χώρηση, ἄλλιῶς θὰ σὲ φάω!

Ὁ σκαντζόχοιρος ἔμεινε ἀκίνητος σὰ νεκρός. Ἡ
ἄλεπού μὲ τὸ πόδι της τὸν ἐγύριζε ἀπὸ δῶ, τὸν ἐγύ-
ριζε ἀπὸ κεῖ, θύμωνε, ἔσκουζε· μὰ δὲ μπορούσε νὰ
τὸν πετύχῃ σὲ ψαχνό. Ὅπου τὸν ἄγγιζε, τ' ἀγκάθια
του τὴν τρυποῦσαν ἀλύπητα.

Στάθηκε καὶ συλλογίστηκε τί νὰ κάμῃ. Καὶ
δὲν ἄργησε νὰ βρῇ τρόπο. Ὁ σκαντζόχοιρος εἶχε τρία

ἀγκάθια πιὸ μεγάλα ἀπὸ τ' ἄλλα. Ἀπὸ κεῖ μὲ προσοχὴ τὸν ἄρπαξε μὲ τὰ δόντια της, πῆγε στὸ κάτω μέρος τῆς γούρνᾶς ποὺ ἦταν βαθιὰ τὰ νερὰ καὶ μπλούμ! τὸν ἄφησε μέσα.

Ἀμέσως ὁ σκαντζόχοιρος ξεκουλουριάστηκε κι ἄρχισε νὰ κολυμπᾷ. Αὐτὸ ἤθελε κι ἡ ἄλεπού.

— Ἔ, τοῦ λέει, σοῦ ἀρέσει; Μπορεῖς νὰ κολυμπᾷς ὡς αὔριο τὸ πρωῒ. Ἐγὼ θὰ μένω ἐδῶ. Ἄν κάνης πὼς βγαίνεις, σὲ ἄρπαξα ἀπὸ τὸ λαιμό. Ἄν πάλι μείνης στὸ νερό, κάποτε θὰ κουραστῇς καὶ θὰ πνιγῇς.

* * *

Δοκίμασε νὰ βγῇ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ὁ σκαντζόχοιρος. Μὰ ὅπου κι ἂν γύριζε, ἡ κυρὰ Μάρω ἔτρεχε μπροστὰ κι ἔδειχνε τὰ μυτερὰ δόντια της.

Ἔτσι κολύμπησε κάπου ἓνα τέταρτο.

Τέλος ἡ ἀναπνοή του ἔγινε δύσκολη καὶ τὰ πόδια του παράλυσαν ἀπὸ τὴν κόυραση. Δὲν ἤ-

ξαιρε τί νὰ κάμη. Θυμήθηκε τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιά του. Ποῦ θὰ τ' ἄφηνε; Εἶπε λοιπὸν παρακαλεστικὰ στὴν ἄλεπού:

— Έχω ἑπτὰ παιδιά. Ὁ χειμῶνας ὅπου κι ἂν εἶναι ἔρχεται, κι ἔρχονται γιὰ μᾶς ἡμέρες κακές. Μονάχη της ἡ γυναῖκα μου δὲ μπορεῖ νὰ τὰ καταφέρει. Κακὸ δὲ σοῦ ἔκαμα. Ἄφησε τοῦτο τὸ χειμῶνα νὰ μείνω ἐδῶ, κι ὅταν ἔρθῃ ἡ ἀνοιξη, φεύγω καὶ δὲ μὲ ξαναβλέπεις.

— Ἐσὺ δὲ μοῦ κάνεις κακό; φώναξε ἡ ἄλεπού. Δὲ μοῦ λές, τί θέλεις πὺν γυρίζεις στὰ λαγούμια μου; Τί ἄλλο παρὰ γιὰ νὰ μοῦ κουβαλᾷς τὰ σκυλιά; Ἄν δὲν ἦσαστε σεῖς οἱ σκαντζόχοιροι, ἐμεῖς μὲ τὰ σκυλιὰ θὰ ἦμαστε φίλοι, σὰν ξαδέρφια πὺν εἴμαστε.

— Ἐγὼ σοῦ κουβαλῶ τὰ σκυλιά; ρώτησε ὁ σκαντζόχοιρος μὲ ἀπορία.

— Ἐσὺ βέβαια. Γιὰ τοῦτο τώρα πὺν ἔπεσες στὰ χέρια μου, δὲ μοῦ γλυτώνεις. Ἄν ἔχῃς μυαλό, ἕνα σοῦ μένει νὰ κάμῃς. Γράψε τῇ διαθήκῃ σου καὶ ἄφησέ με ἐπίτροπο. Σοῦ ὑπόσχομαι νὰ φροντίσω γιὰ τὰ παιδιά σου.

Ὅταν ἄκουσε αὐτὰ ὁ σκαντζόχοιρος ἀπελπίστηκε. Βούτησε ἄλλη μιὰ φορὰ στὸ νερὸ καὶ σι' ἄφτιά του νόμισε πὺς ἄκουσε βροντές. Συμμαζεύτηκε ὅσο μποροῦσε, νὰ μὴ μπαίνει τὸ νερὸ στὸ στόμα του. Μὰ δὲ μπόρεσε νὰ κρατηθῇ βυθισμένος πολλὴ ὥρα. Ξαναβέβηκε κι ἔβγαλε τὸ κεφάλι του.

Κοιτάζει δεξιά, κοιτάζει ἀριστερά, ξανακοιτάζει, δὲ μπορεῖ νὰ πιστέψῃ τὰ μάτια του. Ἡ ἄλεπού εἶχε γίνει ἄφαντη.

Ὁ σκαντζόχοιρος ἔβαλε τὰ δυνατὰ του καὶ πετάχτηκε ἀπὸ τῇ γούρνα. Μόλις βγῆκε, ἔπεσε ἀναίσθη-

τος. Μὰ δὲν ἄργησε νὰ συνεφέρῃ. Πρώτῃ του δουλειὰ ἦταν νὰ κοιτάξῃ, γιατί ἔγινε ἄφαντῇ ἡ κυρὰ Μάρω. Προχώρησε ψηλὰ καὶ κοίταξε ὀλόγυρα. Τὴν εἶδε κοντὰ στὴ ρίζα ἐνὸς γεροπεύκου νὰ χώνεται στὴν τρύπα της. Σὲ λίγο ἔγινε ἄφαντῇ καὶ κείνη κι ἡ οὐρά της.

* * *

Τὴν ἴδια στιγμὴ ἀπὸ τὴν ἄλλῃ μεριὰ πρόβαλε ἕνας κυνηγὸς μὲ τρία κυνηγάρικα σκυλιά. Σήκωσε τὸ ὄπλο του καὶ φώναξε στὰ σκυλιά: «μέσα! μέσα!» Τὰ σκυλιὰ ἄρχισαν νὰ γαβγίζουν χαρούμενα. Ὁ Ἀράπης, τὸ πιὸ μικρό, ἤθελε νὰ φτάσῃ πρῶτος στὴν τρύπα τῆς ἀλεποῦς.

Τώρα κατάλαβε ὁ σκαντζόχοιρος. Συλλογίστηκε μιὰ στιγμὴ:

— Τί θὰ ὠφελήσῃ ἂν μποῦν στὴ φωλιά της; Ἡ κυρὰ Μάρω ξαίρει πῶς νὰ ξεφύγῃ. Ἐχει μιὰ τρύπα κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο πουρνάρι κι ἄλ-

λη μιὰ μέσα στὸ μεγάλο βάτο. Μὰ αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν πρέπει νὰ γλυτώσῃ. Τὰ χαλάσαμε, νὰ τὰ ξαναφτιάσουμε ἀδύνατο. Δὲ θὰ πᾶμε καλὰ μαζί. Ἄς βοηθήσω

κι ἐγὼ νὰ βγῇ ἀπὸ τὴ μέση τώρα πὺν ἦρθε ἡ πε-
ρίστασι.

Συλλογίστηκε ἀκόμη λίγο, κι ἔπειτα ἔτρεξε ὅσο
μποροῦσε σ' ἓνα μέρος πὺν ἦταν πολλὰ βάτα, καὶ σὲ
λίγο ἔγινε κι αὐτὸς ἄφαντος.

Ὡστόσο ὅλος ὁ τόπος γύρω ἀντηχοῦσε ἀπὸ τὰ
γαβγίσματα τῶν σκυλιῶν καὶ τὶς φωνὲς τοῦ κυνηγοῦ.

— Μέσα, μέσα! φώναζε ἐλίμονα ἐκεῖνος.

— Γὰβ γὰφ! Γὰβ γὰφ! ἀπαντοῦσαν τὰ σκυλιά.

Ὁ Μοῦργος ὠσμίστηκε τὴν ἀλεποῦ μέσα στὴ
φωλιά της κι ἔτρεξε νὰ μπῇ πρῶτος. Μὰ θυμήθηκε
ἀμέσως τὸ τί ἔπαθε τὸν περασμένο χρόνο καὶ δειλίασε.
Τότε εἶχε πιάσει τὴν κυρὰ Μάρω ἀπὸ τὴν οὐρά· μὰ
ἐκεῖνη γύρισε ἄξαφνα καὶ τοῦ ἔδωσε τέτοια δυνατὴ
δαγκωματιά, πὺν τοῦ ξέσκισε τὸ μουσοῦδι. Γιὰ τοῦτο
τώρα πηγαινε μὲ προσοχή.

Ἔχωσε τὸ κορμί του ὡς τὴ μέση κι ἐξακολου-
θοῦσε νὰ γαβγίζει καὶ νὰ κουνᾷ πέρα δῶθε τὴν
οὐρά του· μὰ δὲν προχωροῦσε περισσότερο. Ὅταν
ὁμως ὁ κυνηγὸς τοῦ εἶπε προσταχτικά: «ντροπή,
Μοῦργο, μέσα!» κοντοστάθηκε λίγο κι ὕστερα μπῆκε.

* * *

Στὸ ἀναμεταξὺ ἡ Σπίθα, τὸ ἄλλο σκυλί, εἶχε
πιάσει τὴν τρύπα πὺν ἔβγαινε κάτω ἀπὸ τὸ πουρ-
νάρι· μὰ δὲ μποροῦσε νὰ χωθῇ μέσα. Ἡ τρύπα
ἦταν στενὴ καὶ τὸ σκυλί μεγαλόσωμο. Γιὰ τοῦτο
ἔστεκε ἀπέξω, ἔχωνε μόνο τὸ μουσοῦδι του μέσα κι

όλο σκάλιζε τὸ χῶμα μὲ τὰ πόδια του, οὐρλιαζε παραπονιάρικα καὶ κουνούσε τὴν οὐρά του ἀδιάκοπα.

Τὸ τρίτο τέλος σκυλί, ὁ Ἀράλης, πότε κοιτάζε στὰ μάτια τὸν κυνηγό, πότε ἔτρεχε λίγο στὰ χαμόκλαδα καὶ ξαναγύριζε, πότε γάβγιζε, μὰ δὲν τολμοῦσε νὰ κάμη τίποτα. Ἦταν ἀκόμη ἀγύμναστο.

Ὁ κυνηγὸς ἀπὸ τὴν ἀνυπομονησία του ἔβαλε τὸ ἀφτί του ἀπάνω στὸ χῶμα γιὰ νὰ καταλάβῃ τί γινόταν μέσα στὴ φωλιά. Ἄκουε φοβερὸ θόρυβο· πάλαιμα δυνατό. Καὶ ἀληθινὰ γινόταν ἐκεῖ κάτι ἀπίστευτο. Στὴν ἀρχὴ ἡ ἀλεπού συλλογίστηκε νὰ φύγῃ ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ Μοῦργο· κατάλαβε ὅμως πὼς ἐκεῖνος θὰ ἔτρεχε πίσω της καὶ δὲ θὰ γλύτωνε. Ἀποφάσισε λοιπὸν νὰ τὸν ἀντικρίσῃ παληκαρίσια. Γύρισε ἀπότομα καὶ τοῦ ρίχτηκε μὲ δόντια καὶ μὲ νύχια.

Μὰ κι ὁ Μοῦργος εἶχε ξεθαρρέψει πιά. Στάθηκε ἀφοβα μπροστά της, ἔδωσε κι αὐτὸς ὅσες μπόρεσε δαγκωματιές, ὥσπου τὸν πῆραν τὰ αἵματα στὰ μοῦτρα, καὶ δὲ μποροῦσε νὰ ἰδῇ γύρω του. Τότε κατώρθωσε ἡ κυρὰ Μάρω νὰ τοῦ φύγῃ, κι ἔτρεξε ἴσια νὰ βγῇ ἀπὸ τὴν τρύπα πού εἶχε στὴ ρίζα τοῦ πουργαριοῦ. Μὰ καθὼς πλησίασε ἐκεῖ, ἄκουσε θόρυβο ἀφύσικο. Ὁ κυνηγὸς μὲ τὸ μαχαίρι του σκάλιζε τὸ χῶμα, γιὰ ν' ἀνοίξῃ δρόμο στὴ Σπίθα. Καὶ κείνη δίπλα του σγάρλιζε τὸ χῶμα καὶ οὐρλιαζε ἀνυπόμονα, λὲς καὶ περίμενε νὰ βρῇ τὸ φαγί της.

Καθὼς ἄκουσε ἔτσι ἡ ἀλεπού, κοντοστάθηκε συλλογισμένη.

— Καὶ τί μ' αὐτό; εἶπε γελώντας. Ἐχω κι ἄλλο

μονοπάτι, θὰ βγῶ ἀπὸ τὸ βάτο. Ἀμέσως γύρισε πίσω, χύθηκε στὸ Μοῦργο καὶ τοῦ δίνει μιὰ γερὴ δαγκωματιὰ στὸ κεφάλι. Βάζει ἐκεῖνος τὰ οὐρλιάσματα καὶ ἡ κυρὰ Μάρω τὸν προσπερνᾷ καὶ τρέχει νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ βάτο.

* * *

Σὲ λίγο φτάνει στὴν τρύπα, μὰ τὴ βρίσκει βουλωμένη. Κοιτάζει καλὰ νὰ ἰδῇ ποιὸς τῆς ἔκαμε αὐτὴ τὴ συφορὰ καὶ ποιὸν βλέπει; τὸ σκαντζόχοιρο. Εἶχε ὁ καλὸς σου στρογγυλοκαθήσει ἔτσι μέσα στὴν τρύπα πὺν οὔτε ποντικὸς μπορούσε νὰ περάσῃ ἀπὸ κεῖ χωρὶς τὴν ἄδειά του.

— Πάλι ὁ σκαντζόχοιρος, εἶπε θυμωμένη ἡ κυρὰ Μάρω. Τί θέλεις ἐσὺ ἐδῶ; τοῦ κάνει ἄγρια. Κάμε πέρα νὰ περάσω, γιατί ἄλλιῶς θὰ σὲ δαγκάσω.

— "Οχι δά! λέει γελώντας ὁ σκαντζόχοιρος.

— Κάμε γρήγορα, ξανάειπε ἡ ἄλεπού τρίζοντας τὰ δόντια της.

— Μὴ θυμῶνης, καημένη, κι ἀσκημίζεις!.. λέει ἀτάραχος ὁ σκαντζόχοιρος.

Ἡ κυρὰ Μάρω κατάλαβε πὼς μὲ τὸ ἄγριο δὲ βγαίνει τίποτα, κι ἄλλαξε γλῶσσα.

— Ἐλα, καημένε, μὴ μὲ παιδεύης, εἶπε παρπονιάρικα. Σὲ ξαίρω ἐγώ, δὲν εἶσαι κακός· δὲ μπορεῖς νὰ μ' ἀφήσης νὰ μὲ φᾶνε οἱ σκύλοι

— Τὰ ξαδέρφη σου; τῆς εἶπε κοροϊδευτικὰ ὁ σκαντζόχοιρος.

— "Αφῆσε τώρα τ' ἄστεϊα. Ἀλήθεια σοῦ λέω· θὰ μὲ φάῃ ὁ Μοῦργος καὶ τὸ κριμα στὸ λαιμό σου.

— Μὴ χάνης τὰ λόγια σου, εἶπε ὁ σκαντζόχοιρος.

Σὰν εἶδε τὰ στενὰ ἢ ἄλεπού στοχάστηκε νὰ γυρίσῃ πίσω στὴ φωλιά της, νὰ τὰ βάλῃ μὲ τὸ Μοῦργο καὶ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὴν τρύπα ποὺ πρωτομπῆκε. Ἔτσι κι ἔκαμε.

Ὁρμᾶ ἀπάνω στὸ Μοῦργο, τὸν δαγκάνει μὲ λύσσα, μὰ κι αὐτὸς ὀρμᾶ, τὴ δαγκάνει καὶ ξεκολλᾷ ἀπὸ τὴ γούνα της ἓνα καλὸ κομμάτι. Πηδᾷ ἔμπρὸς ἢ ἄλεπού, τὴν κυνηγᾷ ὁ Μοῦργος. Τὴ στιγμὴ ποὺ πρόβαλε τὸ μουσούδι της ἔξω ἀπὸ τὴν τρύπα, ἓνα μπάμ! ἀκούστηκε καὶ ἡ κυρὰ Μάρω εἶδε γιὰ τελευταία φορὰ τὸν ἥλιο.

Μόλις ἄκουσε τὴν τουφεκιά ὁ σκαντζόχοιρος βγῆκε προφυλαχτικὰ ἀπὸ τὸ βάτο καὶ πῆγε πίσω ἀπὸ τὸ πουργάρι, γιὰ νὰ ἰδῇ τί θ' ἀπογίνη ἢ ἄλεπού. Εἶδε λοιπὸν τὸν κυνηγὸ νὰ τὴ βαστᾷ ψηλὰ καὶ τὰ σκυλιὰ ποὺ πηδοῦν νὰ τὴν ἀρπάξουν ἀπὸ τὰ χέρια του. Κούνησε τὸ κεφάλι θλιβερά.

— Ἀλήθεια, τὴ λυπᾶμαι, εἶπε. Ἄν δὲ μὲ βασάνιζε τόσο, ἴσως νὰ μὴν τὰ πάθαινε. Τί νὰ τῆς κάμω;

Ἐπειτα, ὅταν ἔνιωσε πὼς ἔφυγε ὁ κυνηγὸς καὶ τὰ σκυλιὰ του, πῆγε καὶ πῆρε τὰ παιδιὰ καὶ τὴ γυναῖκα του καὶ κάθησε στὴ φωλιά τῆς ἄλεπούς. Πέρασαν καλὰ τὸ χειμῶνα τους, κι ἂν δὲν ἔφυγαν, θὰ εἶναι ἀκόμῃ ἐκεῖ.

Νώντας Ἐλατος

Ἀλεωὺ καὶ κόρακας.

Ἐ ΔΕΝΤΡΟ ἄπάνω ὁ κόρακας
ἐκάδησε πετιώντας,
στή μύτη του βαστώντας
μὴ φλούδα ἀπὸ τυρί.

Ἡ ἄλεποὺ διαβαίνοντας
κείνη τὴν ὥρα ἀπέκει
τὸν βλέπει, κοντοστέκει
ἢ παραπονηροή.

Καὶ μὲ τὸ νοῦ σοφίζεται
τὸ πῶς νὰ τὸν γελάση,
καὶ τὴ χαριὰ νὰ φτάση
ἀπ' τὸ κλαρὶ ψηλά.

Κοντὰ στὴ ρίζα ἐξύγωσε,
καὶ μὲ ταπεινοσύνη
πλαστὴ ἀγαθοσύνη,
τὰ μάτια χαμηλά:

-- Κὺρ κόρακα, τοῦ φώναξε,
πετούμενο ἀντρειωμένο,
μὲ χάρες στολισμένο
ἐγὼ σὲ προσκυνῶ.

᾽Ω! πόσο πλούσια κι ὁμορφα
ποὺ ἀστράφτουν τὰ λαμπρά σου
ἀμίμητα φτερά σου
μὲ χρῶμα ἔτσι σεμνό.

᾽Ω! πόσα μέλη σύμμετρα
ὠρέχτηξεν ἡ φύση
ἐσένα νὰ χαρίσῃ
μὲ τέχνη χωριστή!

Ἄμ ἡ λαλιά σου τάχατε
σὰν τί γλυκάδες νάχῃ;
Καλότυχος ποὺ λάχῃ
νὰ τὴν ἀφουγκραστῇ.

Κι ἐκεῖνος, ὅμοιον ἔπαινο
ν' ἀκούσῃ, δὲν κρατιέται,
σὲ τόπο δὲ χωριέται,
μήτ' ἔχει ὑπομονή.

Τὸ λάρυγγά του ἐτέντωσε,
τὸ κράξιμο ἀρχινάει,
καὶ τὸ τυρὶ ἀμολάει
νὰ δείξη τὴ φωνή.

Ἡ ἀλεποῦ ἀρπάζοντας
τὴ φλούδα, τὸν κοιτάει,
τὸν ἀποχαιρετάει
καὶ λέει: — «Ὅλα καλὰ

τὰ ἔχεις φίλε, ἐξαίρετα,
μὸν ἓνα νὰ πασχίσῃς
ἀκόμα ν' ἀποκτήσῃς,
κὺρ κόρακα, ...μυαλά».

Ι. Βηλαράς

Οἱ τέσσερεις φίλοι.

ΣΤΗΝ ἄκρη τοῦ χωριοῦ ἦταν ἓνα σπιτάκι μὲ κήπο ὁλόγυρα. Ἀπὸ τὴ μιά του μεριά ὁ κήπος ἔβλεπε σ' ἓνα γκρεμό, ποὺ κατέβαινε σ' ἓνα βαθὺ ρέμα. Βάτα κι ἄλλοι θάμνοι φύτρωναν στὸ γκρεμό, κι ἀπὸ τὸν κήπο ἔγερνε τὰ κλαδιά της ἀπάνω ἀπὸ τὸ ρέμα μιὰ γέρικη ἀχλαδιά. Κοντά της, δεξιὰ κι ἀριστερά, ἦταν δυὸ γέρικες συκιές, δυὸ παντοτεινὲς συντροφισσές της.

Ὁ γκρεμὸς ἦταν ἀπότομος καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ

χωρικοῦ δὲ μπορούσαν εὐκόλα ν' ἀνεβοῦν ὡς τὸν κῆπο καὶ νὰ πάρουν ἀπὸ τὰ δέντρα ἀχλάδια καὶ σῦκα, ποὺ κρέμονταν στὰ κλαδιά τους.

Στὸ δυσκολοπέραστο λοιπὸν αὐτὸ μέρος κάθε βράδυ ἀντάμωναν τέσσερεις φίλοι. Ἦταν ἓνα χελιδόνι, μιὰ νυχτοπεταλούδα, ἓνας ποντικὸς κι ἓνας σκαντζόχοιρος.

Τὸ χελιδόνι εἶχε τὴ φωλιά του ψηλὰ σ' ἓνα βραχάκι, ποὺ ὑψωνόταν κατάκορφα στὸ γκρεμὸ.

Ἡ νυχτοπεταλούδα, ποὺ εἶχε σκοῦρες φτερούγες, μαλακὲς σὰ βελουδο, φοβόταν τὸ χελιδόνι, καὶ τὴν ἡμέρα ἦταν κρυμμένη κάτω ἀπὸ κάποιο φύλλο, καὶ μονάχα τὴ νύχτα ἔβγαινε ἔξω ἀπὸ τὸ κρυφὸ της αὐτὸ σπιτάκι.

Ὁ ποντικὸς εἶχε βαθὺ καστανὸ χροῶμα καὶ κατάρματα ματάκια. Τὴ φωλιά του τὴν εἶχε στὴ ρίζα τῆς ἀχλαδιᾶς, κι ἔβγαινε κι αὐτὸς κάθε βράδυ, ὅπως κι ἡ νυχτοπεταλούδα.

Ὁ σκαντζόχοιρος τώρα εἶχε τὴ φωλιά του κάτω ἀπὸ μιὰ μεγάλη πέτρα, κοντὰ στὴ φωλιά τοῦ ποντικοῦ. Ἐβγαινε τὴ νύχτα κι αὐτὸς καὶ πήγαινε στὸν κῆπο κι ἔτρωγε φράουλες, πεσμένα ἀχλάδια, φίδια καὶ φρούνους, σαλιγκάρια, σκαθάρια καὶ ποντίκια, ἂν ἔβρισκε.

* * *

Τὴν ὥρα ποὺ ξυπνοῦσαν ἡ νυχτοπεταλούδα, ὁ ποντικὸς κι ὁ σκαντζόχοιρος, τὸ χελιδόνι ἦταν κατακουρασμένο κι ἐτοιμαζόταν νὰ κοιμηθῇ στὴ φωλιά του.

— Μπορούσα νὰ σ' ἀρπάξω ἔλεγε τὸ χελιδόνι στὴ νυχτοπεταλούδα, μὰ τώρα εἶμαι χορτάτο πιά.

— Μήπως κι ἐγὼ δὲ μπορῶ νὰ τὴ φάω; ἀπαντοῦσε κι ὁ ποντικός.

Κι ἡ νυχτοπεταλούδα ἔτρεμε ἀπὸ τὸ φόβο της κάτω ἀπὸ τὸ φύλλο.

— Ἄμ καὶ σὲ μένα ἔρχεται ἡ ὄρεξη νὰ σᾶς ἀρπάξω καὶ νὰ σᾶς φάω κάποτε καὶ τοὺς τρεῖς σας! ἔλεγε κι ὁ σκαντζόχοιρος.

Μιά βραδιά τοὺς εἶπε:

— Αὐτὸ θὰ τὸ κάμω, ἅμα μοῦ ἔρθη μεγάλη ὄρεξη. Ὅμως ἀπόψε ποὺ εἶναι ὠραία βραδιά, ἐλᾶτε νὰ ποῦμε ἱστορίες. Μὰ ἱστορίες γιὰ φαῖ. Καλύτερο πρᾶμα ἀπὸ τὸ φαῖ δὲν ὑπάρχει στὸν κόσμο. Ἄς ἀρχίσῃ πρώτη ἡ νυχτοπεταλούδα.

— Ἐγώ; εἶπε ἡ νυχτοπεταλούδα τρομαγμένη, ποὺ ἔβλεπε νὰ τρῖξῃ τὰ δόντια του ὁ σκαντζόχοιρος καὶ νὰ πετοῦν τὰ μάτια του φωτιές. Ἐγὼ τί νὰ εἰπῶ γιὰ φαῖ; Ἐγὼ δὲν τρώω ποτέ μου.

— ὦ, ὦ! εἶπε τὸ χελιδόνι. Δὲν ἔχω βέβαια τὴ γνώμη τοῦ σκαντζόχοιρου, πὼς πρέπει κανεὶς νὰ ζῇ μονάχα γιὰ νὰ τρώῃ, μὰ καὶ νὰ μὴν τρώῃ διόλου, δὲν τὸ βρίσκω σωστό.

— Πὲς πὼς εἶσαι ἓνα πρᾶμα ὁλότελα ἀφύσικο, πρόστεσε ὁ ποντικός.

— Καὶ ὅμως δὲ λέω ψέματα, εἶπε πάλι ἡ νυχτοπεταλούδα.

— Ἐλα, λέγε! ξαναεἶπε προσταχτικὰ ὁ σκαντζόχοιρος.

* * *

Ἡ νυχτοπεταλούδα θέλοντας καὶ μὴ, ἄρχισε :
— Μιὰ φορὰ, νόμιζα καὶ γὰρ πὼς δὲν ἔπρεπε
νὰ κάνω τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ τρώγω, νὰ τρώγω λαί-
μαργα ὅλη τὴν ὥρα.

Ἦταν τότε ποὺ ἤμουν παιδί, ποὺ ἤμουν κάμπια,
μιὰ μικρούλα κάμπια στὴν ἀρχή. Ἐτρωγα ὁμως τότε τόσο
πολὺ τὰ φύλλα, ποὺ στὰ δέντρα δὲν ἀπόμεναν παρὰ μο-
νάχα τὰ κοτσάνια. Ἐτσι μέρα μὲ τὴν ἡμέρα μεγάλωνα
καὶ χόντραινα κι ἄλλαζα φόρεμα κάθε λίγο καὶ λιγάκι.

Κάποτε μοῦ κόπηκε ξαφνικὰ ἡ ὄρεξη. Καὶ μοῦ
γεννήθηκε μιὰ ὄρεξη ἀλ-
λιώτικη. Νὰ πλέξω κου-
κούλι.

Ἀρχισα λοιπὸν νὰ
τὸ πλέκω. Τριγύριζα γύ-
ρω ἀπὸ τὸ κορμάκι μου
τὴν κλωστή ποὺ ἔβγαινε
μέσα ἀπὸ τὰ σπλάχνα
μου, κι ὅλη τὴν ὥρα
στένευε ὅλο καὶ περισ-
σότερο τὸ κουκούλι, ὥσ-
που βρέθηκα κλεισμένη
μέσα σ' αὐτό, σὰ φυλα-
κισμένη.

Μέσα στὴ φυλακή μου αὐτὴ ἄλλαξα. Ἐγίνα κο-
κονάκι, μικρὴ κουκλίτσα, χρυσαλλίδα, ποὺ λένε. Μὲ
τὸ κεφαλάκι χωμένο στὰ σπάργανά μου, νὰ εἰποῦμε,

καθόμουν ἡσυχῇ, ἀκίνητῃ, κι ἔβλεπα ὄνειρα γλυκά.

Κάποτε κατάλαβα πὼς τὰ σπάργανά μου εἶχαν σκιστῇ καὶ μπορούσα νὰ κινήσω τὰ πόδια μου. Δὲν εἶχα ὅμως πιά, ὅπως πρῶτα, πολλὰ πόδια, ἀλλὰ μονάχα ἕξι μικρὰ καὶ λεπτὰ ποδαράκια, αὐτὰ ποὺ βλέπετε καὶ τώρα. Κατάλαβα πὼς εἶχα καὶ τέσσερεις φτεροῦγες.

Τότε ἄρχισα νὰ ροκανίζω τὸ κουκούλι μου, ἄνοιξα μιὰ τρύπα καί, φρρστ! πέταξα στὸ μεγάλον κόσμον. Τὰ πουλιά βάλθηκαν νὰ μὲ κυνηγοῦν, μὰ μ' ἔσωσε τὸ σκοῦρο χρῶμα ποὺ ἔχω. Τὸ χρῶμα μου εἶναι σὰν τῆς νύχτας, καὶ τὰ πουλιά μ' ἔχαναν ἀπὸ τὰ μάτια τους.

Ὅταν ἄρχισε νὰ σκοτεινιάξῃ, πέταξα πάλι, ὅχι γιὰ νὰ βρῶ κάτι νὰ φάγω, γιατί δὲν τρώω, ὅπως σᾶς εἶπα, ποτέ μου, μὰ γιὰ νὰ βρῶ κατάλληλῃ θέσῃ νὰ γεννήσω τ' αὐγά μου. Αὐτὸ μόνο. Αὐτὸ κάνω καὶ τώρα, καὶ θὰ κάνω ὥσπου νάρθῃ τὸ τέλος μου.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἱστορία μου, εἶπε ἡ νυχτοπεταλούδα καὶ σάπασε.

— Νά εὐγενικὴ ζωὴ μιὰ φορὰ! εἶπε τὸ χελιδόνι. Νά ζῆς χωρὶς νὰ τρῶς.

— Ὅμως τὸ ξαναλέω πὼς αὐτὸ εἶναι ἀφύσικο, εἶπε ὁ ποντικός.

— Εἶναι ἡ τιμωρία, γιατί παράτρωγα ὅταν ἤμουνα κάμπια, εἶπε ἡ νυχτοπεταλούδα.

— Κι ἐγὼ λέω πὼς καλὲς εἶναι οἱ ἱστορίες, μὰ νὰ μὴν ξεχνᾶμε καὶ τὸ φαί, εἶπε ὁ σκαντζόχοιρος καὶ τράβηξε στὸν κῆπο γιὰ νὰ φάῃ.

— Καληνύχτα, λοιπόν! εὐχήθηκε τὸ χελιδόνι καὶ μαζεύτηκε στὴ φωλιά του νὰ κοιμηθῇ.

— Ὡραία ἱστορία, μὰ τὴν ἀλήθεια! εἶπε στὸ τέλος κι ὁ ποντικός. Τίποτε ὅμως δὲ μπορεῖ νὰ μοῦ κόψῃ ἐμένα τὴν ὄρεξη, κι ἄρχισε νὰ τραγανίζει κάποιο φουντούκι, πὺν βρέθηκε κοντά του.

* * *

Πέρασε καιρός. Μιὰ βραδιὰ ξανασυναντήθηκαν οἱ τέσσερες φίλοι. Κανεὶς δὲν ἤθελε νὰ πῇ ἱστορίες· μόνο ὁ σκαντζόχοιρος, πὺν ἦταν χορτάτος, εἶχε ὄρεξη γι' αὐτές.

— Ἀκούσετε λοιπόν, νὰ· σᾶς πῶ ἐγὼ μιὰ ἱστορία, πὺν τὴν ἄκουσα ἀπὸ τὴ μητέρα μου, εἶπε.

Σὲ κάποιον κῆπο, ἦταν μιὰ μεγάλη φράουλα. Ἦταν μαζὶ κι ἓνας φρόνος, ἓνας σαλίγκαρος, ἓνας σκαντζόχοιρος κι ἓνας σκύλος.

Ἡ φράουλα ἦτανε μοναδικὴ μέσα στὶς τόσες ἄλλες, γι' αὐτὸ καὶ περηφανευόταν ὅλη τὴν ὥρα κι ἔλεγε:

— Εἶμαι τόσο ὠραία καὶ παραγινωμένη, κι ὅμως

δὲν ἔρχεται κανεὶς νὰ μὲ κόψη! Δὲ θάρθουν λοιπὸν οἱ ἄρχοντες νὰ μὲ πάρουν; Θὰ μ' ἀφήσουν νὰ λιώσω;

Ἦτανε νύχτα ὅταν ἡ κυρὰ-φράουλα ἔλεγε αὐτὰ τὰ λόγια. Τῇ στιγμῇ λοιπὸν ἐκείνη, νὰ σου κι ὁ φρύνος μπροστά της.

— Ἐπιτρέπεται, ἀρχόντισσά μου, νὰ σὲ καμαρώσω; τὴ ρώτησε.

— Ναί, μὴ μὲ φᾶς ὅμως, μὴ μὲ φᾶς. Ἐγὼ εἶμαι γι' ἀρχοντικὸ στόμα!

— Ἐννοια σου, τῆς λέει ὁ φρύνος. Ἐγὼ, καὶ νὰ μὲ πληρώσης δὲν τρώω φράουλες. Κάνει ὅμως ξέστη πολλή, καὶ θέλω νὰ κρυφτῶ κάτου ἀπὸ τὰ δροσερὰ φύλλα σου. Μ' ἀφήνεις; Κι ἂν ἰδῆς τὸ σκαντζόχοιρο μὴ μὲ προδώσης.

Ἔτσι ὁ φρύνος κρύφτηκε κάτου ἀπὸ τὰ δροσερὰ φύλλα τῆς φράουλας.

Ἐκείνη τῇ στιγμῇ πλησιάζει ἓνας μεγάλος σαλίγκαρος. Σηκώνει τὰ τέσσερα μάτια του, ποὺ τάχει ἀπάνω σὲ τέσσερους στύλους, καὶ καμαρώνει τῇ φράουλα. Ἡ ὄρεξη τοῦ κεντήθηκε τόσο πολὺ, ποὺ ἄρχισε νὰ τὴν τσιμπᾷ καὶ νὰ κόβη μικρὰ-μικρὰ κομματάκια. Τί νόστιμα ποὺ ἦταν καὶ τί ζουμερά!

Ἡ φράουλα φώναζε, μὰ ὁ σαλίγκαρος τὴ δουλειά του. Ἐκανε τὸν κουτό, κι ὅλο τσιμποῦσε.

Δὲν εἶχε περάσει καὶ πολλὴ ὥρα καὶ νὰ σου, πλησιάζει ἓνας σκαντζόχοιρος. Μόλις εἶδε τὸ σαλίγκαρο, πῆγε νὰ τὸν καρφώσει μὲ τ' ἀγκάθια του, μὰ τ' ἀγκάθια μπήχτηκαν στὸ κορμὶ τοῦ φρύνου. Ὁ σκαντζόχοιρος ἄρχισε νὰ τὸν τραγανίζει μὲ μεγάλη ὄρεξη,

κι ἔπειτα ρίχτηκε καὶ τοῦ σαλίγκαρου καὶ τὸν ἔφαγε κι αὐτόν. Ἐπειτα ἤρθε ἡ σειρὰ τῆς φράουλας. Αὐτὴ ἦ περήφανη κι ἀρχοντικὴ φράουλα. ἦταν τὸ φροῦτο του.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἱστορία μου, εἶπε ὁ σκαντζόχοιρος στοὺς φίλους του, ποὺ τὸν ἄκουγαν, χωρὶς νὰ πᾶν καὶ νὰ τὸν προσέχουν ἀπὸ τὸ φόβο τους.

— Σᾶς ἀρέσει;

— Δὲν εἶναι κι ἄσκημη, εἶπε ὁ ποντικός.

— Ὅλο γιὰ φαγιά θ' ἀκοῦμε; εἶπε ἡ νυχτοπεταλούδα.

— Ἡ ἱστορία εἶναι κολοβή, λείπει τὸ τέλος της, εἶπε τὸ χελιδόνι.

— Λεῖπει; ρώτησε πειραγμένος ὁ σκαντζόχοιρος.

— Ναί, εἶπες πὼς ἦταν ἐκεῖ καὶ σκύλος, μὰ δὲ μᾶς διηγήθηκες τίποτα γι' αὐτόν.

— Ναί, ἔχεις δίκιο, ὁ σκύλος λείπει! εἶπαν ὁ ποντικὸς κι ἡ νυχτοπεταλούδα.

— Οὐφ! μὲ τὸ σκύλο σας! ἔκανε δυσαρεστημένος ὁ σκαντζόχοιρος κι ἔτριξε τὰ δόντια του.

Ὁ ποντικὸς, τὸ χελιδόνι καὶ ἡ νυχτοπεταλούδα φοβήθηκαν καὶ κρύφτηκαν.

Ὁ σκαντζόχοιρος ἠσύχασε καὶ εἶπε:

— Ἀκούσετε λοιπὸν καὶ τὸ τέλος τῆς ἱστορίας:

Ὁ σκύλος εἶδε τὸ σκαντζόχοιρο νὰ κάθεται καὶ νὰ χωνεύη τ' ὀρεχτικό του φαΐ. Γάβ-γάφ! ἔκανε, κι ὥρμησε νὰ τὸν ἀρπάξη, μὰ ἔπεσε πάνω στ' ἀγκάθια του, κι ἀγκύλωσε τὴ μούρη του.

Τί ἔκαμε τότε; Θύμωσε κι ἔσπρωξε τὸ σκαντζόχοιρο, μὲ τὰ μπροστινά του πόδια, στὴ στέρνα

τοῦ κήπου, καί... μπλούμ! μέσα ὁ κακότυχος ὁ σκαντζόχοιρος. Γιὰ νὰ πάρῃ ἀέρα σήκωσε τὸ κεφάλι του μέσα στὸ νερό, καὶ τότε ὁ σκύλος βρῆκε τὴν εὐκαιρία, τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ λαιμὸ καὶ τὸν ἔπνιξε. Ἔτσι δὲν ξανάειδε πιά τὸ φῶς τοῦ ἡλίου.

Ἐδῶ πιά τέλειωσε ἡ ἱστορία τοῦ σκαντζόχοιρου.

* * *

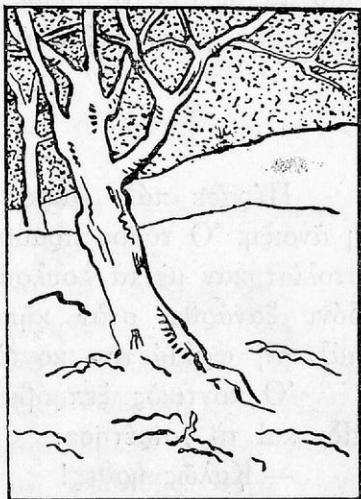
Πέρασε καὶ πάλι καιρὸς. Τὰ φύλλα εἶχαν ἀρχίσει νὰ κιτρινίζουν, ὅταν μιὰ βραδιά μαζεύτηκε καὶ πάλι ἡ συντροφιά! Δὲν ἦταν ὅμως πιά τέσσερεις. Ἐλείπε ἡ νεχτοπεταλούδα κι οὔτε ξαναφάνηκε πιά!

— Κοντεύει ὁ χειμῶνας καὶ πρέπει νὰ ἐτοιμαστῶ γιὰ τὸ ταξίδι μου, εἶπε τὸ χελιδόνι.

— Μὰ τί θὰ πῇ χειμῶνας; Δὲν ξαίρω, γιατί γεννήθηκα φέτο, εἶπε τὸ ποντίκι.

— Κι ἐγὼ φέτο, εἶπε κι ὁ σκαντζόχοιρος. Πές, τί ξαίρεις ἐσύ, χελιδόνι;

— Κι ἐγὼ φετεινὸ χελιδόνι εἶμαι, ἀποκρίθηκε αὐτό. Ὅμως μοῦ εἶπε ὁ σπουργίτης τί εἶναι χειμῶνας. Νά! Πέφτουν τὰ φύλλα, φυσᾷ ὁ βοριάς, ἡ γῆ σκεπάζεται μὲ χιόνια. Ὅποιος δὲν ἔχει νὰ φάῃ, πεθαίνει ἀπὸ

τὴν πείνα. Γι' αὐτὸ καὶ μεῖς τὰ χελιδόνια φεύγουμε μακριά, πᾶμε σ' ἄλλους τόπους, ἐκεῖ ποὺ βασιλεύει αἰώνιο καλοκαίρι.

— Τότε, νὰ γεμίσω τὴ φωλιά μου καρποὺς ἀπὸ τώρα, εἶπε τὸ ποντίκι.

— Ἐγὼ ὅλο θὰ τρώγω, κι ὅτι γίνη ἄς γίνη, εἶπε ὁ σκαντζόχοιρος.

Ὑστερα ἀπὸ κάμποσες ἡμέρες, ἔφυγε τὸ χελιδόνι. Ἐμείναν τώρα οἱ δύο τους. Ὁ ποντικὸς ἔτρωγε καὶ μάζεε. Ὁ σκαντζόχοιρος μόνο ἔτρωγε, ὅλο ἔτρωγε χωρὶς διακοπή.

Σὲ λίγο ἦρθε κι ὁ χειμῶνας. Τὰ φύλλα ἔπεσαν ἀπὸ τὰ δέντρα, ὁ βοριὰς σφύριζε, καὶ τὸ χιόνι σκέπασε ὅλα γύρω μ' ἓνα ἄσπρο σεντόνι.

* * *

Πέρασε πάλι καιρὸς, ὁ χειμῶνας ἔφυγε, κι ἦρθε ἡ ἀνοιξη. Ὁ τόπος πρασίνισε καὶ τὰ δέντρα λαμπροστολίστηκαν μὲ τὰ λουλούδια τους. Τὸ περσινὸ χελιδόνι ξανάρθε στὸν κῆπο, στὸν γκρεμό, κι ἔχτισε πάλι τὴ φωλιά του κοντὰ στὴν ἀχλαδιά.

Ὁ ποντικὸς ξεπρόβαλε ἀπὸ τὴν τρύπα του, τὸ εἶδε καὶ τὸ χαιρέτησε:

— Καλῶς ἦρθες!

— Καλὴ ἀνοιξη καὶ καλὸ καλοκαίρι νὰ περάσουμε, ἀποκρίθηκε τὸ χελιδόνι.

— Ἐδῶ εἶμαι κι ἐγώ! ἀκούστηκε ὁ σκαντζόχοιρος μόλις βγῆκε ἀπὸ τὴ φωλιά του. Δὲν πρόφτασε νὰ πῇ

τίποτ' ἄλλο, γιατί εἶδε τὸν ποντικὸ καὶ τοῦ ρίχτηκε. Μὰ κι αὐτὸς δὲν ἔχασε καιρὸ καὶ χώθηκε στὴν τρύπα του. Σὲ λίγο ξαναφάνηκε, ἔβγαλε τὴ μουρίτσα του μόνο καὶ κοίταξε.

— Ἐσὺ ποντικέ, πῶς τὰ πέρασες τὸ χειμῶνα ἀπὸ φατ'; ρώτησε ὁ σκαντζόχοιρος.

— Πρώτη φορὰ ποὺ δὲν εἶχα πολλοὺς καρπούς στὴ φωλιά μου. Κόντεψε νὰ πεθάνω ἀπὸ τὴν πείνα. Καλὰ ποὺ ἦρθε ἡ ἀνοιξη κι ἔλιωσαν τὰ χιόνια. Καὶ σύ, σκαντζόχοιρε;

— Δὲ βλέπεις τί πείνα ποὺ ἔχω; Σοῦ τὸ λέω νὰ φυλαχτῆς, γιατί δὲν κρατιέμαι. Ἐγὼ χώθηκα στὸν ἀχερῶνα κι ὠνειρευόμουν ὅλο τὸ χειμῶνα. Θαρρῶ πὼς ἔλιωνε τὸ ξύγκι μου καὶ μ' ἔτρεφε. Γιὰ νὰ τρώγω πολὺ τὸ καλοκαίρι, σώθηκα.

— Κι ἡ νυχτοπεταλούδα τί ἔγινε; ρώτησε τὸ χελιδόνι.

— Δὲ θὰ τὴν ξαναἰδῆτε πιά! δὲ θὰ τὴν ξαναἰδῆτε! ἀκούστηκε μιὰ ψιλὴ γλυκειὰ φωνίτσα.

— Ποιὸς μιλάει; ρώτησαν οἱ τρεῖς φίλοι.

Κι ἡ φωνίτσα ξανακούστηκε:

— Ἐγώ, ἡ κόρη τῆς νυχτοπεταλούδας. Ἡ μητέρα μου πέθανε, ὅταν ἐγὼ ἦμουν ἀκόμη αὐγὸ. Πρὶν πεθάνῃ ὅμως, μοῦ εἶπε: Χαιρετίσματα στοὺς φίλους μου, καὶ γιὰ τὸ χειμῶνα μὴ φοβηθῆς. Ὅ,τι κάνω ἐγὼ γιὰ σένα νὰ κάμης καὶ σὺ γιὰ τὰ παιδιά σου.

Σὲ λίγες ἡμέρες ἔβρεξε. Κάτω στὸ ρέμα τοῦ γκρεμοῦ εἶχε γίνει μιὰ βαθιὰ γούρνα. Ἐνα βράδυ, προτοῦ νὰ σκοτεινιάσῃ, ὁ ποντικὸς καθόταν ἀφηρη-

μένος και κοίταζε κάτω στο ρέμα. Ὁ σκαντζόχοιρος προχώρησε τότε σιγά-σιγά και τὸν ἄρπαξε. Ὁμως ὁ ποντικὸς τινάχτηκε και παράσυρε τὸ σκαντζόχοιρο. Ἔτσι, πέσανε κι οἱ δυὸ κάτω στο ρέμα, και μπλούμ! βρεθήκανε μέσα στο νερὸ τῆς γούρνας, και πνίγηκαν και πᾶνε.

Τὸ χελιδόνι ἔμεινε μονάχο. Πέταξε λίγο στὸν ἄερα, ἄρπαξε μερικὲς νυχτοπεταλοῦδες κι ἔπειτα μπῆκε στὴ φωλιά του και κοιμήθηκε.

Ἦταν ἡ κόρη τῆς φιλενάδας του μέσα σ' αὐτὲς τὲς νυχτοπεταλοῦδες ποὺ ἔφαγε τὸ χελιδόνι; Ποιὸς τὸ ξαίρει;..

Ἔτσι τέλειωσε ἡ ἱστορία τῶν φίλων στο γκρεμό.

Τὸ αὐγὸ τοῦ κούκου.

BΑΘΙΑ στὸ δάσος ἦταν ἓνας μεγάλος ἀγριόβατος κι ἐκεῖ μέσα εἶχαν χτίσει τὴ φωλιά τους δυὸ κορυδαλοί, δυὸ σιταρῆθρες, ὅπως τοὺς λέμε ἀλλιῶς.

Τὴν πρωτομαγιά πρόβαλε ὁ ἥλιος ζεστός καὶ ὀλόλαμπρος κι οἱ σιταρῆθρες τὸν χαιρέτησαν μὲ τὸ κελάηδημά τους. Σὲ λίγες μέρες ἢ μιὰ ἔκαμε τρία μικρὰ αὐγά.

— Βλέπεις; εἶπε στὸν ἄντρα της καὶ ἀναστέναξε. Πέρασε πιά ἡ ἐποχή, πού οἱ ἄλλοι φρόντιζαν

για μᾶς, τώρα πρέπει καὶ μεῖς νὰ φροντίσουμε γιὰ τοὺς ἄλλους. Καὶ πέταξαν καὶ τὰ δυὸ πουλιά ἔξω νὰ κυνηγήσουν ἔντομά.

Μόλις ὁμως ἔφυγαν, πῆγε ἓνα ἄλλο πουλὶ στὴ φωλιά τους καὶ κοίταξε μέσα. Ἦταν πολὺ μεγαλύτερο ἀπὸ τοὺς δυὸ κορυδαλοὺς, μαῦρο μὲ ἀνοιχτόχρωμες βοῦλες στὸ στήθος. Στὸ στόμα του κρατοῦσε ἓνα αὐγὸ καὶ τὸ ἄφησε προσεχτικὰ κοντὰ στ' ἄλλα, μέσα στὴ φωλιά. Δὲν ἦτανε μεγαλύτερο ἀπὸ τ' ἄλλα αὐγά καὶ δύσκολα μπορούσε κανεὶς νὰ τὸ ξεχωρίσῃ.

Τὸ πουλὶ στάθηκε μιὰ στιγμή καὶ κοίταξε λυπημένο τὴ μικρὴ μαλακὴ φωλιά, ὅπου εἶχε ἀφήσει τ' αὐγὸ του. Ἔπειτα ἄπλωσε τὶς φτεροῦγες του καὶ πέταξε στὸ δάσος. Ἐκεῖ, ἀπάνω σ' ἓνα ψηλὸ δέντρο, καθόταν ὁ σύντροφός του καὶ περιμένε.

— Τὸ πῆγες τ' αὐγὸ; ρώτησε.

— Ναί, τὸ ἄφησα στὴ φωλιά μῆς σιταρήθρας, μέσα σ' ἓναν ἀγριόβατο.

— Κούκου! κούκου! φώναξαν τότε καὶ τὰ δυὸ καὶ ἔφυγαν.

Ὅταν οἱ σιταρήθρες γύρισαν στὴ φωλιά τους, δὲν κατάλαβαν πὼς ἐκεῖ μέσα τώρα ἦταν τέσσερα αὐγά καὶ ὄχι τρία. Εἶναι φαίνεται στὴν ἀριθμητικὴ πολὺ πίσω. Ἔτσι, ἡ σιταρήθρα ἡ μάνα, κάθησε ἀπάνω στ' αὐγά κι ὁ ἄντρας τῆς κάθησε κοντά τῆς καὶ τῆς κελαηδοῦσε πολὺ γλυκά, κι ὅλο τὸ δάσος ἀντηχοῦσε.

Δεκατέσσερες ἡμέρες κλωσσοῦσε ἀδιάκοπα, καὶ ὁ ἄντρας τῆς πετοῦσε ἀκούραστος ἐδῶ καὶ κεῖ, καὶ τῆς ἔπιανε πεταλοῦδες, κάμπιες καὶ μύγες.

Ἀπάνω στὶς δεκατέσσερις ἡμέρες ἔσκασαν τ' αὐτὰ καὶ στὴ φωλιά βρέθηκαν τώρα τέσσερα μικρὰ πουλάκια, ποὺ ἄνοιγαν τὰ πλατιά κίτρινα στόματά τους, ὅσο μπορούσαν πιδό πολύ.

— Ἀκόμα δέν ἔχουν μάτια, ἔλεγαν οἱ σιταρήθρες, καὶ τὸ ράμφος τους δέν εἶναι ὅπως πρέπει. Μὲ τὸν καιρὸ ὅμως ὅλα θὰ διορθωθοῦν.

Ὁ πατέρας ἄπλωσε τότε τὶς φτεροῦγες του καὶ πέταξε νὰ βρῇ τροφή. Ὅταν ἐγύρισε, τὰ πουλάκια ἄνοιξαν τὰ στοματάκια τους καὶ κατάπιαν ἐκεῖνο ποὺ τοὺς ἔβαλε μέσα. Κάθε φορὰ γινόταν αὐτό, χωρὶς ποτὲ νὰ ποῦν πὼς ἐχόρτασαν.

Τὸ ἓνα ὅμως ἀπὸ τὰ τέσσερα, τὸ μεγαλύτερο, ἦταν καὶ τὸ πιδό λαίμαργο.

— Αὐτὸς θὰ γίνη κορυδαλὸς μιὰ φορὰ! ἔλεγε ὁ πατέρας καὶ χάιδευε μὲ ἡρηφάνεια τὸ λαίμαργο πουλάκι.

* * *

Ἐνα βράδυ ἡ σιταρήθρα ἡ μάνα, καθόταν στὴ φωλιά της γιὰ νὰ ζεστάνη τὰ μικρά της. Ὁ ἄντρας της καθόταν στὰ χεῖλια τῆς φωλιάς κουρασμένος ἀπὸ τὴν πολλὴ ἐργασία τῆς ἡμέρας.

— Δύσκολο νὰ ἔχη κανεὶς μεγάλη οἰκογένεια, εἶπε. Πρέπει νὰ κοιτάξω καὶ τὸν ἑαυτό μου, καὶ νὰ τὸν φροντίσω. Μοῦ φαίνεται πὼς ἔχω ἓνα χρόνο νὰ κεληδήσω. Ἐπειτα ὅλο καὶ πιδό δύσκολα βρίσκει κανεὶς τὴν τροφή του. Πεταλοῦδες δέν ὑπάρχουν, καὶ σήμερα ἓνα σπινούρι μοῦ ἄρπαξε ἀπὸ τὸ στόμα μου

μιὰ παχιά κάμπια. Πρέπει νὰ ἔρχεσαι καὶ σὺ νὰ μὲ βοηθᾷς. Ἡ γυναῖκα ἐνὸς φτωχοῦ πουλιοῦ δὲν πρέπει νὰ κάθεται πάντα στὴ φωλιά.

Ἀπὸ τότε πήγαιναν καὶ οἱ δυὸ κορυδαλοὶ μαζὶ στὸ δάσος καὶ ζητοῦσαν τροφὴ γιὰ τὴν οἰκογένειά τους. Ὅσα ὅμως ἔντομα κι ἂν ἔφεραν, πάντοτε τὰ μικρὰ ἄνοιγαν τὸ στόμα τους καὶ μάλωναν, ποιοῦ νὰ πάρῃ τὸ μεγαλύτερο κομμάτι.

Μιὰ φορὰ ποὺ γύριζαν οἱ κορυδαλοὶ φροτωμένοι τροφῇ, βρῆκαν τὴ φωλιά τους ἄνω κά-

τω. Τὰ πουλάκια τέντωναν τὸ λαιμό τους καὶ φώναζαν δυνατὰ κι ὅλα μαζὶ.

— Ἦσυχα! τὸ καθένα μὲ τὴ σειρά του! εἶπε αὐστηρὰ ὁ πατέρας.

— Ὁ κύριος ἀπὸ δῶ, εἶπε ἓνα κορυδαλάκι, κι ἔδειξε τὸ μεγαλύτερο πουλάκι, πέταξε κάτω ἓνα ἀδερφάκι μας κι ἤρθε τὸ γεράκι καὶ τόφαγε!

— Μὲ χτύπησε! δικαιολογήθηκε τὸ μεγάλο πουλί. Δὲ φταίω ἐγώ, ἂν ἔπεσε κάτω!

— Στάσου καὶ θὰ σοῦ δείξω ἐγώ, εἶπε ὁ πατέρας καὶ χύμηξε νὰ τὸ τσιμπήσῃ.

Ἡ γυναῖκα του ὅμως τὸν ἐσταμάτησε:

— Ντροπή σου νὰ θυμώνης ἔτσι! τοῦ εἶπε. Θέλεις νὰ χτυπήσης τὸ ἄθῳο παιδί σου; Μὴ μοῦ τὸ πειράξης! Δὲν καταλαβαίνεις πὼς αὐτὸ δὲ φταίει διόλου; Ἐχυσαν λίγα δάκρυα γιὰ τὸ ἄμοιρο παιδί τους, καὶ ἔφυγαν γιὰ νὰ βροῦν τροφή.

Τὸ μεγαλύτερο πουλάκι σὲ λίγον καιρὸ ἐγίνε διπλάσιο ἀπὸ τ' ἄλλα καὶ ἔτρωγε ὅλη τὴν τροφή.

— Ὅμόνοια, παιδιά μου, ὁμόνοια! ἔλεγε ἡ μητέρα. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἄκουε καὶ τσιμποῦσε τ' ἀδέρφια του.

Πέρασε μιὰ βδομάδα καὶ τότε ἐγίνε μεγάλο κακό. Μιὰ μέρα γυρίζοντας οἱ κορυδαλοὶ βρήκανε στὴ φωλιά τους μόνο τὸ μεγαλύτερό τους παιδί.

— Ποῦ εἶναι τ' ἀδέρφια σου; φώναξε ἡ μητέρα καὶ ἔτρεμε.

— Δὲ φταίω ἐγώ! ἀπάντησε κεῖνο. Πέσανε μόνα τους κάτω. Ἐκαμα νὰ στρίψω λίγο καὶ ἔπεσε τὸ ἓνα, τότε τρόμαξα τόσο, πὺν ἔσπρωξα καὶ τὸ ἄλλο καὶ ἔπεσε καὶ ἐκεῖνο κάτω. Δὲ φταίω ἐγώ! Πέρασε τὸ γεράκι καὶ τὰ ἔφαγε καὶ τὰ δυό.

Οἱ κορυδαλοὶ ἔκλαιγαν ἀπαρηγόρητα.

— Χτίσαμε τὴ φωλιά μας πολὺ μικρή! εἶπε ὁ πατέρας. Ποῦ νὰ φανταστῶ ὅμως πὼς θὰ μεγάλωνε τόσο πολὺ! Ἀπίστευτο, πόσο μεγαλώνει αὐτὸ τὸ παιδί! — Ἐπρεπε νὰ τὸ περιορίσουμε, ὅταν ἦταν ἀκόμα καιρός! εἶπε ἡ κορυδαλίνα. Ἀχ! ἄμοιρα, ἀγαπημένα μου παιδάκια!

— Ἀς μᾶς ζήση τουλάχιστο τὸ τελευταῖο, εἶπε ὁ πατέρας. Τώρα ὅμως πρέπει νὰ εἶσαι καλὸ παιδὶ καὶ νὰ συλλογιστῇς πὼς ἐσένα μονάχα ἔχουμε.

Τὸ παιδὶ τοὺς ὑποσχέθηκε νὰ εἶναι φρόνιμο, ἔτρωγε ὅλα ὅσα τοῦ ἔφερναν καὶ πάντα ζητοῦσε:

— Θέλω κι ἄλλο. Πεινῶ πολὺ! πεινῶ! πεινῶ!

Οἱ καημένοι οἱ κορυδαλοί, ποῦ νὰ τὸ προφτάσουν. Τέλος τὸ τρομερὸ αὐτὸ παιδὶ μεγάλωσε τόσο, πού δὲν τὸ χωροῦσε πιά ἡ φωλιά. Πέταξε λοιπὸν ἔξω καὶ κάθησε πάνω σ' ἓνα δέντρο.

* * *

Ὁ πατέρας του τὸ κοίταξε μὲ ἀνησυχία καὶ εἶπε:

— Δὲ μοιάζει καθόλου μὲ κορυδαλὸ· εἶναι μαῦρο

μὲ ἀνοιχτόχρωμες βοῦλες στὸ στήθος καὶ δυὸ φορὲς μεγαλύτερο ἀπὸ μᾶς.

Ἐκείνη τῇ στιγμῇ ἔσκυψε τὸ μικρὸ κι ἔφαγε μιὰ μεγάλη μαλλιαρὴ κάμπια.

— Φτύσε την! Φτύσε την! φώναξε ἡ μητέρα του, εἶναι φαρμακερὴ καὶ θὰ πεθάνης.

— Οὐ! ἔχω φάει ὡς τὰ τώρα ἓνα σωρό. Δὲ μὲ

πειράζουν και δὲ μπορῶ νὰ χορτάσω μὲ ὅ,τι μοῦ φέρετε σεῖς, ἀποκρίθηκε τὸ παιδί.

— Παράξενος κορυδαλός, εἶπε πάλι ὁ πατέρας του.

— Αὐτὸς δὲν εἶναι κορυδαλός, τοῦ εἶπε τότε μιὰ φωνὴ ἐκεῖ κοντά.

Γύρισε κι εἶδε μιὰ φλύαρη σουσουράδα.

— Τί εἶπες; τὴ ρώτησε.

— Αὐτὸς δὲν εἶναι κορυδαλός, ξαναεἶπε αὐτή.

— Τί; δὲν εἶναι κορυδαλός; Ἡ γυναῖκα μου ἢ ἴδια τὸ γέννησε τ' αὐγὸ μέσα στὴ φωλιά και τὸ ἀναθρέψαμε μαζὶ μὲ τ' ἄλλα τ' ἀδερφάκια του.

— Πέθαναν τ' ἄλλα; ρώτησε ἡ σουσουράδα. Βέβαια, ἔτσι εἶναι! Αὐτὴ εἶναι ἡ συνηθισμένη θλιβερὴ ἱστορία!

— Τί ἱστορία; ρώτησαν ἀνήσυχοι κι οἱ δυὸ κορυδαλοὶ και πλησίασαν.

Τότε ἄρχισε ἡ σουσουράδα νὰ λέη τὴ θλιβερὴ ἱστορία, και ἀπὸ παντοῦ πλησίασαν τρυποφράχτες, σπουργῖτες, μελισσοφάγοι, τσαλαπετεινοί, μαυροπούλια, γελιδόνια, καρδερίνες και κάθησαν γύρω-τριγύρω κι ἄκουγαν.

— Ξαίρετε κάποιο μαῦρο πουλί, ποὺ τριγυρίζει ἀπάνω ἀπὸ τὶς φωλιές σας;

— Τὸ ξαίρω πολὺ καλά, εἶναι τὸ γεράκι! λέει μιὰ μικρὴ καρδερίνα.

— Ὁχι, ἀνόητη! λέει ἡ σουσουράδα, δὲ λέω αὐτό! Μακάρι νὰ ἦταν τὸ γεράκι! Θὰ μᾶς ἔτρωγε και δὲ θὰ βασανίζομαστε. Τὸ πουλί ποὺ σᾶς λέω

είναι ὁ κοῦκος. Αὐτὸς δὲ χτίζει τὴ φωλιά του ὅπως κάθε ἄλλο φιλότιμο πουλί. Ποτὲ δὲν κλώσσησε τ' αὐγά του καὶ ποτὲ δὲν ἔβαλε στὸ στόμα τῶν παιδιῶν του οὔτε μιὰ κάμπια!

— Συφορά μου! φώναξε ἡ σιταρήθρα, ἡ μάνα. Τί κάνει λοιπόν;

— Τὸ ξαίρεις ἐσύ, δυστυχισμένη μου. Ὁ κοῦκος μόλις γεννήσῃ ἓνα αὐγό, τὸ παίρνει καὶ τὸ ἀφήνει κρυφὰ στὴ φωλιά ἑνὸς ἄλλου πουλιοῦ. Κι αὐτό, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, τὸ κλωσσάει καὶ τὸ ἀνατρέφει μαζὶ μὲ τὰ δικά του. Τὸ φροντίζουν, τὸ τρέφουν ὅλη τὴν ἡμέρα, γιατί εἶναι λαίμαργο κι ἀχόρταγο. Κι αὐτὸ ξαίρετε πῶς τοὺς πληρώνει ὅλη αὐτὴ τὴ φροντίδα καὶ τὴν ἀγάπη; Πετᾷ ἔξω ἀπὸ τὴ φωλιά τὰ παιδιὰ τῶν εὐεργετῶν του! Αὐτὴ εἶναι ἡ θλιβερὴ ἱστορία.

Τότε ὅλα τὰ πουλιά, τρυποφράχτες, φλῶροι, μελισσοφάγοι, τσαλαπετεινοί, μαυροπούλια, χελιδόνια, καρδερίνες, ὥρμησαν νὰ κατασπαράξουν τὸ καημένο τὸ κουκόπουλο.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἀπὸ τὸ ἀντικρινὸ δέντρο ἀκούστηκε μιὰ φωνή, κούκου! κούκου! κι ἓνας γέρο κοῦκος πέταξε.

— Σταθῆτε, εἶπε, μὴν καταδικάζετε πρὶν ἀκούσετε κι ἐμᾶς. Αὐτὸ ποὺ κάνουμε εἶναι ἀνάγκη. Κάθε ὁχτὼ μέρες γεννᾷμε ἓνα αὐγό. Καταλαβαίνετε λοιπὸν πῶς τὸ πρῶτο αὐγό θὰ χαλοῦσε, ὥσπου νὰ γεννηθῇ τὸ δεύτερο, καὶ γι' αὐτὸ δὲ μπορούμε νὰ τὸ κλωσσοῦμε μόνοι μας. Εἴμαστε γονεῖς καὶ πονοῦμε τὰ

παιδιά μας. Δὲ θέλουμε νὰ τ' ἀφήσουμε σὲ ξένα χέρια,
μὰ τί νὰ κάμουμε;

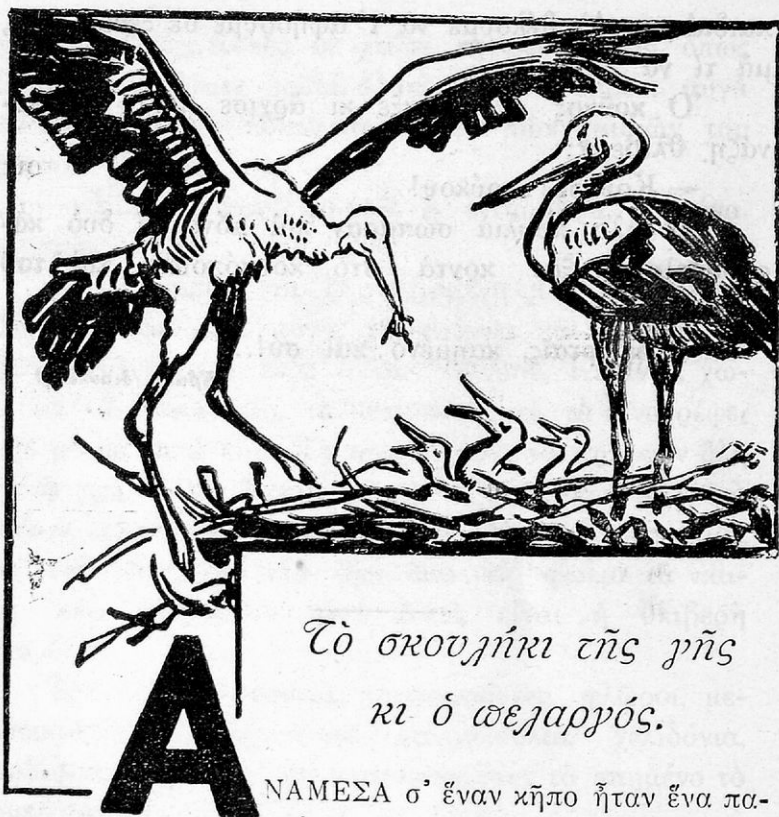
Ὁ κοῦκος ἀναστέναξε κι ἄρχισε πάλι νὰ φωνάζῃ θλιβερά:

— Κούκου! κούκου!

Τ' ἄλλα πουλιὰ σώπασαν καὶ μόνο οἱ δυὸ κορυδαλοὶ πέταξαν κοντὰ στὸ κουκόπουλο καὶ τοῦ εἶπαν:

— Δὲ φταῖς, καημένο καὶ σύ!..

Ἐβαλτ (διασκευή)

Τὸ σκουρήκι τῆς γῆς
κι ὁ σελαργός.

AΝΑΜΕΣΑ σ' ἓναν κῆπο ἦταν ἓνα πα-
λιὸ σπίτι καὶ γύρω καὶ μακριὰ
ἀπὸ τὸν κῆπο ἀπλώνονταν λιβάδια.

Τὸ σπίτι ἦταν σκεπασμένο μὲ καλαμιές καὶ ἀγ-
καλιασμένο ἀπὸ ἓναν κισσό, πὺν ἔφτανε ὡς ἀπάνω στὸν
καπνοδόχο. Ὁ κισσὸς εἶχε κλείσει τὰ παράθυρα μὲ
τὸ πυκνὸ φύλλωμά του καὶ δὲν ἔμπαινε καθόλου
φῶς μέσα. Τὸ σπίτι ἦταν ἀκατοίκητο.

Στὰ λιβάδια τὸ καλοκαίρι ἔβροσκαν κοπάδια βο-
διῶν. Τὰ μουγκανητά τους ἀκούονταν ἀπὸ μακριὰ

καὶ μαζὶ μ' αὐτὰ ἐνώνονταν τὰ χαρούμενα κοάσματα τῶν βατράχων, ποὺ ζούσανε μέσα στὰ ὑγρὰ χαντάκια. Στὸν κῆπο τὰ δέντρα ἦταν γέρικα, κι οἱ λιγοστοὶ καρποὶ τοὺς ἔπεφταν τὸ φθινόπωρο. Μαζὶ μ' αὐτοὺς ἔπεφταν καὶ τὰ φύλλα. Ἐπειτα ἐρχόταν ὁ χειμῶνας, καὶ τὰ σκέπαζε ὅλα, σπίτι, κῆπο καὶ λιβάδια, μὲ χιόνι.

Ὅταν τὸ χιόνι ἔλιωνε καὶ ξαναπρασίνιζε ὁ τόπος, ἐρχόταν ὁ πελαργός.

Ὁ πελαργὸς αὐτὸς ἔχτιζε τὴ φωλιά του στὴ στέγη καὶ ἦταν ὁ μόνος νοικοκύρης τοῦ παλιόσπιτου.

Ἡ δουλειά του ἦταν νὰ βρίσκῃ βατράχους στὸν κῆπο καὶ στὰ γύρω λιβάδια. Βιαζόταν κάθε ἄνοιξη νάρθῃ πρῶτος μὲ τὴ συντροφισσά του, γιὰ νὰ μὴν ἀφήσῃ ἄλλο ζευγάρι νὰ τοῦ πάρῃ τὸ σπίτι.

* * *

Μιὰ ὥραία καλοκαιρινὴ μέρα γύρισε ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὸ κυνήγι του. Ἐφερε στὴ φωλιά του γιὰ τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιά του πέντε βατράχους. Ὁ ἴδιος εἶχε φάει δυὸ βατράχους καὶ μισὸ φίδι, κι ἦταν πολὺ εὐχαριστημένος. Τὸ ἄλλο μισὸ φίδι τὸ κρατοῦσε μὲ τὸ μεγάλο ράμφος του.

Ἀφοῦ ἔδωσε τὴν τροφὴ αὐτὴ στοὺς δικούς του, ἔκανε τὸν περίπατό του στὸν κῆπο, ἀργοπατώντας σὰ χορτάτος ἄρχοντας.

Ξαφνικὰ σταμάτησε, γιατί παρατήρησε ἓνα πολὺ μεγάλο σκουλήκι τῆς γῆς ποὺ σερόνταν στὸ χῶμα.

— Δὲν πιστεύω νὰ φοβᾶσαι; τὸ ρώτησε.

— Ἐλεος ἄρχοντά μου, εἶπε τὸ σκουλήκι κι ἔβαλε τὰ δυνατά του νὰ συρθῇ γρηγορώτερα. Ἐλεος σοῦ ζητῶ, ὅποιος κι ἂν εἴσαι.

— Πιστεύω πὼς μὲ βλέπεις πολὺ καλὰ ποιός εἶμαι, ἀπάντησε ὁ πελαργός.

— Ἄ, ὄχι, ἄρχοντά μου. Δὲ σὲ βλέπω, γιατί εἶμαι τυφλό, μὰ σὲ ἄκουσα, καὶ ἀπὸ τὸ φόβο μου τάχασα καὶ δὲ βρίσκω τὴν τρύπα μου, εἶπε τὸ σκουλήκι.

Ὁ πελαργὸς κολακεύτηκε πὺν τὸ σκουλήκι τοῦ εἶπε πὼς τὸν φοβήθηκε. Σήκωσε τὸ ἓνα του πόδι, ἔπαιξε μιὰ-δυὸ φορὲς τὰ σαγόνια του κράπ-κράπ! καὶ στάθηκε ὅπως οἱ ἀρχόντοι, πὺν στέκουν μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα στὸ στῆθος τους.

— Εἶμαι πελαργός, εἶπε, κι ἔρριξε τὸ κεφάλι πίσω περήφανα.

— ὦ! ἔκανε τὸ σκουλήκι.

— Μὲ γνωρίζεις λοιπόν; ρώτησε ὁ πελαργός.

— Νὰ μὴ γνωρίζω τὸν ἄρχοντα τῶν πουλιῶν; φώναξε τὸ σκουλήκι. Οἱ βατράχοι σὲ τρέμουν καὶ τὰ φίδια δὲν ξαίρουν πὼς νὰ κρυφτοῦν, ὅταν σὲ βλέπουν ἀπὸ μακριά. Κι ἔχεις φάει καὶ πλῆθος ἀπὸ τ' ἀδέρφια μου.

— Ναί, αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια. Κι ὅταν μοῦ ἔρθῃ ὄρεξη, καὶ σένα δὲ θὰ σ' ἀφήσω. Ἐχεις τύχη τώρα, γιατί εἶμαι χορτάτος.

— Ἡ καλοσύνη σου μεγάλη, ἄρχοντά μου, ἀπάντησε τὸ σκουλήκι καὶ κινήθηκε νὰ φύγῃ.

— Ἐ, ποῦ πᾶς; ρώτησε ὁ πελαργός καὶ τὸ χτύπησε στὴ ράχη ἐλαφρά.

—“Οχι! ὄχι! φώναξε ἀπὸ τὸν πόνο τὸ σκουλήκι. Θέλω νὰ μπῶ σὲ μιὰ τρύπα. Δὲν ἔχω καιρὸ νὰ γυρίζω, κι ἔπειτα δὲ μ’ ἀρέσει νὰ χαλῶ τὸ κέφι τοῦ ἄρχοντα μὲ τὴν παρουσία μου.

Κι ὁ πελαργὸς τοῦ εἶπε:

—“Ὅσο ἔχω ἐγὼ καιρό, πρέπει καὶ σὺ νὰ ἔχῃς. Σοῦ ὑπόσχομαι νὰ μὴ σὲ φάω, καὶ ξαίρεις, ἕνας ἄρχοντας σὰν καὶ μένα φυλάει τὸ λόγο του. Φυσικὰ ἡ ὑπόσχεσή μου εἶναι γιὰ σήμερα, καὶ ὅσο δὲ θὰ πεινῶ.

—“Ἡ καλοσύνη σου! ἀπάντησε τὸ σκουλήκι.

* * *

Ὁ πελαργὸς ἄρχισε νὰ κάνῃ ἀπάνω κάτω μεγάλα καὶ ἀργὰ βήματα. Τὸ κεφάλι του τὸ εἶχε πρὸς τὰ πίσω γερμένο, τὸ στήθος πολὺ ἔμπρὸς καὶ τὰ πόδια του τὰ σήκωνε πολὺ ψηλά.

Θυμήθηκε ὅμως πῶς τὸ σκουλήκι ἦταν τυφλὸ καὶ δὲ μπορούσε νὰ ἰδῇ καὶ νὰ θαυμάσῃ τὸ ἀρχοντικό του βάδισμα καὶ στάθηκε.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη τοῦ φώναξε ἡ γυναῖκα του ἀπάνω ἀπὸ τὴ φωλιά κι αὐτὸς γι’ ἀπόκριση κροτάλιασε κάμποσες φορὲς τὸ ράμφος του: κρὰπ-κρὰπ.

— Εἶπε τίποτε ἡ ἀφεντιά σου; ρώτησε τὸ σκουλήκι.

— Μίλησα αἰγυπτιακὰ μὲ τὴ γυναῖκα μου! εἶπε ὁ πελαργός. Ἔχουμε κεῖ κάτω στὴν Ἀφρικὴ ἕνα χτήμα. Μεταξὺ μας μιᾶμε πάντα αἰγυπτιακά. Ἐκεῖ κάτω εἶναι πολὺ ὠραιότερα ἀπὸ δῶ. Καὶ σὲ βεβαιώνω πῶς

δὲ θαρχόμουν ἐδῶ, ἂν δὲν ἦταν γιὰ τὰ παιδιά μου, πὺν μόνο ἐδῶ μποροῦν νὰ μεγαλώσουν. Μὰ τί κάθομαι καὶ σοῦ λέω! Καταλαβαίνεις ἐσὺ ἀπ' αὐτά; Δὲ μοῦ λές, ἔχεις ταξιδέψει;

— Ἄ, ὄχι, εἶπε τὸ σκουλήκι.

— Καὶ ποῦ λοιπὸν μένεις τὸ χειμῶνα;

— Ἐδῶ!

— Στὰ χιόνια καὶ στοὺς πάγους; ἔκαμε ὁ πελαργὸς. Καὶ δὲν παγώνουν τὰ πόδια σου;

— Δὲν ἔχω πόδια, ἀπάντησε τὸ σκουλήκι χαρούμενο. Κι ὅσο τὸ κρῦο περισσεύει, τόσο ἐγὼ χώνομαι ὀλοένα πρὸ βαθιὰ στὴ γῆ.

Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ πέταξε ὁ πελαργὸς στὴ φωλιά του, καὶ τὸ σκουλήκι βιάστηκε νὰ μπῇ στὴν τρύπα του.

* * *

Λίγες ἡμέρες ὕστερότερα ὁ πελαργὸς ἔκανε πάλι τὸν περίπατό του στὸ ἴδιο μέρος, ἐκεῖ πού εἶχε μιλήσει μὲ τὸ σκουλήκι.

— Σκουλήκι, ἔλα ἔξω, θέλω νὰ μιλήσουμε.

— Δὲν εὐκαιρῶ! ἀπάντησε τὸ σκουλήκι μέσα ἀπὸ τὴν τρύπα του.

— Τί, μήπως σκάβεις κανένα αὐλάκι σὰν αὐτὰ πὺν μαζεύονται τὰ βατράχια; Γι' αὐτὸ δὲν εὐκαιρεῖς;

— Ἄ! ὄχι τόσο μεγάλη, ἄρχοντά μου. Οἱ στοῖες οἱ δικές μου εἶναι μικρούτσικες, σκάβω βαθιὰ καὶ σταυρωτὰ σ' ὅλες τὶς διευθύνσεις.

— Καὶ τί ὠφέλεια μπορεῖ νὰ μοῦ δώσῃ αὐτὴ ἡ δουλιὰ, πὺν κάνεις στὸν κῆπο μου; Ξαίρεις πὼς ἐδῶ εἶμαι ἐγὼ ὁ νοικοκύρης.

— Δουλεύω τὴ γῆ, ἀπάντησε τὸ σκουλήκι, ὅσο μπορῶ καλύτερα, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ μεγαλώνουν πιὸ πολὺ ἡ χλόη, τὰ λουλούδια καὶ τὰ δέντρα. Ἐγὼ εἶμαι πὺν ἐτοιμάζω τὴ γόνιμη γῆ, τὸ μαυρόχωμα.

— Δηλαδή τὴν λάσπη πὺν τσαλαβουτῶ; ρώτησε ὁ πελαργός.

— Συμπάθησέ με, ἄρχοντά μου, ἂν τολμῶ νὰ σοῦ ἀντιμιλήσω, ἀπάντησε ταπεινὰ τὸ σκουλήκι. Ἐγὼ θέλω νὰ πῶ τὴν εὐφορὴ γῆ, ὅπου φυτρώνουν καὶ μεγαλώνουν τὰ φυτά. Ἀπὸ τὰ φυτὰ τρέφονται τὰ ἔντομα καὶ ἀπὸ τὰ ἔντομα τὰ βατράχια, πὺν τόσο τὰ νοστιμεύεται ἡ ἀφεντιά σου.

— Καὶ λὲς πὼς ἐγὼ δὲν τὰ ξαίρω αὐτά; ρώτησε ὁ πελαργὸς μὲ τὸ ἓνα πόδι ψηλά. Ἦθελα μόνο νὰ σὲ δοκιμάσω τί ξαίρεις. Πὼς τὸ ἐτοιμάζεις αὐτό... πὼς τὸ εἶπες... τό...

— Μαυρόχωμα, εἶπε τὸ σκουλήκι. Φέρνω τὸ χῶμα, πὺν εἶναι βαθιά, ἀπάνω στὴν ἐπιφάνεια, στὸν ἄερα, στὸν ἥλιο καὶ στὴ βροχή, καὶ τὸ χῶμα πὺν εἶναι ἀπάνω τὸ κουβαλῶ κάτω. Ἔτσι ἀνακατώνω τὸ χῶμα καὶ τὸ κάνω κατάλληλο γιὰ τὰ φυτά.

— Πολὺν ὥραϊα τὰ καταφέρνεις. Τί ἄλλο κάνεις; εἶπε ὁ πελαργός.

Τὸ σκουλήκι πῆρε θάρρος, πλησίασε καὶ διηγήθηκε:

— Ἐχεις παρατηρήσει, ἄρχοντά μου, καμιά φορὰ τὰ κίτρινα φύλλα, ποὺ εἶναι διπλωμένα σὰ χωνὶ μὲ τὴ μύτη μᾶς στὴ γῆ; Αὐτὸ εἶναι ἔργο δικό μου. Διπλώνω τὰ φύλλα τῇ νύχτα μὲ τὴν ἡσυχία μου. Τὴν ἄλλη νύχτα τὰ τραβῶ μέσα καὶ τὰ τρώγω. Ἐπειτα τὰ δουλεύω μέσα μου, κι ἔτσι γίνεται τὸ γόνιμο χῶμα.

— Μὲ κάνεις νὰ ἐνδιαφέρωμαι γιὰ σένα, εἶπε ὁ πελαργός.

— Ἀχ! νὰ εἶχαν ὅλοι τόση καλοσύνη, ὅση ἔχει ἡ ἀφεντιά σου! Ὅλοι μᾶς σιχαίνονται ἐμᾶς τὰ σκουλήκια. Μᾶς λένε ἄσκημα, κακοντυμένα. Μὰ δὲ μᾶς λένε πῶς ἔπρεπε νὰ εἴμαστε ντυμένα; Ἐμεῖς, φτωχοὶ ἐργάτες στὰ βάθη τῆς γῆς, ἂν εἴμαστε πλούσια ντυμένα, δὲ θὰ μπορούσαμε νὰ ἐργαστοῦμε. Καὶ σὰ νὰ μὴν ἔφταναν οἱ τόσες κατηγορίες, μᾶς πιάνουν καὶ μᾶς κάνουν δολώματα στ' ἀγκίστρια τους. Δὲν εἶναι αὐτὸ ἀδικία γιὰ μᾶς ποὺ προσφέρουμε τόσο πιστὰ τὴ δουλιά μας;

— Χμ! Χμ! τί νὰ σοῦ εἰπῶ, στ' ἀλήθεια σὲ συμπαθῶ, εἶπε ὁ πελαργός.

— Σ' εὐχαριστῶ πολὺ, ἄρχοντά μου. Καθὼς βλέπεις, γιὰ μᾶς τὰ ταπεινὰ σκουλήκια, δὲν ὑπάρχει ἄλλη εὐχαρίστηση, παρὰ νὰ σερνῶμαστε καμιά βραδιά ἔξω, ὅταν ἔχη ἀρκετὴ ὑγρασία.

Ἐβαλε (διασκενῇ)

Τ

Ξεῖ μὲν ἄκρη τοῦ δάσους.

Ο ΧΛΟΜΟ μισοφέγγαρο βγήκε πίσω ἀπὸ τὰ ἔλατα κι οἱ ἀχτίνες του ἔπεσαν σὲ μιὰ βελανιδιά, πού ἦταν στὴν ἄκρη τοῦ δάσους.

Στὸν κορμό της εἶχανε χαράξει πολλοὶ διαβάτες τὰ ὀνόματά τους καὶ τὰ γράμματα φαίνονταν σὰ μεγάλες καὶ μικρὲς κάμπιες.

Κοντὰ στὶς χοντρὲς ρίζες τῆς βελανιδιάς ἦταν ἡ τρύπα ἐνὸς ποντικοῦ.

Τὸ βραδινὸ ἀεράκι φυσοῦσε ἀνάμεσα στὰ κλαδιά στὴν κορφή τῆς βελανιδιάς. Ἄλλο τίποτα δὲν ἄκουε κανεὶς ἓνα γύρο σὲ ἀρκετὴ ἀπόσταση.

Ἄξαφνα στήν ποντικότρυπα λάμπανε δυό ματάκια ἔξυπνα καί μαῦρα, κι ἓνα κεφαλάκι πρόβαλε τή μουςουδίτσα του, πού ὄλο καί ὠσμιζόταν. Δυό ἀφτάκια στράφηκαν ἐδῶ κι ἐκεῖ, ἐνῶ τὸ κεφαλάκι φαινόταν ἀκίνητο.

Τὸ ποντίκι πετάχτηκε ἀπὸ τὴν τρύπα του, σκαρφάλωσε σὲ μιὰ ρίζα, κατέβηκε ἔπειτα στὸ δρόμο πού περνοῦσε ἀπὸ κεῖ, καὶ πήδησε μέσα στήν αὐλακιά, πού εἶχαν χαράξει οἱ ρόδες τῶν ἀμαξιῶν. Γλίστρησε ἀθόρυβα καὶ προχώρησε ἀρκετὰ μέσα ἐκεῖ.

Παραπέρα μιὰ ἑκατοστὴ μέτρα βρῆκε ἓνα βελανίδι καὶ ροκάνισε ἀρκετὸ ἀπ' αὐτό. Ἐπειτα μ' ἓνα πήδημα βρέθηκε μακριὰ ἀπὸ τὸ δρόμο καὶ χώθηκε μέσα σ' ἓνα σωρὸ ξερὰ φύλλα βελανιδιάς. Ἐμεινε ἐκεῖ μέσα πολλὴ ὥρα κρυμμένος καὶ μονάχα, ἂν πρόσεχε κανεὶς, θὰ καταλάβαινε ἀπὸ τὶς σιγανὲς κινήσεις, πὼς κάτω ἀπὸ τὰ φύλλα ὑπῆρχε κάποιο ζῶο.

Τέλος ξαναβγῆκε τὸ ποντίκι. Καθάρισε τὴ γούνα του, ἔτριψε τὸ πρόσωπό του μὲ τὰ μπροστινὰ πόδια καὶ πῆρε τὸ δρόμο νὰ γυρίσῃ στὴ φωλιά του. Ὁ δρόμος ὅμως κλείστηκε ξαφνικὰ ἀπὸ ἓνα ξερὸ κλαδί, πού εἶχε πέσει ἀπὸ τὰ δέντρα. Σκαρφάλωσε τότε μὲ μεγάλη εὐκινήσια στὸ κλαδί γιὰ νὰ περάσῃ.

Τὴν ὥρα ὅμως αὐτὴ ὁ ποντικὸς ἔνιωσε στὴ ράχι του δυνατὸ πόνο. Μὲ τὰ δυό του μπροστινὰ πόδια ἀγκάλιασε τὸ κλαδί, κι ἔπειτα ποντικὸς καὶ κλαδὶ σηκώθηκαν στὸν ἀέρα. Μιὰ κουκουβάγια ἔτυχε νὰ πετᾷ ἀπὸ πάνω ἀθόρυβα, εἶχε ἰδεῖ τὸν ποντικὸ καίω

στή γῇ καὶ μὲ τὸ δυνατὸ ράμφος της τὸν ἄρπαξε. Ἐπειδὴ ὁμως ὁ ποντικὸς εἶχε πιαστῇ δυνατὰ ἀπὸ τὸ κλαδί, τὸ σήκωσε κι αὐτὸ μαζί στὸν ἄερα. Ὅμως ἓνα τέτοιο βάρος ἦτανε γιὰ τὴν κουκουβάγια ἀσυνήθιστο καὶ τὰ παράτησε ὅλα, ποντικὸ καὶ κλαδί.

Τί ἐγίνε ὁμως τότε; Τὸ κλαδί ἔσπασε, ἡ κουκουβάγια πέταξε μὲ κραυγές, κουκουβάου, κουκουβάου, κι ὁ ποντικὸς μὲ ματωμένη ράχη ἔπεσε μέσα σ' ἓνα βατιῶνα.

Ὅλ' αὐτὰ συνέβηκαν γρηγορώτερα ἀπ' ὅ,τι ἐγὼ σᾶς τὰ διηγίμαι.

Ὁ ποντικὸς σύρθηκε ἀνάμεσα στ' ἀγκαθερὰ κλαδιά ὡς κάτω στή γῇ, προχώρησε στὸν ἀνώμαλο δρόμο καὶ προσπαθοῦσε νὰ φτάσῃ στή φωλιά του. Ὅμως δὲν εἶχε δύναμη, καὶ σὲ λίγο ἔπεσε νεκρὸς...

* * *

Τὴν ἄλλη μέρα, μόλις ὁ ἥλιος φώτισε τὸν ἐρημικὸ δρόμο, φάνηκε ὁ ποντικὸς μὲ ματωμένη ράχη μέσα σὲ μιὰ λαγκούβα. Οἱ ἀχτίνες τοῦ ἡλίου δὲ μπόρεσαν νὰ τὸν ζωντανέψουν. Ἦταν κοκκαλιασμένος καὶ κρύος. Τὰ δέντρα βούιζαν, τὰ πουλιὰ κελαηδοῦσαν, ἓνας χωρικὸς μὲ τὴν πίπα στὸ στόμα καὶ μ' ἓνα δρεπάνι στὸν ὦμο περνοῦσε ἀπὸ κεῖ, ἀλλὰ κανεὶς δὲν πρόσεξε τὸν ποντικὸ.

Αὐτὸς κοιτόταν καταγῆς καὶ τὸ πτῶμα τοῦ ἄρχισε νὰ μυρίζῃ. Ἔτσι ἔμεινε ἐκεῖ ὅλη τὴν ἡμέρα καὶ τὴν ἀκόλουθη νύχτα.

Τὴν ἄλλη μέρα, ὅταν πιά ὁ ἥλιος ἦταν ψηλά, κι ἡ ζέστη ὅλο καὶ δυνάμωνα, ἦρθαν οἱ μύγες καὶ κάθησαν στὴ ματωμένη ράχη τοῦ ποντικοῦ καὶ προσπα-

θοῦσαν νὰ ρουφήξουν τὸ αἷμα του. Ὅλο καὶ περισσότερες μύγες ἔρχονταν καὶ τέλος ὅλο τὸ πτώμα τοῦ ποντικοῦ σκεπάστηκε ἀπ' αὐτές.

Ἐνας σκάθαρος τότε πέρασε πετώντας ἀπὸ κεῖ. Σὲ λίγο γύρισε, κι ἔκανε μεγάλους κύκλους γύρω ἀπὸ τὸ νεκρὸ ποντικὸ. Ἐπειτα κατέβηκε, ἔδωξε τὶς μύγες, περπάτησε γύρω ἀπὸ τὸ πτώμα καὶ οἱ κόκκινες ρίγες, ποὺ εἶχαν τὰ καλύμματα τῶν φτερῶν του, λαμποκοποῦσαν στὸν ἥλιο.

Ὁ σκάθαρος σύρθηκε καὶ χώθηκε κάτω ἀπὸ τὸ πτώμα.

Δὲν πέρασε μισὴ ὥρα κι ἔρχεται ἄλλος σκάθαρος, ὅμοιος μὲ τὸν πρῶτο, κι ἔπειτα ἕνας ἄλλος ἀκόμη. Κι οἱ δυὸ αὐτοὶ σκάθαροι κρύφτηκαν ὅπως ὁ πρῶτος, κι ἄρχισαν ν' ἀνασκαλεύουν τὸ χῶμα.

Γύρω ἀπὸ τὸ πτώμα ἔβγαινε ὅλο καὶ περισσότερο χῶμα, καὶ ὁ νεκρὸς ποντικὸς ὅλο καὶ βυθιζόταν, ὥσπου στὸ τέλος χώθηκε ὁλότελα μέσα στὸ λάκκο. Οἱ

σκάθαροι αὐτοὶ ἔτσι κάμανε χρέη νεκροθάφτη καὶ σωστὰ τοὺς ὀνομάζουνε μὲ τ' ὄνομα αὐτό.

Ὅταν πιά δὲ φαινόταν τίποτα ἀπὸ τὸ πτώμα τοῦ ποντικοῦ, οἱ σκάθαροι βγῆκαν ἔξω, καθαρίστηκαν ἀπὸ τὰ χώματα κι ἔφυγαν πετώντας.

Ἔτσι ὁ ἀέρας καθαρίστηκε, πὺν κι ἡ πιὸ εὐαίσθητη μύτη δὲν ἔνιωθε τὴν παραμικρὴ μυρουδιά.

Ὁ ποντικὸς ἦταν πιά θαμμένος καὶ μποροῦσε μέσα στὸ χῶμα νὰ σαπίσῃ, ὅπως κι ἔγινε.

* * *

Μὰ τί εἶναι τὰ γυάλινα μαργαριταράκια πὺν εἶναι κολλημένα στὸ πτώμα τοῦ ποντικοῦ; Πάρα πολὺ λεπτά, λαμπερά, γυάλινα βολαράκια βρέθηκαν κολλημένα, ἀφοῦ ἔφυγαν οἱ σκάθαροι. Στὸ καθένα μέσα κολυμποῦσε ἓνα λεπτὸ σημάδακι σὰ μιὰ τελεία.

Καὶ ἡ τελεία αὐτὴ μέσα στὸ γυάλινο βολαράκι ὅλο καὶ μεγάλωνε. Ἄν τὰ κοίταζε κανεὶς μὲ φακό, θὰ ἔβλεπε πὺς τὰ σημάδια αὐτὰ κινιοῦνταν σιγὰ καὶ ἀργά. Καὶ τὸ νερὸ μέσα στὰ βολαράκια λιγότευε καὶ τὰ σημαδάκια ὅλο καὶ μεγάλωναν.

Τέλος μεγάλωσαν τόσο, πὺν μόλις χωροῦσαν ἐκεῖ μέσα. Καὶ τώρα κινιόνταν πιὸ δυνατά, καὶ ξαφνικὰ ἔσπασαν τὰ γυάλινα σφαιριδάκια, κι ἀπὸ μέσα ξεπήδησαν μικρὰ σκουληκάκια, τόσο μικρά, πὺν μόλις μποροῦσε κανεὶς νὰ τὰ ἰδῇ. Τὰ σκουληκάκια τώρα κάθονταν ἀπάνω στὸ πτώμα τοῦ ποντικοῦ πὺν ὅλο καὶ περισότερο σάπιζε, χωρὶς ὅμως νὰ σκοτίζονται γι' αὐτό.

Δὲ νιώθανε φαίνεται πόσο μύριζε! Γιατὶ ἄρχισαν νὰ βυζαίνουν τὸ σάπιο κρέας, καὶ νὰ τὸ τρῶνε καὶ νὰ χώνουνται μέσα καὶ ὅλο καὶ περισσότερο.

Κι ὅσο ἔτρωγαν, τόσο γίνονταν χοντρότερα καὶ παχύτερα.

Ἔτσι ὕστερα ἀπὸ λίγες βδομάδες τὰ σκουληκῆκια φάγανε τόσο πολὺ, καὶ μεγάλωσαν τόσο, ποὺ δὲ μπορούσαν νὰ κινηθοῦν καὶ τὸ κατάσπρο φορέματάκι τους τὰ στενοχωροῦσε, τοὺς γίνηκε πολὺ στενό.

Πάψανε τότε νὰ τρῶνε. Συρτήκανε μακριὰ ἀπὸ τὸ νεκρὸ ποντικὸ, προχωρήσανε μέσα στὴ γῇ τρυπώντας τὸ χῶμα μὲ τὸ κεφαλῶν τους, κι ἀφοῦ ἀνοίξανε μιὰ μικρούτσικη σπηλιά, ξαπλώθηκαν ἐκεῖ σὰ νάθελαν νὰ πεθάνουν.

Καὶ τὸ φόρεμά τους, ποὺ ἦταν τὸ ἴδιο τὸ δέρι τους, ἔγινε πολὺ στενόχωρο, καὶ καθὼς ἔκαναν νὰ ξαπλώσουν πρὸ ἀναπαυτικῶς, ἔσκαζε ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς τὴν οὐρά. Καὶ τότε φανερώθηκε μέσα στὴ σπηλίτσα ἓνα σκοῦρο ξανθὸ ζῶο, χωρὶς πόδια, χωρὶς κεφάλι, χωρὶς μάτια καὶ στόμα, σὰν ἓνα μικρὸ βαρελάκι.

* * *

Ἔτσι κοιτότανε μέσα στὴ γῇ τὸ σκουληκῆκι, ποὺ εἶχε γίνει σὰ βαρελάκι καὶ δὲν τὸ ἔγνοιαζε γιὰ τίποτε.

Δὲν κατάλαβε πὼς τὰ φύλλα τῶν δέντρων κιτρίνισαν, πὼς ἔπεφταν ὕστ ῑ κάτω, οὔτε πὼς οἱ νύχτες γίνονταν ὅλο καὶ πρὸ παγερός.

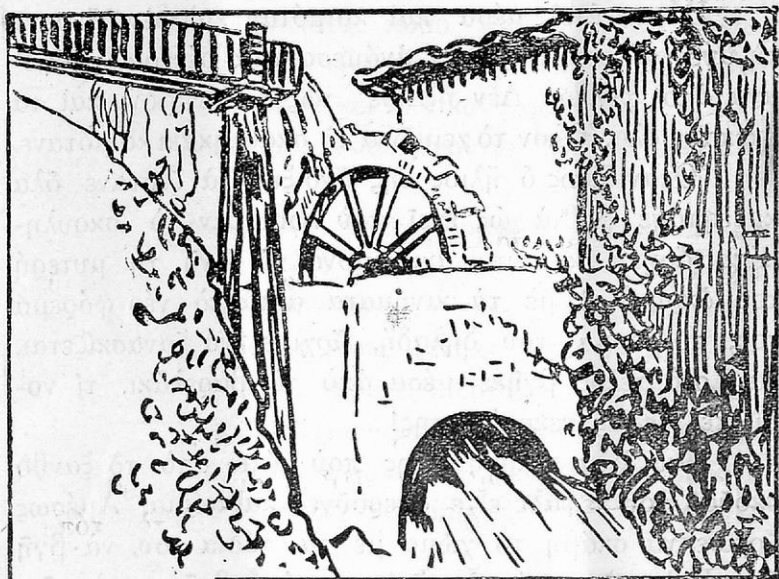
Ήταν ἐκεῖ μέσα καὶ κοιμόταν καὶ δὲν ἄκουγε τὴ θύελλα, ποὺ οὐρλιαζε ἀνάμεσα στὰ δέντρα, τὰ γυμνὰ ἀπὸ φύλλα. Δὲν ἤξαιρε πὼς ἔπεσε χιόνι καὶ τὰ σκέπασε ὅλα. "Ολον τὸ χειμῶνα τὸ σκουληκάκι κοιμότανε.

"Οταν ὁμως ὁ ἥλιος τῆς ἀνοιξης τὰ ξέστανε ὅλα κι ἔφτασε βαθιὰ ὥς ἐκεῖ ποὺ κοιμόταν τὸ σκουληκάκι, ἄρχισε κι αὐτὸ ἀνυπόμονα νὰ κινῇ τὴ μυτερή του ἄκρη. Καὶ μὲ τὰ κινήματα αὐτὰ τὸ νέο φόρεμά του, τὸ δέρμα του δηλαδή, ἄρχισε νὰ ξανασκιζέται, καὶ στὸ τέλος βγῆκε μέσα ἀπὸ τὸ βαρελάκι, τί νομίζετε; Ἕνας νεκροθάφτης!

Ναί, ἓνας νεκροθάφτης ποὺ κάτω ἀπὸ τὸ ξανθὸ σκοῦρο τοῦ κεφάλι εἶχε φτεροῦγες καὶ πόδια. Ἀμέσως ἄρχισε νὰ σκάβῃ τὸ χῶμο μὲ τὰ πόδια του, νὰ βγῇ ἔξω. Καὶ μιὰ ωραία ἀνοιξιάτικη μέρα βγῆκε στὸ φῶς, καθαρίστηκε καὶ πέταξε αὐτὸν ἀέρα.

Καταλαβαίνετε τώρα τί προῖμα ἦταν τὰ μαργαριτάρια, ποὺ βρέθηκαν κολλημένα στὸ πτῶμα τοῦ ποντικοῦ. Ξαίρετε ποιὸς τὰ εἶχε κολλήσει ἐκεῖ καὶ γιατί οἱ νεκροθάφτες τόσο κουράστηκαν νὰ θάψουν τὸν ποντικό!

IV. Ἐλατος

Σ

Ὁ αῤῥῶλος ἀγγειοαγάσῃς.

ΤΙΣ διακοπὲς εἶχα πάει σ' ἓνα χω-
ριό. Πρῶτὶ πρῶτὶ σηκωνόμουν καὶ
πήγαινα στὸ δάσος.

Ἦταν ἓνα δάσος ἀπὸ ἔλατα. Στὰ χαμηλώματα
ἦταν χωράφια. Καθόμουν στὶς δροσοπηγὲς κι ἔτρωγα,
ἔπινα δροσερὸ κρυσταλλένιο νερό, καὶ ξαπλωνόμουν
κάτω ἀπὸ τὰ ἔλατα. Ὡ, τί τραγούδια ἔλεγε τὸ μυ-
ρωμένο ἀεράκι, καθὼς περνοῦσε ἀπ' τὶς κορφὲς τῶν
δέντρων!

Τὶς περισσότερες φορὲς πήγαινα στὸ μύλο. Τὸν

εἶχαν ἀγκαλιάσει κισσοί, ἱτιᾶς ψηλὲς καὶ λευκὲς ψηλότερες. Στὸ αὐλάκι καὶ γύρω στὴ δεξαμενὴ, εἶχε φυτέψει ὁ μυλωνὰς στὴ σειρὰ λευκὲς, ποὺ φαίνονταν τὸ βράδυ σὰ λιγνοί, ψηλοὶ στρατιῶτες στὴ γραμμή.

Καὶ τὰ ἔλατα, ποὺ ἀρχίζανε λίγο πάνω ἀπὸ τὸ μύλο, τὸ βράδυ παίρνανε χίλιες δυὸ μορφές. Ἡ κορφὴ ἐνθὺς ἔλατου φαινόταν σὰν κεφάλι λιονταριοῦ. Ὅταν φυσοῦσε ὁ ἄνεμος, ἀνοιγόκλεινε τὸ στόμα του, κι ἔκανε πῶς θὰ ὀρμήσει ν' ἀρπάξει τὶς ἄλλες κορφές. Ἄλλα φαίνονταν σὰν κοπέλες τοῦ χωριοῦ, κι ἄλλα σὰ γριοῦλες ἀκουμπισμένες στὰ ραβδάκια τους.

Τὸ νερὸ στ' αὐλάκι ξεχείλιζε καμιὰ φορὰ καὶ πλημμυροῦσε τὸ κηπαράκι τοῦ μυλωνᾶ καὶ τὸν τόπο γύρω του, ποὺ ἦταν ἀπὸ κοκκινόχωμα. Ὅταν ὁ μυλωνὰς διώρθωνε τ' αὐλάκι, τὸ νερὸ κάτω τὸ βύζαινε ἢ γῆ, τὸ κοκκινόχωμᾶ. Ἐπειτα, σὰν ξεραίνονταν, τὸ κοκκινόχωμα σκιζόταν ἀπάνω-ἀπάνω σὲ κομμάτια μὲ παράξενα σχήματα σὰν ἀκανόνιστα πιατάκια, κοῦπες καὶ τὰ τέτοια. Μποροῦσε κανεὶς εὐκόλα νὰ τὰ ξεχωρίσει ἀπὸ τὸ ἄλλο χῶμα καὶ νὰ τὰ πάρῃ.

Ἐπαιρνα κι ἐγὼ μερικὰ ἀπ' αὐτὰ καὶ κοίταζα. Καμιὰ φορὰ παίζοντας ἔφτιανα κηπαράκια καὶ κουβαλοῦσα νερὸ μὲ τὶς παράξενες αὐτὲς κοῦπες, ποὺ γίνονται μόνες τους, ὅταν ἡ ζέστα τοῦ ἡλιοῦ ἐξατμίζει τὸ νερὸ καὶ ξεραίνει τὸ χῶμα.

Πηγαينوρχόμουν καὶ κουβαλοῦσα νερὸ μὲ τὶς μικρὲς κουπίτσες. Ὅταν αὐτὲς οἱ κουπίτσες ἔλιωναν καὶ γίνονταν λάσπη, πηλός, ἔφτιανα τότε ἀνθρωπάκια, ζῶα, καλυβοῦλες, βόλους.

Ἔτσι μὲ βρῆκε μιὰ μέρα ὁ δάσκαλός μου νὰ παίζω. Εἶχε ἔρθει κι αὐτὸς στὸ ἴδιο χωριὸ νὰ περᾶσῃ τὶς διακοπές.

— Ἄν οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, μοῦ εἶπε, δὲν εἶχαν παρατηρήσει ὅπως καὶ σύ, τὰ παράξενα δοχεῖα ποὺ κάνει ὁ πηλός, ὅταν βραχῇ κι ὕστερα ξεραθῇ, ἴσως ἀκόμα νὰ μὴν εἶχαμε τὰ φλυτζάνια, τὰ πιάτα καὶ τὰ τσουνάλια μας.

— Μά, κύριε, τί σχέση ἔχουν αὐτὰ τὰ κουπάκια μὲ τὰ ὠραῖα μας φλυτζάνια καὶ τὰ πιάτα; τὸν ρώτησα.

— Πᾶμε, μοῦ εἶπε, ν' ἀνεβουῖμε στὸ βουνό, στὸ δάσος. Στὸ δρόμο θὰ σοῦ διηγηθῶ τὴν ἱστορία τους.

Τὸν ἀκολούθησα, κι ὁ δάσκαλος μοῦ εἶπε:

— Ζοῦσαν καὶ στὰ πολὺ παλιὰ χρόνια ἐδῶ ἄνθρωποι. Ζοῦσαν ὁμως, ὅπως ζοῦνε σήμερα οἱ ἄγριοι.

Αὐτοὶ οἱ ἄγριοι δούλευαν πολὺ λιγώτερο ἀπ' ὅσο δουλεύουν σήμερα τὰ παιδιὰ μας. Κάποτε, ὅπως καὶ σήμερα γίνεται, θὰ εἶχε νὰ βρέξῃ βδομάδες καὶ μῆνες. Στέρειψαν οἱ

πηγές, λιγότεψε τὸ νερὸ στὰ ρυάκια καὶ στὰ ποτάμια, γιατί τὸ περισσότερο νερὸ τὸ ρουφοῦσε τὸ διψασμένο χῶμα.

Οἱ ἄνθρωποι, ποὺ γιὰ νὰ πιοῦν ἔπρεπε νὰ πᾶνε σὲ μεγάλη ἀπόσταση νὰ βροῦν νερό, ὑπόφεραν ἀπὸ δίψα. Εὐτυχισμένοι ἦταν ἐκεῖνοι ποὺ κατοικοῦσαν κοντὰ σὲ μεγάλες πηγές, ποὺ δὲν εἶχαν στερέψει, ὅπως κι ἐκεῖνοι ποὺ εἶχαν τὴν ἄδεια νὰ παίρνουν νερὸ ἀπὸ τὴν πηγὴ τῶν γειτόνων τους. Μὲ τί ὅμως θὰ κουβαλοῦσαν αὐτοὶ τὸ νερό; Μὲ τίς χοῦφτες; Καὶ πῶς θὰ τὸ ἔπιναν; Πάλι μὲ τίς χοῦφτες; Καταλαβαίνεις πῶς αὐτὸ ἦταν πολὺ δύσκολο. Γιατὶ τὸ νερὸ ξέφευγε μέσα ἀπὸ τὰ δάχτυλα καὶ χυνόταν.

Τώρα, ἂς υποθέσουμε πῶς ἓνας ἄντρας καὶ μιὰ γυναῖκα μὲ τὰ παιδιά τους εἶχαν τὴν καλύβα τους ἀπάνω στὸ λόφο. Ἡ γυναῖκα ἀγαποῦσε τὸ παιδάκι της καὶ τοῦ ἔδινε χίλια δυὸ παιγνίδια.

Τοῦ κουβαλοῦσε ἄσπρα βότσαλα ἀπὸ τὸ ποτάμι, καὶ βαλανίδια καὶ καρύδια ἀπὸ τὸ δάσος. Τοῦ ἔφερνε λουλούδια καὶ πλουμιστὰ φύλλα, καὶ χαιρόταν ὅταν τόβλεπε νὰ γελά καὶ νὰ παίξῃ μ' αὐτὰ τὰ παιγνίδια. Θὰ ἤξαιρε ἀκόμα ἡ γυναῖκα αὐτὴ τὰ βατόμουρα καὶ τίς ἀγριοφράουλες καὶ θὰ ἔφερνε στὸ παιδί της. Ὅλο καὶ θὰ συλλογιόταν τί καινούργιο νὰ φέρῃ στὸ μικρὸ της.

Κάποια φορὰ ἡ γυναῖκα αὐτὴ θὰ βρῆκε στὴν ὄχθη τοῦ ρυακιοῦ, σὲ καιρὸ ξηρασίας, κομμάτια ἀπὸ λάσπη, ἀπὸ πηλό, ποὺ τὰ εἶχε στεγνώσει καὶ σκληρύνει ὁ ἥλιος, καὶ θὰ συλλογίστηκε νὰ τὰ πάῃ αὐτὰ τὰ κουπάκια στὸ παιδί της νὰ παίξῃ. Ὁ μικρὸς θὰ τὰ γέμισε μὲ ἄμμο καὶ θὰ ἔκανε ἓνα σωρὸ παιγνίδια. Ὅταν ἔσπαζαν τὰ κουπάκια, ἡ μητέρα θὰ τοῦ ἔφερνε ἄλλα.

Όταν λιγότεψε τὸ νερό, ἡ γυναῖκα θὰ στο-
χάστηκε πὼς θὰ μποροῦσε νὰ κουβαλήσῃ νερὸ μὲ
τὶς κοῦπες ἀπὸ χῶμα. Καὶ πραγματικὰ τὶς γέμισε
καὶ πήγαινε στὴν καλύβα της. Όσοπου νὰ φτάσῃ ὁμως,
τὸ περισσότερο νερὸ ρουφήχτηκε ἀπὸ τὸν πηλό. Έ-
δωσε λοιπὸν στὸ παιδί της τὶς κοῦπες νὰ παίξῃ.
Αὐτὸ τὶς πῆρε μὲ χαρά, μὰ ἀμέσως ἄρχισε νὰ κλαίῃ,
γιατὶ οἱ κοῦπες, μαλακὲς καθὼς ἦταν, ἔσπαζαν.

Ἡ μητέρα παρατήρησε τὰ κομμάτια καὶ εἶδε
πὼς στὸν πηλὸ μέσα βρίσκονται μικρὰ-μικρὰ λιθαρά-
κια καὶ ψηλὸς ἄμμος.

Ἄλλη φορὰ βρῆκε καὶ πηλὸ χωρὶς λιθαράκια
καὶ ἄμμο, μαλακὸ καὶ γλιστερὸ σὰν κερί, γλίνα νὰ
ποῦμε. Πῆρε λοιπὸν ἓνα μεγάλο βόλο ἀπ' αὐτὴ τὴ
γλίνα καὶ τὸν ἐγούβωσε μὲ τὰ χέρια της. Ἐπειτα τὸν
ἄφησε στὸν ἥλιο νὰ ξεραθῇ.

Οἱ νέες αὐτὲς κοῦπες ἀπὸ γλίνα κρατοῦσαν πιὸ
καλὰ τὸ νερὸ ἀπὸ τὶς κοῦπες, ποὺ εἶχαν γίνει μόνες
τους ἀπὸ τὴ λάσπη. Καὶ τώρα ἡ γυναῖκα δὲν ἔπλαθε
κοῦπες γιὰ παιγνίδια μόνον τοῦ παιδιοῦ της, ἀλλὰ
καὶ ἄλλες μεγαλύτερες γιὰ τὸν ἑαυτὸ της. Μέσα σ' αὐ-
τὲς ἔβαζε βατόμουρα, ἀγριοφράουλες κι ἄλλους καρ-
πούς. Ἐπειδὴ ἡ ἐργασία αὐτὴ τῆς ἄρεσε ὅλο καὶ πε-
ρισσότερο, ἔφτιανε ὅλο καὶ μεγαλύτερες κοῦπες. Τέ-
λος ἔφτιασε μιὰ πολὺ μεγάλη, σὰν κουβά, νὰ εἰποῦμε.

—Μ' αὐτὴ, εἶπε, μπορῶ νὰ κουβαλῶ πολὺ νερό.

Όταν ξεράθηκε ὁ κουβάς, ἡ γυναῖκα πῆγε μ' αὐ-
τὸν στὴν πηγὴ νὰ φέρῃ νερό. Τὸ ἔφερε καὶ ἔπειτα
ἔβαλε τὸν κουβά σὲ μιὰν ἄκρη τῆς καλύβας της.

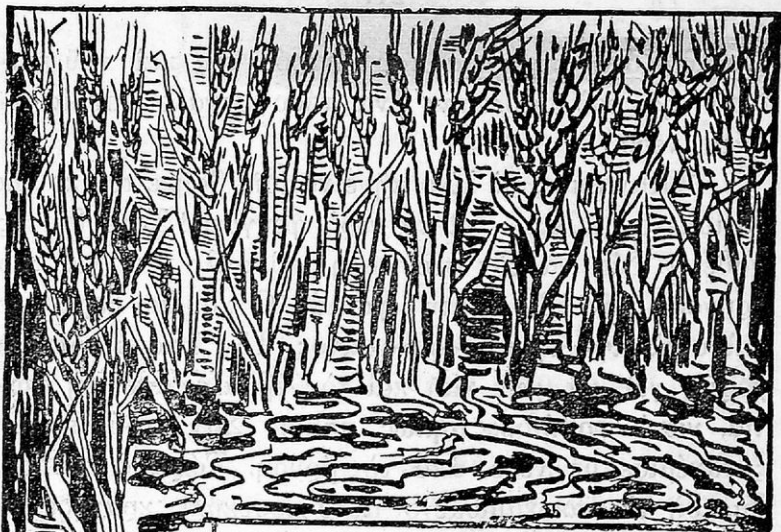
Συλλογιζόταν τὴ χαρὰ τοῦ ἀντρός της καὶ τοῦ παιδιοῦ της, ποὺ θάβλεπαν ἓνα τόσο μεγάλο κουβὰ γεμάτο νερό.

Ὅταν ὁμως σὲ λίγο πῆγε νὰ ἰδῇ, βρῆκε τὸν κουβὰ νοτισμένο, μαλακό, καὶ τὸ νερὸ φευγάτο! Τότε θὰ τῆς ἦρθε ἡ ἰδέα νὰ τὸν στεγνώσει καὶ πάλι καὶ γιὰ πιδ γρήγορα τὸν ἔβαλε στὴ φωτιά. Ὁ κουβὰς ξεράθηκε καὶ σιγὰ-σιγὰ ἔγινε πυροκόκκινος. Τὸν ἔπιασε τότε μὲ χόρτα, γιὰ νὰ μὴν καῖ, καὶ τὸν ἔβγαλε ἀπὸ τὴ φωτιά, γιατί φοβήθηκε μήπως σπάσει. Σὰν ἐκρῶσε, τὸν ξαναγέμισε μὲ νερὸ ἀπὸ τὴ βρύση. Τώρα ὁ κουβὰς, δηλαδή τὸ κακοκαμωμένο αὐτὸ τσουκάλι, κράτησε τὸ νερὸ περισσότερον καιρό.

Ἀπὸ τότε ἡ γυναῖκα ἔφτιανε μικρὲς καὶ μεγάλες κουπες, τσουκάλια μικρὰ καὶ μεγάλα καὶ ἄλλα τέτοια δοχεῖα, καὶ τὰ ἔβαζε στὴ φωτιά καὶ τὰ ἔψηνε.

Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη ἀγγειοπλάστρα, κι αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη ἀρχὴ τῶν φλυτζανιῶν, τῶν πιάτων, τῶν τσουκαλιῶν μας.

Ἔτσι μοῦ μίλησε ὁ δάσκαλός μου, καὶ νὰ σὰς πῶ τὴν ἀλήθεια, ποτὲ δὲ θὰ φανταζόμουν πὼς ἀπὸ τὰ παιγνίδια μικροῦ παιδιοῦ μπορεῖ νάχουν τὴν ἀρχή τους τὰ πιάτα μας, τὰ φλυτζάνια μας καὶ τὰ τόσα ἄλλα δοχεῖα μας, ποὺ κάνουν τόσο εὐκόλη τὴ ζωὴ μας!

*Πῶς ὁ ἄνθρωπος ἄρχισε
νὰ καλλιεργῇ τοὺς δημη-
τριακοὺς καρπούς.*

ΠΩΣ σκέφτηκαν οἱ ἄνθρωποι νὰ καλλιεργήσουν τὸ σιτάρι, τὸ κριθάρι, τὴ σίκαλη, τὸ καλαμπόκι καὶ τοὺς ἄλλους δημητριακοὺς καρπούς; Αὐτὸ ἤθελε νὰ μάθῃ τὸ ἀγοράκι ἑνὸς μορφωμένου γεωργοῦ. Ὅμως ὁ πατέρας του δὲν εἶχε καιρὸ νὰ τοῦ τὸ ἐξηγήσῃ. Ἦταν ὁ καιρὸς ποὺ θέριζαν, κι ἔπρεπε κι αὐτὸς νὰ θερίσῃ, ν' ἁλωνίσῃ καὶ ν' ἀποθηκεύσῃ τὸ σιτάρι του. Ἐπειτα θαρχόταν ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου κι ὕστερα πάλι τῆς σπορᾶς.

— Τώρα εἶναι καιρὸς γιὰ δουλειά, εἶπε ὁ πάτερρας. Ὅταν ὅμως περάσῃ τὸ φθινόπωρο κι ἔρθῃ ὁ χειμῶνας καὶ μᾶς ἀναγκάσῃ νὰ καθόμαστε γύρω στὴ φωτιά, τότε θὰ σοῦ εἰπῶ.

Σὰν ἔφτασε ὁ χειμῶνας μὲ τὶς κακοκαιριές, τὶς μεγάλες νύχτες καὶ τ' ἀναμμένο τζάκι, ἓνα βράδυ ὁ πάτερρας διηγήθηκε:

— Ξαίρεις, πὼς στὰ παλιὰ τὰ χρόνια ὁ ἄνθρωπος ζοῦσε σ' ἄγρια κατάσταση. Κατοικοῦσε σὲ σπηλιές καὶ ζοῦσε κυνηγώντας ἄγρια ζῶα. Καὶ σήμερα σὲ μερικὰ μέρη τῆς γῆς ζοῦν ἄγριοι.

Ἄκουσε τώρα.

Ἕνας ἄγριος, μιὰ ὥραία μέρα, βγῆκε ἀπὸ τὴ σπηλιά του καὶ τράβηξε στὸ δάσος νὰ κυνηγήσῃ. Γύρισε, γύρισε, χωρὶς νὰ μπορέσῃ νὰ σκοτώσῃ τίποτα. Ἦτανε κατακουρασμένος καὶ διψασμένος. Πῆγε κεὶ κοντὰ σ' ἓνα μικρὸ λειβάδι, ποῦ ἔτρεχε νερό. Γονάτισε κοντὰ στὴν πηγὴ, ἔσκυψε κι ἤπιε νερό. Ἐπειτα ξαπλώθηκε νὰ ξεκουραστῇ. Τώρα ὅμως ἄρχισε νὰ πεινᾷ φοβερά. Εἶχε νὰ φάῃ ἀπὸ τὴν περασμένη βραδιὰ καὶ τώρα πάλι ἦτανε κοντόβραδο. Καὶ πὼς νὰ γυρίσῃ νηστικός στὴ σπηλιά του;

Ἐκεῖ κοντὰ του ὁλόγυρα χόρτα πολλὰ ἦτανε φυτρωμένα. Μερικὰ εἶχαν καὶ σπόρους. Στὴν πείνα του ἀπάνω ἄπλωσε κι ἔκοψε σπόρους καὶ τοὺς μάσησε. Μερικοὶ ἦταν πικροὶ καὶ τοὺς ἔφτυσε. Δοκίμασε ἄλλους. Τέλος βρῆκε καὶ μερικοὺς σπόρους, ποῦ τοῦ φάνηκαν νόστιμοι καὶ ὠραῖοι. Ἐφαγε ἀπ' αὐτοὺς ἀρκετούς. Ἦταν σιτάρι. Ἐκοψε ὅσα περισσότερα στά-

για μποροῦσε καὶ κίνησε γιὰ τὴ σπηλιά του. Ἐκεῖ τὸν περίμενε ἡ γυναῖκα του καὶ θὰ τῆς πῆγαινε κι αὐτῆς νὰ φάη σπόρους, ἀφοῦ δὲν εἶχε νὰ τῆς πᾶη κυνήγι.

Ὡσπου νὰ φτάσῃ στὴ σπηλιά του, μισοχόρτασε καὶ δὲν ἔτρωγε πιά λαίμαργα. Ἄρχισε λοιπὸν νὰ τοὺς διαλέγῃ. Παρατήρησε κιόλας πὼς οἱ ὄριμοι καὶ σκληροὶ ἦταν πιὸ νόστιμοι καὶ πιὸ χορταστικοί. Ἐπειτα πρόσεξε πὼς αὐτοὶ καθαρίζονταν κι εὐκολώτερα.

Ὅταν ἔφτασε στὴ σπηλιά του, τοῦ εἶχαν μείνει ἀρκετοὶ σπόροι καὶ τοὺς ἔδωσε στὴ γυναῖκα του.

Κάθησαν στὴν εἴσοδο τῆς σπηλιάς καὶ τοὺς ἔφαγαν μ' εὐχαρίστησι. Ὁ ἄντρας εἶπε πὼς τὴν ἄλλῃ μέρα θὰ πῆγαινε πάλι στὸ λιβάδι, νὰ φέρῃ πιὸ πολλοὺς σπόρους. Ἡ γυναῖκα του τὸ βρῆκε καλὸ. Ὅμως τὴν ἄλλῃ μέρα ξέσπασε δυνατὴ μπόρα καὶ κατάλαβαν πὼς σὲ λίγο ἔρχεται ὁ χειμῶνας.

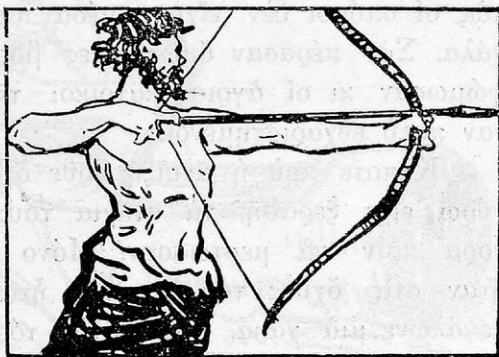
Τώρα ἔπρεπε νὰ ἐτοιμαστοῦν γιὰ τὸ χειμῶνα. Εἶχαν νὰ μαζέψουν ξερὰ φύλλα γιὰ νὰ στρώσουν τὴ σπηλιά τους· νὰ κυνηγήσουν ἀγρίμια καὶ νὰ τοὺς πάρουν τὶς γοῦνες τους νὰ σκεπάζονται τὸ χειμῶνα. Ἔτσι ἀπὸ τὴν πολλὴ δουλιὰ κι ἀπὸ τὸ φόβο ποὺ εἶχαν γιὰτὶ κόντευε ὁ χειμῶνας, ξέχασαν τοὺς σπόρους.

* * *

Πέρασε ὁ χειμῶνας κι ἦρθε ἡ ἀνοιξὴ κι ἔπειτα τὸ καλοκαίρι. Ἐξω ἡ πλάση ὅλη σκεπάστηκε μὲ γρασίδι, ποὺ σιγὰ-σιγὰ μεγάλωσε καὶ ἀνθίσε, ἔπειτα

ἔδεσε σπόρους καὶ μὲ τὸν καιρὸ ἄρχισε νὰ κιτρινίξη καὶ νὰ ξεραίνεται.

Οἱ κάτοικοι τῆς σπηλιάς ζοῦσαν ὅπως πάντα μὲ κυνήγι καὶ καρπούς ἀπὸ τὸ δάσος. Μιὰ βραδιὰ ποὺ γύρισε ὁ ἄντρας ἀπὸ τὸ δάσος, ἡ γυναῖκα του τὸν πρόφτασε μὲ φωνὲς χαρᾶς. Κι ὅταν μπῆ-

κε στὴ σπηλιά, τούδειξε μιὰ καλὴ χεριὰ στάχια, ποὺ εἶχε κόψει καὶ τοῦ ἐξήγησε πῶς τὰ εἶχε βρῆ ἀνάμεσα σ' ἄλλα χόρτα στὴ σπηλιά τους ἀπέξω.

Τότε δὲν εἶχαν καταλάβει πῶς βρέθηκαν φυτρωμένα στάχια στὴ σπηλιά τους κοντά. Μὲ τὸν καιρὸ ὅμως κατάλαβαν πῶς φύτρωσαν αὐτά, ἐκεῖ ποὺ τοὺς εἶχαν πέσει σπόροι, πρὶν νὰ ἔρθῃ ὁ χειμῶνας.

Τί ἔκαμαν τότε; Μάζεψαν ὅσο μποροῦσαν περισσότερα στάχια, ἔβγαλαν τοὺς σπόρους καὶ κοντὰ νάρθη πάλι ὁ χειμῶνας τοὺς σκόρπισαν στὸ ἔδαφος. Τὴν ἀνοιξὴ πόσο χάρηκαν ὅταν εἶδαν τὸ γρασίδι νὰ φυτρώνῃ. Γρήγορα ὅμως παρατήρησαν πῶς δὲν ἦταν τὸ γρασίδι ποὺ περίμεναν. Πρόσεξαν τότε καλύτερα κι εἶδαν πῶς εἶχαν φυτρώσει ἄλλα χορτάρια, κι ἔπνιγαν τὰ φυταδάκια τοῦ σιταριοῦ. Ξερῖζωσαν λοιπὸν τὴ χλόη κι ἄφησαν μόνο τὰ φυτὰ τοῦ σιταριοῦ.

Μὲ τὸν καιρὸ τὰ εἶδαν νὰ μεγαλώνουν πολὺ, καὶ στὴν κορυφή τους ψηλὰ νὰ παρουσιάζονται τὰ στάχια καὶ χάρηκαν. Δοκίμασαν νὰ φᾶνε, μὰ εἶδαν πὼς οἱ σπόροι δὲν εἶχανε μέσα παρὰ ἓνα ὑγρὸ σὰ γάλα. Σὰν πέρασαν ὅμως λίγες βδομάδες τὰ στάχια ψώμωσαν κι οἱ ἄγριοι κάτοικοι τῆς σπηλιᾶς ἔμειναν πολὺ εὐχαριστημένοι.

Κάποτε πού ἡ ἀνοιξη ἦρθε ἄβρεχη κι ὁ τόπος γύρω εἶχε ξεραθῇ, τὰ στάχια τους κιτρίνισαν γρήγορα πρὶν νὰ μεστώσουν. Μόνο τὸ γρασίδι πού ἦταν στὶς ὄχθες τοῦ ρυακιοῦ ἦταν ὀλοπράσινο καὶ μεγάλωνε μιὰ χαρά, γιατί στὴν τόση ζέστη εἶχε νὰ πιῇ ὅσο νερὸ ἤθελε. Τὸ παρατήρησαν οἱ ἄνθρωποι αὐτὸ καὶ κατάλαβαν τί ἤθελε τὸ γρασίδι τους. Πῆραν κοῦπες, πού τὶς εἶχαν κάμει ἀπὸ κρυνία ζώων, τὶς γέμισαν μὲ νερὸ καὶ πότισαν μ' αὐτὲς τὸ γρασίδι τους.

Αὐτὸ ἔκαναν κάθε μέρα καί, τί χαρά! Τὸ γρασίδι ζωντάνεψε, πῆρε τὸ ζωηρὸ πράσινο χρῶμα του καὶ τὰ στάχια ἔγιναν μεγαλύτερα ἀπὸ κεῖνα πού φύτρωναν μόνον τους καὶ οἱ σπόροι νοστιμώτεροι. Μὲ τὸν καιρὸ κατάλαβαν πὼς ἔπρεπε νὰ σκάπτουν καὶ νὰ σπέρνουν τοὺς σπόρους, κι ἔτσι σιγὰ-σιγὰ, ἀπὸ τὸ ἀγριοσίταρο, ἔγινε τὸ ἡμερο σιτάρι, πού σήμερα τρῶμε, κι οἱ ἀγριάνθρωποι ἔγιναν κι αὐτοὶ ἡμεροὶ καὶ ἀκούραστοι γεωργοί.

Τ Ὁ προωάλορας τοῦ αὐλοκινήλου.

Α ΤΟΣΑ καὶ τόσα πράματα πὺν μᾶς εὐκολύνουν τῇ ζωῇ, κάποια ἐποχὴ δὲν ὑπάρχανε. Ἔτσι κάποια περασμένη, πολὺ μακρινὴ ἐποχὴ, οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶχαν καθόλου ἁμάξια. Τότε κανεῖς δὲ μποροῦσε οὔτε νὰ τὰ φανταστῇ. Τόσο παλιὰ εἶναι ἡ ἐποχὴ αὕτῃ! Λίγες χιλιάδες χρόνια, δυο-τρεῖς, εἶναι περασμένες ἀπὸ τότε πὺν ὁ ἄνθρωπος μεταχειρίστηκε τ' ἁμάξια. Φυσικὰ τὰ πρῶτα ἐκεῖνα ἁμάξια ἦταν πολὺ διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ σημερινὰ.

Μιὰ φορὰ κι ἓναν καιρὸ λοιπόν, δὲν ὑπάρχανε

τ' ἀμάξια. Οἱ ἄνθρωποι ἦταν ἄγριοι, κατοικοῦσαν στίς σπηλιές καὶ στὰ δάση, καὶ δὲν ἤξαιραν τίποτα, οὔτε καὶ νὰ μεταχειριστοῦν τὴ φωτιά. Ζοῦσαν σὰν ἄγρια θηρία μέσα σὲ κρυψῶνες καὶ προσπαθοῦσαν νὰ σκοτώσουν τὰ ζῶα μὲ βέλη καὶ κοντάρια, ποὺ ἡ μύτη τους ἦταν ἀπὸ πυρόλιθο, ἀπὸ τσακμακόπετρα, ὅπως λέμε. Ἄν τύχαινε νὰ σκοτώσουν λάφια καὶ ζαρκάδια, τὰ ἔπαιρναν ἀπὸ τὰ πίσω πόδια καὶ τάσερναν ὡς τίς σπηλιές τους. Ἐκεῖ τὰ ἔγδερναν καὶ μὲ τὸ δέρμα τους ἔφτιαναν φορέματα.

Πολλὲς φορὲς θὰ εἶχαν παρατηρήσει μὲ λύπη τους πὼς τὸ δέρμα, ἀπὸ τὸ σούρσιμο ἀπάνω στίς πέτρες, ἦταν τρυπημένο σὲ πολλὲς μεριές. Καὶ βλέποντας τίς τρύπες κατάλαβαν πὼς δὲν ἔπρεπε νὰ τὰ σέρνουν κάτω τὰ σκοτωμένα ζῶα. Δοκίμασαν λοιπὸν νὰ τὰ βάλουν ἀπάνω σὲ κλαδιὰ σκεπασμένα μὲ πολλὰ φύλλα, κι ἔτσι νὰ τὰ πηγαίνουν στὴ σπηλιά τους.

Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἔκαναν τὸ πρῶτο ἔλκηθρο, γιὰ νὰ μεταφέρουν τὸ κυνήγι τους. Πολλὲς φορὲς ὅμως ὅταν ἡ ἀπόσταση ἦτανε μακρινή, σπάζανε τὰ κλαδιὰ καὶ σκορπίζονταν τὰ φύλλα, καὶ τὰ σκοτωμένα ζῶα πέφτανε κάτω, προτοῦ νὰ φτάσουν στὴ σπηλιά. Τότε οἱ ἀρχέγονοι αὐτοὶ ἀμαξάδες κόβανε ἄλλα κλαδιὰ, τάστρωναν μὲ φοῦντες ἀπὸ δέντρα, φόρτωναν ἐπάνω τὸ κυνήγι τους, κι ἔξακολουθοῦσαν τὸ δρόμο τους. Φανταστῆτε τί κόποι καὶ τί ἰδρωτὲς χρειάζονταν, ὅταν ἦταν ἀνήφορος ἡ τὸ ἔδαφος πολὺ ἀνώμαλο!

Ἀργότερα ἔμαθαν οἱ ἄνθρωποι νὰ μεταχειρί-

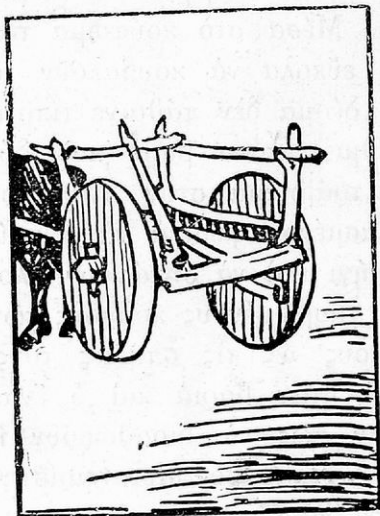
ζουνται τῇ φωτιά. Μὲ τῇ φωτιά κατάφεραν νὰ κάνουν τοὺς κορμούς τῶν δέντρων γουβωτούς, σὰ σκαφίδι, καίοντας λίγο-λίγο καὶ ξύνοντας τὸ καμένο μέρος.

Τώρα ποὺ εἶχαν σκαφίδι, δὲν ἄργησαν νὰ τὸ μεταχειριστοῦν καὶ γι' ἀμάξι. Μέσα στὸ κούφωμα τοῦ σκαφιδιοῦ μπορούσαν πιὸ εὐκόλα νὰ κουβαλοῦν τὰ κυνήγια τους. Κανένα πιά δέρμα δὲν πάθαινε τίποτα καὶ δὲ χανόταν ἄδικα. Ὅμως πόσο βαρὺ καὶ δύσκολο ἦταν καὶ πάλι τὸ τράβηγμα στὸν ἀνήφορο!

Γι' αὐτὸ ἦταν ἀναγκασμένοι φυσικὰ νὰ πηγαίνουν πολλοὶ μαζὶ στὸ κυνήγι καὶ νὰ σηκώνουν ὅλοι μαζὶ καὶ νὰ σέρνουν τοὺς γουβωμένους κορμούς τῶν δέντρων μὲ τὰ κυνήγια τους ὡς τὶς σπηλιές τους. Καὶ πάλι ὅμως ἡ δουλειὰ ἦταν βαριά καὶ ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλο συλλογίζονταν πῶς νὰ διορθώσουν ἢ ν' ἀλλάξουν τὸ μεταφορικὸ αὐτὸ μέσο. Μεταχειρίστηκαν λοιπὸν τὰ ἄλογά τους. Τὰ ἔξευαν στοὺς σκαφιδωτοὺς κορμούς, καμιά φορὰ ἔμπαιναν καὶ οἱ ἴδιοι μέσα, καὶ τὰ ἄλογα ἔσερναν κυνήγι καὶ κυνηγό.

Αὐτὸ ἦταν πολὺ βολικὸ γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Τὸν γλύτωνε ἀπὸ πολλοὺς κόπους. Ὅμως τὸ ἄλογο ἀγκομαχοῦσε καὶ ἴδρωνε καὶ σὲ πολλὰς μεριές, ὅπου τὸ δάσος ἦταν πυκνὸ, ἀναγκαζόταν νὰ σταματᾷ. Κι ἂν τύχαινε καὶ κανένα μεγάλο λιθάρι στὸ δρόμο, τότε ὁ πρωτόγονος ἐκεῖνος ἀμαξὰς ἔπρεπε νὰ κατέβῃ, νὰ ξεφορτώσῃ τὸ ἔλκηθρο, νὰ τὸ μεταφέρῃ ὁ ἴδιος πέρα ἀπὸ τὸ λιθάρι, νὰ μεταφέρῃ καὶ τὸ κυνήγι. Ἐπειτα πάλι ξαναφόρτωνε τὸ ἔλκηθρο καὶ ξανάξευε τὸ ἄλογο. Ἄλλο λιθάρι πιὸ πέρα, ἄλλα βάσανα.

Οἱ πέτρες στὸ δρόμο ἦταν τὰ μεγαλύτερα ἐμπόδια. Ἄν τύχαινε ὁμως τὸ ἔλκηθρο νὰ περάσῃ ἀπάνω ἀπὸ κανένα κυλιντρικὸ κομμάτι ἀπὸ ξύλο, τότε προ-

χωροῦσε πολὺ πιὸ εὐκολα. Κι ἂν τύχαινε πάλι νὰ περάσῃ ἀπάνω ἀπὸ πολλὰ τέτοια κομμάτια ξύλα κυλιντρικά, κοντὰ τὸ ἓνα στ' ἄλλο, τότε ἡ δουλειὰ πήγαινε ἀκόμη καλύτερα.

Αὐτὸ ἔκανε τὸν ἀγριάνθρωπο νὰ στοχαστῇ:

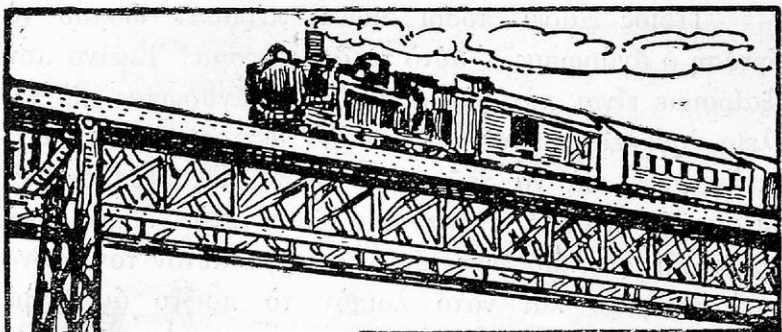
— Νά ὁ δρόμος!

Μὰ πῶς θὰ γίνη; Ἀπὸ τὴ μιὰ σκέψη στὴν ἄλλη, στὸ τέλος ἀποφάσισε νὰ

στρογγυλέψῃ καλὰ δυὸ κομμάτια ἀπὸ κορμούς δέντρων καὶ νὰ τοὺς παίρνῃ μαζί του μέσα στὸ ἔλκηθρο, κι ὅταν ὁ δρόμος ἦταν ἀνώμαλος, νὰ τοὺς τοποθετῇ ὀριζόντια, κι ἔτσι νὰ κυλᾷ ἀπάνω τους τὸ ἔλκηθρο. Τὸ δοκίμασε καὶ πραγματικὰ κατάφερε νὰ πηγαίνει καὶ νὰ γυρίζῃ ἀπὸ τὸ κυνήγι του πιὸ εὐκολα καὶ μὲ λιγώτερο κόπο. Μὲ τὸν καιρὸ συλλογίστηκε πῶς καλύτερα θὰ ἦταν νὰ κυλοῦν οἱ δυὸ κύλινδροι σ' ὅλο τὸ δρόμο. Ἀλλὰ πῶς νὰ τὸ κάμῃ; Τὸ πρῶμα ἦταν εὐκόλο στὴ σκέψη, ἀλλὰ δύσκολο στὴν πράξη. Κάτι κατάφερε, ὅταν ἔκανε τὸ σκαφίδι γλιστερό. Μὰ ἔπρεπε νὰ κάνῃ καὶ τοὺς κύλινδρους νὰ κυλοῦν μαζί.

Ποιός ξαίρει πόσοι αἰῶνες πέρασαν ὥσπου νὰ φτάσῃ ὁ ἄνθρωπος σ' αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα! Ἐκεῖνο ποὺ ξαίρουμε εἶναι πὼς σὰν ἀπόχτησε ὁ ἄνθρωπος πρὸ τέλεια ἐργαλεῖα, ἔκοψε ἀπὸ κορμὸ δέντρου δυὸ πλάκες κυλινδρικές, σὰ νὰ ποῦμε δυὸ ρόδες. Τὶς τρύπησε στὴ μέση, τὶς πέρασε σ' ἓνα ἴσιο ξύλο, στὸν ἄξονα, ποὺ λέμε σήμερα, κάρφωσε μὲ ξυλόκαρφα αὐτὸν τὸν ἄξονα στὸ ἔλκηθρο καὶ νάτο λοιπὸν τὸ πρῶτο ἀμάξι μὲ ρόδες!

Ἐξεψε ἔπειτα τ' ἄλογά του, ἀνέβηκε κι ὁ ἴδιος ἀπάνω καί... ἔχετε γειὰ παλιὰ βάσανα! Τὸ ἀμάξι κυλοῦσε μιὰ χαρά! Αὐτὸ ἦταν λοιπὸν ὁ προπάτορας τῶν σημερινῶν ἀμαξιῶν, τῶν αὐτοκινήτων μὲ τὰ ὠραῖα χρώματα καὶ τῶν σιδηροδρόμων μὲ τὰ πολλὰ βαγόνια!

Σ *Τὸ ταξίδι τοῦ Παυλῆ.*

ΤΟ σχολειὸ στὸ Λευτεροχώρι κείνη τὴν ἡμέρα δὲν ἔγινε μάθημα. Τὴν ὥρα ποὺ μπῆκε ὁ δάσκαλος στὴν τάξη, βρῆκε τὰ παιδιά μαζεμένα γύρω στὸν Παυλὴ, τὸ «μηχανικό»,—ὅπως τὸν ἔλεγαν—νὰ τὸν ἀκοῦνε μὲ μεγάλη προσοχή. Μόλις εἶδαν τὸ δάσκαλό τους φώναξαν ὅλα μ' ἓνα στόμα:

—Ἦρθε ὁ Παυλὴς ἀπὸ τὸ ταξίδι.

—Καλῶς μᾶς ἦρθε, ἀπάντησε ὁ δάσκαλος.

Ὁ Παυλὴς δὲν ἦτανε μηχανικός, ἦτανε μαθητὴς κι αὐτός, ἓνα παιδί ὡς δώδεκα χρόνων, ὅλο καλοσύνη καὶ προθυμία. Τὰ παιδιά τὸν εἶχανε βγάλει «μηχανικό», γιατί ὅλο καὶ μαστόρευε. Τζάμι τοῦ σχολειοῦ ἔσπαζε, ὁ Παυλὴς νὰ τὸ περάσῃ. Θρανίῳ ξεκαρφωνόταν, ὁ Παυλὴς νὰ τὸ καρφώσῃ. Ἡ στέγη

ἔσταξε μὲ τὰ πρωτοβρόχια, ὁ Παυλὴς νὰ τὴ διορθώσῃ. Ἔτσι τοῦ βγήκε τ' ὄνομα. Τοῦ Παυλῆ ὁμῶς δὲν τοῦ κακοφαινόταν τὸ παρατσούκλι. Ἦξαιρε πῶς δὲν τοῦ τόλεγαν περιπαιχτικά. Ἐπειτα κι ὁ ἴδιος καμιά φορὰ συλλογιόταν:

— Ἄμα μεγαλώσω, μηχανικὸς θὰ γίνω. Γιατί λοιπὸν νὰ τοῦ κακοφανῇ, ἂν τοῦ τὸ φώναζαν ἀπὸ τώρα;

Ὁ Παυλὴς εἶχε ἓνα θεῖο, ποὺ δούλευε στοὺς σιδηροδρόμους. Κάθε ποὺ περνοῦσε ὁ θεῖος του μὲ τὸ τραῖνο ἀπὸ τὸ σταθμὸ, ποὺ ἦταν στὸ χωριό τους κοντά, ὁ Παυλὴς τὸν παρακαλοῦσε:

— Θεῖε, πάρε με ταξίδι...

Πὲς πὲς, τὸ κατάφερε. Ὁ θεῖος του μιὰ μέρα τοῦ εἶπε χαμογελώντας:

— Ἀκουσε δῶ, αὔριο ποὺ θὰ γυρίζω ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη γιὰ τὴν Ἀθήνα, νάσαι ἐτοιμος γιὰ τὸ ταξίδι.

Τὴν ἄλλη μέρα καθὼς μπῆκε ὁ Παυλὴς στὸ βαγόνι, ὁ θεῖος φώναξε σ' ἓναν κύριο:

— Κύριε Ἀρχιμήδη, παράλαβε τὸν ἀνιψιό μου. Ἄμα μεγαλώσῃ θὰ γίνῃ μηχανικός. Θὰ σὲ ζαλίσῃ ρωτώντας τί εἶναι τοῦτο καὶ τί εἶναι τ' ἄλλο. Ἄν δὲ βαριέσαι, λέγε του.

— Μετὰ χαρᾶς σου, ἀπάντησε ὁ κύριος αὐτός. Ἐπειτα ἡ μηχανὴ σφύριξε καὶ τὸ τραῖνο ξεκίνησε.

Σὲ μιὰ βδομάδα ὁ Παυλὴς γύρισε πίσω στὸ χωριό του.

— Τί νέα, Παυλή; Τί νέα, μηχανικέ; Πῶς τὰ πέρασες στὸ ταξίδι; τὸν ρωτοῦσαν τὰ παιδιά, ποὺ

καθένα ἤθελε νάχη κι αὐτὸ ἓνα θεῖο στὸ σιδηρόδρομο
γιὰ νὰ τὸ πάρῃ ταξίδι.

Κι ὁ Παυλῆς, καλὸς καὶ πρόθυμος καθὼς ἦταν,
δὲν πρόφταινε νὰ λήῃ.

Σὰ μπῆκε ὁ δάσκαλος στὴν τάξη, ἓνα παιδὶ τὸν
ρώτησε:

— Κύριε, νὰ μᾶς πῇ ὁ Παυλῆς γιὰ τὸ ταξίδι του;

— Γιατί ὄχι; ἀποκρίθηκε ὁ δάσκαλος.

Ὁ Παυλῆς ἄλλο πού δὲν ἤθελε. Χωρὶς νὰ χάσῃ
στιγμὴ, ἄρχισε νὰ διηγιέται:

— Τὸ τραῖνο ξεκίνησε σιγὰ-σιγὰ, καὶ καθὼς βγῆκε
ἀπὸ τὸ σταθμὸ ἄρχισε νὰ τρέχῃ ὅλο καὶ πιὸ γρή-
γορα. Ἐγὼ κοίταζα ὅλο ἔξω. Ἐκεῖ πού κοίταζα ἔξω,
βλέπω ὅλο μεμιάς τὰ τηλεγραφοῦλα, πού στέκονται
πλαῖ στὴ γραμμὴ, νὰ φεύγουν πρὸς τὰ πίσω. Περνάει
ἓνα, περνάει δεύτερο, περνάει τρίτο, κι ὅλο πιὸ γρή-
γορα. Μὰ μόνο τὰ τηλεγραφοῦλα; Καὶ τὰ δέντρα
καὶ τὰ βράχια καὶ τὰ σπίτια, ὅλα φεύγουν πρὸς τὰ
πίσω. Ἐνα κοπάδι πρόβατα ἔβροσκε ἐκεῖ παρακάτω. Δὲν
προφταίνω νὰ τὸ ἰδῶ, φεύγει κι αὐτό. Κι ὁ τσοπάνος,
ἀκουμπισμένος στὴν ἀγκλίτσα του, φεύγει κι αὐτός, χω-
ρὶς νὰ κουνάῃ τὰ πόδια του.

Ἀκούω τότε κάποιον νὰ λήῃ:

— Πάει-πάει καὶ πίσω δὲν κοιτάει. Τί εἶναι;

Γυρίζω καὶ βλέπω τὸν κύριο Ἀρχιμήδη πού
μοῦχε συστήσει ὁ θεῖος μου καὶ πού τὸν εἶχα λησμο-
νήσει. Χαμογελοῦσε.

— Αὐτὰ φεύγουν καί... μεῖς πᾶμε στὴν Ἀθήνα,
εἶπε.

Γέλασα κι ἐγώ. Ἐκαμα νὰ σηκωθῶ γιὰ νὰ βλέπω ἔξω, μὰ ξανακάθησα. Εἶχε κιόλας σκοτεινιάσει. Γυρίζω νὰ ἰδῶ τὸ συνταξιδιώτη μου, μὰ δὲ μπορούσα νὰ τὸν διακρίνω. Ἦταν κατασκότεινα.

— Σὰ νύχτα! μοῦ ξέφυγε ἓνας λόγος.

— Ναί, ἀποκρίθηκε ὁ κύριος Ἀρχιμήδης, μὰ τώρα... θὰ ξημερώσει.

Δὲν πρόφτασε νὰ τὸ πῇ καὶ ξαναβγήκαμε στὸ φῶς.

— Φοβήθηκες; μὲ ρώτησε. Διαβήκαμε μιὰ σήραγγα, εἶπε. Τώρα θὰ διαβοῦμε κι ἄλλη. Κοίταξε κεῖ ἀντίκρου στὸ βουνό.

Κοίταξα κι εἶδα μιὰ τρύπα κατάμαυρη, μιὰ ποντικότρυπα. Ὅσο τὴν κοίταξα, τόσο μεγάλωνε. Σὲ λίγο χωθήκαμε μέσα. Ξανασκοτείνιασε. Αὐτὴ θάτανε μεγαλύτερη, γιατί κάναμε πὶὸ πολλὴ ὥρα μέσα. Καὶ πῶς μύριζε τὸ κάρβουνο τῆς μηχανῆς!

— Μὰ γιατί φτιάνουν τὶς σήραγγες; ρώτησα.

— Γιὰ νὰ γλυτώνουν τὶς βόλτες στὰ βουνά, μοῦ ἀπάντησε.

Καθὼς κοίταξα πέρα στὸ βουνό, βλέπω μιὰ σειρὰ κάγκελα.

— Τί κάγκελα εἶναι κεῖνα;

— Μιὰ γέφυρα, μιὰ πολὺ μεγάλη γέφυρα. Τὴ λένε «Γέφυρα τῆς Παπαδιᾶς». Ἀπὸ πάνω θὰ περάσουμε. Ἐκεῖ πὺν κοίταξα, τὸ τραῖνο σταμάτησε. Ὁ κύριος Ἀρχιμήδης ξαφνιάστηκε. Αὐτό, φαίνεται, δὲν τὸ περίμενε.

— Μπά, εἶπε, σταθήκαμε. Τί συμβαίνει;

Ἄνοιξε τὴν πόρτα τοῦ βαγονιοῦ καὶ πήδηξε ἔξω.

Σὲ λίγο γύρισε καὶ μοῦ ἐξήγησε τί εἶχε συμβῆ.
Δὲν ἦταν τίποτα σπουδαῖο. Χώματα εἶχαν πέσει στὴ
γραμμὴ ἀπὸ τὶς πολλὰς βροχὰς καὶ τώρα τὰ ἔβγαζαν.
Μόνο πὺν θὰ καθυστερήσουμε μισὴ ὥρα.

— Θέλεις, μὲ ρώτησε, νὰ πᾶμε νὰ σοῦ δείξω τὴ
γέφυρα ἀπὸ κοντά;

Κατέβηκα καὶ προχωρήσαμε πάνω στὴ γραμμὴ.
Σὲ λίγο φτάσαμε στὴν ἀρχὴ τοῦ γεφυριοῦ. Πόσο με-
γάλο ἦταν! Θαρροῦσα πὺς ἡ ἄλλη ἄκρη τοῦ ἦταν τόσο
στενὴ πὺν δὲ θὰ χωροῦσε τὸ τραῖνο νὰ περάσῃ.

— Εἶναι τριακόσια πενήντα μέτρα τὸ μᾶκρος του,
μοῦ εἶπε ὁ σύντροφός μου.

Ἐπειτα πήραμε μιὰ γιδόστρατα καὶ κατεβήκαμε
στὴ ρεματιὰ κάτω ἀπὸ τὸ γεφύρι. Στὴ μέση τὸ στη-
ρίζει ἓνας θεόρατος στύλος.

— Τὸν βλέπεις αὐτὸν τὸ στύλο; μοῦ λέει. Εἶναι
ἑβδομήντα πέντε μέτρα ψηλός!

Πήγαμε κοντὰ στὴ βάση του καὶ κοίταξα. Τί νὰ
ἰδῶ! Αὐτὸς ὁ ψηλὸς στύλος, πὺν βαστοῦσε ἀπάνω του
ὅλη τὴ γέφυρα, δὲ στηριζόταν παρὰ πάνω σ' ἓνα με-
γάλο σιδερένιο καρούλι.

— Καὶ δὲν κουνιέται; διάκοψε τὸν Παυλὴ ἓνα
παιδί.

— Μὰ γι' αὐτὸ ἴσα-ἴσα βάζουν τὸ καρούλι, γιὰ
νὰ κουνιέται. Ὁ κύριος Ἀρχιμήδης μοῦ ἐξήγησε πὺς
τὸ καλοκαίρι μὲ τὴ ζέστη ἡ γέφυρα μακραίνει λιγάκι
καὶ τὸ χειμῶνα κονταίνει. Ἄν δὲν ἦταν λοιπὸν τὸ
καρούλι νὰ παῖξῃ λίγο ὁ στύλος, στὸ τέλος θὰ στρά-
βωνε καὶ θάγερνε, κι ἡ γέφυρα θὰ γκρεμιζόταν. Στὶς

μεγάλες γέφυρες ὅλοι οἱ σιδερένιοι στύλοι ἔχουν καρούλια καὶ κάτω πὺν στηρίζονται στὴ γῆς, κι ἀπάνω πὺν ἀκουμποῦν στὴ γέφυρα.

Αὐτὰ κι ἄλλα πολλὰ εἶπε ὁ Παυλῆς κι ἔδειξε στοὺς συμμαθητὲς του διάφορες φωτογραφίες ἀπὸ σιδηροδρόμους καὶ γεφύρια καὶ σήραγγες, πὺν τοῦ τις εἶχε χαρίσει ὁ κύριος Ἀρχιμήδης, ὅταν ἀποχωρίστηκαν στὴν Ἀθήνα.

— Γειά σου, Παυλή, τοῦ εἶχε πεῖ τότε, καὶ σὰ μεγαλώσης θὰ γίνουμε συνάδελφοι. Κι ἐγὼ μηχανικὸς εἶμαι.

Η

ἄνοιξη.

*Ἡ ΓΛΥΚΥΤΑΤΗ ἄνοιξη
μὲ τ' ἄνθια στολισμένη,
ροδοστεφανωμένη
τῇ γῇ γλυκοτηράει.*

*Κι ἡ γῇ τῇ χλόῃ ντύνεται,
τὰ δάση της ἱσκιώνουν,
τὰ κρύα χιόνια λιώνουν,
ὁ οὐρανὸς γελάει.*

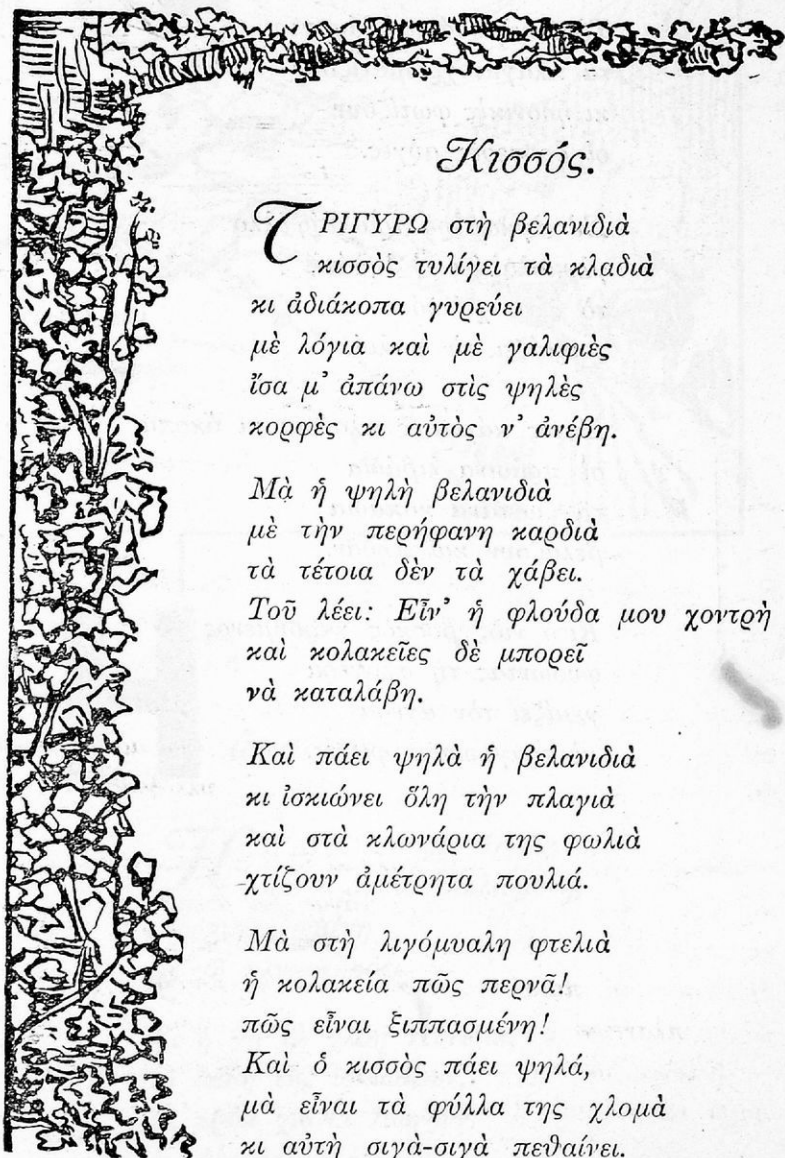
Τὰ λουλουδάκια βάφονται,
τὰ πλάγια χρωματίζουν
κι ἡδονικὲς φωτίζουν
οἱ δροσερεῖς ἀνγές.

Στ' ἀγκαθερὸ τριαντάφυλλο
γλυκολαλάει τ' ἀηδόνη,
τὸ ξένο χελιδόνι
ταιριάζει τῇ φωλιά.

Στοὺς κάμπους πλούσια κι ἄκοπα
σὲ πράσινα λιβάδια
τὰ ζωντανὰ κοπάδια
βελάζουν καὶ πηδᾶν.

Κι ὁ νιὸς βοσκὸς χαρούμενος
φυσώντας τὴ φλογέρα
γεμίζει τὸν ἀγέρα
μὲ τραγουδιῶν φωνές.

Ι. Βηλαράς

Κισσός.

ΤΡΙΓΥΡΩ στή βελανιδιά
κισσός τυλίγει τὰ κλαδιά
κι ἀδιάκοπα γυρεύει
μὲ λόγια καὶ μὲ γαλιφιές
ἴσα μ' ἀπάνω στὶς ψηλές
κορφές κι αὐτὸς ν' ἀνέβη.

Μὰ ἡ ψηλὴ βελανιδιά
μὲ τὴν περήφανη καρδιά
τὰ τέτοια δὲν τὰ χάβει.
Τοῦ λέει: Εἴν' ἡ φλούδα μου χοντροὴ
καὶ κολακεῖς δὲ μπορεῖ
νὰ καταλάβη.

Καὶ πάει ψηλὰ ἡ βελανιδιά
κι ἱσκιώνει ὅλη τὴν πλαγιά
καὶ στὰ κλωνάρια τῆς φωλιά
χτίζουν ἀμέτρητα πουλιά.

Μὰ στή λιγόμυαλη φτελιά
ἡ κολακεία πῶς περνᾷ!
πῶς εἶναι ξεπασμένη!
Καὶ ὁ κισσὸς πάει ψηλά,
μὰ εἶναι τὰ φύλλα τῆς χλομὰ
κι αὐτὴ σιγὰ-σιγὰ πεθαίνει.

Μ. Σ.

Ἀσυχαιρισμός.

Λ^ο. ΑΦΗΝΩ γειά, μανούλα μου, σ' ἀφήνω γειά, πατέρα,
ἔχετε γειά, ἀδερφάκια μου καὶ σεῖς ξαδερφοπούλες.
Θὰ φύγω νὰ ξενητευτῶ, θὰ πάω μακριὰ στὰ ξένα.
Θὰ φύγω, μάννα, καὶ θαρθῶ, μὰ μὴν πολυλυπιέσαι.
Ἀπὸ τὰ ξένα ὅπου βρεθῶ, ρηγνύματα σοῦ στέλνω
μὲ τὴν δροσιὰ τῆς ἀνοιξῆς, τὴν πάχνη τοῦ χειμῶνα,
καὶ μὲ τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ, τὰ ρόδα τοῦ Μαΐου.
Θὲ νὰ σοῦ στέλνω μάλαμα, θὲ νὰ σοῦ στέλνω ἀσήμι,
Θὲ νὰ σοῦ στέλνω πράματα π' οὐδὲ τὰ συλλογίεσαι.

— Παιδί μου, πάαινε στὸ καλὸ κι ὅλοι οἱ ἀγιοὶ κοντά σου
καὶ τῆς μανούλας σου ἡ εὐχὴ νάναι γιὰ φυλαχτό σου,
νὰ μὴ σὲ πιάνη βάσκαμα καὶ τὸ κακὸ τὸ μάτι.

Θυμήσου με, παιδάκι μου, κι ἐμὲ καὶ τὰ παιδιὰ μου,
μὴ σὲ πλανέψη ἡ ξενητιά καὶ μᾶς ἀλησμονήσης.

— Κάλλιο, μανούλα μου γλυκιά, κάλλιο νὰ σκάσω πρῶτα,
παρὰ νὰ μὴ σᾶς θυμηθῶ στὰ ἔρημα τὰ ξένα.

Δημοτικό

Βραδυνο Τραγούδι

ΠΡΟΒΑΛΕ τὸ φεγγάρι στὸ βουνὸ
καὶ τ' ἄστρα τὰ χρυσὰ στὸν οὐρανό,
τὸ δάσος στέκει μαῦρο, σιωπηλό,
τὸ κῦμα ἀποκοιμίζεται στὸ γιালό.
"Ὀλ' ἡ πλάση σὰ νάχη κονραστῇ
καὶ γέρνει τώρα ν' ἀποκοιμηθῇ·
στοῦ σούρουπου τὰ πέπλα τὰ πυκνά
τίς πίκρες τῆς ἡμέρας λησμονᾶ.

"Ετσι κι ἐμεῖς ἄς γείρουμε ἀπαλὰ
μὲς στοῦ βραδιοῦ τὴν ἥσυχη ἀγκαλιά
Κι ἄς ποῦμε στὸ Θεὸ μιὰ προσευχή:
— Γαλήνη νὰ χαρίζη στήν ψυχή·
Κι ἡ νύχτα νά νάναι πάντα μιὰ γλυκιὰ
ξεκούραση καὶ μιὰ παρηγοριά.

Μ. Σ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Τὸ ἀλησμόνητο δάκρυ	3
Πῶς ἡ μικρὴ Ζωὴ γνώρισε τὸν πατέρα της	8
Ἡ μανούλα μου	14
Ἡ μάνα, ποίημα Γ. Μαρτινέλη	17
Ἀνέλπιστη σωτηρία	19
Ὁ ἔσπερινός, ποίημα Γ. Δροσίνη	26
Ὁ μικρὸς ὁ Φώντας	27
Θέλω νὰ χτίσω ἓνα σπιτάκι, ποίημα Κ. Παλαμᾶ	42
Ὁ Ἀραπάκος	44
Ὁ σκύλος μου, ποίημα Μ.Σ.	60
Ὁ γέρο-Πανουργιάς	62
Ἡ ἐλπίδα, ποίημα Α. Φωτιάδη	73
Ἡ διώρυγα τῆς Κορίνθου	74
Ταξίδι στὸν Κορινθιακό	79
Τὸ ραζακὶ σταφύλι, Ν. Ἐλατου.	93
Δὲ σὲ ξεχνῶ, ποίημα Ν. Δαμιράλη	99
Χῶμα ἑλληνικό, ποίημα Γ. Δροσίνη	101
Ἐχτορας καὶ Ἀντρομάχη, ἔμμετρη διακευὴ **	103
Πρίαμος καὶ Ἀχιλλέας, ἔμμετρη διασκευὴ **	106
Ὁ Ὀδυσσεὺς γνωρίζεται μὲ τὸν πατέρα του, ἔμμετρη δια- σκευὴ **	109
Ἀπὸ τὸ Μαραθῶνα στὴ Σαλαμίνα.	112
Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, ποίημα Ι. Πολέμη:	135
1. Τὸ τρέξιμο	135
2. Τὸ πάλαμα	136
3. Τὸ πῆδημα	137
4. Ὁ δίσκος	138
5. Τὸ στεφάνι τῆς νίκης	140
Δάμωνα καὶ Φιντίας, ποίημα **.	141

	Σελ.
Ἡ Γοργόνα, <i>Α. Καρκαβίτσα</i>	144
Ἡ Γοργόνα, <i>ποίημα Γ. Δροσίνη</i>	147
Ὁ Τίγρης καὶ ὁ Ἀσπρούλης	149
Ἡ ἄλεπού κι ὁ σκαντζόχοιρος, <i>Ν. Ἐλατου</i>	161
Ἄλεπού καὶ κόρακας, <i>ποίημα Ι. Βηλαρά</i>	174
Οἱ τέσσερεις φίλοι, <i>Ἐβαλτ (διασκευή)</i>	177
Τὸ αὐγὸ τοῦ κούκου, <i>Ἐβαλτ (διασκευή)</i>	189
Τὸ σκουλήκι τῆς γῆς κι ὁ πελαργός, <i>Ἐβαλτ (διασκευή)</i>	198
Σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ δάσους, <i>Ν. Ἐλατου</i>	205
Ὁ πρῶτος ἀγγειοπλάστης	212
Πῶς ὁ ἄνθρωπος ἄρχισε νὰ καλλιεργῇ τοὺς δημητρια- κοὺς καρπούς	218
Ὁ προπάτορας τοῦ αὐτοκινήτου	223
Τὸ ταξίδι τοῦ Παυλῆ	228
Ἡ ἄνοιξη, <i>ποίημα Ι. Βηλαρά</i>	234
Κισσός, <i>ποίημα Μ. Σ.</i>	236
Ἀποχαιρετισμός, <i>ποίημα δημοτικό</i>	237
Βραδυνὸ τραγούδι, <i>ποίημα Μ. Σ.</i>	238

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20ῇ Ἰουλίου 1932.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 3 τοῦ Νόμου 504ῷ, καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς οἰκείας κριτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν διδασκτικῶν βιβλίων τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 299 πρακτικὸν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Γνωμοδοτικοῦ Συμβουλίου, ἀποφασίζομεν, ὅπως ἐγκριθῇ ὡς διδασκτικὸν βιβλίον πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Δ' τάξεως τῶν Δημοτικῶν Σχολείων τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον Ἀναγνωστικὸν τῆς Δ' Δημοτικοῦ «**Παιδικὰ Ἀναγνώσματα**» βιβλίον τοῦ Π. Δημητράτου διὰ μίαν πενταετίαν, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1932—1933 ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅπως ὁ συγγραφεὺς συμμορφωθῇ κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῆς κριτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ὁ Ὑπουργὸς
Π. ΠΕΤΡΙΑΝΣ

Ἄρθρον 6ον τοῦ Προεδρικοῦ Διατάγματος

«Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατιμῆσεως τῶν ἐγκεκριμένων διδασκτικῶν βιβλίων».

Τὰ διδασκτικά βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 15 % τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης ἄνευ βιβλιοσήμου τιμῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους τοῦ ἐξωφύλλου ἢ τῆς τελευταίας σελίδος τούτου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.

ΤΙΜΗ ΔΡΑΧ. 18.20

(Δεδεμένον Δραχ. 3 ἐπὶ πλέον)

ἀριθ. ἀδείας κυκλοφορίας

47-581

8 - 9 33

ΠΑΝΤΙ ΤΙΣ ΛΑΛΗΤΕΡ ΜΟΛΑ ΤΑ ΜΑΓΙΑ ΠΙΣΤΙΣ
 ΤΑ ΔΕΝ ΙΝΑ ΤΟ ΔΑΥΜΑ ΤΗΤ ΦΩΝΗΣ
 ΤΗ ΓΗ ΔΕΝ ΑΝΔΙΩΩ ΟΤΟΝ ΞΡΑΤΟ ΠΑΤΕΡΑ
 ΑΝΔΙΩΩ ΟΤΗ ΓΗ ΟΤΟΝ ΞΡΑΤΟ ΠΑΤΕΡΑ

γραφον μετρωιης σημειουμένης παρὰ τοῦ ἰδίου ποιητοῦ.

in gloria alyrae barlume
 in vicia di besta nobbracio
 in centro un pindidume
 di farre di malai malacio

feste non tem di barume,
 ala di stardo bravo braco
 verna di Europa tel lume
 up da dia all almanaco

di io hethen nell'
 di loro e' fango
 malai tu di di fangarone